

**Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade
KANTON SARAJEVO**

**JU Centar za slijepu i slabovidnu djecu i omladinu
NASTAVNI PLAN I OKVIRNI PROGRAM
ZA ZANIMANJE**

POSLOVNI TAJNIK-CA

Sarajevo 05.11. 2007

Uvod

Sektor ekonomije i administracije u posljednjih je nekoliko godina bio izložen velikim i značajnim tehnološkim i organizacijskim promjenama. Pritom prvenstveno treba istaknuti veoma visok stepen dosegnute informatizacije administrativnog poslovanja te savremene organizacijske trendove. Isto tako, svakodnevna praksa u većini Bosanskih, hrvatskih, srpskih gospodarskih subjekata, kao i u državnoj upravi, pred djelatnike u administraciji postavlja sve kompleksnije i opširnije zadaće. Činjenica jest da te izazove mogu prihvatiti samo ciljano i primjereno školovane osobe.

Nastavni plan i okvirni program za zanimanje poslovni tajnik izrađen je na temelju iskustava, kao i snimanjem potreba tržišta rada vodeći računa o sljedećem:

- a) Potrebama tržišta rada i savremenog poslovanja koje su ukazale na neophodnost modernizacije zanimanja poslovni tajnik/ca.
- b) Nastavni program za poslovnog tajnika usklađen je s brzim promjenama koje nameće život u
Nastavni plan i program mora sadržavati specifične nastavne predmete prilagođene mogućnostima slijepih i slabovidnih učenika
- c) Stručni nastavni predmeti također trebaju u velikoj mjeri biti prilagođeni potrebama i mogućnostima slijepih i slabovidnih učenika
- d) Izvedbeni programi stručnih nastavnih predmeta obrađivali bi isključivo osnovne sadržaje pripadajućeg stručnog i znanstvenog područja
- e) Sadržaji izvedbenih programa svih stručnih nastavnih predmeta međusobno se podudaraju i nadopunjuju čineći tako smislenu i povezanu teorijsku cjelinu koja je neophodna za praktičnu primjenu

Novom gospodarskom sistemu, koji teži poduzetničkoj inicijativi, osniva se sve više manjih privatnih i društvenih preduzeća u kojima bitno mjesto zauzima upravo ovo zanimanje.

Školovanje poslovnog tajnika treba za cilj imati obrazovanje zaposlenika koji će raditi na svim administrativnim poslovima u gotovo svim odjelima preduzeća, kao i na poslovima uprave. U manjim preduzećima (tvrtkama) poslovni tajnik ključna je osoba koja obavlja sve administrativne i tajničke poslove, dok će u većim preduzećima posao biti specijaliziran i podijeljen na više osoba. Zato su u obrazovnom sistemu obuhvaćena znanja i vještine koji proizlaze iz sveobuhvatnih poslova ovog zanimanja. Osobe s tim zanimanjem mogu raditi u privatnim preduzećima (tvrtkama), stručnim službama društvenih preduzeća, raznim uredima, organima uprave te u svim javnim ustanovama. Poslovi i radni zadaci ovog zanimanja zahtijevaju primjereno opće i stručno obrazovanje, povećanu snalažljivost, inicijativu, tačnost, ažurnost i nadasve odgovornost. Važna je i sposobnost komuniciranja sa suradnicima, a ove su osobe osobito upućene na komuniciranje sa strankama i poslovnim partnerima.

Uz teorijska znanja, poslovni tajnik treba savladati vještinu pisanja na računaru te služenje savremenom uredskom opremom za komuniciranje sa strankama i poslovnim partnerima. Nadalje, treba pratiti razvoj sredstava uredskog komuniciranja te se prilagođavati njihovoj primjeni u praksi, što znači

stalnousavršavanje u struci. Poslovni tajnik u svojoj radnoj sredini, kao i u predstavljanju preduzeća ili ustanove, treba svojim znanjem, izgledom i ponašanjem pridonositi što boljem poslovnom uspjehu.

PREPORUKE I PRIJEDLOZI ZA PRILAGOĐAVANJE ŠKOLSKE SREDINE I RADA U NASTAVI SA SLIJEPIM UČENICIMA

1. Slijepi učenik trebao bi sjediti u prvoj klupi.
2. Nastavnik bi ga trebao obavještavati o promjenama u organizaciji prostora (drukčiji raspored klupa, novi predmeti i slično)
3. Trebalo bi se brinuti da slijepi učenik uvijek dobro čuje.
4. Sadržaje koji se pišu na ploču treba izgovarati glasno da slijepi učenik može slijediti i zapisivati bilješke.
5. Pri davanju uputa treba biti konkretan, precizan i kratak(npr. ovdje/tamo treba reći: ispred tebe, s tvoje lijeve strane i slično.
6. Bez ustručavanja treba koristiti riječi: gledaj, vidiš, pogledaj i si.
7. Slijepom učeniku treba osigurati dovoljno vremena da se pripremi za sat.
8. Katkad mu na satu treba omogućiti snimanje diktafonom.
9. Pri demonstriranju treba rabiti, kad je god moguće, stvarni predmet o kojem se govori
10. Ako se nešto demonstrira uz pomoć učenika, tada slijepi učenik treba biti model.
11. Slijepom učeniku treba osigurati individualni materijal za pojedine nastavne jedinice.
12. Treba provjeriti je li učenik razumio gradivo.
13. Pojedini dio sata treba odvojiti za individualni rad sa slijepim učenikom.
14. Katkad treba provjeriti urednost pod školskom klupom.
15. Slijepog učenika treba uključiti u sve aktivnosti razreda jer on to može.
16. Uvijek treba imati na umu da dodir i sluh zamijenjuju vid slijepom djetetu.
17. U slučaju nedoumica treba kontaktirati tiflopedagoga.
18. Suradnja s roditeljima učenika bitna je jer su oni najvažniji suradnici.

PREPORUKE I PRIJEDLOZI ZA PRILAGOĐAVANJE ŠKOLSKE SREDINE I RADA U NASTAVI SA SLABOVIDNIM UČENICIMA

1. Nastavne materijale slabovidnom djetetu treba prezentirati na što jednostavnijoj pozadini, stoga radna površina (ploča, stol) uvijek treba biti čista i bez nepotrebnih predmeta.
2. Prije početka pisanja djetetu treba pomoći u prostornoj orijentaciji u bilježnici (pronaći početak stranice i reda u koji će zapisivati)
3. Najbolje je rabiti bilježnice s jasno otisnutim linijama i kvadratima.
4. Slabovidno dijete trebalo bi rabiti flomaster umjesto olovke ili kemijske olovke.
5. Preporučljivo je da se slabovidno dijete koristi onim tipom pisma koje nakon što je napisano može i samo ponovno čitati.
6. Ako dijete ne može pročitati svoja napisana slova, neka se služi velikim štampanim slovima
7. Sliku koja se u razredu pokazuje ostaloj djeci treba i verbalno opisati, a potom i staviti slabovidnom djetetu na klupu kako bi je moglo pogledati.
8. Sve pisane upute i ostalo napisano na ploči treba i glasno pročitati.
9. Treba dopustiti djetetu da ustane sa svog mjesta i samo pogleda što je na ploči napisano.
10. Uputno je rabiti stalak za čitanje ili nagib gornje plohe klupe ili nešto od priručnih sredstava tog tipa kako bi se djetetu približio tekst koji čita, poticalo pravilno držanje tijela, spriječio umor i povećala osvjetljenost teksta.
- 11.
12. Ako se primijeti da dijete pri čitanju preskače redove teksta i / ili ima poteškoće u pronalaženju sljedećeg reda u tekstu, kao pomoć za označavanje reda treba se koristiti ravnalom.
13. U nastavi treba rabiti materijale koji su u kontrastu s pozadinom na kojoj dijete radi
14. Da bismo djetetu pomogli odrediti njegovu radnu površinu na klupi, dobro je načiniti podmetač

- u boji koja je u kontrastu s površinom klupe.
15. Tokom nastave, bilo bi dobro slabovidno dijete dodatno stimulirati auditivnim, taktilnim, olfaktornim i termalnim podražajima.
 16. Slabovidna djeca razlikuju se prema stupnju osvjetljenja koje im najviše odgovara. Treba pokušati pronaći optimalno osvjetljenje te prema tome odrediti djetetu mjesto u razredu koje mu najviše odgovara. Često je to prva klupa srednjeg reda jer nema izravnog odsjaja s prozora.
 17. Općenito treba paziti da se slabovidno dijete ne nalazi nasuprot izvoru svjetla (npr. prozoru ili svjetiljci). Najbolje je da izvor svjetla bude djetetu iza leđa ili sa strane.
 18. Nastavne sadržaje treba potkrijepiti gledajući dijete i rabeći riječi: pogledaj, pronađi, vidi.
 19. Treba dodatno zahtijevati od slabovidnog djeteta da pogleda predmet koji mu se pokazuje prije nego mu se preda u ruke.
 20. Može se dogoditi da slabovidno dijete sporije odgovara na vizualne podražaje. Treba biti strpljiv i uzeti u obzir vrijeme koje mu je potrebno za odgovor.
 21. Postoje i drugi mnogo suptilniji načini dječjeg odgovora na vizualne podražaje. Treba pokušati uočiti pokrete tijela, glave, žmirkanje, promjene u disanju, smješak djeteta. To može biti znale daje dijete doživjelo vizualni podražaj.
 22. Treba nastojati da se slabovidno dijete okrene licem prema osobi koja mu govori i/ ili dijete govori njoj. Dobro je pritom voditi računa da se dijete možda koristi perifernim dijelovima vidnog polja te stoga ne uspostavlja izravan kontakt očima.
 23. Uvijek treba imati na umu da mnoštvo novih vizualnih informacija koje dopiru do njega, veoma lako mogu omesti slabovidno dijete te stoga treba voditi računa o tome da prostor i okolina u kojem dijete uči budu stalni, poznati i dobro organizirani.

SPECIFIČNOSTI OBRAZOVANJA ZANIMANJA POSLOVNI TAJNIK-CA

Školovanje učenika s oštećenjima vida (slijepi i slabovidni učenici) polazi od zadovoljavanja specifičnih potreba koje uvjetuju i oblik njihova odgoja i obrazovanja:

Osnovnovni školski prostor učenika s oštećenjima vida mora biti tako organiziran da odgovara sadržaju i obliku rada

Potrebno je osigurati individualnu rasvjetu učenikova radnog mjesta i regulirati jakost svjetlosti pomičnim zastorima na prozorima

Pokućstvo treba biti funkcionalno i prilagođeno individualnom radu s učenicima s posebnim naglaskom

na zaobljene rubove kako bi se izbjegle ozljede učenika.

Radna mjesta moraju biti opremljena specifičnom opremom ovisno o potrebi učenika i potrebi nastavnog predmeta (ortoskopska povećala, elektronička računara s Brailleovim znakovima, zvučnim i optičkim podsistemom, udžbenici na uvećanom tisku, udžbenici na Brailleovom pismu, kompletan pribor kao što su: šilo, Brailleove tablice, Brailleov pisaći stroj, mape za odlaganje tekstova i

sveske s jače otisnutim crtama i većim proredom na papiru mat boje.

Odgoj i obrazovanje učenika s oštećenjima vida provodi se uz primjenu individualnih i individualiziranih postupaka i produljenih stručnih - rehabilitacijskih postupaka. Individualni pristup učenicima s oštećenjima vida sastoji se od razumijevanja oštećenja, kompenziranja i sposobnosti učenika, a prema potrebama sadržaja nastavnog predmeta

Proces nastave provodi se s pomoću općih i specifičnih nastavnih sredstava i pomagala s posebnim naglaskom na audio opremu, kao i uz specifičnu stručnu pomoć defektologa, psihologa

I socijalnog radnika

- vrednovanje učenikovih rezultata usmjereno je na više područja poput praćenja svih uradaka s obzirom na objektivne okolnosti i mogućnosti kompenzatorskih vještina i znanja

- vrednovanje znanja učenika provodi se kroz praćenje, provjeravanje, ispitivanje i ocjenjivanje uzimajući u obzir intelektualne sposobnosti i mogućnosti učenika

- učenici s oštećenjima vida stječu znanja, vještine i navike opipom i sluhom pa se u izvođenju programa maksimalno koristi usmena komunikacija uz audio podršku
- slijepi i slabovidni učenici su auditivni pa zbog toga u nastavnom planu važno mjesto zauzima fonodaktilografija koja je podrška struci, a svojim auditivnim metodama omogućava savladavanje prepreka slijepih i slabovidnih učenika u struci

Nastavni plan i program zanimanja poslovni tajnik/ca izvodi se uz individualan pristup svakom od učenika uvažavajući njihove psihofizičke mogućnosti i sposobnosti te u suradnji s roditeljima, defektolozima, psihologom i socijalnim radnikom. U izvedbi nastave maksimalno se koristi usmena komunikacija s pomoću općih i specifičnih nastavnih pomagala i metoda rada. Vrednovanje učenikovih rezultata provodi se sistemno i kontinuirano uz praćenje njegova napredovanja.

1. OSNOVNA OBILJEŽJA OBRAZOVNOG PROGRAMA

Cilj:

Odgojno-obrazovni program za zanimanje poslovni tajnik/ca ima za cilj sticanje znanja, vještina i umijeća na području uredskih poslova koji će polazniku omogućiti da, po završetku naukovanja, samostalno, i uz minimalno vrijeme uvođenja u rad, kvalificirano obavlja poslove i radne zadaće u okviru stečenog zanimanja uz doživotno učenje i usavršavanje.

Zadaci:

Za ostvarenje toga cilja potrebno je

ostvariti ove zadatke obrazovanja:

steći osnove profesionalnog obrazovanja na temelju kojeg je moguće obavljanje i koordiniranje uredskih poslova,

- spoznati vlastite mogućnosti i dosege,
- spoznati radne, zakonske, ekonomske, političke i socijalne odnose,
- biti sposoban uskladiti vlastite zahtjeve sa zahtjevima okoline.

Iz opisa poslova i radnih zadataka zanimanja je neophodno:

- steći sposobnost uspostave komunikacije s voditeljem, suradnicima, poslovnim partnerima ili strankama kako bi svi pravodobno dobili potrebne informacije važne za učinkovito obavljanje poslova i uspješnu poslovnu suradnju

osposobiti se za vođenje bilježaka na temelju kojih će surađivati s voditeljem u koordinaciji poslova,

- steći znanja i naviku uljudnog telefonskog komuniciranja i davanja određenih informacija,
- osposobiti se za zaprimanje i evidentiranje dnevne pošte kao i primanje stranaka
- osposobiti se za pisanje i sastavljanje dopisa prema uputama,
- osposobiti se za vođenje evidencija te odlaganje i čuvanje dokumenata ,
- osposobiti se za povremeno sastavljanje dopisa i njegovo ovjeravanje službenim žigom,
- steći naviku prikladnog odijevanja i izgleda te uljudnog komuniciranja sa suradnicima i stranicama,
- naučiti tačno i brzo deseteroprstno slijepo pisanje na pisaćem stroju ili računaru,
- sticanje elementarnih i praktičnih znanja iz područja poduzetništva i radnog prava koje će im omogućiti samostalnost u poslovima prilagođenima potrebama tržišta, odnosno sposobnost da se uz

- eventualne manje prilagodbe uključe u rad poduzetničkih subjekata,
- upoznati se sa savremenim trendovima uredskih poslova te ih primijeniti u procesu izrade, evidentiranja, kretanja i čuvanja spisa u organima uprave, stručnim službama, različitim gospodarskim subjektima i sudovima,
- steći vještinu rukovanja uređajima za snimanje i reprodukciju glasa,
- savladati osnove standardne pisane komunikacije, komunikacije putem e-mail-a, kao i usmene i telefonske komunikacije u organima državne uprave, sudovima i gospodarskim subjektima,
- osposobiti se za pripremu i organiziranje sastanaka i vođenje zapisnika.

Trajanje obrazovanja:

Za postizanje cilja obrazovanja za zanimanje poslovni tajnik/ca predviđeno je obrazovanje u trajanju od četiri godine nakon kojeg se stječe srednja stručna sprema.

Uvjeti za upis:

- završena osnovna škola
- kategorizacija (Nalaz i mišljenje komisije za ocjenjivanje i razvrstavanje djece i omladine ometene u psihofizičkom razvoju)

NASTAVNI PLAN

Naziv predmeta	Broj sati								Ukupno sati
	1. razred		2. razred		3. razred		4. razred		
	tjedno	godišnje	tjedno	godišnje	tjedno	godišnje	tjedno	godišnje	
Općeobrazovni predmeti									
„Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost	2	70	2	70	2	70	2	60	270
Strani jezik	2	70	2	70	2	70	2	60	270
Tjelesna i zdravstvena kultura	2	70	2	70	2	70	2	60	270
Historija/Povijest	2	70	2	70	-	-	-	-	140
Matematika	2	70	2	70	2	70	-	-	210
Geografija	2	70	-	-	-	-	-	-	70
Demokratija	-	-	2	70	-	-	-	-	70
Sociologija	-	-	-	-	-	-	2	60	60
Stručno-teorijski, praktični i izborni predmeti predmeti									
Informatika i informatički poslovni sistemi	2	70	2	70	2	70	2	60	270
Kompjuterska daktilografija**	5	175	4	140	-	-	-	-	315
Ekonomika i organizacija poslovanja	-	-	2	70	2	70	-	-	140
Radno pravo	-	-	-	-	-	-	3	90	90
Tajnički poslovi	-	-	-	-	2	70	2	60	130
Fonodaktilografija	-	-	-	-	2	70	2	60	130
Tehnika komuniciranja	-	-	2	70	2	70	2	60	200
Trgovačko pravo	-	-	-	-	-	-	2	60	60
Kompjuterska daktilografija s uredskim praktikumom	-	-	-	-	4	140	2	60	200
II. Strani jezik*	2	70	2	70	2	70	2	60	270
Poslovna psihologija	2	70	-	-	-	-	-	-	70
Praktična nastava ****	7	245	7	245	7	245	7	210	945
Ukupan broj časova	30	1050	31	1085	31	1085	32	960	4180

* Učenik bira jedan od dva predmeta.

** Predmeti s obveznim praktičnim/laboratorijskim vježbama.

*** Kao izborni predmet učenicima se nudi drugi strani jezik

NASTAVNI PROGRAM

BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST.

(sa satnicom: I razred-2 časa (70 časova godišnje), II razred-2 časa (70 časova godišnje), III razred-2 časa (70 časova godišnje) i IV razred-2 časa (60 časova godišnje)

Naziv nastavnog predmeta je Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost.

Nastavni predmet obuhvaća sljedeća nastavna područja:

1. Jezik,
2. Književnost,
3. Jezičko izražavanje i stvaranje i Medijsku kulturu.

Nastavna područja su samostalne cjeline koje se čvrsto povezuju u predmetnu cjelinu prema načelima unutrašnje koleracije. Nazivom nastavnih područja ističu se sadržaj, ciljevi i zadaci učenja te djelatnosti kojima se ti zadaci i ciljevi postižu.

Program Bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti za srednje škole za stručno obrazovanje i obuku sadržajno, metodološki i koncepcijski se povezuje sa Programom Bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika za osnovnu školu i sa njim čini zajednički sistem jezičkog, književnog i komunikacijskog odgoja i obrazovanja.

- Nastavno područje **Jezik:**

Program nastave iz Jezika za srednje škole za stručno obrazovanje i obuku polazi od dostignute programske razine iz jezika u osnovnoj školi i uspostavlja viši teorijski nivo učenja. Povećavaju se obaveze teorijskog i praktičnog učenja i bavljenja jezikom.

- Nastavno područje **Književnost:**

Program nastave književnosti nadovezuje se na osnovnoškolske programske sadržaje. Na osnovu dostignutih spoznaja, znanja i sposobnosti u osnovnoj školi, uspostavljaju se razvijeniji teoretski pristupi književnim pojavama, koji su se potvrdili u nauci o književnosti, te povijesno proučavanje svjetske književnosti i književnosti na našim prostorima.

Najvažnije spoznaje o književnom djelu, njegovom stvaranju, recepciji, interpretaciji i proučavanju-učenici stječu na reprezentativnim, antologijskim književnim djelima književnosti.

Uspostavlja se komunikacijski model: pisac-djelo-primalac.

Spoznaje o književnim djelima omogućit će književnoteorijske i književnopovijesne zaključke.

Nastavno područje **Jezičko izražavanje i Medijska kultura:**

Program jezičkog izražavanja povezuje funkcionalne elemente programa književnosti i jezika te drugih nastavnih programa. Predviđaju se različiti oblici usmenog i pismenog izražavanja.

U nastavu jezičkog izražavanja uključuju se književnoumjetnički i neumjetnički tekstovi na kojima se uočavaju pravila njihovog stvaranja, tumačenja i razumijevanja.

Medijska kultura je u savremenom životu i obrazovanju veoma važan segment i kao takva je zastupljena zajedno sa Jezičkim izražavanjem. Područje Medijske kulture podrazumijeva recepciju sadržaja filma, pozorišne predstave, radio-emisije, sadržaja štampe kao i ovladavanje terminologijom važnom za snalaženje u svijetu filma, radija, televizije i štampe.

Program komunikacije povezuje funkcionalne elemente programa književnosti i jezika te drugih nastavnih programa. Predviđaju se različiti oblici usmenog izražavanja. Učenici srednjih škola za stručno obrazovanje i obuku kroz ovo područje ponovit će svoje znanje iz funkcionalnih stilova, osposobit će se za kvalitetno pisanje molbi, žalbi, biografija i različitih vrsta izjava.

Nastava bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti uspostavlja suodnos između književnosti i nastave izražavanja, baveći se jezikom i njegovom najvažnijom funkcijom-komunikacijskom funkcijom.

Ciljevi i zadaci

Zadatak nastave bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika u srednjoj školi za stručno obrazovanje i obuku je:

- proširivanje i produbljivanje znanja o jeziku;
- unapređivanje jezičke i funkcionalne pismenosti;
- shvatiti potrebu stalnog učenja jezika;
- razvijanje ljubavi za bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost;

-produblјivanje knjiŹevnih znanja i čitalačkih vještina;

-obrazovanje i vaspitanje učenika kao slobodne, kreativne i kulturne ličnosti, kritičkog uma i oplemenjenog jezika i ukusa;

-stjecanje jezičkog znanja, jezičke kulture i sposobnosti za upotrebu bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i knjiŹevnosti u svim tekstualnim vrstama i funkcionalnim stilovima;

-stjecanje knjiŹevnog znanja, knjiŹevne kulture i sposobnosti, kako bi učenici mogli samostalno čitati knjiŹevna djela, razumijevati ih, tumačiti i procjenjivati;

-stjecanje jezičke, knjiŹevne i medijske kulture, kojom se pojedinac potvrđuje kao društveno biće, sposobno za Źivot sa drugima.

Ciljevi nastave bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i knjiŹevnosti postiŹu se ostvarivanjem sljedećih zadataka:

-upoznavanjem sistema bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i knjiŹevnosti na fonetskoj, morfoloŹkoj, sintaksičkoj, stilističkoj i pravopisnoj normi;

-upoznavanjem povijesti bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i knjiŹevnosti;

-upoznavanjem antologijskih djela svjetske knjiŹevnosti i knjiŹevnosti na našim prostorima iz svih knjiŹevnih razdoblja;

-razvijanjem čitalačke kulture kao osnove znanja i samoobrazovanja.

I RAZRED

(2 časa sedmično, 70 časova godišnje)

PROGRAM ZA I RAZRED SREDNJE ŠKOLE ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I OBUKU- ČETVEROGODIŠNJE OBRAZOVANJE-KNJIŽEVNOST (30 ČASOVA GODIŠNJE)

Književnost	Književno- teorijski pojmovi	Odgojno- obrazovni zadaci	Očekivana postignuća Minimalna	Očekivana postignuća Maksimalna
<p>HISTORIJA KNJIŽEVNOSTI</p> <p>Svete knjige: Tora, Biblija (Stari i Novi zavjet), Kur`an – odlomci</p> <p>Stare istočnjačke književnosti: 1001 noć (Sindbadova putovanja), Ep o Gilgamešu</p> <p>Antička (helenska i rimska) književnost</p> <p>Homer: Ilijada, Sofoklo: Antigona, Plaut: Aulularia</p> <p>Klasična arapska i perzijska književnost: Omer Hajjam: Rubaije</p> <p>USMENA KNJIŽEVNOST</p> <p>Lirska i epska pjesma, bajka, predaja /legenda, basna, folklorni tekstovi, jednostavni oblici; veza usmenoknjiževnog teksta s mitom.</p> <p>POČECI SLAVENSKE PISMENOSTI</p> <p>Ćirilo i Metodije: njihovo djelovanje među Slavenima; glagoljica i ćirilica</p>	<p>(Naziv i pojam-rodovi i vrste-nauka o književnosti-povijest književnosti-teorija književnosti-kritika-odnos književnosti i jezika-književnost i društvo-književnost i druge umjetnosti-epohe i razdoblja-stilovi i smjerovi-klasična i moderna književnost-usmena i pisana književnost-analiza i interpretacija)</p> <p>Pojam-razvoj-vrste i oblici -usmena i pisana književnost-tematska podjela-rodoljubiva, socijalna, religiozna, misaona, ljubavna, pejzažna, rubaija, ilahija, kasida, gazel, himna, oda, ditiramb, sonet, epigram, epitaf-stil i stilska sredstva-stih, strofa, ritam)</p> <p>Epsko-lirske pjesme; balade, romanse i bugarštice</p> <p>EPIKA</p>	<p>Uočavanje osnovnih pojmova u književnosti.</p> <p>Formiranje i usvajanje osnovnih pojmova iz terije književnost.</p> <p>Zapažanje i formulacija teme književnog djela (o čemu tekst govori)</p> <p>Razlikovanje govora pisca i govora lica</p> <p>Samostalnost u čitanju i u interpretaciji</p> <p>Razvijanja sposobnosti učenja napamet i mogućnost izražajnog recitovanja</p> <p>Epovi i njihove osnove karakteristike</p> <p>Uočavanje osobina antičke književnosti,</p>	<p>Uz poticaj i podršku postavlja pitanja i odgovara na postavljena pitanja u vezi s tekstem</p> <p>Opisuje likove u priči (npr. njihove, osjećaje, motivacije, osobine) i utvrđuje kako njihovi postupci doprinose razvoju radnje</p> <p>Razlikuje književne rodove i vrste, vrste lirskih pjesama, dramske vrste</p> <p>Uočava ustrojstvo dramske radnje</p> <p>Izdvaja protagoniste i antagoniste i određuje osnovni sukob</p> <p>Razumijevanje sadržaja i sposobnost sažeta formuliranja</p> <p>Opisivanje jednog svog putovanja</p>	<p>Određuje i razumije stilska sredstva, upotrebljava ih u vlastitom tekstu</p> <p>Razumije i povezuje književne periode</p> <p>Uočava glavne karakteristike antičke književnosti, usmene književnosti, književnosti starih istočnih naroda</p> <p>Uočava glavne karakteristike lirskih pjesama, epa, tragedije i komedije</p> <p>Uočava glavne karakteristike arapske i perzijske književnosti</p> <p>Uočava glavne karakteristike srednjovjekovne književnosti</p>

<p>SREDNJOVJEKOVNA KNJIŽEVNOST</p> <p>Mak Dizdar: Stari bosanski tekstovi. Srednjovjekovna književnost Bosne i Huma</p> <p>Ljetopis popa Dukljanina, Hrvojev misal, Bašćanska ploča, Humačka ploča, Povelja Kulina bana, bosančica</p>	<p>Pojam-razvoj-vrste i oblici-ep i manje epske forme</p> <p>Ep, epopeja i epska pjesma-roman/klasični i moderni/, pripovijetka, novela, memoari, biografije, autobiografije-primjeri, roman-moderni i historijski, novela, bajka, basna</p> <p>DRAMA</p> <p>Pojam-razvoj-vrste i oblici-primjeri: tragedija i komedija</p> <p>DISKURZIVNI KNJIŽEVNI OBLICI</p> <p>Pojam-razvoj-vrste i oblici-putopis, studija, esej, članak; feljton, polemika, kritika,-primjeri: putopis i esej</p>	<p>književnosti starih istočnih naroda kao i usmene književnosti</p> <p>Razvijanje crta kreativnosti koje podrazumijeva lektira</p> <p>Prepoznavanje balada, romansi i bugarštica</p>	<p>Prepoznaje usmenoknjiževne vrste.</p> <p>Otkriva stilsko-izražajna sredstva u književnom tekstu</p> <p>Uočava razliku između drame i drugih književnih vrsta</p> <p>Uočava balade, romanse i bugarštica</p>	<p>Razumije i povezuje motiv balada, romansi i bugarštica</p>
--	---	---	--	---

Književnost

Od učenika/ učenice se očekuje da:

- shvati osnovu antičke književnosti;
- prepoznaje pisce od antičke književnosti do srednjovjekovne književnosti;
- prepoznaje i izdvoji oblike usmene književnosti;
- prepoznaje i izdvoji ključne riječi, ideje i jezička obilježja jednostavnih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih;
- određuje kompoziciju-strukturu književnog teksta i prepoznaje ulogu pojedinih likova;
- razlikuje vlastito gledište od gledišta pripovjedača ili likova;
- prepoznaje periode u književnosti;
- prepoznaje književne rodove i vrste;
- prepoznaje srednjovjekovne tekstove.

Lektire:

- 1. Sofokle, *Antigona***
- 2. *Hiljadu i jedna noć***
- 3. *Ep o Gilgamešu***
- 4. Omer Hajjam, *Rubaije***
- 5. Balada, *Hasanaginica***
- 6. Antoine de Saint-Exupéry, *Mali princ***

**PROGRAM ZA I RAZRED SREDNJE ŠKOLE ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I OBUKU-
ČETVEROGODIŠNJE OBRAZOVANJE-JEZIK (20 ČASOVA GODIŠNJE)**

Jezik	Odgojno-obrazovni zadaci	Očekivana postignuća	
		Minimalna	Maksimalna
<p>Jezik i komunikacija; jezik kao sistem znakova; jezički znak</p> <p>Fonem, alofon i fon (glas); fonetika i fonologija</p> <p>Standardni jezik; standardnojezičko i dijalektalno u fonologiji</p> <p>Samoglasnici i suglasnici; jednačenje po zvučnosti, mjestu i načinu tvorbe</p> <p>Pismo; grafem (slovo) i fonem; govorni i pisani jezik; gramatika i stilistika</p> <p>Pravopis; foneme č, ć, dž i đ sa pravopisnog stajališta</p> <p>Alternacije fonema i fonemskih skupina: jednačenje suglasnika po zvučnosti i po mjestu tvorbe; gubljenje suglasnika; palatalizacija, sibilizacija i jotovanje</p> <p>Alternacije je/ije/i/e u govoru i u pismu</p> <p>Naglašene i nenaglašene riječi; podjela nenaglašenih riječi (enklitike i proklitike)</p>	<p>Razumjeti jezik kao sistem znakova i ulogu komunikacije u savremenom životu</p> <p>Prepoznati i razlikovati fonem, glas i alofon</p> <p>Znati šta je predmet proučavanja fonetike, a šta je predmet proučavanja fonologije</p> <p>Znati kako nastaje glas i podjelu glasova po zvučnosti i po mjestu tvorbe</p> <p>Razlikovati samoglasnike i suglasnike</p> <p>Uočiti i prepoznati glasovne promjene i provoditi ih u govorenju i pisanju</p> <p>Uvježbati pisanje i izgovor riječi u kojima se pojavljuju glasovi č, ć, dž, ije, je</p> <p>Uvježbati enklitike i proklitike</p> <p>Razvijanje jezičkih sposobnosti i komunikacijskih vještina</p> <p>Osvijestiti potrebu usvajanja pravopisne norme radi upotrebe u svakodnevnom pisanju i čitanju</p> <p>Primjenjivati pravopisnu normu u drugim nastavnim predmetima</p> <p>Uočiti i prepoznati interpunkcijske znakove i</p>	<p>Razlikuje fonem, alofon i fon</p> <p>Razumije standardnojezičko i dijalektalno u fonologiji</p> <p>Uočava suglasnike, samoglasnike i glasovne promjene</p> <p>Zna podjelu glasova po zvučnosti i po mjestu tvorbe</p> <p>Uočava glasovne promjene u jednostavnim primjerima</p> <p>Pravilno čita naglašene riječi</p> <p>Pravilno piše foneme ć, č, đ, i dž u često ponavljanim primjerima</p> <p>Pravilno piše veliko slovo u jednostavnim primjerima</p> <p>Razumije upotrebu interpunkcijskih znakova u jednostavnim primjerima</p> <p>Razlikuje abecedu i azbuku, koristi se i latinicom i ćirilicom</p>	<p>Odlično razumije razliku između foneme, alofona i fona i navodi vlastite primjere.</p> <p>Razvijen interes za dubinu i ljepotu riječi iz dijalektologije i standardnog jezika</p> <p>U potpunosti razumije i samostalno određuje suglasnike, samoglasnike i glasovne promjene</p> <p>Razumije i bez problema čita naglašene riječi</p> <p>Služi se pravopisom u skladu sa zahtjevima</p> <p>Prepoznaje i zahtjevnije interpunkcijske znakove; služi se dvotačkom u tekstu i crticama kao pravopisnim znakovima</p> <p>Primjenjuje pravopisnu normu u svakodnevnom pisanju i čitanju</p> <p>Razumije sastavljeno i rastavljeno pisanje i izgovor izvedenica, složenica, polusloženica te naglašenih riječi s proklitikom i enklitikom</p> <p>Uočava važnost primjene pravopisne norme u drugim nastavnim predmetima</p>

<p>Interpunkcijski znakovi (upitnik, uzvičnik, tačka).</p> <p>Savremeni povijesni aspekt jezika– sinhronija i dijahronija.</p> <p>Latinica i ćirilica kao grafijski sistemi standardnog bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika</p>	<p>pravilno ih upotrijebiti u tekstu</p> <p>Dobro poznavanje azbuke i abecede, te pisanje i na ćirilici i na latinici</p> <p>Razlikovati sinhroniju i dijahroniju u jeziku</p> <p>Uvježbati pisanje i izgovor izvedenica, složenica, polusloženica te naglašanih riječi s proklitikom i enklitikom</p>		
--	--	--	--

JEZIK

Od učenika/ učenice se očekuje da:

- pokazuje znanje o latiničkom i ćirilicnom pismu;
- pokazuje vladanje gramatičkim pravilima i primjenjuje ih u pisanju i govoru;
- prepoznaje odstupanja od pravila standardnog jezika u vlastitom pisanju i govoru, kao i kod drugih, te poznaje i primjenjuje strategije za poboljšanje izražavanja;
- primjenjuje pravopisna pravila u pisanju, pravilno koristi znakove za interpunkciju;
- pri pisanju pokazuje vladanje pravilima standardnog pisanja velikog slova, interpunkcije i pravopisa;
- prepoznaje glasovne promjene;
- prepoznaje vokale, sonante i konsonante.

**PROGRAM ZA I RAZRED SREDNJE ŠKOLE ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I
OBUKU-ČETVEROGODIŠNJE OBRAZOVANJE-JEZIČKO IZRAŽAVANJE I
MEDIJSKA KULTURA (20 ČASOVA GODIŠNJE)**

Jezičko izražavanje i Medijska kultura	Odgojno-obrazovni zadaci	Očekivana postignuća	
		Minimalna	Maksimalna
<p>Čitanje: usmjereno i izražajno</p> <p>Pisano i govorno izražavanje- pisanje kao priopćavanje i kao umjetničko stvaranje; pisanje i pravopis</p> <p>Govorenje kao jezička djelatnost. Uloga i važnost govora: (intonacija, intenzitet, stanka, rečenički tempo, mimika i geste</p> <p>Prepričavanje i tekst; način oblikovanja teksta; vrste teksta: opis, analiza i interpretacija</p> <p>Opis kao vrsta teksta; umjetnički i naučni opis; usmeni i pisani opis; opis vanjskog i unutrašnjeg svijeta</p> <p>Tumačenje; usmeno i pisano; analitičko i sintetičko tumačenje</p> <p>Dijalog i monolog; dijalog u razgovoru i u umjetničkom djelu (drami, televizijskoj drami i filmu)</p> <p>Dnevnik: lični, stručni i dnevnik čitanja</p> <p>Učenici tokom godine pišu četiri pismene zadaće sa ispravkama Obavezne su domaće zadaće svake sedmice</p>	<p>Osposobljavanje za živo, jasno, ubjedljivo govorenje i pisanje</p> <p>Pojačavanje mogućnosti samostalnog izražavanja rečenicama koje su jasne i gramatički pravilno struktuirane</p> <p>Osposobljavanje za reprodukciju teksta bez formuliranja naslova cjelinama sadržaja, poštujući hronologiju u izražavanju i normu standardnog jezika</p> <p>Pojačavanje mogućnosti samostalnog izražavanja rečenicama opisujući pojmove iz vanjskog i unutrašnjeg svijeta, pri tome se naučiti nešto opisati kao umjetnik i kao naučnik</p> <p>Razvijanje sposobnosti tumačenja, analitičkog i sintetičkog</p> <p>Osposobljavanje za vođenje dijaloga i monologa u iznošenju vlastitih stavova</p> <p>Osposobljavanje za pisanje dnevnika i pismenih zadaća</p>	<p>Mogućnost prepričavanja koje će osigurati razumijevanje svih važnih elemenata u sadržaju</p> <p>Sposobnost govorenja uz minimalnu upotrebu opisa</p> <p>Mogućnost prepričavanja i opisivanja sa bitnim sadržajima naglašenim emotivnom notom</p> <p>Izražavanje viđenog iz vanjskog i doživljnog iz unutrašnjeg svijeta riječima koje su primjerene tematici</p> <p>Rečenice su kratke i jasne i tematski se oslanjaju na sadržaj, odnosno date riječi kao uporišne, poticajne tačke.</p>	<p>Sposobnost služenja svim oblicima izražavanja i imogućnost unošenja elemenata originalnosti</p> <p>Mogućnost pisanog i govornog izražavanja unošenjem novih ideja i stavova</p> <p>Mogućnost proširivanja i sažimanja teksta unošenjem velikog broja stilskih sredstava i novih ideja</p> <p>Osoben izbor jezičkih i stilskih sredstava</p> <p>Iskazivanje smisla za upotrebu epiteta, uvođenje dijaloga, unošenje elemenata humora</p> <p>Postojanje kriterija za procjenu kvaliteta usmenog i pismenog izražavanja (ovo je dobro urađeno, a ovo mogu uraditi bolje).</p> <p>U oblikovanju priče upotrebljava pripovijedanje, opisivanje, dijalog i monolog</p> <p>U portretiranju i karakterizaciji likova koristi se humorom</p>

Jezičko izražavanje

Od učenika/ učenice se očekuje da:

- razgovara o zadanoj ili slobodno odabranoj temi, u skladu sa svrhom i namjenom razgovora (informisanje, pregovaranje, upućivanje i zabavljanje);
- razgovara radi donošenja zajedničkoga zaključka o mogućem rješenju problemske situacije ili o zajedničkoj odluci;
- raspravlja u skladu sa slobodno odabranom ili zadanom temom i obrazlaže svoje mišljenje;
- primjenjuje tehnike aktivnoga slušanja: podržavajućim komentarima, parafraziranjem onoga što je čuo i neverbalnim znakovima;
- prepoznaje i provjerava značenje nepoznatih riječi na temelju konteksta razgovora i rasprave;
- govori u skladu s pravopisnim pravilima i govornim vrednotama: tačno izgovara glasove, riječi, naglaske (npr. glasove u dodiru), pravilno izgovara naglasne cjeline i intonativno naglašava rečenice prema svrsi i vrsti razgovora i rasprave;
- usmjerava razgovor prema sporazumu/kompromisu koji je prihvatljiv svim sagovornicima.

II RAZRED

(2 časa sedmično, 70 časova godišnje)

PROGRAM ZA II RAZRED SREDNJE ŠKOLE ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I OBUKU- ČETVEROGODIŠNJE OBRAZOVANJE-KNJIŽEVNOST (30 ČASOVA GODIŠNJE)

Književnost	Književno-teorijski pojmovi	Odgovorno-obrazovni zadaci	Očekivana postignuća	Očekivana postignuća
			Minimalna	Maksimalna
<p>Humanizam- reakcija na srednjovjekovni koncept. Humanistička središta u Evropi i Hrvatskoj</p> <p>Renesansa- Michel de Montaigne: Eseji (izbor), Miguel de Cervantes: Don Kihot, William Shakespeare: Hamlet, Marin Držić: Dundo Maroje</p> <p>Književnost Bošnjaka na orijentalnim jezicima- Mula Mustafa Bašeskija: Sarajevski ljetopis, Muhamed Nerkesi: Pjesma o Sarajevu</p> <p>Barok i manirizam- manirizam kao prelazni stepen između renesanse i baroka. Barok kao stil i književni pravac; stilske odlike baroka, Pedro Calderon de la Barca: Život je san</p> <p>Bosanska alhamijado književnost- alhamijado</p>	<p>Vrste i oblici humanističke književnosti: mitološki i biblijski ep, poslanice, ode, elegije, epigrami, traktati, oblici govornišva</p> <p>Drama – komedija i tragedija, esej, burleska, groteska, travestija, parodija, pastorale, poslanice, maškarate, petrarkizam; ljetopisi i hronografi</p>	<p>Uočavanje osnovnih pojmova u književnosti</p> <p>Formiranje i usvajanje pojmova iz terije književnosti (biblijski ep, poslanice, ode, elegije, epigrami, traktati, oblici govornišva, komedija i tragedija, esej, burleska, groteska, travestija, parodija, pastorale, poslanice, maškarate, petrarkizam, ljetopisi i hronografi</p> <p>Zapažanje i formulacija teme književnog djela (o čemu tekst govori)</p> <p>Razlikovanje govora pisca i govora lica</p> <p>Samostalnost u čitanju i u interpretaciji</p> <p>Razvijanja sposobnosti učenja napamet i mogućnost izražajnog recitovanja</p> <p>Epovi i njihove osnove karakteristike</p> <p>Uočavanje osobina književnosti humanizma i renesane; baroka i manirizma</p> <p>Uočavanje osobina alhamijado i književnosti</p>	<p>Uz poticaj i podršku postavlja pitanja i odgovara na postavljena pitanja u vezi s tekstom</p> <p>Opisuje likove u priči (npr. njihove, osjećaje, motivacije, osobine) i utvrđuje kako njihovi postupci doprinose razvoju radnje</p> <p>Razlikuje književne rodove i vrste, vrste lirskih pjesama, dramske vrste; kao i novousvojene vrste: (biblijski ep, poslanice, ode, elegije, epigrame, traktate, oblici govornišva, komedija i tragedija, esej, burleska, groteska, travestija, parodija, pastorale, maškarate, petrarkizam, ljetopisi i hronografi.</p> <p>Razumijevanje sadržaja i sposobnost sažeta formuliranja</p> <p>Prepoznaje periode u književnosti i njihove osobine</p> <p>Otkriva stilsko-izražajna sredstva u književnom tekstu</p> <p>Uočava razliku između epa, romana i drugih književnih vrsta</p>	<p>Određuje i razumije stilska sredstva, upotrebljava ih u vlastitom tekstu</p> <p>Razumije i povezuje književne periode</p> <p>Uočava glavne karakteristike književnosti humanizma i renesanse Evrope i u Hrvatskoj</p> <p>Uočava važnost književnosti na našim prostorima i značaj alhamijado književnosti, književnosti Bošnjaka na orijentalnim jezicima kao i srpske književne tradicije</p> <p>Uočava glavne karakteristike biblijskih epova, poslanica, oda, elegija, epigrama, traktata, raznih oblika govornišva, komedija i tragedija, eseja, burleski, groteske, travestije, parodija, pastorala, poslanica, maškarate, petrarkizma, ljetopisa i hronografa</p> <p>Uočava glavne karakteristike klasicizma, prosvjetiteljstva i</p>

<p>književnost, pismo i jezik</p> <p>Utjecaj zapadne renesanse i perzijske obnove islamske kulture, Hasan Kaimija: Kasida, Umihana Čuvidina: Čamdži Mujo i lijepa Uma</p> <p>Srpska književna tradicija u BiH-rukopisi i prepisivačka djelatnost</p> <p>Klasicizam, racionalizam i prosvjetiteljstvo-Jean-Baptiste Moliere: Tvrđica</p> <p>Romantizam-August Šenoa: Zlatarovo zlato, Johann Wolfgang Goethe: Jaki mladog Werthera. Predromantizam i romantizam u evropskim književnostima; glavne karakteristike. Tri naraštaja romantičara; romantizam u južnoslavenskim književnostima. Uloga i značaj ilirskog pokreta i Ljudevita Gaja, Vuka Stefanovića Karadžića, Safvet-bega Bašagića i Mehmed-bega Kapetanovića Ljubušaka</p>		<p>Bošnjaka na orijentalnim jezicima</p> <p>Razvijanje crta kreativnosti koje podrazumijeva lektira</p> <p>Uočavanje osnovnih karakteristika srpske književne tradicije u BiH</p> <p>Uočavanje osnovnih osobina klasicizma, prosvjetiteljstva i racionalizma i romantizma</p>		<p>racionalizma i romantizma</p>
--	--	---	--	----------------------------------

Književnost

Od učenika/ učenice se očekuje da:

- usvoji osnovne pojmove i karakteristike književnosti humanizma i renesanse i upozna se sa njenim predstavnicima;
- usvoji osnovne pojmove i karakteristike o baroku i klasicizmu i upozna se sa predstavnicima ova dva perioda;
- razgovara i raspravlja o književnosti Bošnjaka na orijentalnim jezicima i shvati pojam orijentalizam i geografski pojam Orijent;
- usvoji osnovne pojmove i karakteristike alhamijado književnosti;
- raspravlja analizirajući djela alhamijado književnosti;
- upozna osnovu srpske književne tradicije u BiH;
- usvoji osnovne pojmove klasicizma, prosvjetiteljstva i racionalizma;
- usvoji osnovne pojmove i karakteristike književnosti romantizma;
- raspravlja i polemizira o pročitanim djelima;
- prepoznaje pisce i periode u kojima su pisci pisali i djelovali;
- razumijeva povijesne i društveno-političke prilike u kojima su pisci djelovali te ih povezuje i komentariše.

Lektire:

- 1. Miguel de Cervantes: *Don Kihot***
- 2. William Shakespeare: *Hamlet***
- 3. Mula Mustafa Bašeskija: *Ljetopis***
- 4. Pedro Calderon de la Barka: *Život je san***
- 5. Jean-Baptiste Moliere: *Tvrđica***
- 6. Johann Wolfgang Goethe: *Jadi mladog Werthera***

**PROGRAM ZA II RAZRED SREDNJE ŠKOLE ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I
OBUKU-ČETVEROGODIŠNJE OBRAZOVANJE-JEZIK (20 ČASOVA GODIŠNJE)**

Jezik	Odgojno-obrazovni zadaci	Očekivana postignuća	
		Minimalna	Maksimalna
<p>Morfologija; morfem; vrste morfema; morfem-klasifikacija prema sadržaju, položaju u riječi i po namjeni; tvorba riječi</p> <p>Gramatičke kategorije i kategorija vrsta riječi</p> <p>Vrste riječi i njihove semantičke, gramatičke i tvorbene karakteristike</p> <p>Imenice; pisanje imenica</p> <p>Zamjenice; vrste zamjenica</p> <p>Pridjevi, opisni, prisvojni i gradivni pridjevi, komparacija pridjeva; pisanje pridjeva</p> <p>Brojevi; glavni i redni brojevi</p> <p>Glagoli; lični i bezlični glagolski oblici; prosti i složeni glagolski oblici</p> <p>Nepromjenjive vrste riječi; pravopis i morfologija</p> <p>Bosanski jezik od početka 16. do 19. stoljeća; gramatika Bartola Kašića; Potur-Šahidija; jezik bosanskih franjevaca; jezik usmene književnosti</p>	<p>Upoznati morfologiju, značenje morfema, klasifikaciju morfema prema sadržaju, položaju i namjeni</p> <p>Prepoznati i razlikovati gramatičke kategorije i kategorije vrsta riječi</p> <p>Utvrditi znanje o gramatičkim, semantičkim i tvorbenim karakteristikama riječi</p> <p>Prepoznavanje zamjenica i pridjeva; komparacija pridjeva i način pisanja pridjeva</p> <p>Prepoznati glavne i redne brojeve, priloge, prijedloge, uzvike, veznike i riječce u rečenici</p> <p>Utvrditi znanje o glagolima, glagolskim oblicima u rečenici</p> <p>Razumjeti razvoj bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika od 1. do 19. stoljeća</p> <p>Prikladno koristiti lične glagolske oblike u rečenici (prezent, perfekat, aorist, pluskvamperfekat, imperfekat, futur I i futur II)</p> <p>Prepoznati infinitiv i njegove završetke</p> <p>Prepoznavanje nepromjenjivih riječi</p> <p>Razumijevanje osnovne uloge padeža u jeziku, razumijevanje uloge Potur-Šahidijinog rječnika i gramatike Bartola Kašića</p>	<p>Razlikovanje morfema</p> <p>Razumijevanje uloge morfologije</p> <p>Razlikovanje promjenjive od nepromjenjive riječi</p> <p>Pravilna upotreba prijedloga s (a), k (a), i priloga gdje, kamo i kuda</p> <p>Pravilna upotreba veznika, uzvika i riječci u govorenju i pisanju</p> <p>Prepoznavanje pomoćnih glagola u govorenju i pisanju</p> <p>Prepoznavanje padeža u njihovim osnovnim značenjskim ulogama</p> <p>Dekliniranje imenica, zamjenica i pridjeva</p> <p>Prepoznavanje svih vrsta zamjenica</p> <p>Prepoznavanje glavnih i rednih brojeva u rečenici</p>	<p>Odlično razumije razliku između morfeme i foneme</p> <p>Razvijen interes za dubinu i ljepotu riječi iz dijalektologije i standardnog jezika</p> <p>Razumijevanje osnovne uloge promjenjivih i nepromjenjivih riječi</p> <p>Uočavanje i prepoznavanje veza: prilog ili pridjev</p> <p>prilog ili prijedlog</p> <p>(Lijepo dijete lijepo piše).</p> <p>Prepoznavanje pomoćnih glagola u rečenici</p> <p>Prepoznavanje padeža u rečenici</p> <p>Pravilna upotreba padežnih oblika u govoru, pismu (oblici s provedenim glasovnim promjenama)</p> <p>Uočavanje imenica koje imaju samo množinu/jednina</p> <p>Pravilna upotreba prisvojnih i pokaznih zamjenica u svim oblicima Dekliniranje prisvojnih i pokaznih zamjenica</p>

Jezik

Od učenika/ učenice se očekuje da:

- govori u skladu s pravopisnim pravilima i govornim vrednotama: tačno izgovara glasove, riječi, naglaske (npr. glasove u dodiru), pravilno izgovara naglasne cjeline i intonativno naglašava rečenice prema svrsi i vrsti razgovora i rasprave;

- nauči osnove morfologije;

- prepoznaje i razlikuje vrste riječi;

- prepoznaje lične glagolske oblike;

- prepoznaje bezlične glagolske oblike;

- razgovara o bosanskom, hrvatskom, srpskom jeziku u periodu od 16. do 18-tog stoljeća;

- upozna gramatiku Bartola Kašića i Uskufijin rječnik Potur-Šahidija.

**PROGRAM ZA II RAZRED SREDNJE ŠKOLE ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I
OBUKU-ČETVEROGODIŠNJE OBRAZOVANJE-JEZIČKO IZRAŽAVANJE I
MEDIJSKA KULTURA (20 ČASOVA GODIŠNJE)**

Jezičko izražavanje	Odgojno-obrazovni zadaci	Očekivana postignuća	
		Minimalna	Maksimalna
<p>Biografija kao vrsta teksta</p> <p>Vlastita autobiografija i biografije poznatih osoba (umjetnika, pjevača, književnika ili sportista)</p> <p>Prikaz kao vrsta teksta; usmeni i pisani prikaz. Tematska raznolikost prikaza: prikaz knjige, pozorišne predstave, koncerta i dr.</p> <p>Učenici tokom godine pišu četiri pismene zadaće sa ispravkama</p> <p>Obavezne su domaće zadaće svake sedmice</p>	<p>Osposobljavanje za živo, jasno, ubjedljivo govorenje i pisanje biografije</p> <p>Pojačavanje mogućnosti samostalnog izražavanja rečenicama koje su jasne i gramatički pravilno struktuirane</p> <p>Osposobljavanje za reprodukciju teksta bez formuliranja naslova cjelinama sadržaja, poštujući hronologiju u izražavanju i normu standradnog jezika</p> <p>Pojačavanje mogućnosti samostalnog izražavanja rečenicama opisujući pojmove iz vanskog i unutrašnjeg svijeta, pri tome se naučiti nešto opisati kao umjetnik i kao naučnik</p> <p>Razumjeti potrebu za pisanjem različitih vrsta prikaza</p> <p>Osposobljavanje za vođenje dijaloga i monologa u iznošenju vlastitih stavova</p> <p>Osposobljavanje za pisanje pismenih zadaća</p>	<p>Mogućnost prepričavanja koje će osigurati razumijevanje svih važnih elemenata u sadržaju</p> <p>Sposobnost govorenja uz minimalnu upotrebu opisa</p> <p>Prepoznaje i razlikuje pisanje biografije od opisa</p> <p>Uočava kompoziciju biografije</p> <p>Mogućnost pisanja prikaza sa određeni izborom riječi</p> <p>Izražavanje viđenog iz vanjskog i doživljnog iz unutrašnjeg svijeta riječima koje su primjerene tematici</p> <p>Rečenice su kratke i jasne i tematski se oslanjaju na sadržaj, odnosno date riječi kao uporišne, poticajne tačke</p>	<p>Sposobnost služenja svim oblicima izražavanja i imogućnost unošenja elemenata originalnosti</p> <p>Mogućnost pisanog i govornog izražavanja unošenjem novih ideja i stavova</p> <p>Mogućnost proširivanja i sažimanja prikaza unošenjem velikog broja stilskih sredstava i novih ideja</p> <p>Osoben izbor jezičkih i stilskih sredstava</p> <p>Iskazivanje smisla za upotrebu epiteta</p> <p>Postojanje kriterija za procjenu kvaliteta usmenog i pismenog izražavanja(ovo je dobro urađeno, a ovo mogu uraditi bolje)</p> <p>U oblikovanju priče upotrebljava pripovijedanje, opisivanje, dijalog i monolog</p>

Jezičko izražavanje

Od učenika/ učenice se očekuje da:

- tačno napiše svoju biografiju;
- tačno napiše prikaz i raspravlja o tome;
- razgovara o zadanoj ili slobodno odabranoj temi u skladu sa svrhom i namjenom (informisanje, upućivanje, uvjeravanje, zabavljanje) i prepoznaje svrhu i namjenu razgovora;
- raspravlja u skladu sa slobodno odabranom ili zadanom temom i obrazlaže svoje mišljenje;
- primjenjuje tehnike aktivnog slušanja: podržavajućim komentarima, parafraziranjem onoga što je čuo i neverbalnim znakovima;
- tačno primjenjuje stručnu leksiku u skladu s temom razgovora;
- služi se standardnim jezikom u komunikacijskim situacijama koje to nalažu - govori u skladu s pravopisnim pravilima i govornim vrednotama: tačno izgovara glasove, riječi, naglaske;
- razgovara radi uvjeravanja sagovornika, radi zajedničkog rješavanja problemske situacije ili donošenja odluke;
- uvjerava sagovornika u pozitivne vrijednosti svojih poruka;
- proširuje temu razgovora aktivirajući postojeće znanje;
- prepoznaje i uzima u obzir osjećaje i potrebe sagovornika;
- raspravlja u skladu sa slobodno odabranom ili zadanom temom prema zadanoj strukturi: redosljed govornika, uloge govornika, vremensko ograničenje, pravila rasprave;
- procjenjuje misli, osjećaje i stavove i razmjenjuje ih cjelovito i smisljeno, u skladu sa situacijom;
- prilagođava vlastite stavove temeljem novih spoznaja i spreman je na kompromise;
- asertivno se odnosi prema sagovornicima;
- primjenjuje pravila komunikacijskog bontona.

III RAZRED

(2 časa sedmično, 70 časova godišnje)

PRIJEDLOG PROGRAMA ZA III RAZRED SREDNJE ŠKOLE ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I OBUKU-ČETVEROGODIŠNJE OBRAZOVANJE-KNJIŽEVNOST (30 ČASOVA GODIŠNJE)

Književnost	Književno-teorijski pojmovi	Odgojno-obrazovni zadaci	Očekivana postignuća	Očekivana postignuća
			Minimalna	Maksimalna
<p>Realizam-(evropski realizam, pozitivizam i scijentizam-glavni predstavnici francuskog, ruskog i engleskog realizma- E.Zola i naturalizam)</p> <p>Honoré de Balzac: Evgenija Grande, Lav Nikolajevič Tolstoj: Ana Karenjina, Fjodor Mihailovič Dostojevski: Zločin i kazna, Emil Zola: Žerminal, Ante Kovačić: U registraturi, Radoje Domanović: Satire, Nafija Sarajlić: Teme</p> <p>Specifičnosti evropskog realizma i realizma u južnoslavenskim književnostima</p> <p>Moderna- Charles Baudelaire: Albatros, Henrik Ibsen: Nora, Anton Pavlovič Čehov: Novele, Antun Gustav Matoš: Jesenje veče, Bora Stanković: Nečista krv, Musa Ćazim</p>	<p>Evropski realizam, pozitivizam, naturalizam, scijentizam</p> <p>Roman lika i prostora; povijesni roman sa analitičkim pretenzijama</p> <p>Moderna-(parnasovstvo-dekadencija-simbolizam-individualizam-esteticizam-secesija</p> <p>Stilski pluralizam-avangarda-ekspresionizam, dadaizam, nadrealizam, imažinizam, kubizam, futurizam, konstruktivizam-socijalni realizam-egzistencijalizam-imanentna kritika-antidrama-epsko pozorište-trivijalna književnost-socijalistički realizam)</p>	<p>Uočavanje osnovnih pojmova u književnosti</p> <p>Formiranje i usvajanje pojmova iz terije književnosti- evropski realizam, pozitivizam, naturalizam, scijentizam roman lika i prostora; povijesni roman sa analitičkim pretenzijama, moderna-(parnasovstvo-dekadencija-simbolizam-individualizam-esteticizam-secesija, stilski pluralizam-avangarda-ekspresionizam, dadaizam, nadrealizam, imažinizam, kubizam, futurizam, konstruktivizam-socijalni realizam-egzistencijalizam-imanentna kritika-antidrama-epsko pozorište-trivijalna književnost-socijalistički realizam)</p> <p>Razvijanje crta kreativnosti koje podrazumijeva lektira</p>	<p>Uz poticaj i podršku postavlja pitanja i odgovara na postavljena pitanja u vezi s tekstem</p> <p>Opisuje likove u priči (npr. njihove, osjećaje, motivacije, osobine) i utvrđuje kako njihovi postupci doprinose razvoju radnje. Razlikuje osnovne karakteristike realizma, moderne, simbolizma, neorealizma, esteticizma i avangarde</p> <p>Prepoznaje karakteristike moderne i sljedeće pojmove-(parnasovstvo-dekadencija-simbolizam-individualizam-esteticizam-secesija, stilski pluralizam-avangarda-ekspresionizam, dadaizam, nadrealizam, imažinizam, kubizam, futurizam, konstruktivizam-socijalni realizam-egzistencijalizam-imanentna kritika-</p>	<p>Uočava obilježja različitih stilova</p> <p>Određuje i razumije stilska sredstva, upotrebljava ih u vlastitom tekstu</p> <p>Razumije i povezuje književne periode</p> <p>Uočava glavne karakteristike književnosti realizma, moderne, simbolizma, neorealizma, esteticizma i avangarde</p> <p>Uočava važnost književnosti na našim prostorima</p> <p>Određuje pokretače radnje, srdstva zaustavljanja radnje</p> <p>Uočava glavne karakteristike evropskogrealizma,pozitivizma, naturalizma, scijentizma romana lika i prostora</p> <p>Uočava karakteristike povijesnog romana sa analitičkim pretenzijama</p> <p>Uočava karakteristike moderne i usvaja sljedeće pojmove-(parnasovstvo-dekadencija-simbolizam-individualizam-esteticizam-secesija, stilski pluralizam-avangarda-ekspresionizam, dadaizam, nadrealizam, imažinizam, kubizam, futurizam, konstruktivizam- socijalni</p>

<p>Ćatić: Jednoj bogatašici, Aleksa Šantić: Veče na školju</p> <p>Razaranje realizma, parnas, simbolizam, neonaturalizam, esteticizam; Baudelaire kao začetnik moderne lirike; geneza moderne i njeno uobličavanje u južnoslavenskim književnostima krajem 19. i početkom 20. stoljeća</p> <p>Avangarda, modernistički pokreti i socijalna književnost- (stilski pluralizam- avangarda- ekspresionizam, dadaizam, nadrealizam, imažinizam, kubizam, futurizam, konstruktivizam- socijalni realizam- egzistencijalizam- imanentna kritika- antidrama- epsko pozorište- trivijalna književnost- socijalistički realizam)</p> <p>I razdoblje (1924.- 1929.)- ekspresionizam</p> <p>II razdoblje (1929.- 1952.)- specifičnosti avangarde i stilskih formacija i književnih pokreta</p>		<p>Uočavanje osnovnih karakteristika realizma, moderne, simbolizma, neonaturalizma, esteticizma i avangarde</p> <p>Razumijevanje I razdoblja (1924.- 1929.)- ekspresionizma i II razdoblja (1929.- 1952.)- specifičnosti avangarde i stilskih formacija i književnih pokreta u periodu između dva svjetska rata</p>	<p>antidrama- epsko pozorište- trivijalna književnost- socijalistički realizam)</p>	<p>realizam- egzistencijalizam- imanentna kritika- antidrama</p>
--	--	---	---	--

u periodu između dva svjetska rata				
Franz Kafka: Proces, Miroslav Krleža: Gospoda Glembajevi, Hasan Kikić: Provincija u pozadini, Ahmed Muradbegović: Bijesno pseto, Isak Samokovlija: Od proljeća do proljeća, Antun Branko Šimić: Pjesnici, Miloš Crnjanski: Sumatra				

Književnost

Od učenika /učenice trećeg razreda se očekuje da:

- usvoji osnovne pojmove i karakteristike književnosti realizma;
- usvoji pojmove-roman lika i prostora, povijesni roman sa analitičkim pretenzijama;
- usvoji osnovne pojmove moderne (parnasovstvo-dekadencija-simbolizam-individualizam-esteticizam-secesija);
- shvati šta je dovelo do razaranja realizma; šta je parnas, simbolizam, neonaturalizam, estetizam;
- shvati ulogu Baudelaire; Baudelaire kao začetnik moderne lirike;
- raspravlja i analizira o modernu i njenom uobličavanju u južnoslavenskim književnostima krajem 19. i početkom 20. stoljeća.
- raspravlja i polemizira o pročitanim djelima;
- razumijeva povijesne i društveno-političke prilike u kojima su pisci djelovali te ih povezuje i komentariše.

Lektire:

1. **Honoré de Balzac: *Evgenija Grande***
2. **Henrik Ibsen: *Nora***
3. **Anton Pavlovič Čehov: *Novele***
4. **Franz Kafka: *Proces***
5. **Miroslav Krleža: *Gospoda Glembajevi***
6. **Hasan Kikić: *Provincija u pozadini***

**PROGRAM ZA III RAZRED SREDNJE ŠKOLE ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I
 OBUKU-ČETVEROGODIŠNJE OBRAZOVANJE-JEZIK (20 ČASOVA GODIŠNJE)**

Jezik	Odgojno-obrazovni zadaci	Očekivana postignuća	
		Minimalna	Maksimalna
<p>Pojam sintakse; sintaksičke jedinice: riječ, sintagma i rečenica</p> <p>Pojam rečenice; ciljna usmjerenost: izjavne, upitne i usklične rečenice</p> <p>Predikat; imenski i glagolski predikat; subjekat, atribut i apozicija; objekat i priloške odredbe</p> <p>Rečenice po sastavu, sklapanje rečenica: nizanjem i povezivanjem; nezavisnosložene rečenice; zavisnosložene rečenice</p> <p>Intonacija rečenice; rečenički naglasak, rečenička melodija, stanka, pauza, intenzitet</p> <p>Rečenički znakovi: tačka, zarez, dvotačka, uzvičnik i upitnik</p> <p>Red riječi u rečenici; rečenica i tekst; povezivanje rečenica u tekstu; tipovi teksta</p> <p>Procesi standardizacije u bosanskom, hrvatskom, srpskom jeziku; Bečki književni dogovor; Bosanski, hrvatski, srpski jezik u vrijeme Austro-Ugarske</p>	<p>Upoznati sintaksu, sintaksičke jedinice, sintagmu i rečenicu</p> <p>Razlikovati imenski predikat od glagolskog predikata</p> <p>Utvrđiti znanje o gramatičkim, semantičkim i tvorbenim karakteristikama riječi</p> <p>Uočiti značenje, tvorbu i službu u rečenici</p> <p>Primjenjivati i uočavati priložnu oznaku uzroka, društva i količine</p> <p>Uočiti i prepoznati subjekat, predikat, objekat, atribut, apoziciju i priloške odredbe u rečenici</p> <p>Razlikovati bliži i dalji objekat u rečenici</p> <p>Pravilno upotrijebiti rečeničke znakove: tačka, zarez, dvotačka, uzvičnik i upitnik</p> <p>Razlikovati obični, neobilježeni red riječi od stilski obilježenog reda riječi</p> <p>Prepoznati obilježja višestruko složene rečenice</p> <p>Prepoznati rečenice po sastavu, nezavisnosložene i zavisnosložene rečenice</p>	<p>Razlikuje domaće i strane riječi</p> <p>Razlikuje subjekat i predikat</p> <p>Razlikuje bliži i dalji objekat</p> <p>Prepoznaje atribut, apoziciju</p> <p>Prepoznaje priloške odredbe</p> <p>Primjenjuje stečena znanja u govoru i pisanju</p> <p>Prepoznaje nezavisnosložene rečenice</p> <p>Prepoznaje zavisnosložene rečenici</p> <p>Zarezom odvaja rečenice u nizu</p> <p>Zarezom odvaja vokativ, apoziciju i apozicijski skup iza imenice, naknadno dodane ili istaknute riječi i skupove riječi</p> <p>Pravilno pisanje i govorenje u skladu s pravopisnom pravogovornom i gramatičkom normom</p> <p>Veliko slovo u jednostavnim primjerima</p> <p>Razumije Bečki književni dogovor</p> <p>Uvrštava jednostavne rečenice u složenu</p> <p>Uočava veznička sredstva</p>	<p>Odlično razumije razliku između morfeme, foneme i sintakseme</p> <p>Razvijen interes za dubinu i ljepotu riječi iz dijalektologije i standardnog jezika</p> <p>Uočava zavisne umetnute rečenice</p> <p>Upotreba složene rečenici u govornoj i pisanoj komunikaciji</p> <p>U jednostavnim primjerima zamjenjuje imenski predikat predikatnom rečenicom, subjekat subjekatskom rečenicom, objekat objekatskom rečenicom i atribut atributskom rečenicom</p> <p>Zamjenjivanje priložnih oznaka zavisnim rečenicama</p> <p>Pisanje zareza u zavisnim rečenicama s obzirom na različita mjesta zavisne surečenice</p>

monarhije; Gramatika bosanskog jezika iz 1890. godine		Prepoznaje glavnu i zavisnu rečenicu u zavisnosloženoj rečenici	
---	--	---	--

Jezik

Od učenika /učenice trećeg razreda se očekuje da:

- razumije pojam sintagme, tipove i karakteristike sintagmi;
- analizira rečeničko ustrojstvo:(predikat, subjekat, atribut, apozicija, objekat, adverbijalne odredbe);
- razumije i prepozna vrste nezavisnosloženih rečenica;
- razumije i prepozna vrste zavisnosloženih rečenica;
- razumije i prepozna rečenički naglasak, rečenička melodija, stanka, pauza, intenzitet;
- prepozna i usvoji pravilan red riječi u rečenici;
- razumije šta je rečenica, a šta je tekst;
- prepozna i razlikuje tipove teksta;
- shvati i usvoji procese standardizacije u bosanskom, hrvatskom, srpskom jeziku;
- raspravlja o značaju Bečkog književnog dogovora i značaju Gramatike bosanskog jezika iz 1890. godine.

**PROGRAM ZA III RAZRED SREDNJE ŠKOLE ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I
OBUKU-ČETVEROGODIŠNJE OBRAZOVANJE-JEZIČKO IZRAŽAVANJE I
MEDIJSKA KULTURA (20 ČASOVA GODIŠNJE)**

Jezičko izražavanje	Odgojno-obrazovni zadaci	Očekivana postignuća	
		Minimalna	Maksimalna
<p>Usmeno predavanje</p> <p>Glavne faze oblikovanja usmenog predavanja: određivanje teme, skupljanje građe o temi, izrada nacрта, predavanja</p> <p>Javni govor</p> <p>Priprema javnog govora; pisana podloga javnog govora (bilješke, navodi i podaci)</p> <p>Tumačenje i raspravljanje</p> <p>Stručno izlaganje, stručni članak, stručni referat i dopis</p> <p>Čitanje stručnog teksta s komentarom</p> <p>Paralela književnih razdoblja</p> <p>Učenici tokom godine pišu četiri pismene zadaće sa ispravkama</p> <p>Obavezne su domaće zadaće svake sedmice</p>	<p>Osposobljavanje za živo, jasno, ubjedljivo govorenje i pisanje</p> <p>Uočiti da je javni govor sveprisutan u svakoj sferi života</p> <p>Uočiti da je problemski članak vrsta raspravljanja i da se zasniva na mišljenju i prosuđivanju pojava, kao i vlastito tumačenje određene pojave, događaja i sl.</p> <p>Pojačavanje mogućnosti samostalnog izražavanja rečenicama koje su jasne i gramatički pravilno struktuirane</p> <p>Osposobljavanje za reprodukciju teksta bez formuliranja naslova cjelinama sadržaja, poštujući hronologiju u izražavanju i normu standradnog jezika</p> <p>Kroz vlastitu interpretaciju uspostaviti paralelu književnih razdoblja</p> <p>Pojačavanje mogućnosti samostalnog izražavanja rečenicama opisujući pojmove iz vanskog i unutrašnjeg svijeta, pri tome se naučiti nešto opisati kao umjetnik i kao naučnik</p> <p>Razvijanje sposobnosti čitanja</p> <p>Prepisati sve glasove sa kojima učenici imaju problema pri</p>	<p>Mogućnost prepričavanja koje će osigurati razumijevanje svih važnih elemenata u sadržaju</p> <p>Sposobnost govorenja uz minimalnu upotrebu opisa</p> <p>Mogućnost prepričavanja i opisivanja sa bitnim sadržajima naglašenim emotivnom notom</p> <p>Rečenice su kratke i jasne i tematski se oslanjaju na sadržaj, odnosno date riječi kao uporišne, poticajne tačke</p> <p>Kompozicija pisanog sastava ostvarena, pazi na redoslijed pojedinosti</p> <p>Opisuje, tumači i raspravlja nepristrasno i objektivno</p> <p>Raspravlja objektivno</p> <p>Pravilno čita naglasnu i akcenatsku cjelinu</p> <p>Pravilno uspostavlja paralelu između književnih razdoblja</p>	<p>Sposobnost služenja svim oblicima izražavanja i imogućnost unošenja elemenata originalnosti</p> <p>Mogućnost pisanog i govornog izražavanja unošenjem novih ideja i stavova</p> <p>Mogućnost proširivanja i sažimanja teksta unošenjem velikog broja stilskih sredstava i novih ideja</p> <p>Osoben izbor jezičkih i stilskih sredstava</p> <p>Postojanje kriterija za procjenu kvaliteta usmenog i pismenog izražavanja</p> <p>(Ovo je dobro urađeno, a ovo mogu uraditi bolje).</p> <p>U oblikovanju priče upotrebljava pripovijedanje, opisivanje, dijalog i monolog</p> <p>U portretiranju i karakterizaciji likova koristi se humorom</p> <p>Razvijena vještina dokazivanja (argumentiranja)</p>

	<p>izgovoru- napraviti školsku razlikovnu gramatiku</p> <p>Preoblikovati pripovjedni tekst u dramski</p> <p>Razvijati vještinu interpretativnog čitanja</p> <p>Osposobljavanje za pisanje dnevnika i pismenih zadaća</p>		<p>Doživljaj i prikupljeni podaci u tumačenju i raspravljanu</p>
--	--	--	--

Jezičko izražavanje

Od učenika /učenice trećeg razreda se očekuje da:

- razgovara o zadanoj ili slobodno odabranoj temi u skladu sa svrhom i namjenom (informisanje, upućivanje i zabavljanje) i prepoznaje svrhu i namjenu razgovora;
- razgovara prema obrascima grupnoga razgovora: uvjeravanje, pregovaranje i raspravljanje;
- primjenjuje kulturološke obrasce razgovora: razgovor s vršnjacima u slobodno vrijeme, razgovor s vršnjacima u didaktičkoj situaciji, razgovor uvjetovan međukulturnim razlikama, razgovor sa starijim osobama u neformalnoj/formalnoj situaciji, razgovor u poslovne svrhe;
- raspravlja u skladu sa slobodno odabranom ili zadanom temom i obrazlaže svoje mišljenje-primjenjuje tehnike aktivnog slušanja (podržavajućim komentarima, parafraziranjem onoga što je čuo i neverbalnim znakovima);
- prepoznaje i provjerava značenje nepoznatih riječi na temelju konteksta razgovora i rasprave;
- tačno povezuje riječi u prijedložno-padežnim izrazima i upotrebljava pravilne padeže u rečenici radi postizanja koherentnosti i kohezivnosti iskaza;
- služi se standardnim jezikom u komunikacijskim situacijama koje to nalažu - govori u skladu s pravilima i govornim vrednotama: tačno izgovara glasove, riječi, naglaske (npr. strana imena i prezimena, riječi stranog porijekla).

IV RAZRED

(2 časa sedmično, 60 časova godišnje)

PROGRAM ZA IV RAZRED SREDNJE ŠKOLE ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I OBUKU- ČETVEROGODIŠNJE OBRAZOVANJE-KNJIŽEVNOST (25 ČASOVA GODIŠNJE)

Književnost	Književno-teorijski pojmovi	Odgojno-obrazovni zadaci	Očekivana postignuća	Očekivana postignuća
			Minimalna	Maksimalna
<p>Nobelova nagrada za književnost</p> <p>Druga moderna (1952.-1968.)</p> <p>(kritika socrealizma- „Krugovi“ 1952.- utjecaj angloameričkih i španskih pisaca- „Razlog“ 1961.- utjecaj francuskih i njemačkih pisaca- modernistička poezija, utjecaj filozofije egzistencijalizma- „Umjetnost riječi“, 1957. i znanost o književnosti)</p> <p>Savremena književnost: Albert Camus: Stranac, Gabriel Garcia Marques: Sto godina samoće, Ivo Andrić: Prokleta avlija, Skender Kulenović: Ponornica, Hamza Humo: Grozdanin kikut, Meša Selimović: Derviš i smrt, Mak Dizdar: Kameni spavač, Ivan Goran Kovačić: Jama, Ranko Marinković: Ruke, Vasko Popa: Pjesme (izbor), Danilo Kiš: Krmača koja proždire svoj okot,</p>	<p>Proza u trapericama fantastična proza, novi historizam- pjesništvo egzistencijalizma- intelektualnost- intermedijalnost,</p>	<p>Uočavanje osnovnih pojmova u moderni i savremenoj književnosti</p> <p>Formiranje i usvajanje pojmova iz terije književnosti</p> <p>Proza u trapericama fantastična proza, novi historizam- pjesništvo egzistencijalizma- intelektualnost- intermedijalnost</p> <p>Zapažanje i formulacija teme književnog djela (o čemu tekst govori)</p> <p>Razlikovanje govora pisca i govora lica</p> <p>Samostalnost u čitanju i u interpretaciji. Razvijanja sposobnosti učenja napamet i mogućnost izražajnog recitovanja.</p> <p>Poticati maštu i objediniti znanje iz teorije književnosti</p> <p>Prepoznaje pisce, dobitnike Nobelove nagrade i njihove biografije</p>	<p>Otkriva stilsko-izražajna sredstva u književnim tekstovima</p> <p>Prepoznaje osnovne pojmove- proza u trapericama fantastična proza, novi historizam- pjesništvo egzistencijalizma- intelektualnost- intermedijalnost</p> <p>Opisuje likove u priči (npr. njihove, osjećaje, motivacije, osobine) i utvrđuje kako njihovi postupci doprinose razvoju radnje</p> <p>Razumijevanje sadržaja i sposobnost sažeta formuliranja</p> <p>Prepoznaje perode u književnosti i njihove predstavnike</p> <p>Uočava razliku između romana: prema temi, prema tonu, prema postojanju i prema formi</p> <p>Prepoznaje najutjecajnije književnike dvadesetog i dvadeset prvog stoljeća</p> <p>Prepoznaje ugledne žene književnice</p>	<p>Određuje i razumije stilska sredstva, upotrebljava ih u vlastitom tekstu</p> <p>Razumije i povezuje književne periode</p> <p>Povezuje pisce i djela sa povijesnim okolnostima</p> <p>Uočava glavne karakteristike fantastične proze</p> <p>Uočava i povezuje intelektualnost i intermedijalnost u književnim tekstovima</p> <p>Posjeduje bogatstvo ideja o pročitanim djelima</p> <p>Naglašen interes prema umjetnosti</p> <p>Uočava ulogu književnosti u dvadeset prvom vijeku</p> <p>Razvijen selektivan pristup u izboru literature</p> <p>Enciklopedija- snalazi se i dolazi do djela i biografija pisaca koristeći računar i enciklopedije</p>

Mirko Kovač: Ruganje s dušom, Derviš Sušić: Pobune, Vladan Desnica: Proljeća Ivana Galeba				
--	--	--	--	--

Književnost

Od učenika/ učenice se očekuje da:

-analizira ko su dobitnici Nobelove nagrade za književnost i raspravlja o ulozi i značaju te nagrade za književnost, književnika i čitaoce;

-analizira kako autorov izbor načina strukturisanja određenih dijelova teksta (npr. izbor mjesta početka ili završetka priče, davanje i komičnog ili tragičnog rješenja), doprinose njegovoj cjelokupnoj strukturi i značenju, kao i estetskom dojmu;

-pokazuje poznavanje temeljnih književnih djela druge polovine 20. stoljeća i prve petine 21. stoljeća, uključujući i način na koji dva ili više tekstova iz istog razdoblja obrađuju slične teme;

-neovisno i stručno čita i razumije književnost namijenjenu za kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja, između ostaloga: priče, drame i poeziju.

-procjenjuje način oblikovanja sadržaja i stila književnog teksta s vlastite tačke gledišta;

-analizira kako i zašto se pojedinci, događaji i ideje razvijaju i ulaze u interakciju kroz tekst.

LEKTIRE:

1. **Albert Camus: *Stranac***
2. **Ivo Andrić: *Prokleta avlija***
3. **Ranko Marinković: *Ruke***
4. **Mehmedalija Mak Dizdar: *Kameni spavač***
5. **Hamza Humo: *Grozdanin kikot***
6. **Paulo Koeljo: *Alhemičar***

**PROGRAM ZA IV RAZRED SREDNJE ŠKOLE ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I
OBUKU-ČETVEROGODIŠNJE OBRAZOVANJE-JEZIK (17 ČASOVA GODIŠNJE)**

Jezik	Odgojno-obrazovni zadaci	Očekivana postignuća	
		Minimalna	Maksimalna
<p>Znak i sistem znakova; riječ i leksem; leksikologija i semantika; izraz i sadržaj leksema</p> <p>Sinonimija i sinonimi; antonimi; vrste antonima; homonimija i homonimi</p> <p>Raslojenost leksika; lokalizmi, regionalizmi i dijalektizmi, arhaizmi</p> <p>Funkcionalna raslojenost leksika; stil i stilistika.; posuđenice; frazeologija i frazem</p> <p>Leksikografija; rječnik; vrste rječnika; najvažniji rječnici bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti</p> <p>Sociolingvistika; raslojavanje jezika – teritorijalno i socijalno; raslojavanje standardizirane novoštokavštine</p> <p>Funkcionalni stilovi; pojam funkcionalnog stila; tradicionalni funkcionalni stilovi i njihove odlike; kriteriji razlikovanja stilova; uvođenje novih stilova</p> <p>Retorika, osnovni princip retorike; retoričke vrste Razvoj i raslojavanje standardne novoštokavštine</p>	<p>Razlikovati domaće (književne i dijalektne) i strane riječi</p> <p>Značenje i prepoznavanje sinonima, antonima, homonima i arhaizama</p> <p>Značenje i prepoznavanje lokalizama, regionalizama, dijalektizama</p> <p>Značenje i prepoznavanje posuđenica i frazema</p> <p>Prepoznati frazem i njegova glavna obilježja</p> <p>Razvijati osjetljivost za ljepotu riječi</p> <p>(Izbjegavanje vulgarizama i nepotrebnih tuđica)</p> <p>Uočiti načine nastajanja novih riječi</p> <p>Koristiti rječnike u pisanju</p> <p>Vrste rječnika-upoznavanje i prepoznavanje</p> <p>Pisati kratice u skladu sa pravopisom</p> <p>Vrste stilova: književnoumjetnički, naučni, novinarski, administrativno poslovni i razgovorni.</p> <p>Retoričke vrste</p> <p>Upoznati se sa razvojem standardne novoštokavštine</p>	<p>Razlikuje domaće i strane riječi</p> <p>Svojim riječima zna objasniti pojmove: sinonim, antonim, arhaizam, lokalizam, regionalizam, dijalektizam</p> <p>Svojim riječima zna objasniti šta je posuđenica i frazem i njihova glavna obilježja</p> <p>Zamjenjuje riječi i izraze zavičajnog govora književnim jezikom</p> <p>Tumači poznate frazeme</p> <p>Razvijena samostalnost u pisanju kratica</p>	<p>Odlično razumije razliku između morfeme, foneme, sintakseme i lekseme</p> <p>Stvaranje razrednog rječnika sinonima, homonima, antonima, arhaizama, lokalizama, regionalizama i dijalektizama</p> <p>Rad u skupinama i svaka skupina zapisuje abecednim redom ono što je dobila za zadatak</p> <p>Antonime zapisivati u parovima</p> <p>Razvijen interes za dubinu i ljepotu riječi iz dijalektologije i standardnog jezika</p> <p>Upotreba složene rečenici u govornoj i pisanoj komunikaciji</p> <p>Zamjećuje obilježja različitih stilova</p>

Jezik

Od učenika/ učenice se očekuje da:

-utvrđuje značenje riječi i lekseme;

-pri analizi pokazuje razumijevanje i razlikovanje sinonima, antonima, homonima, lokalizama, regionalizama i dijalektizama;

-utvrđuje i pojašnjava značenje stila i stilistike;

-provjerava i upotrebljava posuđenice, fraze;

-utvrđuje ili pojašnjava značenja nepoznatih i višeznačnih riječi i izraza na osnovu tekstova i sadržaja za kraj srednjoškolskog odgoja i obrazovanja, prilagodljivo praveći izbor između više strategija;

-provjerava štampane i digitalne te opće i specijalizirane referentne materijale (npr. rječnike, pojmovnike) da bi pronašao izgovor riječi ili utvrdio ili pojasnio njeno precizno značenje, kojoj vrsti riječi pripada, porijeklo ili standardnu upotrebu;

-pri pisanju pokazuje vladanje pravilima standardnog pisanja velikog slova, interpunkcije i pravopisa, ispravno piše sve riječi uključujući strane riječi.

**PROGRAM ZA IV RAZRED SREDNJE ŠKOLE ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I
OBUKU-ČETVEROGODIŠNJE OBRAZOVANJE-JEZIČKO IZRAŽAVANJE I
MEDIJSKA KULTURA (18 ČASOVA GODIŠNJE)**

Jezičko izražavanje imedijska kultura	Odgojno-obrazovni zadaci	Očekivana postignuća	
		Minimalna	Maksimalna
<p>Rasprava (diskusija)</p> <p>Strukturna trodijelnost rasprave: teza, antiteza i sinteza; usmena i pismena rasprava; stručno argumentovanje, komentarisanje i apeliranje</p> <p>Esej; stvaranje eseja; subjektivni i objektivni elementi u eseju; pisanje eseja</p> <p>Komunikacijski tekstovi: vijest, obavijest, oglas, reklama, zahvalnica, pozivnica</p> <p>Privatni i javni komunikacijski testovi</p> <p>Administrativni tekstovi: molba, žalba, izjava, zahtjev</p> <p>Medijska kultura (film, kazališna predstava, radio)</p>	<p>Osposobljavanje za živo, jasno, ubjedljivo govorenje i pisanje</p> <p>Rasprava: teza, antiteza i rasprava</p> <p>Osposobljavanje za reprodukciju teksta bez formuliranja naslova cjelinama sadržaja, poštujući hronologiju u izražavanju i normu standradnog jezika</p> <p>Uočiti obilježja eseja</p> <p>Pisati esej o odabranoj temi spajajući pjesnički i naučni način izražavanja</p> <p>Osposobljavanje za pisanje molbi, žalbi, izjava, zahtjeva i pismenih zadaća</p> <p>Razumijevanje djela ekrana/ filma i televizije</p> <p>Odgoj za gledanje djela ekrana sa ciljem uočavanja važnih pojedinosti, mogućnosti izbora, osmišljavanje i mogućnost klasifikacije sadržaja</p>	<p>Prepoznaje strukturu rasprave</p> <p>Prepoznaje i razlikuje administrativne stilove</p> <p>Mogućnost pisanja eseja o bliskoj temi</p> <p>Tvrđnju dokazuje i pri tome iskazuje svoje osjećaje i misli</p> <p>Zna šta su administrativni obrasci i kako ih popuniti, odnosno kako napisati zahtjev, prijavu i sl., uz potpun primjerak</p> <p>Zna napisati kratku biografiju, molbu</p> <p>Zna razlikovati obavijest, oglas, reklamu, zahvalnicu i pozivnicu</p> <p>Razlikovanje sredstava izražavanja</p> <p>Mogućnost koncentracije na sadržaj u kontinuitetu</p> <p>Sposobnost razlikovanja prihvatljivog i neprihvatljivog ponašanja likova u</p>	<p>Sposobnost služenja svim oblicima izražavanja i mogućnost unošenja elemenata originalnosti</p> <p>Mogućnost proširivanja i sažimanja teksta unošenjem velikog broja stilskih sredstava i novih ideja</p> <p>Iznosi svoja osjećanja i misli</p> <p>Uspješno spaja objektivno i subjektivno dokazujući tezu</p> <p>Zamjećuje obilježja različitih stilova</p> <p>Uočava obilježja molbe i žalbe</p> <p>Sposobnost izricanja vlastitog stava s obzirom na iskustvo</p>

<p>Učenici tokom godine pišu četiri pismene zadaće sa ispravkama</p> <p>Obavezne su domaće zadaće svake sedmice</p>	<p>Razumijevane složenosti filmskog djela i izražajnih mogućnosti filma, gledanje djela ekrana kao vježba u umijeću posmatranja i obogaćivanja vizuelnog pamćenja, mašte, mišljenja, bogaćenja asocijacije</p> <p>Razvijanje senzibiliteta za prepoznavanje i doživljavanje snage riječi i slike, govora, zvuka i tišine</p>	<p>djelima ekrana sa stanovišta vrijednosnih principa</p> <p>Poznaje najvažnija obilježja pojedinih vrsta medija na razlikovnom nivou</p> <p>Navodi različite vrste časopisa, filmova, pozorišnih izvedbi, radijskih i televizijskih izvedbi</p>	<p>Razvijen senzibilitet za poređenje djela ekrana i mogućnost kritičkog pristupa analizi</p> <p>Naglašen interes prema umjetnosti</p> <p>Doživljaj i prikupljeni podaci u tumačenju i raspravljanu</p> <p>Posjedovanje bogatstva ideja o mogućem sadržaju novih filmova</p>
---	--	--	--

Jezičko izražavanje

Od učenika/ učenice se očekuje da:

- pronalazi, odabire, povezuje i procjenjuje kvalitet i pouzdanost informacija dobijenih iz različitih izvora;
- usvaja nove riječi i izraze i primjenjuje ih u govoru i pisanju;
- oblikuje i govori izlagački tekst prema zadanoj ili samostalno odabranoj temi, svrsi ili slušaocima;
- analizira utjecaj izbora određenih riječi na značenje i ton, uključujući i višeznačne riječi ili jezik koji je naročito svjež, privlačan i lijep;
- utvrđuje značenje riječi i fraza koje se koriste u tekstu, uključujući i preneseno i konotativno značenje;
- oblikuje koncept i logično strukturisan tekst prema obilježjima tekstualne vrste;
- govori tečno se služeći bilješkama, karticama, plakatima i računarskim prikazima;
- s razumijevanjem upotrebljava riječi prikladne temi i slušaocima u oblikovanju govornih tekstova.

DIDAKTIČKO UPUTSTVO

U ovom nastavnom planu i programu dati su obavezni sadržaji predviđeni zajedničkim jezgrima, međutim smanjen je broj lektira. Ostale sadržaje nastavnici će uraditi prema vlastitom iskustvu i u pregledu, poštujući ono što je dato kao obaveza. Programski sadržaji nastavnonaučne građe u oblasti jezika, književnosti, jezičkog izražavanja i medijske kulture utemeljeni su na principu postupnog usvajanja znanja, primjerenog receptivnim mogućnostima učenika ovog uzrasta. Uputstvo za nastavu Nastavnog programa bosanskog ili hrvatskog ili srpskog jezika i književnosti zahtijeva nastavnika entuzijastu i kreativca koji će osmisliti nastavu po savremenim principima uz korištenje raznovrsnih oblika i metoda rada, uz maksimalno angažovanje učenika i korištenje njihove kreativnosti i samostalnosti u istraživanju, učenju i zaključivanju, razvijajući kod njih istraživački duh, kreativnost.

Ponudeni nastavni planovi i programi trebaju reći nastavnicima slijedeće: šta treba podučavati (koja područja, oblasti treba podučavati); zašto to treba podučavati (koji ciljevi i koncepti); kako treba podučavati (koristeći različite metode i oblike prilagođene potrebama i interesima učenika); kada to treba podučavati (razvojna primjerenost uzrastu).

Podršku čine svi materijali koji dopunjavaju nastavne planove i programe, a koji daju nastavnicima informacije, savjete i smjernice u vezi sa izvođenjem plana i programa. Organizacione forme obuhvaćaju etape, oblike, metode, sredstva, tehniku i tehnologiju nastavnog rada. Od oblika će se dati prioritet individualiziranim oblicima rada (programirana nastava, problemska, nastava otkrivanja . . .), grupnim oblicima rada (tandem, rad u grupama) i, u najmanjoj mjeri, frontalnom obliku.

Vrlo je važno motivirati učenike u smislu istraživačkog rada koji će se ogledati u traženju i prikupljanju informacija, čestim samostalnim izlaganjima koje će nastavnik usmjeravati. Preporučuje se pisanje sinteza, analiza ili eseja o pređenom gradivu i takve radove obavezno treba analizirati.

Cilj ovakvog rada je da se učenici zajedno sa nastavnikom uključuju u pripremanje novih nastavnih jedinica. Zadaci bi se odnosili na: posmatranje, bilježenje, sakupljanje, crtanje, selektivno praćenje emisija na radiju i TV-u, pronalaženje literature, odlazak u pozorište i kino, prisustvovanje književnim susretima, obavezna posjeta bibliotekama.

Učenici će u ovom slučaju raditi, a da nisu osjetili napor (iako su potrošili puno vremena), a nastavnicima se pruža prilika da preuzmu ulogu organizatora, koordinatora i motivatora. Posebno je važno istaći da se napušta strategija i poučavanje svojstveno frontalnom radu i jednosmjernom komuniciranju u razredu, a umjesto njih dolazi navedeno istraživačko učenje. Dakle, nastavnik napušta strategiju predavanja, davanja gotovih znanja i razvija strategije koordiniranja, vođenja, usmjeravanja, poticanja i motiviranja.

I pored ozbiljnih pokušaja da se Program rastereti izostavljanjem suvišnih sadržaja, bilo je teško to ostvariti. Zato se od profesora očekuje da sami pokažu umijeće i kreativnost pri realizaciji programskih sadržaja. To znači da će, prema situaciji u svojoj školi, razredu i odjeljenju određivati dubinu i širinu Programa. Multimedijски i interdisciplinarni pristup pri obradi programskih sadržaja je nezaobilazan u savremenoj nastavi. Praksa je pokazala da je prošlo vrijeme predavanja. Učenici su aktivni sudionici u nastavnom procesu samo ako im se omogući da istražuju, uočavaju, zaključuju. Pri tome je uloga profesora od izuzetne važnosti da učenike upućuje u istraživački rad, ohrabruje ih i vrednuje da postignu dobre rezultate.

Film u nastavnom procesu ima izuzetnu važnost i kao nastavno područje (u okviru medijske kulture) i kao nastavno sredstvo. Pri razgovoru o književnom djelu vrlo je važno razbiti monotoniju, pojačati interes, probuditi sva čula prikazivanjem nekoliko inserata iz filma ili

kazališne predstave snimljene po istoimenom romanu. Učenik prvo treba pročitati djelo, a onda ga dopuniti gledanjem filma. Važno je napomenuti da se književni sadržaji povezuju sa srodnim sadržajima iz pojedinih predmeta, kako bi učenici imali cjelovita saznanja.

Nastavni plan i program je koncipiran na način da kod učenika podstakne intelektualni razvoj, njegove mogućnosti, sklonosti, potrebe i što je najvažnije njegova interesovanja. Samim tim učenik će se razviti u jednu zrelu, otvorenu i komunikativnu osobu, a to je jedan od zadataka ovog predmeta.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

1. Profesor bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti naroda BiH
2. Profesor književnosti naroda BiH i bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika
3. Profesor hrvatsko-srpskog/srpsko-hrvatskog jezika i književnosti
4. Profesor književnosti i hrvatsko-srpskog/srpsko-hrvatskog jezika
5. Profesor srpskohrvatskog/hrvatskosrpskog jezika i historije književnosti južnoslavenskih naroda
6. Profesor jugoslovenske književnosti i srpsko-hrvatskog jezika
7. Profesor srpsko-hrvatskog jezika i jugoslovenske književnosti
8. Profesor književnosti naroda BiH i bosanskog jezika
9. Profesor bosanskog jezika i književnosti naroda BiH
10. Magistar bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti naroda BiH

ENGLISKI JEZIK

I RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

I CILJEVI I OČEKIVANI REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

U nastavi engleskog jezika kao stranog jezika u **prvom razredu** srednjih škola za stručno obrazovanje i obuku (četverogodišnje školovanje) teži se **prelazu s A2 na B1 nivo** Evropskog referentnog okvira za strane jezike – CEFR. U **prvom razredu**, cilj je proširiti upotrebnii vokabular i gramatičke te rečenične strukture. Osnovni cilj je stvarati mladu osobu sposobnu za usmenu i pismenu komunikaciju sa svijetom na stranom jeziku.

CILJANI NIVO ZNANJA

1. razred	Slušanje i razumijevanje	Govor	Čitanje i razumijevanje	Pisanje
Nivo	A2-B1	A2-B1	A2-B1	A2-B1

JEZIČNE VJEŠTINE	OČEKIVANI REZULTATI/ISHODI UČENJA
Slušanje i razumijevanje	Učenici će razumjeti: <ul style="list-style-type: none">➤ Instrukcije i obavještenja➤ pratiti dijaloge i govor u okviru poznatog opsega tema➤ razumjeti važne informacije u kratkim odlomcima
Čitanje i razumijevanje	Učenici će razumjeti: <ul style="list-style-type: none">➤ važne informacije u kratkim vijestima i jednostavnim i ilustrovanim novinskim člancima➤ jednostavno lično pismo o aspektima svakodnevnog života.➤ kratke priče o svakodnevnom životu➤ opće značenje novih informacija u okviru poznatih tema➤ pretraživati tekstove da bi našli potrebne informacije unutar poznatog opsega tema
Govor	Učenici će: <ul style="list-style-type: none">➤ u ograničenom opsegu izražavati svoje mišljenje o konkretnim temama➤ davati mišljenje unutar poznatog područja➤ prezentirati poznate teme➤ voditi razgovore unutar poznatog opsega tema
Pisanje	Učenici će moći: <ul style="list-style-type: none">➤ opisati svakodnevni događaj➤ pisati jednostavnija neformalna pisma➤ pisati jednostavnija formalna pisma➤ zapisivati jednostavne bilješke za predvidljive teme

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Teme	Funkcije i vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
<ul style="list-style-type: none"> ● Identitet (zemlje engleskog govornog područja) – multikulturalnost ● Putovanja i odmor ● Obrazovanje ● Historija i umjetnost ● Dom i porodica ● Hrana, ishrana i zdravlje ● Budućnost i tehnologija, zaštita okoliša 	<ul style="list-style-type: none"> -postavljanje pitanja, -davanje kratkih i dužih odgovora, -uočavanje opšte i posebne informacije, -opisivanje predmeta i osoba, -praćenje jednostavnih uputstava -opisivanje načina života i običaja -izražavanje mišljenja i stavova o poznatim temama, -opisivanje svakodnevnih aktivnosti, -izražavanje količine i vremena 	<p>SLUŠANJE</p> <p>Učenici će reagovati:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● postavljanjem pitanja ● davanjem kratkih i dužih odgovora ● uočavanjem opšte i posebne informacije ● prepričavanjem dijelova teksta ● učešćem u dijalozima / igranjem uloga ● spajanjem pitanja i odgovarajućih odgovora, te spajanjem kolona ● predviđanjem osnovnog sadržaja teksta ● popunjavanjem praznina i tabela ● bilježenjem ključnih riječi i izraza ● rješavanjem zadataka: tačno/netačno; višestrukog izbora <p>ČITANJE</p> <p>Učenici će čitati kratke tekstove i reagovati:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● postavljanjem pitanja ● uočavanjem opšte ili posebne informacije ● dopunjavanjem rečenica teksta ● učešćem u dijalozima ● spajanjem rečenica ● označavanjem tačnih i netačnih tvrdnji ● rješavanjem zadataka višestrukog izbora <p>GOVOR</p> <p>Učenici će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● voditi situacijske dijaloge uz pripremu, koristeći postojeće obrasce, osnove jezika i usvojeni vokabular. ● samostalno rješavati zadatke i strukturirane dijaloge, te koristiti moderna nastavna sredstva i pomagala. ● ukratko i na jednostavan način izraziti svoje mišljenje na zadanu temu 	<p>Imenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Brojive i nebrojive u vezi sa riječima koje izražavaju količinu ili broj: <i>some, any, a lot of, (a) few, (a) little, much, many</i> ● Složenice u jednini i množini ● Složenice – imenica+imenica <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Lične (subjektske, objektske) ● Pokazne (<i>this, that, these, those</i>) ● Relativne (<i>who, which, that, whose, where</i>) <p>Brojevi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ponavljanje brojeva posebno razlike između <i>teen</i> i <i>ty</i>; ● čitanje godina, telefonskih brojeva <p>Pridjevi i Determinatori:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Prisvojni pridjevi (<i>my, your, his, her, its, our, their</i>) ● Participijski pridjevi s nastavcima <i>-ed</i> ili <i>-ing</i> ● Komparacija pridjeva – svi oblici + <i>too ...</i>, <i>not ... enough</i>, (<i>not</i>) <i>as ... as</i> ● Kvantifikatori (<i>too many, too much</i>) <p>Prilozi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Učestalost (<i>never, usually, sometimes, always, often, every...</i>) ● Vrijeme (<i>today, now, yesterday, last..., tomorrow, next ...</i>) ● Vjerovatnoća (<i>probably, certainly, definitely</i>) ● Prilozi za način (<i>good – well, friendly – in a friendly way/manner</i>) <p>Glagoli i glagolska vremena:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Present Simple vs. Present Continuous – svi oblici ● Glagoli stanja i zbivanja 	<p>Učenici će obnavljati ili učiti vokabular koji se odnosi na date teme.</p> <p>Pored stalnog izgrađivanja vokabulara, učenici će učiti da koriste:</p> <p>Sinonime i antonime:</p> <p>(<i>attractive-good-looking - handsome;</i></p> <p><i>boring – dull; tasteless – tasteful;</i></p> <p><i>hardworking - lazy</i>)</p> <p>Frazalne glagole:</p> <p>(<i>come up with, keep on, stay up, tidy up, turn out, write down;</i></p> <p><i>cut short, keep something back; look after</i>)</p> <p>Kolokacije, koje se odnose na date teme (<i>take up an activity, do a sport, make a reservation; have a meal; go crazy about</i>)</p> <p>Prijevodne ekvivalente ključnih riječi i izraza, pri čemu se vrši odabrano poređenje sa maternjim jezikom učenika, kao i nekim drugim stranim jezicima.</p> <p>Napomena: Navedena leksika predstavlja samo primjere i prijedloge i ne treba se shvatiti kao ograničavajuća.</p>

PISANJE

Učenici će moći:

- opisati osobu, okruženje ili predmete koristeći usvojenu strukturu.
- napisati jednostavno neformalno pismo/e-mail poštujući.
- ukratko izraziti svoje mišljenje o nekoj obrađenoj temi pisati kratke i jednostavne dijaloge na već poznate i obrađene teme

Past Simple Tense – svi oblici

(ponavljanje i utvrđivanje)

- used to + infinitive
- Past Continuous Tense – svi oblici
- *Will + infinitive* vs. *Going to + infinitive* vs. Present Continuous (vjerovatnoća, namjera, plan)
- Modalni glagoli za izražavanje vjerovatnoće: *may, might, will*
- Prvi kondicional (*If + Present Simple*)

Rečenice

- Red riječi u rečenici (potvrdna, odrična, upitna)
- Relativne (osnove)
- Kondicionalne (Tip 1) indirektne rečenice sa oblicima prošlog vremena u zapovijestima / molbama

Tvorba riječi: prefiksi i sufiksi

koji se odnose na date teme i gramatiku (*arrogant- arrogance; entertaining- entertainment, selfishness; accommodation; astronomer; historian; scientist; disappointing*)

II RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

CILJEVI I OČEKIVANI REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

U nastavi engleskog jezika kao stranog jezika u **drugom razredu** srednjih škola za stručno obrazovanje i obuku (četverogodišnje školovanje) teži se **prelazu s A2 na B1 nivo** Evropskog referentnog okvira za strane jezike – CEFR. U **drugom razredu**, cilj je proširiti upotrebnii vokabular i gramatičke te rečenične strukture. Osnovni cilj je stvarati mladu osobu sposobnu za usmenu i pismenu komunikaciju sa svijetom na stranom jeziku.

CILJANI NIVO ZNANJA

1. razred	Slušanje i razumijevanje	Govor	Čitanje i razumijevanje	Pisanje
Nivo	B1	B1	B1	B1

JEZIČNE VJEŠTINE	OČEKIVANI REZULTATI/ISHODI UČENJA
Slušanje i razumijevanje	Učenici će razumjeti: <ul style="list-style-type: none">➤ svakodnevnu konverzaciju jasno i sporo izrečenu➤ odrediti temu diskusije kada se govori sporo i jasno➤ razumjeti fraze i izraze koji se odnose na teme koje se obrađuju➤ razumjeti važne informacije u kratkim odlomcima
Čitanje i razumijevanje	Učenici će razumjeti: <ul style="list-style-type: none">➤ važne informacije u kratkim vijestima i jednostavnim i ilustrovanim novinskim člancima➤ jednostavno lično pismo o aspektima svakodnevnog života➤ kratke priče o svakodnevnom životu➤ opće značenje novih informacija u okviru poznatih tema➤ pretraživati tekstove da bi našli potrebne informacije unutar poznatog opsega tema
Govor	Učenici će moći: <ul style="list-style-type: none">➤ u ograničenom opsegu izražavati svoje mišljenje o konkretnim temama➤ jasno izražavati svoje stavove koristeći prošireni vokabular, te voditi diskusiju i sa izvornim govornikom tako da mogu jasno izraziti osnove svojih ideja i stavova➤ prezentirati osnovne sadržaje na već obrađene teme

	➤ voditi razgovore unutar poznatog opsega tema
Pisanje	<p>Učenici će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ opisati svakodnevni događaj ➤ prepričati događaje s mnogo detalja i opisa ➤ napisati jednostavan e-mail/formalno pismo ➤ napisati tekst o već ranije obrađivanim temama

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Teme	Funkcije i vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
<ul style="list-style-type: none"> ● Posao i karijera ● Veze (porodica, prijatelji, ljubav) ● Mediji (nekad i sad; moderni mediji; mediji i mladi) ● Zločin i kazna ● Zabava i umjetnost ● Zdravlje i sport ● Evropa, Evropa (multikulturalnost i raznolikost; vrijednosti Evropske Unije) ● Posao i karijera ● Veze (porodica, prijatelji, ljubav) 	<ul style="list-style-type: none"> -postavljanje pitanja, -davanje dužih odgovora, -davanje opšte i posebne informacije, -opisivanje predmeta i objekata, -davanje uputstava za izvođenje aktivnosti, -izražavanje zahtjeva i prijedloga, -tražiti i davati informacije o različitim temama iz raznovrsnih oblasti-unaprjeđivati fonetski izgovor i spelling listi, 	<p>SLUŠANJE</p> <p>Učenici će reagovati:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● postavljanjem pitanja ● davanjem kratkih i dužih odgovora ● uočavanjem opšte i posebne informacije ● prepričavanjem dijelova teksta ● učešćem u dijalozima / igranjem uloga ● spajanjem pitanja i odgovarajućih odgovora, te spajanjem kolona ● predviđanjem osnovnog sadržaja teksta ● popunjavanjem praznina u tabela ● bilježenjem ključnih riječi i izraza ● rješavanjem zadataka: tačno/netačno; višestrukog izbora <p>ČITANJE</p> <p>Učenici će čitati kratke tekstove i reagovati:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● postavljanjem pitanja ● uočavanjem opšte ili posebne informacije ● dopunjavanjem rečenica teksta ● učešćem u dijalozima ● spajanjem rečenica ● označavanjem tačnih i netačnih tvrdnji ● rješavanjem zadataka višestrukog izbora <p>GOVOR</p>	<p>Imenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Pravilna i nepravilna množina ● <i>possessive 's</i> ● gerund u funkciji subjekta i objekta ● složenice u jednini i množini <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Lične (padež subjekta i objekta) ● Pokazne (<i>this, that, these, those</i>) ● Upitne (<i>who, which, what, whose</i>) ● Prisvojne (<i>mine, his, hers, its, ours, yours, theirs, one's</i>) ● Neodređene (<i>somebody, anybody, nobody, something, anything, nothing</i>) <p>Brojevi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● pisanje brojeva, razlike u maternjem i engleskom pravopisu ● čitanje velikih brojeva, razlomaka, decimalnih izraza <p>Pridjevi i Determinatori:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Članovi (<i>a, an, the, zero</i>) ● Prisvojni pridjevi ● Upitni pridjevi (<i>what, which, whose</i>) ● Opisni pridjevi vezani za zadane teme ● Pokazni pridjevi: <i>this (girl), that (boy), these (girls), those (boys)</i> <p>Prilozi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Prilozi za način (<i>good –well,</i> 	<p>Učenici će obnavljati ili učiti vokabular koji se odnosi na date teme.</p> <p>Učenici će izgrađivati vokabular iz gradivnih riječi i fraza:</p> <p>Antonime: (<i>kind-nice; reduce – lower - decrease; quarrel – feud; abundant – scarce; admit - deny</i>)</p> <p>Složene imenice i pridjevi, koje se odnose na date teme, npr. <i>school day, power station, petrol pump, portrait painter, download, old-fashioned, brand-new, big-headed</i> itd.</p> <p>Frazalne glagole: (<i>get about, get away with something, come across, come off; stay away</i>)</p> <p>Kolokacije, koje se odnose na date teme (<i>take up an activity, do a sport, go for a walk, go on a diet</i>)</p> <p>Prijevodne ekvivalente ključnih riječi i izraza, pri čemu se vrši odabrano poređenje sa maternjim jezikom učenika, kao i nekim drugim stranim jezicima.</p> <p>Napomena: Navedena leksika predstavlja samo primjere i</p>

		<p>Učenici će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● voditi situacijske dijaloge uz pripremu, koristeći postojeće obrasce, osnove jezika i usvojeni vokabular. ● samostalno rješavati zadatke i strukturirane dijaloge, te koristiti moderna nastavna sredstva i pomagala. ● ukratko i na jednostavan način izraziti svoje mišljenje na zadanu temu PISANJE Učenici će moći: ● opisati osobu, okruženje ili predmete koristeći usvojenu strukturu ● napisati jednostavno neformalno pismo/e-mail poštujući osnovna pravila pisanja ● ukratko izraziti svoje mišljenje o nekoj obrađenoj temi pisati kratke i jednostavne dijaloge na već poznate i obrađene teme 	<p><i>friendly – in a friendly way/manner</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ● mjesto ● vrijeme <p>Glagoli i glagolska vremena: glagolski oblici gerunda i infinitiva</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Present Perfect Simple (potvrđni, odrični, upitni) ● Past Perfect Simple (potvrđni, odrični, upitni) ● Passive Voice ● Reporting structures-statements ● The Second Conditional ● Question tags ● modalni glagoli (should/shouldn't, must/mustn't, have to/don't have to) <p>Rečenice</p> <ul style="list-style-type: none"> ● relativne ● kondicionalne (tip 2) <p>Tvorba riječi: prefiksi i sufixi koji se odnose na date teme i gramatiku, (<i>friendship, discussion; acting; accountant; politician; dishonest; illegal; unimaginative; acceptable; expressive</i>)</p>	<p>prijedloge i ne treba se shvatiti kao ograničavajuća.</p>
--	--	---	---	--

III RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

CILJEVI I OČEKIVANI REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

U nastavi engleskog jezika kao stranog jezika u **trećem** razredu srednjih škola za stručno obrazovanje i obuku (četverogodišnje školovanje) teži se **prelazu s B1 na B2 nivo** Evropskog referentnog okvira za strane jezike – CEFR. U **trećem razredu**, cilj je osposobiti učenika za govornu i pisanu komunikaciju u različitim situacijama svakodnevnog života te za samostalno učenje jezika i primjenu izvora znanja na stranom jeziku radi daljnjeg obrazovanja i usavršavanja.

CILJANI NIVO ZNANJA

1. razred	Slušanje i razumijevanje	Govor	Čitanje i razumijevanje	Pisanje
Nivo	B1+	B1+	B1+	B1+

JEZIČNE VJEŠTINE	OČEKIVANI REZULTATI/ISHODI UČENJA
Slušanje i razumijevanje	Učenici će razumjeti: <ul style="list-style-type: none">➤ činjenice o temama o svakodnevnom životu i poslu, identificirajući opće poruke i posebne detalje➤ glavne stavke standardnog govora ili poznatih tema➤ veliki dio emisija na različitim TV programima o temama od ličnog interesa kao što su: intervjui, kratka predavanja i kratke vijesti.
Čitanje i razumijevanje	Učenici će: <ul style="list-style-type: none">➤ razumjeti opise događaja, osjećanja i želja u ličnim pismima➤ razumjeti činjenice u tekstovima o temama u vezi njihovih interesovanja sa zadovoljavajućim nivoom razumijevanja istog teksta➤ identifikovati glavne zaključke u tekstovima sa različitim argumentima➤ prepoznati značajne stavke u jednostavnim novinskim člancima o njima poznatim temama
Govor	Učenici će: <ul style="list-style-type: none">➤ izražavati mišljenje o apstraktnim kulturološkim temama u ograničenom opsegu➤ voditi konverzaciju o različitim temama datim u tematskom dijelu➤ jasno izražavati svoje stavove, te voditi diskusiju i sa

	<p>izvornim</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ prezentovati detaljno i jasno sadržaje na određene teme kroz prezentacije ➤ voditi razgovore unutar poznatog opsega tema
Pisanje	<p>Učenici će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ napisati jednostavan vezani tekst na određenu temu ➤ napisati esej gdje će obrazlagati za i protiv stajališta, te navoditi argumente i primjere kako bi se ispoštovala forma eseja u engleskom jeziku ➤ napisati jednostavno formalno pismo poštujući sva pravila formalnog stila pisanja u engleskom jeziku

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Teme	Funkcije i vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
<ul style="list-style-type: none"> ● Škola, obrazovanje, posao ● Društvo i identitet ● Komunikacija i tehnologija (nekad i sad) ● Pravda ● Ravnopravnost spolova (razvoj ličnosti) ● Okolina i budućnost ● Svijet oko nas (životinje, ljubimci, očuvanje životinjskih vrsta, prava životinja) 	<p>postavljanje pitanja, davanje dužih odgovora, uočavanje opšte i posebne informacije, davanje predmeta i pitanja, davanje uputstava za razne aktivnosti, davanje zahtjeva i odgovora, traženje i davanje odgovora o različitim temama iz raznovrsnih oblasti, unaprjeđivanje fonetskog izgovora i <i>spellinga</i></p>	<p>SLUŠANJE</p> <p>Učenici će reagovati:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● postavljanjem pitanja ● davanjem dužih odgovora ● uočavanjem posebne informacije ● prepričavanjem teksta ● učešćem u dijalozima / igranjem uloga ● spajanjem pitanja i odgovarajućih odgovora, te spajanjem kolona ● predviđanjem osnovnog sadržaja teksta ● popunjavanjem praznina i tabela ● bilježenjem ključnih riječi i izrazarješavanjem zadataka: tačno/netačno; višestrukog izbora <p>ČITANJE</p> <p>Učenici će čitati kratke tekstove i reagovati:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● postavljanjem pitanja ● uočavanjem opšte ili posebne informacije ● dopunjavanjem rečenica teksta ● učešćem u dijalozima ● spajanjem rečenica ● označavanjem tačnih i netačnih tvrdnji ● rješavanjem zadataka višestrukog izbora 	<p>Imenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Iste oblike imenica u jednini i množini ● imenice koje se upotrebljavaju samo u množini <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Lične (padež subjekta i objekta) ● Povratne (<i>myself, himself, ourselves, each other</i>) ● Prisvojne (<i>mine, his, hers, its, ours, yours, theirs, one's</i>) ● Neodređene (<i>somebody, anybody, nobody, something, anything, nothing</i>) <p>Brojevi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● pisanje brojeva, razlike u maternjem i engleskom pravopisu ● čitanje velikih brojevarazlomaka, decimalnih izraza <p>Pridjevi i Determinatori:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Participijski pridjevi ● Pridjevi koji opisuju osobnost ● Redoslijed pridjeva u pridjevskoj frazi ● Derivacijski sufixi za pridjeve <p>Prilozi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Prilozi za način (<i>good –well, friendly – in a friendly way / manner</i>) ● mjesto 	<p>Učenici će obnavljati ili učiti vokabular koji se odnosi na date teme.</p> <p>Pored stalnog izgrađivanja vokabulara, učenici će učiti da koriste:</p> <p>Sinonime i antonime: (<i>sore - painful; oral - spoken; portable - moving</i>)</p> <p>Složene imenice i pridjevi, koje se odnose na date teme, npr. <i>school day, power station, petrol pump, portrait painter, download, old-fashioned, brand-new, big-headed</i> itd.</p> <p>Frazalne glagole i idiome (<i>hang around; bump into; break up; own up; be right as rain; the bee's knees; be back on one's feet</i>)</p> <p>Kolokacije, koje se odnose na date teme (<i>commit a crime; pass a sentence; stop global warming</i>)</p> <p>Prijevodne ekvivalente ključnih riječi i izraza, pri čemu se vrši odabrano poređenje sa maternjim jezikom učenika, kao i nekim drugim stranim jezicima.</p> <p>Napomena: Navedena leksika predstavlja samo primjere i prijedloge i ne treba se shvatiti</p>

GOVOR

Učenici će moći:
voditi situacijske dijaloge bez
puno pripreme koristeći
proširenivokabular

- samostalno rješavati zadatke i strukturirane dijaloge, te koristiti moderna nastavna sredstva i pomagala
- izraziti svoje mišljenje na raznovrsne teme uz detaljnija obrazloženja

PISANJE

Učenici će moći:

- opisati osobu, okruženje ili predmete sa mnogo detalja i koristeći prošireni vokabular
- napisati neformalno pismo/e-mail
- izraziti svoje mišljenje o nekoj obrađenoj i novoj temi pisati dijaloge na već poznate i obrađene teme

- vrijeme
- prilozi istog oblika kao pridjevi
- vjerovatnoća

Glagoli i glagolska vremena:

- Present Simple vs. Present Continuous Tense (razlike u obliku i upotrebi – ponavljanje) Past Simple, Past Continuous, Past Perfect (narativna glagolska vremena; oblik i upotreba)
- used to / would
- Present Perfect Simple vs. Present Perfect Continuous (sličnosti i razlike)
- Načini izražavanja budućnosti (*will; be going to; Present Simple i Present Continuous*)
- Modalni glagoli (mogućnost, vjerovatnoća, obaveza, zabrana)
- Treći kondicional (uz ponavljanje nultog, prvog i drugog);
- If only, I wish – izražavanje žaljenja, kajanja

Rečenice

- relativne (osnove)
- kondicionalne rečenice (tip 0, 1, 2 i 3)
Dopusne i suprotne rečenice s veznicima: *but, although, yet, whatever, even, if; though*

Tvorba riječi: prefiksi i sufixi

koji se odnose na date teme i gramatiku, (*fashionable; impressive; attachment; complexity threatening; obedience; enthusiasm*)

kao ograničavajuća.

IVRAZRED

(2 časa sedmično – 60 časova godišnje)

CILJEVI I OČEKIVANI REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

U nastavi engleskog jezika kao stranog jezika u **četvrtom** razredu srednjih škola za stručno obrazovanje i obuku (četverogodišnje školovanje) teži se **prelazu s B1 na B2 nivo** Evropskog referentnog okvira za strane jezike – CEFR. U **četvrtom** razredu, cilj je osposobiti učenika za govornu i pisanu komunikaciju te za samostalno korištenje jezika u različitim situacijama

CILJANI NIVO ZNANJA

1. razred	Slušanje i razumijevanje	Govor	Čitanje i razumijevanje	Pisanje
Nivo	B2	B2	B2	B2

JEZIČNE VJEŠTINE	OČEKIVANI REZULTATI/ISHODI UČENJA
Slušanje i razumijevanje	Učenici će razumjeti: <ul style="list-style-type: none">➤ činjenice o temama o svakodnevnom životu i poslu, identificirajući posebne detalje➤ glavne stavke standardnog govora kao i novih tema➤ veliki dio emisija na različitim TV programima o temama od ličnog interesa
Čitanje i razumijevanje	Učenici će: <ul style="list-style-type: none">➤ razumjeti opise događaja, osjećanja i želja u ličnim pismima➤ razumjeti činjenice u tekstovima o raznovrsnim temama➤ identifikovati glavne zaključke u tekstovima sa različitim argumentima➤ prepoznati značajne stavke u novinskim člancima o raznovrsnim temama
Govor	Učenici će: <ul style="list-style-type: none">➤ izražavati mišljenje o apstraktnim kulturološkim temama u širem opsegu➤ voditi konverzaciju o različitim temama datim u tematskom dijelu➤ jasno izražavati svoje stavove, te voditi diskusiju i sa izvornim govornikom➤ prezentovati detaljno i jasno sadržaje na određene teme

	<p>kroz prezentacije</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ voditi razgovore unutar poznatog opsega tema
Pisanje	<p>Učenici će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ napisati jednostavan vezani tekst na određenu temu ➤ napisati esej gdje će obrazlagati stajališta za i protiv, te navoditi argumente i primjere kako bi se ispoštovala forma eseja u engleskom jeziku ➤ napisati formalno pismo poštujući sve konvencije formalnog stila pisanja u engleskom jeziku. ➤ napisati CV te naučiti osnove pisanja istog

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Teme	Funkcije i vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
<ul style="list-style-type: none"> ● Razvoj karijere ● Književnost i historija ● Poimanje ljepote i način života ● Odmor i putovanje ● Globalni događaji i promjene u okolišu ● Slobodne aktivnosti (sport, igre, hobiji i sl.) ● Potrošačko društvo i reklama 	<p>postavljanje pitanja, davanje dužih odgovora</p> <p>uočavanje posebne informacije,</p> <p>opisivanje predmeta i osoba,</p> <p>praćenje uputstava za razne aktivnosti,</p> <p>izražavanje zahtijeva i prijedloga,</p> <p>traženje i davanje informacija o različitim temama iz raznovrsnih oblasti, unaprjeđivanje fonetskog izgovora i <i>spellinga</i></p>	<p>SLUŠANJE</p> <p>Učenici će reagovati:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● postavljanjem pitanja ● davanjem dužih odgovora ● uočavanjem posebne informacije ● prepričavanjem teksta ● učešćem u dijalozima / igranjem uloga ● spajanjem pitanja i odgovarajućih odgovora, te spajanjem kolona ● predviđanjem osnovnog sadržaja teksta ● popunjavanjem praznina i tabelabilježenjem ključnih riječi i izraza ● rješavanjem zadataka: tačno/netačno; višestrukog izbora <p>ČITANJE</p> <p>Učenici će čitati kratke tekstove i reagovati:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● postavljanjem pitanja ● uočavanjem posebne informacije ● dopunjavanjem rečenica teksta ● učešćem u dijalozima ● spajanjem rečenica ● označavanjem tačnih i netačnih tvrdnji ● rješavanjem zadataka 	<p>Imenice:</p> <p>Pravilnu i nepravilnu množinu</p> <p>Brojive i nebrojive u vezi sa riječima koje izražavaju neodređenu količinu ili broj: <i>some, any</i></p> <p>Zamjenice:</p> <p>lične (padež subjekta i objekta)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● pokazne (<i>this, that, these, those</i>) ● upitne (<i>who, which, what, whose</i>) ● prisvojne (<i>hers, its, ours, yours, theirs,</i> <p>neodređene (<i>somebody, anybody, nobody, something, anything, nothing</i>)</p> <p>Brojevi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● pisanje brojeva, razlike u maternjem i engleskom pravopisu ● čitanje statistika, razlomaka, decimalnih izraza <p>Pridjevi i Determinatori:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● članovi (<i>a, an, the, zero</i>) ● kvantifikatori (<i>both, either, neither, all, none, most</i>) ● Opisni pridjevi vezani za zadane teme <p>Prilozi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Prilozi za način (<i>good – well, friendly – in a friendly way/manner</i>) 	<p>Učenici će obnavljati ili učiti vokabular koji se odnosi na date teme.</p> <p>Pored stalnog izgrađivanja vokabulara, učenici će učiti da koriste:</p> <p>Sinonime i antonime:</p> <p>(<i>very+adjective; leap – jump; fall-decrease; plummet – drop popular, unpopular;obedient, disobedient; sensitive, insensitive; considerate, inconsiderate, itd.</i>)</p> <p>Složene imenice i pridjevi, koje se odnose na date teme, npr. <i>schoolday, powerstation, petrol pump, portrait painter, download, old-fashioned, brand-new, big-headed</i> itd.</p> <p>Frazalne glagole i idiome</p> <p>(<i>catch up with; get on with; put up with; run out of; drop like flies; kick the bucket; be on the ropes</i>)</p> <p>Kolokacije, koje se odnose na date teme (<i>fashion industry, fashion statement; go on a diet</i>)</p> <p>Prijevodne ekvivalente ključnih riječi i izraza, pri čemu se vrši odabrano poređenje sa maternjim jezikom učenika, kao i</p>

		<p>višestrukog izbora GOVOR Učenici će moći</p> <ul style="list-style-type: none"> • voditi situacijske dijaloge bez puno pripreme koristeći prošireni vokabular. • samostalno rješavati zadatke i strukturirane dijaloge, te koristiti moderna nastavna sredstva i pomagala. • izraziti svoje mišljenje na raznovrsne teme uz detaljnija obrazloženja <p>PISANJE Učenici će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisati osobu, okruženje ili predmete sa mnogo detalja koristeći prošireni vokabular • napisati neformalno pismo/e- mail • izraziti svoje mišljenje o nekoj obrađenoj i novoj temi Pisati dijaloge na već poznate i obrađene teme. 	<ul style="list-style-type: none"> • mjesto • vrijeme • vjerovatnoća pouzdanost <p>Glagoli i glagolska vremena:</p> <ul style="list-style-type: none"> • The Passive Voice; Future Continuous; • The Future Perfect Tense; • to be used to + -ing; • modalni glagoli za izražavanje nagađanja; • Perfektivni oblik modala; • Upravni i neupravni govor (zahtjevi, potvrдне, odrične i upitne rečenice) • causative have; <p>Rečenice</p> <ul style="list-style-type: none"> • relativne • oblici indirektnih rečenica (uvodni glagol u prošlom vremenu; potvrдне, odrične, upitne rečenice) • zaključne rečenice sveznicima: <i>therefore, consequently</i> • vremenske i kondicionalne (tip 0, 1, 2, 3) <p>Tvorba riječi: prefiksi i sufiksi koji se odnose na date teme i gramatiku, (<i>addition, misrepresentation, disobedient; immoral</i>)</p>	<p>nekim drugim stranim jezicima Napomena: Navedena leksika predstavlja samo primjere i prijedloge i ne treba se shvatiti kao ograničavajuća.</p>
--	--	--	--	--

INTERKULTURALNE VJEŠTINE

Učenici će se:

- upoznavati sa sličnostima i različitostima između Bosne i Hercegovine i zemalja engleskog govornog područja u oblasti kulture, obrazovanja, slobodnog vremena učenika, načina življenja u okviru datih tema,
- navikavati da se ophode učtivo u komunikaciji sa pripadnicima kulture o kojoj uče,
- učiti da komuniciraju i da se ponašaju u svakodnevnim situacijama na način koji je prirodan za kulturu zemlje čiji jezik uče, obraćajući posebnu pažnju na odnose među ljudima pri neposrednom kontaktu, komunikaciji itd.,
- naučiti da poštuju tradiciju, običaje, navike drugih ljudi itd.

INTERDISCIPLINARNI SADRŽAJI

Na ovom nivou za učenje stranog jezika koriste se znanja iz maternjeg i drugih stranih jezika. Već usvojena teoretska znanja iz maternjeg jezika olakšat će razumijevanje pojedinih jezičkih

kategorija u stranom jeziku. Pri učenju stranog jezika učenici će takođe koristiti stečena znanja iz geografije, historije, umjetnosti, matematike, biologije, što će im omogućiti da se bolje upoznaju i shvate sličnosti i razlike među kulturama. Učenici će nastojati uspostaviti kontakte sa vršnjacima iz zemalja čiji jezik uče. Tu će im pomoći znanje iz informatičkih tehnologija. Učenici će takođe učiti jezik i proširivati svoj vokabular oslanjajući se na znanje stečeno kroz učenje drugih školskih nastavnih predmeta u okviru datih tema. Da bi se ostvarila što bolja međupredmetna povezanost potrebna je saradnja kolega u školi i po mogućnosti zajedničko planiranje godišnjih nastavnih planova odnosno interdisciplinarnih projekata.

UČENJE I KAKO TREBA UČITI:

Učenici će učiti da:

- budu odgovorni i aktivni kada uče jezik,
- koriste različite radne metode i strategije učenja tipične za učenje jezika, kao što je razumijevanje smisla iz konteksta itd.,
- nadoknađuju praznine u znanju korištenjem različitih metoda, kao što je parafraziranje,
- koriste informacionu tehnologiju kod učenja jezika,
- ocjenjuju svoje aktivnosti i aktivnosti svojih drugova iz razreda, kao i nivo svog i njihovog znanja u odnosu na postavljene ciljeve i, ako je potrebno, mijenjaju metode rada,
- koriste samostalno udžbenike, rječnike i druge priručnike.

PROVJERAVANJE ZNANJA I OCJENJIVANJE

Provjeravanje i ocjenjivanje učenika vrši se kontinuiranim praćenjem aktivnosti na časovima, prilikom individualnog i rada u parovima i grupama. Provjeravanje znanja je sastavni dio nastave i treba po mogućnosti da se obavlja na svakom času. Cilj provjeravanja znanja je da učenik dobije povratnu informaciju o svom radu, ali i da nastavnik sagleda uspješnost metoda svog rada. Radi uspješnijeg i objektivnijeg ocjenjivanja preporučuju se češće i kraće provjere znanja putem testova, kontrolnih zadataka, pismenih vježbi, prezentacija i usmenog ispitivanja nakon svake obrađene nastavne jedinice uz prethodno jasno obrazložen cilj provjere. Na osnovu rezultata provjere nastavnik se vraća unazad, ako je potrebno usporava tempo i prilagođava metod rada. Treba istaći da provjeravanje ne podrazumijeva uvijek i ocjenjivanje. Provjeravanje znanja se provodi prema unaprijed utvrđenim kriterijima, a koje su navedene u tabelama u Prilogu. Navedeni kriteriji se mogu korigovati i adaptirati u skladu sa onim što nastavnik želi ocjenjivati tokom neke vrste pismenog ili usmenog ispitivanja. Na početku školske godine, nastavnici trebaju da upoznaju učenike sa sistemom rada i ocjenjivanja. Zaključna ocjena ne može biti niža od aritmetičke sredine, ali bi ocjene iz pismene vježbe i testova trebale da budu jedan od ključnih faktora za formulisanje konačne ocjene. Na zaključnu ocjenu ne bi trebali uticati bilo koji drugi faktori, osim gore navedenih. **Učenici rade dvije pismene vježbe tokom školske godine i to po jednu u polugodištu i testove, nakon što završe određene gramatičke i jezičke cjeline. Pismena vježba može podrazumijevati pisanje teksta na zadanu temu, prevod teksta, gramatičke i vokabularske vježbe, obradu stručne materije, pisanje eseja. Provjeravanje znanja se provodi prema unaprijed utvrđenim kriterijima.** Učenici u ovom razredu mogu obrađivati jednostavnije stručne tekstove prilagođene nivou znanja, te rade na projektima i prezentacijama zahvaljujući kojima razvijaju osjećaj za istraživanje, samostalni rad ili rad u grupi, te vještinu govorenja.

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE I PREPORUKE

Savremena nastava stranog jezika treba da proizilazi iz najnovijih dostignuća nauke o jeziku, savremenih psihološko-pedagoških teorija i saznanja o procesu učenja i kao takva treba da bude usmjerena ka učeniku. Metodika nastave stranog jezika i u ovom razredu treba da omogući skladno razvijanje učenikovih sposobnosti, podstiče kreativnost, te razvija njegove

kulturološke, estetske i intelektualne sposobnosti. Na ovim polazištima zasnivaju se i didaktička uputstva.

Prije svega neophodno je uspostaviti pozitivne emotivne odnose i atmosferu uzajamnog povjerenja i razumijevanja između nastavnika i učenika, jer taj afektivni potencijal predstavlja predušlov za nesmetani razvoj kognitivnih sposobnosti u procesu učenja. I na ovom nivou treba istaći poseban značaj motivacije, kao i pažljivog izbora nastavnih sadržaja usklađenih sa spoznajnim svijetom učenika, i njegovim doživljajima i uzrastom. Raznolike aktivnosti treba da imaju za cilj učenje stranog jezika bez pritiska i straha od neznanja, uz punu slobodu neverbalnog i verbalnog izražavanja. Sredstva, načini i postupci kojima nastavnik može pomoći učenicima u svjesnom učenju jezika su raznoliki. Preporučuju se:

- dinamičnost i kreativnost
- favoriziranje interaktivnog i grupnog rada
- podsticanje inicijative učenika
- obogaćivanje nastave elementima igre, ritma i dramatizacije
- unošenje civilizacijskih i interkulturoloških elemenata
- upotreba savremenih tehničkih sredstava
- stalno ohrabrivanje i podsticanje učenika na samostalno učenje
- analiziranje teškoća u procesu učenja
- podsticanje učenika na vrednovanje sopstvenih dostignuća (portfolio) kao i dostignuća drugih itd.

Treba ponoviti da u ovoj fazi učenici stiču kognitivne sposobnosti razvijanjem vještina slušanja, govora, čitanja i pisanja. Između usmenih i pismenih aktivnosti treba nastojati uspostaviti ravnotežu. U **razvijanju vještine slušanja** postepeno se pristupa slušanju malo dužih tekstova i dijaloga. Prije slušanja nastavnik će odgovarajućim aktivnostima pripremiti učenike za uspješno razumijevanje sadržaja.

Iako komunikativni pristup u nastavi podrazumijeva usklađenost sve četiri jezičke vještine, značajnu pažnju treba posvetiti **razvijanju vještine govora**. Za uspješno razvijanje ove vještine potrebni su: pažljiva priprema, izbor i prilagođenost teme, precizna uputstva, optimalan period za razmišljanje i pripremanje, nuđenje potrebnih riječi i izraza i sl. Poželjno je da u ovim aktivnostima učestvuje što veći broj učenika. Preporučuje se da učenici rade na projektima i prezentacijama na određene teme u parovima ili u manjim grupama i usmeno ih izlažu pred ostatkom razreda. Takođe, preporučuje se organizovanje debata i diskusija na primjerene i u NPP-u navedene teme i teme koje se odnose na pročitane lektire. Tokom aktivnosti usmenog izražavanja, učenike ne bi trebalo prekidati niti ispravljati, već im nakon toga, uz pohvalu za aktivno učešće, na prikladan način ukazati na greške.

Cilj vještine čitanja je da osposobi učenika za samostalno čitanje tekstova odgovarajućom brzinom i razumijevanje njihove osnovne ideje, određene pojedinačne informacije, za uočavanje pojedinih detalja itd. Pri izboru tekstova treba voditi računa o tome koje tekstove odabrati za ovaj uzrast učenika, da bi im bili što atraktivniji, raznovrsniji i pristupačniji. Treba voditi računa i o korelaciji sa ostalim nastavnim predmetima, koliko je to moguće.

Cilj razvijanja vještine pisanja je osposobljavanje učenika da u pisanoj formi ostvari komunikaciju i svoje misli izrazi na logičan i razumljiv način. Metodčki pristup pisanju podrazumijeva da se poštuje zadata tema, da se logički slijede događaji koji se opisuju, koristi odgovarajuća leksika, poštuju gramatička i sintaksička pravila, kao i pravila pravopisa i interpunkcije. Naravno, ulogu igra i kreativnost izražavanja. Pisanje može biti vođeno (dovršavanje teksta, pisanje prema modelu, popunjavanje formulara, jednostavan opis) ili slobodno (kreativno), kao što su pisanje manje složenih pisama, oglasa, izvještaja, SMS ili e-mail poruka, eseja, zadaci koji se odnose na pročitane lektire itd. Sve ove vještine treba da budu u skladu sa jezičkim kompetencijama učenika ovog uzrasta, a s obzirom da su u pitanju

učenici prvog razreda gimnazije treba imati u vidu da im treba vremena za prilagođavanje, te da nastavnici sve navedeno prilagode i olakšaju učenicima da savladaju nove sadržaje u potpuno novom okruženju.

STRUČNI TEKSTOVI:

Učenici čitaju tekstove vezane za struku u pojednostavljenoj formi. Obrađuju se najviše dva teksta po polugodištu.

LEKTIRA:

Moguće je da učenici koji izraze veće interesovanje za čitanje na engleskom jeziku obrađuju tekstove i skraćene verzije djela iz književnosti na engleskom jeziku.

PROJEKTI / PREZENTACIJE

Učenici dodatno istražuju teme i oblasti koje se obrađuju na času, te ih izlažu ostalim učenicima u vidu prezentacije. Učenici rade najmanje jednu prezentaciju ili projekat u toku godine.

RAD SA UČENICIMA SA POSEBNIM POTREBAMA

Rad sa učenicima sa posebnim potrebama se odvija prema prilagođenom programu.

NASTAVNI PROFIL I STRUČNA SPREMA

Diplomirani profesor engleskog jezika i književnosti

- Završen I (Prvi) ciklus (dodiplomski studij) u trajanju od najmanje ČETIRI studijske godine, sa akademskom titulom i stručnim zvanjem Bakalaureat/Bachelor
- Završen II (Drugi) ciklus (postdiplomski studij) sa akademskom titulom i stručnim zvanjem Magistra, odnosno završenim trećim ciklusom studija i naučnim zvanjem Doktor nauka.

TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

I (PRVI) RAZRED

(2 časa sedmično - 70 časova godišnje)

Pregled programskih sadržaja

1. ATLETIKA 12 časova
 - Trčanje 4 časa (2+1+1)
 - Skokovi 4 časa (2+1+1)
 - Bacanja 4 časa (2+1+1)
2. GIMNASTIKA 8 časova
 - Upori, vis, penjanje, kovrtljaji 4 časa (2+1+1)
 - Preskoci 4 časa (2+1+1)
3. BORILAČKI SPORTOVI 5 časova (3+1+1)
4. PLES 3 časa (1+1+1)
5. SPORTSKE IGRE 24 časa (16+4+4)
6. OPŠTA FIZIČKA PRIPREMA 4 časa (1+1+1+1)
7. TEORETSKA PRIPREMA 4 časa (1+1+1+1)
8. SNIMANJE STANJA TJELESNOG RAZVOJA 10 čas

ATLETIKA

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
TRČANJE	4	2+1+1
Trčanje različitim tempom max. 10 minuta		
Trčanje kratkih dionica sa primjenom niskog starta		
Trčanje srednjih dionica sa korištenjem visokog starta		
Štafetno trčanje: primopredaja palice		
Poligoni		

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
SKOKOVI	4	2+1+1
Skok u dalj: koračna tehnika		
Skok u vis : stredl tehnika		

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
BACANJA	4	2+1+1
Bacanje medicine 3 kg		

Bacanje loptica različitih težina sa namjerom pogađanja cilja
Tehnika bacanja kugle „O’Brien“

GIMNASTIKA

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
UPORI, VIS, PENJANJE, KOVRTLJAJI	4	2+1+1
Penjanje po raznim spravama		
Stoj na rukama		
Kovrtljaj nazad		
Saskok sa okretom od 180 °		
PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
PRESKOCI	4	2+1+1
Preskok raznoškom sa zanoženjem		
Preskok zgrčkom sa zanoženjem		
Odbojka: gornje i donje odbijanje; tenis servis; blok; smeč iz zaleta; mini odbojka		

BORILAČKI SPORTOVI

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
BORILAČKI SPORTOVI	5	3+1+1
Džudo : padovi naprijed, nazad, u stranu		
Džudo : bacanja preko ramena, ručna i nožna tehnika		
Džudo . zahvati držanja		

PLES

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
PLES	3	1+1+1
Valcer, polka		
Plesovi iz svoje sredine		

SPORTSKE IGRE

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
SPORTSKE IGRE	28	20+4+4
Elementarne i štafetne igre		
Košarka: vođenje lopte desnom i lijevom rukom uz promjenu smjera i brzine kretanja; hvatanje i dodavanje lopte objema i jednom rukom; šutiranje na koš nakon vođenja lopte polaganjem i skok-šutem.		
Rukomet: hvatanje i dodavanje lopte; vođenje lopte; šutiranje na gol iz mjesta i kretanja		
Nogomet: vođenje lopte unutrašnjim i vanjskom dijelom stopala uz promjenu pravca i brzine kretanja; primanje lopte unutrašnjom stranom stopala; dodavanje lopte; "mali nogomet" - igra na 2 gola.		

OPŠTA FIZIČKA PRIPREMA

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
OPŠTA FIZIČKA PRIPREMA	4	1+1+1+1
Pripremne vježbe opšteg karaktera		

TEORETSKA PRIPREMA

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
TEORETSKA PRIPREMA	4	1+1+1+1
Upoznavanje programa i načina rada		
Teoretska priprema: pravila, sudijski znakovi, taktika.		
Analiza usvojenosti znanja i sposobnosti		

SNIMANJE STANJA TJELESNOG RAZVOJA

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
SNIMANJE STANJA TJELESNOG RAZVOJA	10	5+5
Antropometrijski prostor		
Motoričke sposobnosti		

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

- VII stepen stručne spreme (profesor fizičkog vaspitanja, profesor za fizičku kulturu, profesor sporta i tjelesnog odgoja);
- Magistar nauka u oblasti sporta i tjelesnog odgoja;
- Doktor nauka u oblasti sporta i tjelesnog odgoja;
- Završen II ciklus po Bolonjskom sistemu studiranja;
- Završen III ciklus po Bolonjskom sistemu studiranja.

II (DRUGI) RAZRED

(2 časa sedmično - 70 časova godišnje)

Pregled programskih sadržaja

ATLETIKA 13 časova

- Trčanje 4 časa (2+1+1)
 - Skokovi 5 časova (2+1+1)
 - Bacanja 5 časova (3+1+1)
2. GIMNASTIKA 10 časova
 - Upori,vis,penjanje,kovrtljaji 4 časa (2+1+1)
 - Preskoci 4 časa (2+1+1)
 3. BORILAČKI SPORTOVI 5 časova (3+1+1)
 4. PLES 3 časa (1+1+1)
 5. SPORTSKE IGRE 28 časa (20+4+4)
 6. OPŠTA FIZIČKA PRIPREMA 4 časa (1+1+1+1)
 7. TEORETSKA PRIPREMA 4 časa (1+1+1+1)
 8. SNIMANJE STANJA TJELESNOG RAZVOJA 5 časova (5)

ATLETIKA

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
TRČANJE	4	2+1+1
Trčanje različitim tempom max. 12 minuta		
Trčanje kratkih dionica sa primjenom niskog starta		
Trčanje srednjih dionica sa korištenjem visokog starta		
Štafetno trčanje:primopredaja palice		
Poligoni		

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
SKOKOVI	4	2+1+1
Skok u dalj: koračna tehnika,individualna motorička dostignuća		
Skok u vis : stredl tehnika,individualna motorička dostignuća		

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
BACANJA	5	3+1+1
Bacanje medicine 5 kg		

Bacanje loptica različitih težina sa namjerom pogađanja cilja
Tehnika bacanja kugle „O'Brien“

GIMNASTIKA

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
UPORI, VIS, PENJANJE, KOVRTLJAJI	4	2+1+1
Penjanje uz konop pomoću ruku i nogu		
Kolut nazad kroz stoj na rukama		
Vaga bočno otklonom i odnoženjem		
Premet strance		

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
PRESKOCI	4	2+1+1
Preskok raznoškom sa zanoženjem		
Preskok zgrčkom sa zanoženjem		

BORILAČKI SPORTOVI

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
BORILAČKI SPORTOVI	5	3+1+1
Džudo : padovi naprijed, nazad, u stranu		
Karate: udarci rukama i nogama		
Samoodbrana: odbrana od udaraca, zahvata držanja i gušenja		

PLES

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
PLES	4	2+1+1
Tango, rock		
Plesovi iz svoje sredine		

SPORTSKE IGRE

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
SPORTSKE IGRE	28	20+4+4
Košarka: vođenje lopte desnom i lijevom rukom, nisko, visoko i dokorakom; hvatanje i dodavanje lopte u skoku; dodavanje lopte objema rukama o tlo, sa grudi, iznad glave; pivotiranje, izvođenje slobodnih bacanja; šutiranje na koš horogom; preuzimanje igrača u odbrani; fintiranje; blokadae; kombinacije u odbrani i napadu sa dva, tri igrača; igra na dva koša sa primjenom pravila.		
Rukomet: eret; blokiranje jednom i s obje ruke; napad sa 9 metara; individualni i grupni kontranapad; taktika igre u napadu.		
Nogomet: volej udarac; izbijanje lopte; dribling.		
Odbojka: gornje i donje odbijanje; servis; smeč; taktika odbrane; blok; taktika napada.		

OPŠTA FIZIČKA PRIPREMA

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
OPŠTA FIZIČKA PRIPREMA	4	1+1+1+1
Pripremne vježbe opšteg karaktera		

TEORETSKA PRIPREMA

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
TEORETSKA PRIPREMA	4	1+1+1+1
Upoznavanje programa i načina rada		
Teoretska priprema: pravila, sudijski znakovi, taktika.		
Analiza usvojenosti znanja i sposobnosti		

SNIMANJE STANJA TJELESNOG RAZVOJA

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
SNIMANJE STANJA TJELESNOG RAZVOJA	5	5
Antropometrijski prostor		
Motoričke sposobnosti		

III (TREĆI) RAZRED

(2 časa sedmično - 70 časova godišnje)

Pregled programskih sadržaja

1. ATLETIKA 12 časova

- Trčanje 3 časa (2+1)
- Skokovi 4 časa (3+1+1)
- Bacanja 4 časa (2+1+1)

2. GIMNASTIKA 8 časova

- Upori,vis,penjanje,kovrtljaji 4 časa (2+1+1)
- Preskoci 4 časa (2+1+1)

3. BORILAČKI SPORTOVI 6 časova (3+2+1)

4. PLES 3 časa (1+1+1)

5. SPORTSKE IGRE 28 časa (20+4+4)

6. OPŠTA FIZIČKA PRIPREMA 4 časa (1+1+1+1)

7. TEORETSKA PRIPREMA 4 časa (1+1+1+1)

8. SNIMANJE STANJA TJELESNOG RAZVOJA (5)

ATLETIKA

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
TRČANJE	3	2+1
Trčanje različitim tempom max. 15 minuta		
Tehnika trčanja preko prepona		
Štafetno trčanje:primopredaja palice		

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
SKOKOVI	6	3+2+1
Troskok		
Skok u vis i dalj : individualna motorička dostignuća		

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
BACANJA	4	2+1+1
Tehnika bacanja kugle „O'Brien“		

GIMNASTIKA

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
UPORI,VIS,PENJANJE,KOVRTLJAJI	4	2+1+1
Penjanje uz konop pomoću ruku i nogu		
Kolut nazad kroz stoj na rukama		
Vaga bočno otklonom i odnoženjem		
Premet strance		

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
PRESKOCI	4	2+1+1
Preskok raznoškom sa zanoženjem		
Preskok zgrčkom sa zanoženjem		

BORILAČKI SPORTOVI

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
BORILAČKI SPORTOVI	5	3+1+1
Džudo : padovi naprijed,nazad,u stranu		
Karate:udarci rukama i nogama		
Samoodbrana:odbrana od udaraca,zahvata držanja i gušenja		

PLES

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
PLES	3	1+1+1
Tango,rock		
Plesovi iz svoje sredine		

SPORTSKE IGRE

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
SPORTSKE IGRE	28	20+4+4
Košarka:vođenje lopte desnom i lijevom rukom,nisko,visoko i dokorakom;hvatanje i dodavanje lopte u skoku;dodavanje lopte objema rukama o tlo,sa grudi,iznad glave;pivotiranje,izvođenje slobodnih bacanja;šutiranje na koš horogom;preuzimanje igrača u odbrani;fintiranje;blokadae;kombinacije u odbrani i napadu sa dva,tri igrača;igra na dva koša sa primjenom pravila.		
Rukomet:eret;blokiranje jednom i s obje ruke;napad sa 9 metara;individualni i grupni kontranapad;taktika igre u napadu.		
Nogomet:volej udarac;izbijanje lopte;dribling.		
Odbojka:gornje i donje odbijanje;servis;smeč;taktika odbrane;blok;taktika napada.		

OPŠTA FIZIČKA PRIPREMA

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
OPŠTA FIZIČKA PRIPREMA	4	1+1+1+1
Pripremne vježbe opšteg karaktera		

TEORETSKA PRIPREMA

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
TEORETSKA PRIPREMA	4	1+1+1+1
Upoznavanje programa i načina rada		
Teoretska priprema: pravila, sudijski znakovi, taktika.		
Analiza usvojenosti znanja i sposobnosti		

SNIMANJE STANJA TJELESNOG RAZVOJA

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
SNIMANJE STANJA TJELESNOG RAZVOJA	5	5
Antropometrijski prostor		
Motoričke sposobnosti		

IV (ČETVRTI) RAZRED

(2 časa sedmično - 60 časova godišnje)

Pregled programskih sadržaja

1. ATLETIKA 12 časova

- Trčanje 3 časa (2+1)
- Skokovi 4 časa (3+1+1)
- Bacanja 4 časa (2+1+1)

2. GIMNASTIKA 6 časova

- Upori, vis, penjanje, kovrtljaji, preskoci 6 časova (4+1+1)

3. BORILAČKI SPORTOVI 6 časova (3+2+1)

4. PLES 3 časa (1+1+1)

5. SPORTSKE IGRE 24 časa (16+4+4)

6. OPŠTA FIZIČKA PRIPREMA 2 časa (1+1)

7. TEORETSKA PRIPREMA 2 časa (1+1)

8. SNIMANJE STANJA TJELESNOG RAZVOJA (5)

ATLETIKA

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
TRČANJE	3	2+1
Trčanje različitim tempom max. 20 minuta		
Individualna dostignuća		
Štafetno trčanje 4*100 metara:primopredaja palice		

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
SKOKOVI	4	2+1+1
Troskok : individualna motorička dostignuća		
Skok u vis i dalj : individualna motorička dostignuća		

PROGRAMSKI SADRŽAJI	BROJ ČASOVA	DISTRIBUCIJA
BACANJA	4	2+1+1
Tehnika bacanja kugle „O'Brien“ : individualna motorička dostignuća		

HISTORIJA/POVIJEST

CILJEVI I ZADACI NASTAVE HISTORIJE

Učeći historiju učenici grade razumijevanje, kompetencije i vještine na osnovu koncepata koji su međusobno povezani a to su:

- **vrijeme i prostor**
- **uzroci i posljedice**
- **izvori istraživanja prošlosti**
- **kontinuitet i promjene**
- **interpretacija i perspektiva.**

Koncept vremena i prostora je od ključne važnosti za razumijevanje prošlosti, jer, bez hronološkog okvira ne mogu se razumjeti prošlost i sadašnjost, niti istražiti odnosi među događajima. Učenik treba usvojiti opći hronološki okvir, osnove računanja vremena, izgraditi osjećaj za tok, slijed događaja, smjestiti događaje, osobe i pojave. On treba razumjeti povijesne procese i njihov uticaj na sadašnjost i budućnost.

Konceptom uzroka i posljedica objašnjavaju se faktori koji su pridonijeli pojedinim historijskim događajima, pojavama i procesima, i rezultatu tih zbivanja. Učenici trebaju shvatiti zašto su se događaji zbili baš tako kako jesu i zašto jedan događaj može imati višestruke uzroke i posljedice. Prikazom uzročno-posljedičnih veza, učenik razvija kritičko mišljenje. Učenik razlikuje uzroke, povod i posljedice. Uočava iste i shvata da se pisanje o prošlosti temelji na pretpostavci važnosti uzroka i posljedica u izučavanju historije.

Koncept izvora istraživanja prošlosti čini osnovu za razvoj kritičkog i kreativnog mišljenja kod učenika. Bitni su primarni i sekundarni izvori koji uključuju formulisanje pitanja, pronalaženje izvora i informacija, odabir, analizu i interpretaciju prikupljenih informacija. Učenik treba da donosi zaključke na osnovu temeljnih argumenata i dokaza. On upoznaje, analizira i vrednuje različite vrste primarnih i sekundarnih izvora, objašnjava njihovo značenje u istraživanju prošlosti.

Koncept kontinuiteta i promjena podrazumijeva shvatanje historije kao jedne složene mješavine promijena i kontinuiteta. Obuhvata razumijevanje obilježja razdoblja koja se proučavaju te promjena unutar tih razdoblja. Učenik na osnovu toga može objasniti karakteristična obilježja pojedinih historijskih razdoblja, razumije sam odnos između promijena i kontinuiteta.

Koncept interpretacija i perspektiva učeniku treba pomoći da tumači prošlost na osnovu historijskih izvora, ali da svoje znanje iznese kroz valjanu interpretaciju, jer na taj način učenik objašnjava prošle događaje, procese i promjene. Učenik shvata da se prikazi prošlosti ne sastoje samo od činjenica nego i od načina interpretacije.

Cilj svih ovih koncepata je sticanje znanja o prošlosti, razvijanje vještina te razumijevanje stavova i međuljudskih odnosa koji proizilaze iz učenja historije.

U realizaciji sadržaja uloga nastavnika je ogromna a odnosi se na:

- razumijevanje ishoda učenja i realizacija istih;
- U središtu svih dešavanja je učenik, a nastavnik samo osmišljava i organizuje čas;

- Nastavnik potiče kreativno i efikasno sticanje znanja i navodi učenike na kritičko razmišljanje;
- Vrlo važna stavka je razviti komunikaciju sa učenicima, stalno davati podršku učenicima i osmišljavati nove metode rada;
- Pružati dovoljno mogućnosti za učenje;
- Nastavnik historije treba stalno poticati želje za razumijevanje prošlosti koje je usmjereno na formiranje osobnog gledišta učenika;
- Nastavnik treba dobro poznavati učenike i prilagoditi metode rada svakom pojedinačno. Učenici kroz različite oblike rada aktivno učestvuju i dolaze do zadatih ciljeva u toku časa. Učenik treba da:
 - Pozna je i razumije razdoblja i društva koja proučava, kao i važne događaje, pojedince, pojave, pri tome vlada novim pojmovima;
 - Shvata sadašnjost kao posljedicu prošlosti;
 - Sagledava prošlost i koristi se konceptima vremena i prostora, uzroka i posljedica, kontinuiteta i promjena, izvora i istraživanja prošlosti, kao i perspektivom;
 - Oblikuje svoj vlastiti stav, otvoreno razgovara i raspravlja, ali uvažava različite perspektive i percepcije o prošlosti;
 - Koristi se vještinama: postavlja pitanja o prošlosti, analizira izvore, dolazi do argumenata i iznosi rezultate svoje spoznaje;
 - Koristi se znanjima i vještinama koje je stekao učeći historiju. Na taj način će odgovorno djelovati u javnom životu u okviru svoje Bosne i Hercegovine, Evrope i svijeta.

OCJENJIVANJE UČENIKA

Proces ocjenjivanja učenika treba biti kontinuiran rad u toku svih časova bilo da se radi o provjeri znanja ili obradi novog sadržaja, iako se najčešće ocjenjivanje vrši nakon obrađene nastavne teme ili jedinice. Nastavnim planom i programom definisani su standardi znanja koji opisuju šta se od učenika očekuje, razgraničavaju znanja i vještine koje učenici grade kao rezultat nastave. Kriteriji za ocjenjivanje su propisani standardima. Prilikom ocjenjivanja bilo bi poželjno da se koriste pitanja i zadaci objektivnog tipa i zadaci sa slobodnim odgovorima (eseji). Pored eseja mogu se ocjenjivati i referati te različiti istraživački radovi gdje učenici pokazuju razumijevanje historijskih sadržaja te sposobnosti lične interpretacije. Jako je važno uočiti i vrednovati kod učenika vlastitu kreativnost i interpretaciju kao što su izrada plakata, raznih crteža, scenarija, prezentacija, raznih multimedijских sadržaja..

PRILAGOĐAVANJE PROGRAMA

Za učenike sa posebnim potrebama razvijaju se prilagođeni programi. Prilagođavanje se provodi modifikacijom programa redovne nastave u pogledu sadržaja, procesa, proizvoda i sredine učenja, zavisno od osobnosti potreba učenika odnosno do nivoa individualno prilagođenih programa. Individualno prilagođen program razvijaju nastavnik historije i stručni tim za podršku učenika sa poteškoćama u razvoju na nivou škole i Ministarstva za obrazovanje, uz korištenje potrebne ekspertize i učešća roditelja.

SREDSTVA ZA REALIZACIJU NASTAVE HISTORIJE

Udžbenici za historiju, radne sveske za učenike, priručnici za nastavnike, dokumenti na CD-u, historijski atlas, dokumentarni filmovi, slajdovi, internet, historijske karte, slijepe karte, časopisi, fotografije, autentični materijali i živi materijalni izvori. Nastavnik treba znati kako pravilno odabrati i prilagoditi, te u kojem dijelu procesa učenja primijeniti određena sredstva. Bilo bi dobro koristiti kombinacije izvora i materijala te medija, jer se na taj način učenici angažiraju na interaktivniji način. Najbitnije je uskladiti sredstva sa ciljevima i ishodima učenja nastave historije.

KORELACIJA SA DRUGIM PREDMETIMA

Nastavni predmet historija izučava društveno-humanističko područje i zajedno sa drugim područjima, međupredmetnim temama i predmetima potiče razvoj specifičnih kompetencija učenika. Veza historije se posebno ističe u korelaciji sa geografijom gdje su mnoge teme i nastavne jedinice međusobno povezane kao i demografski podaci; sa matematikom je vezana u pogledu računanja vremena, tablica i dijagrama; povezana je sa jezicima po pitanju historije književnosti i jezika, kritičkog čitanja kad su u pitanju historijski izvori. Sa tehničkim i informatičkim područjem povezana je u razvoju afirmativnog i odgovornog korištenja digitalne pismenosti, jer učenik povezuje razvoj tehnologije sa promjenama u prošlosti i postaje svjestan mogućih opasnosti u okviru tehnološkim razvoje. Historija je povezana i sa umjetnošću u pogledu historije kiparstva, slikarstva, arhitekture. Osobito je historija povezana sa predmetom građanskoh odgoja i obrazovanja, jer kroz historiju učenici uče funkcionisanje demokratije i demokratskog društva, ljudskih prava općenito, što je suština učenja građanskog obrazovanja. Historija kao predmet potiče aktivno učenje, vještine, analize i vrednuje različite vrste izvora, perspektiva i interpretacija. Međusobnom suradnjom učenici iskazuju lične inicijative i razvijaju vlastitu kreativnost.

IRAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

NASTAVNE OBLASTI	BROJ ČASOVA	1. razed NASTAVNE OBLASTI	OČEKIVANI ISHODI
I Uvod u historiju i Prehistorijsko razdoblje	7 časova ukupno 5 časa obrade novog gradiva -2 časa ponavljanje/provjera znanja	1. Upoznavanje učenika sa historijom kao nastavnim predmetom 2. Zadatak historije kao nauke, historijski izvori, računanje vremena i periodizacija 3. Prvobitna zajednica, Prehistorijska razdoblja i njihove karakteristike 4. Prehistorija; ponavljanje i provjera znanja 5. Raspad prvobitne zajednice, metalno doba 6. Prehistorija na tlu Bosne i Hercegovine 7. Prehistorija; tematsko ponavljanje i provjera znanja	- Učenik upoznaje početka ljudskog razvoja i djelovanja uopšte i na tlu naše zemlje. -Spoznaje važnosti čovjekovog rada i stvaralaštva. -Razvija svijest o odnosu pojedinca, grupe i društva uopšte.
II Stari vijek 1.Područja prvih civilizacija (3) 2.Društvo i države starih Grka (4) 3.Razvoj rimske države (9)	16 ukupno -12 časova obrade novog gradiva -4 časa ponavljanja i provjere znanja	1.1. Područja prvih civilizacija, društvene i kulturne prilike 1.2. Egipat: društveno-političko uređenje, (Fenikija, Indija i Kina) 1.3. Prve civilizacije; ponavljanje gradiva i projera znanja. 2.1. Društvo i države starih Grka,društveni odnosi u Sparti i Atini 2.2. Grčka kultura 2.3. Makedonsko Carstvo, Helenizam 2.4. Društvo i države starih Grka Grčka; Utvrđivanje gradiva 3.1. Nastanak i razvoj rimske države, osvajačka politika Rima 3.2. Rim u doba carstva, kriza robovlasničkih odnosa 3.3. Razvoj rimske države; ponavljanje gradiva	-Upoznaje stare kulture s ciljem prepoznavanja njihovih elemenata u nauci i kulturi savremenog doba. -Razvija vještine praćenja i razumjevanja antičkih društvenih odnosa, nastanak države i njene funkcije. - Stvara svijest o potrebama čovjeka za znanjem i mirom. -Prepoznaje tragove antičkog perioda na prostorima naše zemlje i regiona

		<p>3.4. Pojava kršćanstva, podjela i pad Rimskog Carstva</p> <p>3.5. Kultura rimske države</p> <p>3.6. Provjera znanja</p> <p>3.7. Područje današnje Bosne i Hercegovine u doba Antike (Iliri)</p> <p>3.8. Organizacija rimske vlasti na Balkanskom poluotoku.</p> <p>3.9. Rimska država, tematsko ponavljanje i provjera znanja</p>	
<p>III</p> <p>Srednji vijek</p> <p>1. Europa i svijet u ranom feudalizmu (7)</p> <p>2. Balkanski narodi u ranom feudalizmu (4)</p> <p>3. Europa u vrijeme razvijenog feudalizma (4)</p> <p>4. Bosna u vrijeme razvijenog feudalizma (10)</p>	<p>37 časova ukupno</p> <p>28 casa obrade novog gradiva</p> <p>9 časova ponavljanja i provjere znanja</p>	<p>1.1 Europa i svijet u ranom feudalizmu;</p> <p>Definisanje pojma, seobe naroda, društveni sistem, privreda</p> <p>1.2. Germanske države, Franačka država, kultura</p> <p>1.3. Bizant, crkveni raskol</p> <p>1.4. Europa u ranom feudalizmu;</p> <p>ponavlja je i provjera znanja</p> <p>1.5. Pojava Islama i širenje</p> <p>1.6. Privreda i kultura</p> <p>1.7. Europa i svijet u ranom feudalizmu; tematsko ponavljanje i provjera znanja</p> <p>2.1. Balkanski narodi u ranom feudalizmu; Doseljavanje Južnih Slavena</p> <p>2.2. Plemenski savezi i prve države</p> <p>2.3. Prvi podaci o Bosni</p> <p>2.4. Balkanski narodi u ranom feudalizmu; provjera znanja</p> <p>3.1. Europa u razvijenom feudalizmu; Obilježja proizvodnje i društveni razvoj</p> <p>3.2. Društveni pokreti i sukobi</p> <p>3.3. Križarski ratovi i njihove posljedice</p> <p>3.4. Europa u razvijenom feudalizmu; provjera znanja</p> <p>4.1. Bosna u razvijenom feudalizmu- začeci državnosti,</p> <p>4.2. Ban Kulin i Povelja</p> <p>4.3. Crkva bosanska</p> <p>4.4. Bosna u razvijenom feudalizmu; ponavljanje gradiva</p> <p>4.5. Bosna tokom 13. st.</p>	<p>-Usvaja znanja o nastanku Europe i svijeta kakve sada poznajemo, istražuje tipove država i oblike vlasti do kasnog Srednjeg vijeka i prati promjene u tom historijskom razdoblju.</p> <p>-Stiče znanja o nastanku država regiona</p> <p>-Stiče znanja o nastanku i razvoju Bosne i Hercegovine kao države.</p> <p>- Spoznaja privrednog i kulturnog razvoja Bosne</p> <p>-Bosna u europskim tokovima</p> <p>-Upoznaje odlike kultura i tradicija europskih naroda</p> <p>- spoznaja naučnih i kulturnih dostignuća</p> <p>- Svijest o stalnoj težnji društva za izgradnjom boljeg svijeta kroz globalizaciju nauke i kulture</p> <p>-Upoznaje se sa vrijednostima multikulturalnosti i tolerancije kroz primjere iz prošlosti.</p>

<p>5. Kapitalistička privreda u kultura u okviru feudalnog društva (5)</p> <p>6. Bosna i Hercegovina od XV do XVIII st. (7)</p>		<p>4.6. Bosansko kraljevstvo 4.7. Gubitak državnosti 4.8. Privreda i kultura srednjovjekovne Bosne 4.9. Bosna u razvijenom feudalizmu; tematsko ponavljanje 4.10. provjera znanja 5.1. Kapitalistička privreda i kultura u okviru feudalnog društva; kapitalizam i 5.2. Geografska otkrića 5.3. Humanizam i renesansa 5.4. Reformacija 5.5. Kapitalistička privreda i kultura; ponavljanje i provjera znanja 6.1. Osmansko Carstvo; nastanak, razvoj privredni i kulturni razvoj 6.2. Migracije i proces prelaska na Islam 6.3. Bosna u okviru Osmanskog carstva 6.4. Privreda i kultura Bosanskog ejaleta 6.5. Bosna u osamnskim ratovima 17 i 18. st. 6.6. Bosna od XV do XVIII st.; tematsko ponavljanje 6.7. provjera znanja</p>	
<p>IV Kapitalizam</p>	<p>5 ukupno časova 3 časa obrade novog gradiva 2 ponavljanje/ provjera znanja</p>	<p>1. Pojava i razvoj kapitalizma, Industrijska revolucija u Engleskoj 2. Francuska građanska revolucija, društveni staleži u fatzama revolucije 3. Napoleonova osvajanja i posljedice 4. Kapitalizam; ponavljanje i provjera znanja 5. provjera znanja</p>	<p>-Upoznaje se sa svim oblicima i vidovima kapitalizma -Usvaja znanja o temeljnim vrijednostima francuske buržoaske revolucije. -Upoznaje sa nastankom i razvojem demokratije -Prepoznavanje elemenata društveno-ekonomskih i političkih odnosa kapitalizma u savremenom društvu -Uključivanje pojedinca u globalni svijet kapitalizma</p>
<p>V Bosna u borbi za autonomiju</p>	<p>5 ukupno časova 3 časa novog gradiva</p>	<p>1. Bosna u borbi za autonoman položaj u okviru Osmanskog Carstva, Stanje u Bosni i reforme Osmanskog carstava</p>	<p>-Znanja o prilikama u kojim kreće pokret za autonomiju Bosne</p>

u okviru Osmanskog carstva	2 časa ponavljanja/ provjere znanja	2. Pokret Husein-kapetana Gardaševića 3. Promjene u Bosanskom ejaletu poslije pokreta, intervencija Omer-paše Latasa 4. Bosna u borbi za autonoman položaj u okviru Osmanskog Carstva; tematsko ponavljanje 5. Provjera znanja	- Uloga bosanskog plemstva - Prepoznaje elemente europskog građanskog pokreta u Bosni - Izgrađuje stav o odnosu Osmanskog Carstva prema Bosni.
-----------------------------------	-------------------------------------	---	--

II RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

NASTAVNE OBLASTI	BROJ ČASOVA	2.razred NASTAVNE OBLASTI	OČEKIVANI ISHODI
I Europa sredinom XIX st.do 1878.	5 časova ukupno 4 časa obrade novog gradiva 1 čas provjere usvojenog znanja	1.1. Upoznavanje učenika sa programskim sadržajem 1.2. Revolucionarna 1848.godina 1.3. Ujedinjenje Italije i Njemačke 1.4. Rusija i Habzburško Carstvo 1.5. Europa sredinom XIX do 1878.god.; provjera znanja	-Usvaja znanja o velikim društveno-političkim promjenama u Europi - Svijest o značaju razvoja demokratije u društvu -Stavovi o ulozi i značaju nezavisnosti i suvereniteta -Usvaja vrijednosti društvenih, privrednih i kulturnih dostignuća europskih naroda
II Bosna i južnoslavenske zemlje u XIX st. do 1878.god.	4 časova ukupno 3 časa obrade novog gradiva 1 čas provjere stečenog znanja	2.1. Položaj Slovenije i Hrvatske u sastavu Habzburške Monarhije 2.2. Južnoslavenske zemlje pod osmanskom vlašću 2.3. Bosna od sredine XIX stoljeća do 1878.godine 2.4. Bosna i južnoslavenske zemlje u XIX do 1878.godine; ponavljanje i provjera znanja	-Spoznaja položaja južnoslavenskih naroda i zemalja pod okupatorskom vlašću -Stav o položaju naroda Bosne i Hercegovine krajem XIX st. -Svijest o kulturnoj baštini bosanskohercegovačkih naroda -Prepoznavanje oblika nacionalnih procesa i nacionalne svijesti kod južnoslavenskih naroda
III Europa od 1878. do 1914. god.	3 časa ukupno -2 časa obrade novog gradiva -1 čas provjere znanja	3.1. Europa od 1878.do 1914.god.;Istočno pitanje,Berlinski kongres 3.2. Suparništva i savezništva u Europi 3.3. Europa od 1878.do 1914.god.; provjera znanja	-Usvaja znanja o velikim europskim i svjetskim promjenama -Spoznaja uzroka za formiranje velikih saveza u Europi i njihovih interesa -Vještina prepoznavanja interesnih zona i političkih kretanja -Znanja o tehničko-tehnološkim dostignućima i njihovoj primjeni

IV Bosna i Hercegovina od 1878. do 1914. God.	5 časova ukupno 4 časova obrade novog gradiva 1 čas provjere znanja	4.1. Bosna i Hercegovina od 1878.do 1914.god.;Okupacija i otpor 4.2. Uspostava austrougarske vlasti 4.3. Aneksija,Bosanski sabor i Ustav 4.4. Privreda i kultura, 4.5. Bosna i Hercegovina od 1878.do 1914.god.; tematsko ponavljanje i provjera znanja	-Saznanja o položaju Bosne i Hercegovine i Balkanskog poluotoka u interesima velikih sila -Stav o položaju građana BiH pod okupacijom -Prepoznavanje kulturnog uticaja Europe u BiH -Svijest o kulturnoj baštini BiH
V Južnosalvenske zemlje od 1878.do1914. god.	3 časa -2 časa obrade 1 čas porovjera znanja	5.1. Južnoslavenske zemlje od 1878.do 1914.god.Slovenačke i hrvatske zemlje u borbi za političko i ekonomsko ujedinjenje. 5.2. Srbija i Crna Gora u vrijeme nezavisnosti,definisiranje makedonskih nacionalnih interesa 5.3. Južnoslavenske zemlje od 1878.do 1914.god.; provjera znanja	-Stiče znanje i razumije nacionalne pokrete kod južnoslavenskih naroda
VI I svjetski rat	5 časova ukupno -4 obrade novog gradiva 1 čas provjere znanja	-Krize pred rat,uzroci ratna tehnika -Frontovi u Prvom svjetskom ratu -Revolucija u Rusiji -Posljedice Prvog svjetskog rata	-Znanja o uzrocima izbijanja Velikog rata -Stav o ratu kao sredstvu rješavanja kriza -Svijest o stradanju ljudi i dobara -Stav o angažmanu svih segmenata društva u sukobu.
VII Bosna i Hercegovina u I svjetskom ratu	4 časa ukupno 3 časa obrade novog gradiva 1 čas provjere znanja	7.1. Bosna i Hercegovina u Prvom svjetskom ratu; Sarajevski atentat 7.2. Mobilizacija, Bosna i Hercegovina kao ratno područje 7.3. Ratna privreda, rezultati i posljedice rata u BiH 7.4. Bosna i Hercegovina u Prvom svjetskom ratu; provjera znanja	-Stiče znanja i razvija stavove o akterima sarajevskog atentata -Vještina korištenja i analize različitih historijskih izvora -Svjest o ratnim stradanjima građana BiH -Razvija humanistička osjećanja i stavove
VIII Bosna i Hercegovina i jugoslavensko pitanje	4 časa ukupno 3 časa obrade	8.1. Bosna i Hercegovina i Jugoslavensko pitanje 8.2. Proglašenje Države SHS 8.2. Proglašenje Kraljevine SHS	-Znanja o jugoslavenskom pitanju - Stavovi o zajedništvu Južnih Slavena

	1 čas provjere znanja	8.4. Bosna i Hercegovina i Jugoslavensko pitanje; ponavljanje i provjera znanja	-Razvijanje kulture iznošenja ličnih stavova i argumentacije
IX Bosna i Hercegovina u Kraljevini SHS	7 časova ukupno 5 časova obrade 2 časa ponavljanja /provjere znanja	9.1. Bosna i Hercegovina u Kraljevini SHS.Stanje u BiH do formiranja Ustavotvorne skupštine 9.2. Vidovdanski ustav 1921. godine 9.3. Šestojanuarska diktatura 9.4. BiH u Kraljevini SHS; ponavljanje gradiva 9.5. Sporazum Cvetković-Maček 9.6. Privredne i kulturne prilike 9.7. Bosna i Hercegovina u Kraljevini SHS: provjera znanja	-Znanja i spoznaje o elementima i izgradnji savremene države -Jačanje svijesti o važnosti demokratije - Prepoznavanje centralizma i unitarizma -Stav o položaju Bosne i Hercegovine u okviru Kraljevine SHS
X Svijet između dva svjetska rata	5 časova ukupno 4 časa obrade novog gradiva 1 čas provjere znanja	10.1. Svijet između dva svjetska rata;Vesajska konferencija 10.2. Kriza građanske demokratije, velika ekonomska kriza 10.3. Totalitarni režimi 10.4. Španski građanski rat 10.5. Svijet između dva svjetska rata; provjera znanja	-Znanja o totalitarističkim režimima -Usvaja demokratske vrijednosti -Prepoznaje uzroke pojava totalitarističkih režima - Spoznaja elemenata fašizma i nacizma i vještine prepoznavanja istih u društvu
XI Drugi svjetski rat	5 časova ukupno 4 časa obrade novog gradiva 1 čas provjere znanja	11.1. Drugi svjetski rat; Prva faza, Munjeviti rat 11.2. Antifašistička koalicija 11.3. Prekretnice II svjetskog rata 11.4. Završne operacije rata i kapitulacije. 11.5. Drugi svjetski rat; provjera znanja	-Znanja o najvažnijim događajima i prekretnicama II sv.rat - Stav o koalicijama u II sv. ratu -Svijest o pogubnosti rata za društvo - Spoznaje ljudskih patnji i stradanja i razvijanje altruizma i humanosti - Svijest o genocidu i njegovom definisanju
XII Bosna i Hercegovina u Drugom svjetskom ratu	7 časova ukupno 5 časova obrade novog gradiva	12.1. Bosna i Hercegovina u Drugom svjetskom ratu; Aprilski rat 12.2. NDH, četnički pokret	-Znanja o okolnostima u kojim se našla BiH u II svjetskom ratu - Svijest o hrabrosti i patriotizmu južnoslavenskih naroda

	2 časa ponavljanja/ provjere znanja	12.3. Pojava i razvoj NOP-a, Igmanski marš i bihaćka republika 12.4. Bosna i Hercegovina u II svjetskom ratu; ponavljanje gradiva 12.4. 1943. – Četvrta ofanziva, I zasjedanje ZAVNOBIH-a i II zasjedanje AVNOJ-a 12.5. 1944-1945 ZAVNOBIH, II i III zasjedanje; zasjedanje AVNOJ-a 12.6. Rezultati i posljedice rata 12.7. Bosna u II svjetskom ratu; provjera znanja	- Stav o ulozi Balkana u rušenju fašizma u Europi -Svijest o stradanju naroda i građana BiH -Razvijanje antifašističkih stavova -Vještina korištenja više historijskih izvora i izgadnja vlastitih stavova
XIII Svijet nakon Drugog svjetskog rat	8 časova ukupno 6 časova obrade 2 časa ponavljanja/ provjere znanja	13.1. Svijet nakon II svjetskog rata; Nirnberški proces i OUN 13.2. Hladni rat, stanje u socijalističkom svijetu 13.4. Ratovi u svijetu i dekolonizacija 13.5. Svijet nakon Drugog svjetskog rata; ponavljanje gradiva 13.6. Integrativni procesi u Europi 13.7. Nauka i tehnika XX st 13.8. Svijet nakon Drugog svjetskog rata; provjera znanja	- Znanja o Međunarodnom sudu pravde i drugim svjetskim organizacijama -Svijest o međunarodnim odnosima -upoznavanje sa EU - Razvijanje osjećaja integracije - Stav o važnosti uzajamne suradnje i poštivanja europskih naroda i njihovih kultura
XIV Bosna i Hercegovina nakon Drugog svjetskog rata	5 časa ukupno 3 časa obrade gradiva 2 čas provjere znanja	14.1. Bosna i Hercegovina nakon Drugog svjetskog rata; Ljudski gubici i ratna razaranja, FNRJ, Sukob Staljin-Tito 14.2. Samoupravljanje, privreda i kultura 14.3. Raspad SFRJ 14.4. BiH kao nezavisna i međunarodno priznata država, Dejtonski sporazum. 14.5. BiH nakon Drugog svjetskog rata; provjera znanja.	-Znanja o političko-ekonomskom razvoju BiH - Stav o političkim i društvenim odnosima perioda socijalizma - Spoznaja uzroka raspada SFRJ -Razvija stavove o važnosti vlastite kulture i tradicije

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Za osnovne škole: Profesor historije – završen četverogodišnji studij po starom sistemu (prije Bolonje). Prvi stepen studija (trogodišnji studij po Bolonji) i drugi stepen studija (3+2 po Bolonji), nastavnici historije i geografije sa završenom višom pedagoškom školom koji već rade dugi niz godina u nastavnom procesu.

Tehničke i srednje stručne škole: Mogu raditi profesori historije sa završenim četverogodišnjim studijem po starom sistemu, dok u srednjim stručnim školama te nastavnici I stepena (bachelor) i II stepena (master), zvanje magistar historije.

Gimnazije: U gimnazijama mogu raditi profesori historije koji su završili četverogodišnji studij po starom sistemu i magistri historije (II stepen po Bolonji).

Matematika

NPiP rada za I razred

(2 časa sedmično- 70 časova godišnje)

Pregled programskih cjelina s predviđenim ukupnim fondom nastavnih sati po svakoj programskoj cjelini

I RAZRED				
PROGRAMSKA CJELINA	ORJENTACIONI BROJ ČASOVA			
	TIP ČASA			UKUPNO
	ČAS OBRADE GRADIVA	ČAS VJEŽBE	ČAS PROVJERE ZNANJA I SISTEMATIZACIJE GRADIVA	
Uvod	1	-	-	1
Skup realnih brojeva	4	2	1	7
Algebarski izrazi	8	8	2	18
Izometrijska preslikavanja	2	1	1	4
Geometrija u ravni	5	7	2	14
Linearne jednačine i nejednačine	4	3	1	8
Sistemi linearnih jednačina	2	3	1	6
Osnovi trigonometrije	5	2	1	8
UKUPNO (*)	31 (46,97 %)	26 (39,39%)	9 (13,64%)	66 (100,00%)

(*) Napomena:

U svakom polugodištu obavezno je uraditi i po jednu jednočasovnu pismenu zadaću sa jednočasovnom pripremom, analizom i ispravicima (4 časa).

Cilj učenja matematike je da učenici temeljem usvojenih matematičkih znanja, vještina i procesa:

- primijene matematički jezik u usmenome i pisanome izražavanju, strukturiranju, analizi, razumijevanju i procjeni informacija upotrebljavajući različite načine prikazivanja matematičkih ideja, procesa i rezultata u matematičkome kontekstu i stvarnome životu
- samostalno i u suradničkom okruženju matematički rasuđuju logičkim, kreativnim i kritičkim promišljanjem, argumentiranim raspravama, zaključivanjem i dokazivanjem pretpostavki, postupaka i tvrdnji

Nastavni zadaci su :

- Potpuno savladavanje osnovnih elemenata matematičkog jezika i terminologije - Razvijanje sposobnosti izražavanja opštih matematički pojmova, apstraktnog mišljenja i logičkog zaključivanja
- Razvijanje kod učenika navika za samostalan rad , tačnost, preciznost, urednost, sistematičnost i konciznost u pismenom i usmenom izražavanju
- Procjenjivanje i razumjevanje kvantitativnih i prostornih odnosa i zakonitosti o raznim pojavama u prirodi i društvu
- Usvajanje elementarne matematičke kulture neophodne za shvatanje uloge i uspješne primjene matematike u različitim oblastima djelatnosti čovjeka, te za uspješan nastavak obrazovanja i uključivanja u proces rada
- Čitanje i razumjevanje matematičkih tekstova i simbolike različitih nivoa složenosti i strukture
- Razvijanje sposobnosti za posmatranje, zapažanje, kreativno i apstraktno mišljenje i zaključivanje
- Razvijanje trajne radoznalosti, interesovanja i motivacije u sticanju matematičkih znanja i izgrađivanja pozitivnog stava prema matematici, - Savladavanje osnovnih matematičkih simbola i njihove primjene
- Korištenje znanja stečenih u nastavi drugih predmeta i iskustva svakodnevnog života u svom matematičkom obrazovanju i
- Sticanje navika za uspješno korištenje raznih izvora znanja

Zadaci nastave matematike u I razredu su:

- Savladati vještinu sabiranja, oduzimanja, množenja i dijeljenja polinoma i racionalnih funkcija
- Savladati osnovna znanja vezana uz realne brojeve u strukturalnom smislu, strogo razlikovati svojstva prirodnih, cijelih, racionalnih i iracionalnih brojeva
- Računske operacije sa realnim brojevima sa razlomcima i stepenima savladati tako da bude u pitanju vještina
- Naučiti rješavati linearne jednačine, nejednačine i probleme prvog stepena
- Ovladati snalaženjem u koordinatnom sistemu te znati interpretirati grafički prikaz linearne funkcije

- Uz geometriju ravni naučiti pojmove vezane uz pravilne podudarnost, kružnicu, krug i poligone

PROGRAMSKI SADRŽAJI IZ MATEMATIKE ZA PRVI RAZRED

R.br. časa	Programska cjelina	Nastavna jedinica	Obrazovna postignuća i smjernice za rad	Ključni pojmovi	Korelacija	Broj časova
1	Uvod	Upoznavanje sa programom rada i dogovor o načinu rada takom godine	Upoznavanje sa programom rada i dogovor o literaturi koju ćemo koristiti. Upoznavanje sa načinom rada	Knjige, aktivnost, znanje i ocjena	Nauka i primjena naučenog	1
2.-8.	Skup realnih brojeva	Računske operacije u skupu N, Z, Q i R	Analizira svojstva i odnose skupova brojeva N, Z, Q i R, svojstva i odnose brojeva, te koristi simbole i različite prikaze. Primjenjuje veze između skupova brojeva N, Q, Z, I i R. Izvodi računske operacije sa prirodnim, cijelim i racionalnim brojevima. Kombinuje računske operacije u skupu R.	Skup N, Z, Q, R, računske operacije	Teorija brojeva Informatika Fizika Hemija	7

9.-26.	Algebarski izrazi	<p>Stepen. Operacije sa stepenima jednakih baza, odnosno jednakih izložilaca. Cijeli algebarski izrazi</p> <p>Polinomi u jednoj varijabli. Operacije sa polinomima. Rastavljanje polinoma na proste faktore.</p> <p>Operacije sa razlomljenim algebarskim izrazima</p>	<p>Analizira i prikazuje matematičke situacije i strukture upotrebom algebarskih simbola i različitih zapisa, te generalizuje na temelju njih. Opisuje stepen s prirodnim i cjelobrojnim eksponentom, računa vrijednost potencije, Prepoznaje zapis stepena kao proizvoda jednakih faktora. Opisuje dijelove stepena (baza i eksponent) i njihova značenja. Računa vrijednost stepena. Navodi i objašnjava pravila za zbrajanje,</p> <p>množenje, dijeljenje i stepenovanje stepena. Računa vrijednosti cijelih algebarskoga</p>	Stepen, polinom, algebarski izraz	Baza za rješavanje jednačina	18
--------	-------------------	--	--	-----------------------------------	------------------------------	----

			<p>izraza za zadane varijable. Obavlja računске operacije sa polinomima. Kvadrira binome i Računa algebarskim izrazima. Jednostavne algebarske izraze rastavlja na faktore. Zbraja, oduzima i množi jednostavne racionalne algebarske izraze.</p>			
27.-30.	Izometrijska preslikavanja	<p>Rotacija Translacija</p> <p>Centralna i osna simetrija</p>	<p>Koristi geometrijske transformacije geometrijskih figura. Rješava geometrijske probleme i donosi zaključke koristeći izometrijske transformacije</p>	Rotacija, translacija, centralna i osna simetrija	arhitekturna	4

31.-44.	Geometrija u ravni	<p>Osnovni i izvedeni pojmovi u geometriji. Ugao. Mjerenje uglova. Konstrukcija normale, simetrale duži i ugla. Trougao. Značajne tačke trougla. Četverougao.</p>	<p>Analizira svojstva i odnose geometrijskih elemenata, te koristi simbole. Sintetizuje matematičke argumente o geometrijskim odnosima Analizira odnose između tačaka, pravih i ravni. Tumači ugao Opisuje, crta i navodi svojstva trokuta, kvadrata, pravokutnika, kružnice i kruga. Opisuje, crta i navodi svojstva paralelograma, trapeza i romba. Primjenjuje svojstva geometrijskih likova pri rješavanju problema. Primjenjuje osobine tetivnog i tangentnog četverougla Sastavlja i zapisuje simbolima jednačine i nejednačine. Argumentuje</p>	<p>Ugao, normala, simetrala, trougao, visina, ortocentar, težište, četverougao</p>	<p>Gradjevina arhitektura</p>	14
		<p>Linearne jednačine sa jednom nepoznatom.</p>	<p>postupke za rješavanje jednostavnijih</p>			

45.-52.	Linearne jednačine i nejednačine	Linearne jednačine sa dvije nepoznate. Linearna funkcija Linearne nejednačine sa jednom nepoznatom	jednačina i nejednačina Analizira svojstva linearne funkcije. Ispituje linearnu funkciju i grafički prikazuje. Prosuduje o postupku rješavanja jednačina i nejednačine primjenjujući svojstva jednakosti. Odabire i kombinuje efikasne metode rješavanja jednačina i nejednačina Zadanu linearnu funkciju prikazuje tablično i grafički, opisuje utjecaj koeficijenata na položaj grafa, određuje nulu funkcije.	Linearne jednačine, nejednačine funkcije	8
---------	----------------------------------	--	---	--	---

53.-58.	Sistemi linearnih jednačina	Rješavanje sistema linearnih jednačina Gausovom metodom. Rješavanje sistema linearnih jednačina metodom zamjene ili supstitucije Rješavanje sistema linearnih jednačina metodom determinanti	Sastavlja i zapisuje simbolima sisteme. Argumentuje postupke za rješavanje sistema	Sistemi, Gausova metoda, supstitucija, determinanta		6
59.-66.	Osnovi trigonometrije	Trigonometrijske funkcije uglova pravouglog trougla. Primjena trigonometrijskih funkcija na rješavanje pravouglog trougla Definicije trigonometrijskih funkcija na trigonometrijskoj kružnici Veze između trigonometrijskih funkcija	Definira trigonometrijske funkcije u pravougлом trouglu i računa vrijednost ugla u pravougлом trouglu. Primjenjuje trigonometrijske funkcije za određivanje nepoznatih veličina u pravougлом trokutu. Primjenjuje trigonometrijske funkcije za rješavanje jednostavnih problema u planimetriji.	Uglovi, pravougli trougao, trigonometrijske funkcije, trigonometrijska kružnica	Fizika Geodezija građevina	8
		Pismene zadace				4

NPiP rada za II razred

(2 časa sedmično- 70 časova godišnje)

Pregled programskih cjelina s predviđenim ukupnim fondom nastavnih sati po svakoj programskoj cjelini

Naziv programske cjeline	Broj časova
1. Stepeni i korijeni	15
2. Skup kompleksnih brojeva	6
3. Kvadratne funkcije, jednačine i nejednačine	20
4. Osnovi trigonometrije	25
UKUPNO:	

Napomena: (*)

U svakom polugodištu obavezno je uraditi i po jednu jednočasovnu pismenu zadaću sa jednočasovnom analizom i ispravicima (4 časa).

Cilj učenja matematike je da učenici temeljem usvojenih matematičkih znanja, vještina i procesa:

- primijene matematički jezik u usmenome i pisanome izražavanju, strukturiranju, analizi, razumijevanju i procjeni informacija upotrebljavajući različite načine prikazivanja matematičkih ideja, procesa i rezultata u matematičkome kontekstu i stvarnome životu
- samostalno i u suradničkom okruženju matematički rasuđuju logičkim, kreativnim i kritičkim promišljanjem, argumentiranim raspravama, zaključivanjem i dokazivanjem pretpostavki, postupaka i tvrdnji

Nastavni zadaci su :

- Potpuno savladavanje osnovnih elemenata matematičkog jezika i terminologije, - Razvijanje sposobnosti izražavanja opštih matematički pojmova, apstraktnog mišljenja i logičkog zaključivanja
- Razvijanje kod učenika navika za samostalan rad , tačnost, preciznost, urednost, sistematičnost i konciznost u pismenom i usmenom izražavanju

- Procjenjivanje i razumjevanje kvantitativnih i prostornih odnosa i zakonitosti o raznim pojavama u prirodi i društvu
- Usvajanje elementarne matematičke kulture neophodne za shvatanje uloge i uspješne primjene matematike u različitim oblastima djelatnosti čovjeka, te za uspješan nastavak obrazovanja i uključivanja u proces rada
- Čitanje i razumjevanje matematičkih tekstova i simbolike različitih nivoa složenosti i strukture
- Razvijanje sposobnosti za posmatranje, zapažanje, kreativno i apstraktno mišljenje i zaključivanje
- Razvijanje trajne radoznalosti, interesovanja i motivacije u sticanju matematičkih znanja i izgrađivanja pozitivnog stava prema matematici - Savladavanje osnovnih matematičkih simbola i njihove primjene
- Korišćenje znanja stečenih u nastavi drugih predmeta i iskustva svakodnevnog života u svom matematičkom obrazovanju
- Sticanje navika za uspješno korišćenje raznih izvora znanja

Posebni ciljevi nastave iz matematike za II razred:

PODRUČJA	CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI
ZNANJE	<p>STICANJE ZNANJA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Upoznavanje sa kompleksnim brojevima u algebarskom obliku - Računanje upotreba operacija sa kompleksnim brojevima - Rješavanje nepotpunih i potpunih kvadratnih jednačina - Crtanje i analiza kvadratnih funkcija - Upoznavanje sa stepenima sa racionalnim eksponentom te operacije sa njima - Usvajanje operacija sa korijenima - Upoznavanje trigonometrijske kružnice i trigonometrijskih funkcija na njoj 	<p>UČENIK ĆE ZNATI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Primjenjivati operacije sa kompleksnim brojevima - Brzo i racionalno rješavati kvadratne jednačine i nejednačine - Analizirati i crtati kvadratnu funkciju - Brzo i racionalno izvoditi operacije sa stepenima i korijenima - Uz pomoć trigonometrijskih funkcija određivati elemente u pravouglom trouglu - Primjenjivati osnovne trigonometrijske identitete, adicione teoreme i trigonometrijske funkcije dvostrukog ugla i poluugla pri transformiranju trigonometrijskih izraza

<p>SPOSOBNOSTI</p> <p>VJEŠTINE</p>	<p>RAZVIJANJE SPOSOBNOSTI I VJEŠTINA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Čitanje i razumjevanje matematičkih tekstova i simbolike - Precizno formulisanje pojmova - Razvijanje sposobnosti posmatranje i zapažanje za - Kreativnog mišljenja i rasuđivanja - Intuitivnim putem dolaze do uopštavanja - -Koriste indukciju, dedukciju i analogiju prilikom zaključivanja - Sastavljanje matematičkih zadataka različite složenosti i strukture - Razvijanje smisla za samostalan rad - Samoučenje korištenjem matematičkog teksta (udžbenika) 	<p>UČENIK ĆE MOĆI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izražavati se matematičkim jezikom pismeno i usmeno - Objašnjavati pravila i postupke - Izvoditi i formulirati zaključke - Prevoditi tekstualne zadatke na jednačine - Raditi pregledno, postupno i sistematično - Precizno i spretno koristiti nastavna sredstva (tabla, džepni računar) i geometrijski pribor - -Razumjeti odgovarajući sadržaj prirodnih nauka
<p>VRIJEDNOSTI I STAVOVI</p>	<p>RAZVIJANJE SPOZNAJA O DRUŠTVENIM VRIJEDNOSTIMA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Razvijanje osjećaja odgovornosti - Kritički odnos prema radu i rezultatima rada - Sticanje navike grupnog (ekipnog) rada - Izgrađivanje pozitivnog stava prema matematici - Razvijanje matematičke radoznalosti i motivacije u sticanju znanja - Izgrađivanje pozitivnih osobina učenikove ličnosti 	<p>UČENIK ĆE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Analizirati i vrednovati rezultate svoga rada - Uočavati greške - Razvijati smisao za saradnju u procesu učenja - Pružati pomoć učenicima koji se ne snalaze u radu - Formirati naučni pogled na svijet

PROGRAMSKI SADRŽAJI IZ MATEMATIKE ZA DRUGI RAZRED

R.br. časa	Programska cjelina	Nastavna jedinica	Obrazovna postignuća i smjernice za rad	Ključni pojmovi	Korelacija	Broj časova
1	1.Uvod	Upoznavanje sa programom rada i dogovor o načinu rada takom godine	Upoznavanje sa programom rada i dogovor o literaturi koju ćemo koristiti. Upoznavanje sa načinom rada	Knjige, aktivnost, znanje i ocjena	Nauka i primjena naučenog	1
2.-15.	2.Stepeni i korjeni	Stepen čiji je izložilac cio broj i nula. Operacijesa stepenima. Korijen Pravila korjenovanja. Operacijesa korijenima. Racionalisanje imenioca. Stepensaracionalnim eksponentom	Računas potencijama racionalne baze i cjelobrojnoga eksponenta, računasakorijenima.	Stepeni,korijeni		14
16.-22.	3. Skup kompleksnih brojeva	Razumijeracionalne razloge za upotrebu kompleksnihFormiranje skupa brojeva;kompleksnih brojeva.Kombinuje računskOperacije u skupu operacije (sabiranje, kompleksnih brojeva oduzimanje, množenje i dijeljenje) sa kompleksnim br.		Kompleksni brojevi		6
			Razumijepojam kvadratne funkcije, zadavanje funkcije i svođenje na kanonski oblik; određuje nule i ekstremne vrijednosti svođenjem na kanonski oblik; vlada metodologijom	Funkcija, grafik, jednačine, nejednačine		

23.- 43.	4. Kvadratne funkcije, jednačine i nejednačine	<p>Kvadratna funkcija $y = ax^2$, $y = ax^2 + bx + c$. Kvadratna jednačina: potpuna i nepotpuna, normalni oblik, Vietove formule. Rastavljanje kvadratnog trinoma na linearne faktore. Kvadratne nejednačine</p>	<p>crtanja grafika; vrši analizu grafika funkcije (znak, tok, nule i ekstremi) primjenjuje metodologiju određivanja ekstrema kvadratne funkcije na praktične probleme. Razumije pojmove normalnog oblika (jednačine, nejednačine), razlikuje rješenje i skup rješenja i prikazuje rješenja na brojevnoj pravou; rješava kvadratne jednačine (nejednačine) koristeći formule; rješava kvadratne nejednačine na osnovu grafika kvadratne funkcije; analizira rješenja kvadratne jednačine u zavisnosti od diskriminante; kombinuje, analizira rješenja primjenom Vietovih formula.</p>			20
-------------	--	--	--	--	--	----

44.-70.	5.Osnovi trigonometrije	<p>Periodičnost, Izvodi osnovne parnost i znak identitete (veza trigonometrijski tangensa, funkcija kotangensa, sinusa Svođenje na prvii kosinusa; vlada kvadrant. Grafici metodologijom trigonometrijskih dokazivanja prostijih funkcija: $y = \sin x$, identiteta; analizira $y = \cos x$, $y = \operatorname{tg} x$, vrijednosti $y = \operatorname{ctg} x$.</p> <p>trigonometrijskih Adicione teoreme. Trigonometrijske funkcije u zavisnosti funkcije dvostrukog i od ugla i izračunava polovine ugla. ih približno; Jednostavne analogizira i trigonometrijske primjenjuje jednačine. trigonometrijske Jednostavne funkcije natrigonometrijske nejednačine. rješavanje praktičnih problema. vrši analizu grafova</p>	<p>$y = \sin x$, $y = \cos x$, $y = \operatorname{tg} x$, $y = \operatorname{ctg} x$ na intervalu $[0, 2\pi]$ i po potrebi produžava crtanje lijevo i desno od ovih granica</p>	Funkcije, trig. jednačine, trig. nejednačine	25
---------	-------------------------	--	--	--	----

NPiP rada za III razred
(2 časa sedmično- 70 časova godišnje)

Pregled programskih cjelina s predviđenim ukupnim fondom nastavnih sati po svakoj programskoj cjelini

Naziv programske cjeline	Broj časova
1. Površine geometrijskih figura	24
2. Analitička geometrija u ravni	22
3. Geometrijske figure u prostoru	24
UKUPNO:	70

Napomena: (*)

U svakom polugodištu obavezno je uraditi i po jednu jednočasovnu pismenu zadaću sa jednočasovnom analizom i ispravicima (4 časa).

Cilj učenja matematike je da učenici temeljem usvojenih matematičkih znanja, vještina i procesa:

- primijene matematički jezik u usmenome i pisanome izražavanju, strukturiranju, analizi, razumijevanju i procjeni informacija upotrebljavajući različite načine prikazivanja matematičkih ideja, procesa i rezultata u matematičkome kontekstu i stvarnome životu
- samostalno i u suradničkom okruženju matematički rasuđuju logičkim, kreativnim i kritičkim promišljanjem, argumentiranim raspravama, zaključivanjem i dokazivanjem pretpostavki, postupaka i tvrdnji

Nastavni zadaci su :

- Potpuno savladavanje osnovnih elemenata matematičkog jezika i terminologije - Razvijanje sposobnosti izražavanja opštih matematički pojmova, apstraktnog mišljenja i logičkog zaključivanja
- Razvijanje kod učenika navika za samostalan rad , tačnost, preciznost, urednost, sistematičnost i konciznost u pismenom i usmenom izražavanju
- Procjenjivanje i razumjevanje kvantitativnih i prostornih odnosa i zakonitosti o raznim pojavama u prirodi i društvu
- Usvajanje elementarne matematičke kulture neophodne za shvatanje uloge i uspješne primjene matematike u različitim oblastima djelatnosti čovjeka, te za uspješan nastavak obrazovanja i uključivanja u proces rada
- Čitanje i razumjevanje matematičkih tekstova i simbolike različitih nivoa složenosti i strukture

- Razvijanje sposobnosti za posmatranje, zapažanje, kreativno i apstraktno mišljenje i zaključivanje
- Razvijanje trajne radoznalosti, interesovanja i motivacije u sticanju matematičkih znanja i izgrađivanja pozitivnog stava prema matematici, - Savladavanje osnovnih matematičkih simbola i njihove primjene
- Korišćenje znanja stečenih u nastavi drugih predmeta i iskustva svakodnevnog života u svom matematičkom obrazovanju i
- Sticanje navika za uspješno korišćenje raznih izvora znanja

PROGRAMSKI SADRŽAJI IZ MATEMATIKE ZA TREĆI RAZRED						
R.br. časa	Programska cjelina	Nastavna jedinica	Obrazovna postignuća i smjernice za rad	Ključni pojmovi	Korelacija	Broj časova
1	1.Uvod	Upoznavanje sa programom rada i dogovor o načinu rada takom godine	Upoznavanje sa programom rada i dogovor o literaturi koju ćemo koristiti. Upoznavanje sa načinom rada	Knjige, aktivnost, znanje i ocjena	Nauka i primjena naučenog	3
2.-14.	2.Površine geometrijskih figura u ravni	Površinatrougla Površina četverougla: pravougaonika, kvadrata, paralelograma, Trapeza, četverougla sanormalnim(okomitim) dijagonalama. Heronovobrazac. Površinakruga, kružnog prstena i kružnogodsječka. Primjenapovršine figura u ravni na stuku.	Opisuje i računa obim i površinu trokuta, kvadrata, pravougaonika. Razumije definicije pravougaonika, kvadrata, trougla, trapeza, kruga, kružnog isječka i kružnog odsječka; izračuna bez teškoća veličinu površine pravougaonika, kvadrata, paralelograma vlada metodologijom korišćenja najprikladnijih formula za izračunavanje površine raznih geometrijskih figura u ravni; analizira i	Povrsine, trougao, kvadrat, pravougaonik, Heronov obrazac		17

			<p>sistematizuje osobine različitih ravnih figura i rješava različite probleme površina; kombinuje i sintetizuje različite osobine i odnose i rješava praktične probleme.</p>			
15.-33.	<p>3. Analitička geometrija u ravni</p> <p>Rastojanje između dvije tačke. Koordinate sredine duži i težišta trougla. Jednačina prave (implicitan, eksplicitan i segmentan oblik)</p> <p>Uslov paralelnosti i normalnosti pravih. Jednačina prave kroz jednu i dvije tačke. Jednačina kružnice (centralni i opći oblik). Jednačina elipse, hiperbole i parabole.</p>	<p>Računa dužinu dužine i koordinate sredine duži te ih primjenjuje u geometrijskim problemima. Prepoznaje, opisuje i crta pravu u koordinatnome sistemu iz njegove jednačine. Prepoznaje jednadžbu kružnice i iz nje pronalazi dužinu poluprečnika i koordinate centra kružnice i obrnuto. Prepoznaje jednadžbu elipse, hiperbole i parabole i iz nje pronalazi nepoznate elemente krivih i obrnuto.</p>	<p>Tačka, težište, polovište, oblici prave, kružnica, hiperbola, parabola</p>		22	
34.-68.	<p>Diedar, rogalj i poliedar. Pravilni poliedri (kvadar i kocka) Površina i zapremina kvadra i kocke. Prizma. Površina i zapremina prizme. Piramida. Površina i zapremina piramide. Krnja piramida.</p>	<p>Prepoznaje i crta figure u prostoru. Primjenjuje formule za površinu i zapreminu figura. Definiše diedar, rogalj, poliedar, skicira diedar, rogalj ili poliedar; Razumije, definiše i sistematizuje obrtna prostorna</p>	<p>Diedar, rogalj, prizme, piramide</p>			

	4.Geometrijske figure u prostoru	Valjak (cilindar). Površina i zapremina uspravnog valjka Kupa (stožac) Površina i zapremina uspravne kupe. Lopta i njeni dijelovi. Površina i zapremina lopte. Primjena stereometrije u praksi.	tijela; Crta (skicira) mrežu obrtnih tijela i uočava pojedine dielove (baza, visina, omotač i sl.); primjenjuje bez teškoća odgovarajuće formule pri računanju veličine, površine i zapremine uspravnih obrtnih tijela i lopte;			24
		Pismene zadace				4

Ocjenjivanje

Ocjenjivanjem treba utvrditi u kojoj mjeri su učenici usvojili pređeno gradivo i stekli matematičke vještine i radne navike i kako stečena znanja umiju primjenjivati u rješavanju praktičnih zadataka. Napredovanje učenika treba kontinuirano provjeravati i vrednovati njihova znanja, vodeći računa o individualnim mogućnostima, sposobnostima i sklonostima. U skladu s tim, vrednovanje treba da bude zasnovano na različitim metodama, procedurama i instrumentima. Najbolji način za procjenjivanje da li učenik može izvršiti neku aktivnost je posmatrati ga dok on izvodi zadanu aktivnost. Pored tradicionalnog pristupa vrednovanju, potrebno je pratiti i procjenjivati: kreativnost učenika prilikom rješavanja zadataka, rad učenika na projektima, uenički doprinos za vrijeme grupnog rada, specifične komunikativne i radne vještine, uključujući i kolegijalno (međusobno) ocjenjivanje i samoocjenjivanje i dr. Osim navedenog, prilikom utvrđivanja ocjene iz matematike treba vrednovati i neke druge komponente: trud i zalaganje učenika, motive i interese, sklonosti i sposobnosti, objektivne uvjete za rad. U svakom polugodištu rade se dvije školske pisane zadace sa analizom i ispravkom.

Prilagođavanje programa

Za učenike s posebnim potrebama razvijaju se prilagođeni programi. Prilagođavanje se može provoditi modifikacijom programa redovne nastave u pogledu sadržaja, procesa, proizvoda i sredine učenja, zavisno od osobenosti potreba učenika određene populacije, odnosno do nivoa individualno prilagođenih programa. Individualno prilagođeni program, kao i plan rada razvijaju zajedno nastavnikom MATEMATIKE i stručni tim za podršku učenika sa posebnim potrebama na nivou škole/ pedagoškog zavoda, uz korištenje potrebne ekspertize (zdravstvenih i socijalnih radnika) i učešće roditelja

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA/NASTAVNICA KOJI/KOJA MOGU IZVODITI NASTAVU u Srednjoj školi za stručno obrazovanje i obuku:

Nastavu u Srednjoj školi za stručno obrazovanje i obuku izvode osobe sa završenim VII stupnjem stručne spreme, kao i osobe sa završenim I (prvim ciklusom studijskog programa u četvorogodišnjem trajanju, sa najmanje ostvarenih 240 ECTS bodova), II, odnosno III ciklusom bolonjskog visokoobrazovnog procesa odgovarajućeg smjera (teorijski, nastavni ili smjer primijenjene matematike) i stečenim zvanjem: profesor matematike, diplomirani matematičar- informatičar, magistar matematike, magistar primjenjene matematike.

Uslovi za izvođenje nastave matematike u Srednjoj školi za stručno obrazovanje i obuku :

Prirodno matematički fakultet (nastavnički smjer, teorijski ili smjer primijenjene matematike), grupa matematika ili grupa gdje je matematika glavni ili ravnopravni predmet u dvopredmetnoj grupi, ako je tako naznačeno u diplomi ili drugoj javnoj ispravi;

Filozofski fakultet –grupa matematika ili grupa gdje je matematika glavni ili ravnopravni predmet u dvopredmetnoj grupi, ako je to naznačeno u diplomi ili drugoj javnoj ispravi.

Nastavu mogu izvoditi i lica sa završenim I (prvim) ciklusom odgovarajućeg studija visokog obrazovanja (dodiplomski studij) u trajanju od najmanje četiri studijske godine, sa akademskom titulom i stručnim zvanjem Bakalaureat/Bachelor za određenu oblast, odnosno sa završenim II (drugim) ciklusom odgovarajućeg studija visokog obrazovanja II (drugim) ciklusom odgovarajućeg studija visokog obrazovanja (postdiplomski studij), sa akademskom titulom i stručnim zvanjem Magistra za određenu oblast, odnosno završenim trećim ciklusom studija i naučnim zvanjem Doktor nauka i odgovarajućim stručnim profilom. Ukoliko lice u toku studija nije polagalo ispit iz pedagoško-psihološko-metodičke grupe predmeta, dužno je ove ispite položiti u roku od godinu dana od dana stupanja na posao nastavnika.

Pored stručnih uslova, potrebno je da ima široko i temeljito opće obrazovanje, da dobro poznaje disciplinu koju predaje, da poznaje psihološko-pedagoške i metodičke osnove nastave

i odgoja, kao i da ima ljudske kvalitete neophodne za nastavničku profesiju. Položen stručni ispit.

GEOGRAFIJA

I RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

PROGRAMSKE TEME	FOND SATI
UVOD U GEOGRAFIJU	2
ZEMLJA U SUNČEVOM SISTEMU I SVEMIRU	7
ZEMLJA – OBLIK, VELIČINA I ORIJENTACIJA NA ZEMLJI	4
KARTOGRAFSKO PREDSTAVLJANJE ZEMLJINE POVRŠINE	5
GEOGRAFSKI OMOTAČ	2
LITOSFERA	6
ATMOSFERA	7
HIDROSFERA	7
PEDOSFERA	2
BIOSFERA	3
STANOVNIŠTVO NA ZEMLJI	8
NASELJA NA ZEMLJI	4
PRIVREDA I PRIVREDNE DJELATNOSTI	10
GEOEKOLOŠKI PROBLEMI U SVIJETU	3
UKUPNO	70

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI	ISHODI ZNANJA
UVOD U GEOGRAFIJU 2 (1+1)	Pojam, predmet, podjela, zadaci i kratak prikaz razvoja geografije	Učenici objašnjavaju pojam nastavnog predmeta geografija, znaju podjelu geografije, geografske discipline i njihove objekte i predmete izučavanja, poznaju i geografski determinišu osnovne zadatke geografije i elemente kartografije, te raspoznaju i objašnjavaju pojmove prirodna i geografska sredina i njihovi elementi.
ZEMLJA U SUNČEVOM SISTEMU I SVEMIRU 7 (4+3)	Kosmos i kosmička tijela Sunce i sunčev sistem Zemljina kretanja: rotacija i revolucija Posljedice Zemljinih kretanja Vrijeme i računanje vremena - lokalno, zonalno vrijeme i kalendar	Učenici znaju definisati osnovne pojmove o Svemiru i navode primjere, razlikuju svemirska tijela;opisuju Sunčev sistem i objašnjavaju položaj Zemlje u Sunčevom sistemu;povezuju i objašnjavaju uzroke i posljedice kretanja Zemlje;prepoznaju dimenzije i oblik Zemlje;razlikuju i imenuju različite kalendare; izračunavaju razlike u pojasnim vremenima.
ZEMLJA – OBLIK, VELIČINA I ORIJENTACIJA NA ZEMLJI 4 (2+2)	Oblik i dimenzije Zemlje Određivanje položaj tačaka na Zemlji	Učenici prepoznaju dimenzije i oblik Zemlje; znaju da objasne i primijene osnovne pojmove i orijentacije na geografskoj karti i u prostoru.
KARTOGRAFSKO PREDSTAVLJANJE ZEMLJINE POVRŠINE	Predstavljanje Zemlje: globus i karta Planovi, karte, razmjera, deformacije na kartama Kartografske projekcije	Učenici znaju upotrebljavati kartu i atlas u svakodnevnom životu;definišu osnovne kartografske pojmove, razlikuju i objašnjavaju elemente karte.

5 (3+2)	Sadržaj geografske karte Izrada karata Korištenje geografskih i topografskih karata	
GEOGRAFSKI OMOTAČ 2 (1+1)	Geografski omotač - sastav, struktura, zakoni i zakonitosti u geografskom omotaču	Učenici sa geografskog aspekta se upoznaju sa pojmom geosfera, geografskog omotača, podjele geografskog omotača i njegovim granicama, važnosti geografskog omotača i geosfera za život na Zemlji, osnovnim elementima i povezanosti geokomponenti, geokompleksa i geosfera i njihovim zakonitostima funkcionisanja, geografski objašnjavaju, raspoznaju i razumiju, te katografski determinišu osnovne pojmove i činjenice o litosferi, atmosferi, hidrosferi, biosferi i pedosferi, te svim njihovim geografskim aspektima.
LITOSFERA 6 (4+2)	Struktura Zemljine kore i njen sastav Geološka prošlost Zemljine kore Reljef Zemlje – podjela i nastanak Endogeni procesi i oblici Vulkanizam i njegove posljedice Seizmizam i njegove posljedice Egzogeni procesi i oblici: fluvijalni, abrazijski, eolski, glacijalni i kraški procesi i oblici.	Imenuju i na crtežu obilježavaju unutrašnju građu Zemlje; analiziraju građu Zemlje i sastav litosfere; uz pomoć crteža i fotografija imenuju i analiziraju osnovne endogene i egzogene procese i oblike; povezuju geološka razdoblja i orogeneze i navode primjere reljefnih cjelina za pojedina geološka razdoblja i orogeneze; definišu endogene pokrete te objašnjavaju njihove uzroke, posljedice i navode primjere; povezuju djelovanje egzogenih sila i nastanak različitih tipova reljefa i reljefnih oblika; povezuju uticaj reljefa na stanovništvo i njegove aktivnosti.
ATMOSFERA 7 (4+3)	Sastav, struktura i podjela Sunčeva radijacija Temperatura zraka, tla i vertikalna promjena temperature zraka Zračni pritisak i vjetrovi Vlažnost zraka, oblačnosti i padavine Zračne mase i fronte Vrijeme i klima. Klimatski činioci i modifikatori Pojasno – zonalna klasifikacija klimata na Zemlji Zagađenje atmosfere, globalno zagrijavanje atmosfere, kisele kiše.	Učenici znaju objasniti klimatske faktore i klimatske elemente; prepoznaju na karti primjere pojedinih tipova i oblika reljefa i tipova klima; na temelju datih podataka izračunavaju klimatske elemente, analiziraju dijagrame, npr. klimatske dijagrame, sinoptičke karte.
HIDROSFERA 7 (4+3)	Vode na Zemlji – svjetski okean : podjela i reljef podmorja Osnovna hemijska i fizička svojstva morske vode Kretanje morske vode Kopnene vode – podzemne vode Tekuće vode Jezera, močvare, bare i led na Zemlji Značaj voda Ugroženost voda	Učenici znaju definisati pojmove vezane za svjetsko more; svojstva i kretanja morske vode; uz pomoć geografske karte pokazuje i imenuje okeane, najvažnija mora, morske struje, morske prolaze; osnovna fizička i hemijska svojstva i dinamičke procese u Svjetskom okeanu ; razlikuju vode na kopnu i njihova obilježja; navode najveće onečišćivače mora i predlažu mjere za zaštitu mora; objašnjavaju značaj voda na kopnu i njihova obilježja

		i navode primjere iz svijeta.
PEDOSFERA 2 (1+1)	Tlo – faktori nastanka, podjela i geografska rasprostranjenost	Učenici analiziraju geografsku rasprostranjenost tala; uticaj čovjeka na tlo na primjerima.
BIOSFERA 3 (2+1)	Živi svijet na Zemlji i podjela Biogeografske oblasti na Zemlji	Učenici znaju smjenu vegetacije na Zemlji; uticaj prirodnih faktora na rast i razvoj vegetacije na Zemlji; pojasno – zonalnom rasporedu flore i akvatičnim životnim zajednicama; analiziraju uticaj čovjeka na bioraznolikost na primjerima iz svijeta koristeći se geografskom kartom.
STANOVNIŠTVO NA ZEMLJI 8 (5+3)	Razmještaj, ukupno kretanje broja stanovnika na Zemlji Demografska tranzicija i populaciona politika Migracije stanovništva na Zemlji Sastav (struktura) stanovništva svijeta Stanovništvo i privredni razvoj u svijetu	Učenici objašnjavaju pojam stanovništvo, teritorij, regija, oblast, poznaju broj i promjene broja stanovnika na Zemlji kroz određene historijske periode, poznaju osnovne uslove ili faktore naseljenosti i pojmove ekumene, anekumene i subekumene, raspoznaju toplotne pojase i razmještaj stanovništva prema njima, geografski objašnjavaju, determinišu i kartografski raspoznaju osnovne kriterije razmještaja stanovništva prema kontinentima, klimatskim ili toplotnim pojasevima, nadmorskoj visini, Starom i Novom svijetu, Zemljinim poluloptama, osnovnim strukturama stanovništva na Zemlji, spolnoj strukturi, starosnoj, osnovnim odlikama polno-dobne piramide i njenog razumijevanja, geografski determinišu i objašnjavaju pojmove vezane za rasnu, religijsku, jezičku, obrazovnu, ekonomsku i etničku strukturu stanovništva na Zemlji, trajno usvajaju znanja o prirodnom i mehaničkom kretanju broja stanovnika na Zemlji, osnovnim obrascima demografskih izračunavanja stopa nataliteta, mortaliteta i prirodnog priraštaja, te odlikama emigracije i imigracije.
NASELJA NA ZEMLJI 4 (2+2)	Oblici i tipovi naselja na Zemlji Prostorna i funkcionalna struktura grada. Urbanizacija i urbani sistemi	Učenici znaju o vrstama i tipovima naselja na Zemlji, urbanizacijom i u vezi s tim pojmovima konurbacija, aglomeracija i metropolitanskim područjima na Zemlji. Učenici uočavaju, raspoznaju i razumiju osnovne pojmove i činjenice vezane za stanovništvo i naselja na Zemlji.
PRIVREDA I PRIVREDNE DJELATNOSTI 10 (6+4)	Privreda – opće odlike i podjela Poljoprivreda – pojam, podjela i faktori, struktura poljoprivredne proizvodnje u svijetu Rudarstvo, industrija, energetika Saobraćaj - pojam i značaj djelatnosti Trgovina i turizam – pojam i značaj djelatnosti Geografsko-turistički položaj Bosne i Hercegovine	Učenici raspoznaju pojmove gospodarstvo, privreda ili ekonomija, geografski razumiju i objašnjavaju sektore privrede i djelatnosti u okviru sektora, poznaju pojmove unutrašnje i vanjske privrede, te znaju objasniti faktore djelovanja na razvoj privrede i razvoj privrede kroz određene historijske periode, učenici trajno i sa geografskog aspekta izučavanja poznaju operiraju i

	Nacionalni parkovi i prirodni rezervati BiH Prirodna i kulturna baština Bosne i Hercegovine	objašnjavaju, te kartografski determinišu sve odlike vezano za djelatnosti primarnog, sekundarnog, tercijarnog i kvartarnog sektora djelatnosti, te poznaju osnovne karakteristike i uslove razvoja svih djelatnosti pomenutih sektora; razlikuju pojam prirodne i kulturne baštine; znaju navoditi primjere zaštićene prirodne i kulturne baštine u BiH ; znaju pokazati na geografskoj karti BiH nacionalne parkove (NP), parkove prirode (PP) i spomenike prirode(SP); znaju prepoznati važnost zaštićenih područja i lokaliteta za privredni razvoj BiH posebno turizma.
GEOEKOLOŠKI PROBLEMI U SVIJETU 3 (2+1)	Osnovni geoekološki problemi na Zemlji Mjere i aktivnosti u očuvanju kvaliteta okoliša	Učenici znaju elemente ugroženosti geografske sredine (voda, vazduh, tlo), najveće zagađivače životne (geografske sredine); metode i sredstava zaštite životne (geografske sredine).

DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMEN

RESURSI ZA REALIZACIJU PROGRAMA

Za realizaciju programa nastave predmeta Geografije-zemljopisa, nadležne institucije su obavezne da obezbijede kabinete, opremeljene sa svim vrstama geografskih karata, kompjuterom, telurijem ili nekim savremenijim sredstvom za objašnjavanje revolucije i rotacije, literaturu, koju će učenici samostalno-individualno analizirati i prezentovati, na časovima slobodnih aktivnosti, dodatne nastave i terenske nastave, posebnu prostoriju kao spremište za nastavna sredstva, koja će biti u svakom trenutku pri ruci i nastavnicima i učenicima. U realizaciji NPP, potrebno je koristiti očigledna nastavna sredstva, slike i ilustracije, fizičko-geografski globus, astronomski atlas, tematske karte, multimediju, koja će vizualno dočarati i objasniti nejasne i teže shvatljive geografske pojave i procese. Također, koristiti i fizičko-geografske karte BiH, Azije, Afrike, Amerike, Australije odobrene od Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke, te multimedijalni atlas i terensku nastavu.

OCJENJIVANJE

Napredovanje učenika treba provjeravati i ocjenjivati u kontinuitetu ,vodeći računa o individualnim mogućnostima i sposobnostima učenika. Za učenje Geografije-Zemljopisa (kao i za druge nastavne predmete) bitna su sva tri područja učenja. Njihova zakonomjernost i usklađenost zavisi od niza faktora, koji su često i objektivne i subjektivne prirode, o čemu se mora voditi računa. Teoretska znanja su bitna, kao što su bitna znanja iz oblasti kartografije, a element aktivnog učenja je također vrlo važan prilikom ocjenjivanja i provjeravanja.

Usmeno i pismeno provjeravanje znanja treba da budu ravnomjerno raspoređeni i da imaju cilj provjere postignuća učenika, kao i provjere uspješnosti primjenjenih nastavnih metoda i sredstava koja su korištena prilikom obrade nastavnih sadržaja Geografije-Zemljopisa. U skladu sa naprijed navedenim, prilikom provjeravanja i ocjenjivanja treba se koristiti različitim metodama , sredstvima, procedurama i instrumentima , a sve u skladu sa uslovima rada škole i mogućnostima učenika. Pored tradicionalnog ocjenjivanja, treba koristiti i druge

metode i sredstva, kako bi ocjenjivanje bilo što objektivnije i na zadovoljstvo i učenika i nastavnika - učesnika u nastavnom procesu. Primjenjivati u svakom mogućem slučaju, zajedničko ocjenjivanje i samoocjenjivanje, da bi se kod učenika razvila sposobnost kritičkog odnosa prema vlastitom i tuđem radu, kao i objektivnog odnosa prema sebi i okolini u kojoj živi

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

1. Zvanje profesor geografije stiče se završetkom četverogodišnjeg studija (četiri akademske godine) osposobljeni su za samostalno vođenje cjelokupnog odgojno-obrazovnog procesa u osnovnim i srednjim školama iz svih predmeta koji pripadaju matičnoj oblasti geografije, za samostalno kreiranje i interpretaciju nastavnih sadržaja iz oblasti fizičkogeografskih, društvenogeografskih i regionalnogeografskih sadržaja kontinenata, regija i zemalja svijeta i Bosne i Hercegovine.

2. a) Zvanje magistar prirodnih nauka iz oblasti geografije, stiče se u trajanju od 4 semestra (dvije akademske godine).

b) Zvanje magistar geografije stiče se završetkom drugog ciklusa studija geografije, Nastavnički smjer, u trajanju od 2 semestra (jedna akademska godina) i sa ostvarenih 60 ECTS,

Magistar geografije je osposobljen za:

samostalno planiranje i izvođenje cjelokupnog nastavnog procesa iz svih predmeta koji pripadaju matičnoj oblasti geografije u osnovnim živi.

- i srednjim školama,
- samostalno planiranje i upotrebu savremenih nastavnih metoda, nastavnih sredstava i oblika nastavnog rada iz svih predmeta koji pripadaju matičnoj oblasti geografije u osnovnim i srednjim školama,
- samostalno planiranje i vođenje odgojno-obrazovnog procesa iz svih predmeta koji pripadaju matičnoj oblasti geografije u osnovnim i srednjim školama,
- samostalno kreiranje i reviziju nastavnih planova i programa iz svih predmeta koji pripadaju matičnoj oblasti geografije u osnovnim i srednjim školama,
- savjetodavne i nadzorne aktivnosti u cilju unapređenja odgojno-obrazovnog procesa iz svih predmeta koji pripadaju matičnoj oblasti geografije koje sprovode nadležna ministarstva i institucije,
- proces stručne evaluacije udžbenika i priručnika za sve predmete koji pripadaju matičnoj oblasti geografije u osnovnim i srednjim školama,
- samostalno kreiranje i interpretaciju nastavnih sadržaja iz oblasti savremenih fizičkogeografskih i društvenogeografskih zakonomjernosti, procesa i pojava na lokalnom, regionalnom i globalnom nivou, njihovim uzročno-posljedičnim vezama i uticajima na životnu sredinu,
- samostalno kreiranje i interpretaciju nastavnih sadržaja o savremenim konceptima regionalizacije i kontinenata i država svijeta,
- samostalno kreiranje i interpretaciju znanja o savremenim političkogeografskim i geostrateškim problemima i odnosima u svijetu,
- samostalnu interpretaciju općih i posebnih savremenih koncepata regionalne politike Evropske unije i njenih članica,
- samostalno kreiranje i interpretaciju nastavnih sadržaja o komponentnim i kompleksnim principima i metodama za izdvajanje fizionomskih i nodalno-funkcionalnih regija Bosne i Hercegovine samostalno kreiranje i interpretaciju GIS modela prostorne stvarnosti u

nastavnom procesu iz svih predmeta koji pripadaju matičnoj oblasti geografije u osnovnim i srednjim školama,

- samostalno kreiranje i korištenje različitih metoda i tehnika vrednovanja znanja i ocjenjivanja učenika u skladu sa postavljenim obrazovnim ciljevima nastavnog programa iz predmeta geografija u osnovnim i srednjim školama,
- samostalnu i kreativnu primjenu razvijenih komunikacijskih, socijalnih, geoinformatičkih i istraživačkih vještina.

3. Zvanje Bakalaureat/Bachelorgeografije stiče se završetkom prvog ciklusa studija geografije, Nastavnički smjer, u trajanju od 8 semestara (četiri akademske godine) i sa ostvarenih 240 ECT

Bakalaureat/Bachelor geografije je osposobljen za:

- samostalno planiranje i izvođenje cjelokupnog nastavnog procesa iz predmeta Geografija u osnovnim i srednjim školama,
- samostalno planiranje i upotrebu savremenih nastavnih metoda, nastavnih sredstava i oblika nastavnog rada u osnovnim i srednjim školama,
- samostalnu interpretaciju savremenih fizičkogeografskih i društvenogeografskih procesa i pojava na lokalnom, regionalnom i globalnom nivou, njihovim uzročno-posljedičnim vezama i uticajima na životnu sredinu,
- samostalnu interpretaciju savremenih regionalnogeografskih karakteristika kontinenata, država i regija svijeta,
- samostalnu interpretaciju savremenih općih i posebnih geografskih karakteristika Evropske unije i njenih članica,
- samostalnu interpretaciju savremenih fizičkogeografskih, društvenogeografskih i regionalnogeografskih karakteristika Bosne i Hercegovine i njenih regija.
- samostalno korištenje i primjenu GIS softvera i općih i tematskih setova digitalnih geopodataka u nastavnom procesu u osnovnim i srednjim školama,
- samostalno korištenje različitih metoda i tehnika vrednovanja znanja i ocjenjivanja učenika u skladu sa postavljenim obrazovnim ciljevima nastavnog programa iz predmeta geografija u osnovnim i srednjim školama,
- samostalnu primjenu razvijenih komunikacijskih, socijalnih, geoinformatičkih i istraživačkih vještina.

GRADANSKO OBRAZOVANJE/DEMOKRATIJA I LJUDSKA PRAVA

DRUGI RAZRED

2 časa sedmično, 70 časova godišnje,

CILJEVI

Program je usmjeren ka učeniku s ciljem pomoći u postizanju sposobnosti kritičkog razmišljanja, samostalnog prikupljanja podataka i njihovu evaluaciju. Ispitivanje se odvija u odnosu na prednosti i nedostatke. Bitno je da se učenici osposobe za timski rad. U rješavanju problema uče se toleranciji, efikasnoj komunikaciji, dogovaranju. Potrebno je da se upoznaju s položajem pojedinca u društvu, te da i sami kao članovi zajednice promoviraju vlastite interese. Uz to promovira se i zajednički interes i zajedničko dobro. Važna je spoznaja o potrebi aktivnog učešća sa prezentacijom vlastitih potreba, ali i odgovornošću za učešće, kao i spoznaja o načinima učešća.

Cilj programa je saznavna i pragmatična prezentacija kako bi se učenici osposobili da budu u stanju da koriste spoznaje i dalje razvijaju:

- Temeljne principe i koncepte demokratskog društva i njegove historijske, sociološke i politološke osnove i pozadine.
- Građanska uvjerenja, vještine i odgovornosti koje su važne za efektivno i odgovorno učešće u životu u demokratskoj zajednici i civilnom društvu,
- Spoznaje o humanitarnom pravu i potrebi ponašanja u skladu s osnovnim principima međunarodnog humanitarnog prava
- Ponašanja i principe u skladu sa temeljnim demokratskim vrijednostima, poput poštivanja ljudskih prava, dostojanstva, slobode i jednakosti.
- Unutrašnji ustroj BiH i odnos s drugim zemljama.

ZADACI

Zadaci Nastavnog plana i programa iz predmeta Građansko obrazovanje/Demokratija i ljudska prava su u skladu sa zadatim ciljevima. To znači da se zadaci mogu svesti na slijedeće:

- Jačanje svijesti o vlastitom identitetu i individualnosti
- Razvijanje karakternih osobina u djelotvorno učešće u demokratskom društvu
- Razvijanje shvatanja pojmova i principa funkcioniranja otvorenog i multikulturnog društva
- Praktična primjena koncepta u vlastitom ponašanju
- Razvijanje pojmova vlasti uopće, nivoa i grana vlasti
- Razumijevanje ideje ljudskih prava i stvaranje osjećaja odgovornosti
- Djelovanje u skladu poštivanja prava drugih
- Moguće predviđanje posljedica vlastitih odluka
- Razvijanje samopoštovanja i poštivanja drugog
- Usmjeravanje učenika na pravilan odnos prema sebi, drugima, radu, učenju, te osobnom informisanju o javnim pitanjima
- Informisanje o javnim problemima i pitanjima
- Razvijanje, zauzimanje i odbrana stavova vezanih za pitanje funkcija vlasti i ljudskih prava
- Razvijanje sposobnosti uočavanja problema i njegovog značaja za pojedinca i zajednicu
- Podsticanje humanih međuljudskih odnosa i tolerantno rješavanje sukoba
- Razumijevanje pojmova: građanska vrlina, vlastiti interes, zajedničko dobro, humanost

- Podsticanje humanih međuljudskih odnosa
- Razvijanje vještina timskog rada, demokratskog donošenja odluka, poštovanja različitosti i drugačijih stavova, uvjerenja
- Razvijanje osjećaja odgovornosti i mogućnosti da se predvide posljedice vlastitih odluka
- Kontinuitet u saznavanju o građanskom obrazovanju
- Osposobljavanje za uočavanje problema, te značaja za pojedinca i zajednicu
- Razvijanje shvatanja pojmova građanske vrline
- Razumijevanje i razvijanje koncepta humanitarnog prava
- Humanizacija vrijednosnog sistema u Bosni i Hercegovini

TEMATSKE CJELIN

I TEMELJI USTAVNE DEMOKRATIJE

- Kreiranje atmosfere u razredu
- Zašto nam treba vlast?
- Da li nam treba vlast? -Debata za cijeli razred
- Razvoj Ustavne demokratije –
- Ograničena i neograničena vlast

II ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA

- Demokratija se može naučiti u učionici: Kako procijeniti pravilo?
- Demokratski i nedemokratski sistemi
- Politika i provođenje zakona
- Vladavina zakona

III ISTRAŽIVANJE HUMANITARNOG PRAVA

- Humanitarna perspektiva:
 1. Dilema posmatrača
 2. Šta posmatrači mogu učiniti
 3. Uticaj posmatrača
 - Ograničenja u oružanom sukobu
 4. Ograničenja razaranja i osnovna pravila MHP-a
 5. Ljudska prava i Međunarodno humanitarno pravo
 - Pravo na djelu
 6. Otkrivanje kršenja Međunarodnog humanitarnog prava
 - Osiguranje pravde
 7. Načela pravde
 8. Sankcionisanje kršenja Međunarodnog humanitarnog prava
 - Odgovor na posljedice rata
 9. Etika humanitarnog djelovanja

IV BiH i ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA

- Nivoi vlasti u Bosni i Hercegovini
- Tri grane vlasti
- Prava građana zaštićena Ustavom Bosne i Hercegovine

- Prava građana zaštićena entitetskim/kantonalnim Ustavima
- Evropska konvencija o ljudskim pravima – originalna i prilagođena verzija

V SVI SMO ISTI –SVI SMO RAZLIČITI

- Čovjek i građanin – građanska vrlina
- Kako građani mogu učestvovati – odgajanje aktivnog građanina
- Prava pojedinca i zajedničko dobro

VI CIVILNO DRUŠTVO (ISTA PRAVA RAZLIČITI INTERESI)

- Civilno društvo i demokratija
- Predstavljanje građana – društvene organizacije
- Predstavljanje građana – interesne grupe
- Sloboda izražavanja
- Uloga medija u demokratiji
- Uloga kompromisa u rješavanju konflikta
- Vježba “Rješenja u kojem su svi dobitnici” * (Vijeće Evrope)
- Demokratski izbori
- Izbor dobrog vođe
- Pravedne procedure

VII BiH I SVIJET

- Odnosi BiH sa drugim državama
- Vanjska politika BiH
- Međunarodne organizacije u BiH
- Evropska unija

VIII PRIVREDA ZEMALJA U TRANZICIJI

- Demokratija i ekonomija
- Osnovne karakteristike privrednih sistema zemalja u tranziciji

IX PROJEKT GRAĐANIN

- Objašnjenje projekta
- Rad na izradi razrednog portfolija

ISHODI UČENJA

Učenici će znati da objasne kako je u demokratiji osnovna funkcija vlasti da štiti ljudska prava svakog građanina, te da osigura ravnotežu između prava pojedinca i zaštite zajedničkog dobra.

Učenici će imati informacije, znanja i sposobnosti za donošenje razumnih odluka o procjeni i razvijanju pravila i zakona.

Radom na projekru, te proučavanjem slučajeva kršenja ljudskih prava steći će se praktična znanja o institucijama i zakonima zaštite ljudskih prava na svim nivoima vlasti.

Učenici se upoznaju s građanskim karakteristikama i građanskim vrlinama. Polazi se od individue i individualnih ličnih vrijednosti. Tretiraju se pojmovi kroz odnos prava pojedinca i zajedničkog dobra, čije usklađivanje je od vitalnog interesa za zdravo funkcioniranje demokratskog društva.

Stečeno znanje će se iskoristiti za primjenu u društvu. U demokratskim društvima razvija se koncept civilnog društva zbog mnogostrukih funkcija i aktivnosti. Riječ je o nezavisnim i dobrovoljnim društvima i oblicima organiziranja.

Učenici će biti u stanju da stečena znanja koriste u razvijanju sposobnosti za aktivno učešće u civilnom društvu. Također će moći demonstrirati razumijevanje različitih načina predstavljanja građana u društvu.

Učenici će ispitati dio osnovnih karakteristika i funkcija medija, slobode izražavanja i izbora u demokratskom društvu.

Upoznat će se s osnovnim principima humanitarnog prava i razvijati svijest o neophodnosti humanog i humanitarnog djelovanja kao što su:

- poštivanje života i ljudskog dostojanstva, prije svega u vrijeme nasilja i oružanog sukoba,
- svijest o zaštiti u oružanom sukobu koja je određena humanitarnim pravom,
- razvijanje svijesti o potrebi suprostavljanju inferiornosti i osjećaju beznadežnosti u situacijama nasilja,
- razvijanje svijesti o potrebi angažiranosti u promoviranju solidarnosti i pružanja zaštite žrtvama, te sprečavanju nasilja

Učenici će znati istražiti uvjete za prijem naše zemlje u Evropsku Uniju. Primjenjujući znanja i sposobnosti kritičkog razmišljanja učenici će moći analizirati prednosti i nedostatke uključivanja u savremene tokove i bit će osposobljeni da iznesu svoj stav.

ISHODI PODRUČJA

Temelji ustavne demokratije

Uvodna vježba "Grb" je predviđena da poboljša atmosferu u razredu i stvori uslove za bolji grupni rad. U uvodnim lekcijama učenici uče vezu izmenu prirodnih prava čovjeka i vlasti koja se formira u svrhu zaštite tih prava. U kratkom historijskom prikazu razvoja demokratskih Ustava ispituju razne izvore vlasti kroz historiju, i stvaraju perspektivu o potrebi ograničavanja vlasti tako da se uspostave pravila koja moraju poštovati i predstavnici vlasti i granani.

Oni isto tako izučavaju različite filozofske postavke o vlasti kroz historiju, da bi mogli shvatiti kako da se ograniči vlast da se spriječi njena zloupotreba. Po završetku ovog poglavlja učenici bi trebali da su u mogućnosti da objasne kako je u demokratiji osnovna funkcija vlasti da štiti ljudska prava svakog građanina, i da obezbijedi ravnotežu sa zajedničkim dobrom.

Zaštita ljudskih prava

U prvom poglavlju učenici treba da utvrde stav da je u demokratskom društvu svrha vlasti da štiti ljudska prava. Kako možemo procijeniti da li je društvo demokratsko ili nije? Kako možemo procijeniti da li je obezbijena vladavina zakona ili vladavina pojedinca?

Učenici dobijaju znanje i sposobnosti da donesu informirane i razumne odluke o pitanjima vezanim za funkcije vlasti. Učenici kroz vježbu u uvodu dobivaju znanje i sposobnosti da donesu informirane i razumne odluke pri procjeni ili razvijanju pravila i zakona.

Istraživanje humanitarnog prava

Učenici treba da se upoznaju sa osnovnim principima humanitarnog prava i pravima i obavezama svakog građanina koji se zasnivaju i proizlaze iz principa humanitarnog prava. Učenici će biti senzibilirani da uoče i prepoznaju potrebe drugih, da izraze neslaganje uz dužno poštivanje potreba drugih i drugačijeg mišljenja, uoče potrebu mirnog rješavanja konflikta, institucionalno osude ponašanja suprotnih principima humanitarnog prava, te neophodnost kritičkog razmišljanja o pojavama u društvu.

U oblasti humanitarnog prava radi se iz svih pet oblasti određen broj časova, zavisno od raspoloživog vremena prema procjeni nastavnika, ali obavezno navedene časove iz svih modula iz Priručnika MKCK.a.

Kako vlasti u Bosni i Hercegovini štite ljudska prava?

U prvom poglavlju učenici uče kako je organizirana vlast u našoj zemlji. Oni uče nivoje vlasti i podjelu na tri grane vlasti na svakom nivou, da bi provjerili koliko je vlast kod nas ograničena i izbalansirana, tj. da bi primijenili kriterije koje su učili u prethodnim poglavljima, a koje se odnose na stupanj demokratičnosti.

Zatim se proučava Ustav BiH i Ustavi entiteta/kantona, sa akcentom na zaštitu ljudskih prava granana. Radom na projektu ili ispitivanju nekog od slučajeva kršenja ljudskih prava, učenici će steći praktična znanja o institucijama i zakonima kojima se štite ljudska prava na svim nivoima vlasti.

Svi smo različiti- Svi smo isti

Ovaj dio priprema učenike da steknu znanja i razviju sposobnosti potrebne za aktivno učešće granana u demokratskom društvu, sa akcentom na "stav", odnosno želju granana da se uključuju. Upoznavanjem sa građanskim vrlinama i karakteristikama građana polazi se od pojedinca i individualnih ličnih vrijednosti. Tretiraju se pojmovi odnosa prava pojedinca i zajedničkog dobra, čije je usklađivanje od vitalnog interesa za zdravo funkcionisanje demokratskog društva. U vježbi za razred preporučuje se da učenici urade projekat za razred po pitanju "ostanka u zemlji".

Civilno društvo: Ista prava- različiti interesi

U ovom dijelu učenici koriste znanje koje su prethodno stekli i primjenjuju ga na društvo, razmatrajući koncept civilnog društva. U demokratskim društvima civilno društvo je jako razvijeno, i ima mnogostruke funkcije i aktivnosti. Sve su one dobrovoljne, i nezavisne od djelovanja vlasti. Civilno društvo se kroz istoriju najčešće razvijalo preko nezavisnih vjerskih institucija, koje su nastojale da ograniče moć vladara i da obezbjede minimum poštovanja ljudskih prava. U savremenom demokratskom društvu civilno društvo se bazira na nevladinim organizacijama, društvenim organizacijama ili interesnim grupama. Učenici će moći da steknu znanja i razviju sposobnosti potrebne za aktivno učešće u civilnom društvu i da demonstriraju razumijevanje različitih načina predstavljanja građana u društvu. Osim toga učenici će ispitati neke od osnovnih karakteristika i funkcija medija, slobode izražavanja i izbora u demokratskom društvu. U vježbi za razred preporučuje se vježba "pobjednik-

pobjednik" iz materijala Vijeća Evrope.

Mi trebamo svijet - svijet treba nas

Nakon uvodne vježbe učenici će razmatrati neke od razloga zašto zemlje uopće saraduju, i kako izgleda život u izolaciji. Zatim će ispitati načine na koje države međusobno saraduju, šta je to vanjska politika i šta sve utiče na formiranje stavova u pogledu zvanične saradnje sa drugim državama. Potom se obrađuju teme o različitim međunarodnim organizacijama koje djeluju u našoj zemlji, i ispituje njihovo djelovanje. Učenici će ispitati uslove pod kojima bi naša zemlja trebala da bude primljena u Evropsku Uniju. U primjeni znanja i sposobnost kritičkog razmišljanja oni treba da analiziraju sve prednosti i mane takvog uključivanja, i donesu svoj stav.

Privreda zemalja u tranziciji

Ekonomija i demokratija su naglašeno povezane. Posebna važnost je za zemlje u tranziciji.

Učenici će steći osnovne smisao djelovanja ekonomskih faktora i njihovog značaja za demokratiju, ali i demokratskog okruženja za privredni razvoj. Posebno će se naglasak stiviti na niz poteškoća koje sa sobom.

Projekt građanin

Cilj ovog programa je u tome da se učenici nauče i znaju:

- Izraziti svoje Identificirati i izabrati problem, odrediti prioritet u nizu
- Procijeniti koji su nivoi vlasti i institucije odgovorne za rješavanje problema
- Načinu/načinima uticanja na mjere javne politike
- Načinu/načinima stvaranja akcionog plana za rješavanje problema

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTA ZA REALIZACIJU PROGRAMA

mišljenje i Metodologija i tehnologija rada je koncipirana u svim predviđenim udžbenicima, priručnicima, radnim sveskama i slično. Neophodno je raditi pripreme i inovirati ih. Nastavnici treba da rade na razvijanju:

- Intelektualnih sposobnosti učenika,
- Korištenja intelektualnih sposobnosti učenika pri analizi,
- Uključivanje učenika u diskusiju u razredu,
- Djelotvorne pozitivne strategije u provjeravanju postignuća učenika.
- Način ocjenjivanja ne treba biti klasičan i tradicionalan, jer ni organizacija nastave nije takva. Obzirom da se radi o timskom radu, interaktivnoj metodi učenja, nastavnik treba na jednostavan način vrednovati svakog učenika na osnovu nekoliko kriterija:
- Mogućnost identifikacije osnovnih ideja i koncepata, te principa (načina na koji su ti globalni pojmovi primjenjuju u praksi)
- Iskazan nivo razumjevanja sadržaja – od sposobnosti identifikacije pa sve do složene sposobnosti analize i korištenja principa na svakodnevnim životnim situacijama
- Aktivnost učešća u grupi
- argumentirati stavove
- Interakcija sa drugim učenicima u razredu i izvan učionice, zainteresovanost za

vrijeme rada

- Izrada referata, eseja, ilustracija, praćenje događaja iz javne sfere izvan

nastavnog procesa

- Vještine/sposobnosti (tolerancija, objektivnost, razumjevanje različitih pristupa i

stanovišta, drugačijih potreba itd.)

Ocjene treba dati javno, uz obrazloženje svake ocjene, jer samo tako učenik može imati motiva za postizanjem boljih rezultata. Koristiti grupno i samoocjenjivanje, ili formirati grupe učenika koje će, uz nastavnika, ocjenjivati rad kolega.

Profil i stručna sprema za realizaciju programa:

U gimnaziji nastavu iz predmeta Građansko obrazovanje/Demokratija u ljudska prava može izvoditi nastavnik koji je završio:

- Fakultet društvenih nauka i stekao zvanje: profesor, magistar i doktor
- Certificirani profesori u organizaciji CIVITAS-a i Vijeća Evro

SOCIOLOGIJA

IVRAZRED

2 časa sedmično, 60 časova godišnje

CILJ

Cilj ovog predmeta je upoznavanje učenika s društvom, društvenim pojavama, procesima i odnosima, te zakonitostima po kojima su oni takvi. Usmjerenost je na razumijevanju aktuelnih društvenih događaja, procesa i odnosa koje ljudi proizvode svojim djelovanjem, kao i razvijanje misaonih i izražajnih sposobnosti učenika.

ZADACI

- upoznavanje učenika sa sociološkim pristupom i razvojem sociološke spoznaje,
- upoznavanje učenika s procesima i promjenama koji karakterišu savremeno društvo,
- podsticanje kod učenika individualnosti, kritičnosti, tolerantnosti, svijesti i odgovornosti njegovog društvenog bića.

TEMATSKE CJELINE

I SOCIOLOGIJA KAO NAUKA I NJEN ODNOS PREMA DRUGIM

NAUKAMA I DISCIPLINAMA (1)

- Pojam, definicija i predmet sociologije, njen odnos prema drugim naukama
- Razvoj posebnih sociologija

II ISTRAŽIVANJE DRUŠTVENIH POJAVA (2)

- Problem istraživanja društvenih pojava, odnosa i procesa
- Metode i tehnike istraživanja u sociologiji

III DRUŠTVO (5)

- Osnovni sociološki pojmovi (čovjek, društvo, društvene grupe, pokreti, organizacije)
- Društvena stratifikacija i društvena diferencijacija
- Društvene institucije (ekonomske, političke, religijske, obrazovne)
- Društvene organizacije i položaji
- Klasna i slojna struktura društva
- Nacija, etnički odnosi i tolerancija

IV DIFERENCIRANI OBLICI DRUŠTVENE SVIJESTI (4)

- Moral i pravo
- Umjetnost i filozofija
- Znanost i ideologija
- Religija-sociološko određenje
- Sekularizacija (pojam i procesi)

V KULTURA I CIVILIZACIJA (4)

- Simboli, jezik, norme, vrijednosti, status, uloge
- Opća svojstva kulture i civilizacije
- Multikultura i bosanskohercegovački kulturni kod

VI EKONOMSKE INSTITUCIJE (4)

- Rad, podjela rada i vlasništvo
- Tehnološki napredak i doživljaj rada
- Moć i sukob u industriji (sindikati, štrajkovi, sindikalna demokratija, birokratija i demokratija)
- Savremeni ekonomski sistem

VII POLITIČKE INSTITUCIJE (3)

- Politika, Oblici vlasti i sistema
- Država i organizacija vlasti
- Političko organizovanje i institucije (stranke i interesne grupe)
- Izbori i izborni sistemi, politička kultura (sudjelovanje, ponašanje, marketing, lobiranje)
- Ljudska prava, slobode i instrumenti zaštite prava i sloboda

VIII SAVREMENA PORODICA (2)

- Porodica i njen društveni značaj
- Tipovi porodice
- Pravo na izbor bračnog druga i planiranje potomstva

IX SOCIJALIZACIJA (2)

- Socijalizacija i interakcija
- Komunikacija i informatička revolucija
- Inteligencija i društvo

X SOCIJALNA EKOLOGIJA (2)

- Urbanizacija-moderni gradovi
- Ekosistemi i ekološka kriza

XI DEVIJANTNOST I DRUŠTVO (1)

- Teorije devijantnosti
- Rat i institucije mira

XII PROMJENE I RAZVOJ DRUŠTVA (2)

- Klasične i savremene teorije o razvoju društva (kontroverze oko utopijskog i utopističkog u sociologiji)
- Postindustrijsko društvo
- Postsocijalistička društva
- Civilno društvo

XIII DEMOKRATIJA (2)

- Demokratija, osnovni smisao i značenje
- Demokratska prava i slobode građana
- Izbori i demokratija

- Demokratska osnova funkcioniranja vlasti

ISHODI

Učenici bi trebali biti u stanju:

- opisati i analizirati kontekst nastanka sociologije te njezin cilj,
- opisati i razlikovati osnovne metode društvenih istraživanja,
- Definirati i interpretirati specifičnost sociološkog pristupa izučavanju društva,
- Definirati, razlikovati i primijeniti temeljne sociološke pojmove,
- Razlikovati i primijeniti različite sociološke pristupe na konkretne probleme,
- Povezivati i analizirati individualne probleme sa širim društvenim kontekstom,
- Opisati i razlikovati razine i kontekst društvenih problema,
- Opisati i analizirati društveni kontekst određenih fenomena,
- moć i vlast

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTA ZA REALIZACIJU PROGRAMA

Programski sadržaji se usklađuju s intelektualnim i materijalnim mogućnostima učenika i škole.

Svi učenici moraju uraditi završni seminarski rad. Ukupna ocjena je ocjena završnog odvijaju u okviru grupe ili cijelog odjeljenja, tako da svi učestvuju u svim seminarskim radovima.

U prvom polugodištu svaki učenik radi samostalni rad, ne veći od dvije stranice teksta na temu obrađenog poglavlja.

Drugo polugodište je predviđeno za prezentacije seminarskih radova i diskusije o njima.

Teme za seminarske radove definisati iz savremenog društvenog života, iz obrađenih oblasti.

Seminarski rad mora biti samostalno učenikovo djelo, dok ga profesor samo usmjerava.

Mentorski rad profesora mora biti usmjeren prvenstveno na:

- Pripreme za nacrt i izradu seminarskog rada
- Pomoć pri izboru problema
- Usmjeravanje ka što većoj upotrebi različitih pristupa istraživanja problema

Kriteriji ocjenjivanja seminarskih radova su:

- Formulacija problema: 20% ocjene
- Izbor metode rada: 20% ocjene
- Interpretacija: 30% ocjene
- Predstavljanje rada: 30% ocjene

Profil i stručna sprema nastavnika za realizaciju programa

Nastavu sociologije može izvoditi nastavnik koji je završio:

seminarskog rada i ukupnog učešća u nastavi svakog učenika. Sesije seminarskih radova se

-Filozofski fakultet, odsjek za filozofiju i sociologiju

-Fakultet političkih nauka, odsjek za sociologiju

i stekao zvanje profesor, magistar i doktor sociologije i Bakalaureat/Bachelor u trajanju od četiri studijske godine

INFORMATIKA I INFORMATIČKI POSLOVNI SI STAVI

(ukupni) broj sati:

Razred	1.	2.	3.	4.	Ukupno
Broj sati	2(70)	2(70)	2(70)	2(60)	8(270)

CILJEVI I ZADACI

usvajanje osnovnih pojmova informacijske i komunikacijske tehnologije (ICT)
sticanje vještine u uporabi računara
poznavanje programa koji definiraju informatičku pismenost (program za obradu teksta, program za tablično računanje, program za rad s bazama podataka, programi za korištenje Interneta, program za izradu prezentacija)
upoznavanje učenika s osnovama informacijske znanosti

ZADACI:

postupno upoznavanje učenika s računarm i pojmovima informacijske i komunikacijske tehnologije
upoznavanje aplikacijskih programa koji definiraju informatičku pismenost (WORD, EXCEL, ACCESS, INTERNET EXPLORER, OUTLOOK EXPRESS, POWERPOINT)
upoznavanje učenika s informacijskim sistemima, jezicima, proizvodima i alatima

METODIČKE NAPOMENE: predviđeni sadržaj treba izvoditi u informatičkom kabinetu opremljenom kvalitetnim računarima s posebnim naglaskom na zvučni podsistem (zbog slijepih učenika) i grafički podsistem (zbog slabovidnih učenika)
svaki učenik radi na svom prilagođenom računaru (slijepi učenici uz program JAWS za zvučnu podršku u radu, a slabovidni učenici uz program za povećanje prikaza na ekranu).

OBAVEZE UČENIKA:redovno pohađanje nastave, rješavanje domaćih zadaća savjesno i odgovorno korištenje računarske opreme
angažirano praćenje nastave, traženje dodatnih objašnjenja kod nerazumijevanja gradiva

VREDNOVANJE UČENIKA:pismeno ispitivanje uz unaprijed definirane kriterije ocjenjivanja usmeno ispitivanje s provjerom praktičnog rada na računaru.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

- Dipl ing matematike
- Dipl ing elektrotehnike
- Dipl ing računarstva

- Dipl ekonomist
- Fakultet društvenog smjera (VSS, VII stepen), završen I, II ili III ciklus bolonjskog visokoobrazovnog procesa, sa dokazom osposobljenosti za oblasti koje predviđa ovaj nastavni plan i program.osposobljeni za rad sa učenicima sa oštećenjem vida.

1. RAZRED- INFORMATIKA I INFORMATIČKI POSLOVNI SISTEMI	
NASTAVNA CJELINA	NASTAVNI SADRŽAJI
Povijest računara	Preteče modernih računara Prvo računar Digitalno računar Mikroračunala Osobno računar (PC) Decimalni, binarni, oktalni, heksadecimalni brojevnii sistem ASCII kodNegacija, konjunkcija, disjunkcija
Rad računara	Fizički dijelovi računara (HW) Programska podrška (SW) i vrste programske podrške Središnja jedinica (CPU) Memorija Ulazni uređaji Izlazni uređaji Ulazno-izlazni uređaji Uređaji za pohranu podataka i programa Monitor Tipkovnica Disk Disketa CD, DVD i različite varijante tih medija Skener

Računarske mreže	Razumjeti prednosti umrežavanja (dijeljenje printera, aplikacija, datoteka) Razlikovati lokalne mreže (LAN) od rasprostranjenih mreža (WAN) Razumjeti tehnologiju stranica/poslužitelj (klijent/server) Razlikovati Internet od intraneta Razumjeti upotrebu telefonske mreže u računalstvu Razumjeti pojmove analogni, digitalni, modem, brzina prijenosa LAN, WAN Intranet, ekstranetInternet PSTNISDN ADSL
------------------	---

1. RAZRED- INFORMATIKA I INFORMATIČKI POSLOVNI SISTEMI	
NASTAVNA CJELINA	NASTAVNI SADRŽAJI
Operacijski sistem WINDOWS program	Radno područje WINDOWS Rad s prozorima Prilagodba izgleda desktopa osobnim potrebama WINDOWS EXPLORER
WINDOWS aplikacije	WORDPAD-pisanje teksta CALCULATOR -računanje WINDOWS MEDIA PLAYER
Program za obradu teksta -MS WORD	Radno područje programa WORD Izbornik TOOLS Unos teksta (INSERT i OVERTYPE) Opcija SAVE AS TYPE okvira za dijalog SAVE AS Naredbe CUT, COPY, PASTE Odabir teksta pomoću tipkovnice i miša Naredba PARAGRAPH izbornika FORMAT Naredba FONT izbornika FORMAT Naredba PAGE SETUP PAGE BREAK iz izbornika INSERT Izbornik HELP Naredba TABS izbornika FORMAT Naredba SYMBOL izbornika INSERT

2 RAZRED- INFORMATIKA I INFORMATIČKI POSLOVNI SISTEMI

NASTAVNA CJELINA	NASTAVNI SADRŽAJI
Program za obradu teksta -MS WORD	<p>Rad s izbornikom TABLE Naredbe INSERT, DELETE, SELECT Naredbe SPLIT CELLS, MERGE CELLS Naredba HEADER/FOOTER izbornika VIEW Naredba SPELLING AND GRAMMAR Naredba AUTOCORRECT OPTIONS izbornika TOOLS Naredbe FIND/REPLACE izbornika EDIT Rad sa stilovima Definiranje naslova i kreiranje sadržaja dokumenta Dijelovi cirkularnog pisma (glavni dokument i izvor podataka) te spajanje tih dijelova u cirkularno pismo</p>
Program za tablično računanje - MS EXCEL	<p>Izgled prozora EXCELA Označavanje ćelija Unos podataka u ćelije Manipulacija ćelijama, retcima i stupcima Rad s radnim listovima Oblikovanje ćelija i radnih tablica Postavke stranice Naredbe PRTNT PREVIEW i PRINT Aritmetičke operacije Funkcije (AVERAGE, MIN, MAX) Relativna i apsolutna adresa Naredba SORT Vrste grafikona Ispis tablice i grafikona</p>

3. RAZRED- INFORMATIKA I INFORMATIČKI POSLOVNI SISTEMI

NASTAVNA CJELINA	NASTAVNI SADRŽAJI
INTERNET	Vrste računalnih mreža Topologija mreža TCP/IP protokol TCP, IP, POP, IMAP, SMTP, FTP, TELNET, NFS DNS (Domain Name Server)
Preglednik INTERNET EXPLORER	Spajanje na Internet Internet servisi Izgled prozora IE Ikone često korištenih naredbi Mapa FAVORITES Pretraživački servisi Pohrana i ispis dijelova dokumenta
Program zarad s jiektroničkom poštom ' "TLOOKEXPRESS	Podešenjaprije slanja/primanja e-maila Izgled prozora OE I Traka s alatima OE Pretinci za poruke Slanje poruke Čitanje, brisanje, prosljeđivanje i odgovaranje na poruku Slanje poruke s privitkom Slanje poruka iz drugih alata Rad s ADRESS BOOKOM
Sigurnost na Internetu	Zaštićeni WEB site Zaštita pomoću enkripcije 1 Kompjuterski virusi i antivirusni programi Prednosti i nedostaci e-businessa Kako instalirati firevval Stupnjevi zaštite računara na Internetu.

4. RAZRED- INFORMATIKA I INFORMATIČKI POSLOVNI SISTEMI	
NASTAVNA CJELINA	NASTAVNI SADRŽAJI
CUSTOM ANIMATION izbornika SLIDE	<p>Terminologija informacijske znanosti</p> <p>Publikacije Dokumentacijski jezici</p> <p>Klasifikacijski sistemi Tezaurusi</p> <p>Konsolidacija obavijesti</p> <p>Obavijest: osnovni fenomen</p> <p>Komunikacija: osnovni proces</p> <p>Jezici za programiranje</p> <p>Prevodioci</p> <p>Hijerarhijska struktura jezika</p> <p>Tipovi i strukture podataka</p> <p>Pojam, struktura i vrste informacijskih sistema</p> <p>Ciklus obrade podataka</p> <p>Informacijski alati</p>
Program za obradu baza podataka- MS ACCESS	<p>Osnovni pojmovi relacijske baze podataka</p> <p>Projektiranje baze podataka</p> <p>Radno područje programa ACCESS</p> <p>Izgradnja baze podataka (izgradnja tablica, definiranje svojstava polja, primarni ključ)</p> <p>Indeksiranje polja u tablicama</p> <p>Kreiranje maske za unos podataka uz pomoć WIZARDA</p> <p>Postavljanje QBE upita</p> <p>Sortiranje i grupiranje podataka (priprema izvještaja)</p> <p>Kreiranje i ispis izvještaja</p>

Nastavni predmet: POSLOVNA PSIHOLOGIJA

Stručno zvanje: **Poslovni tajnik**

Razred: I

Sedmično časova: 2

Godišnje časova: 70

CILJ:

Stjecanje temeljnih znanja i vještina iz opće i poslovne psihologije potrebnih u savremenoj poslovnoj komunikaciji. Upoznavanje i razumijevanje ponašanja drugih osoba, međuljudskih odnosa, psiholoških aspekata poslovne komunikacije i bitnih čimbenika koji utiču na radnu efikasnost. Unapređivanje međuljudskih odnosa i komunikacije, ali i osobnog razvoja .

ZADACI:

- znati osnovne zakonitosti odvijanja psihičkih procesa u svrhu razumijevanja vlastitog ponašanja, ponašanja drugih osoba u svakodnevnom životu i poslovnim situacijama,
- znati temeljne značajke čovjekove ličnosti, individualne razlike i uzroke upoznati učenike s osnovama psihologije rada.
- znati čimbenike koji djeluju na radnu uspješnost, razbijanje predrasuda, stereotipa i pogreški pri procjenjivanju ljudi, razviti kritičko mišljenje te dati posebnu pažnju različitosti.
- razumjeti psihološke aspekte komunikacije i modela donošenja odluka na radnom mjestu kao i komuniciranja općenito. Istaći pozitivne i negativne strane svog komuniciranja i kroz trening učiti djelotvornu komunikaciju u svakodnevnim situacijama i na radnom mjestu.
- znati sposobnosti govornog izražavanja, logičkog mišljenja, memoriranja i tehniku usmenog izražavanja.
- naučiti zakonitosti grupnog ponašanja i međuljudskih odnosa na radnom mjestu kao i suradničko ponašanje, snošljivost u timu i radnu učinkovitost.
- naučiti učenike prepoznavanju komuniciranja vanjskim izgledom i isticati važnost neverbalne komunikacije kao faktora osobito značajnog za osobe oštećena vida koje često ne znaju je li njihov način izgleda i djelovanja društveno prihvatljiv.
- naučiti učenike oštećena vida kako bi usvajanjem specifičnih metoda i postupaka pri svakodnevnom kontaktu i komuniciranju u poslovnim situacijama bili što sličniji videćim osobama.

****Pored svake programske cjeline je dat ukupan broj časova predviđen za tu cjelinu, a u zagradi su dati brojevi časova predviđeni za obradu novog sadržaja+ponavljanje i sistematizacija+vježba****

PREGLED PROGRAMSKIH SADRŽAJA

Naziv programskih sadržaja	Broj sati
1. Uvod u psihologiju	9(6+1+2)
2. Kognitivna psihologija	15(9+2+4)
3. Emocije i motivacija	13(7+2+4)
4. Psihologija ličnosti	6(3+1+2)
5. Psihologija komunikacije	27(19+3+5)
UKUPNO:	70

Programski sadržaji

1. Opća i poslovna psihologija - 9 časova (6+1+2)

- Pojam psihologije, metode i vrste psihologije.
- Predmet i zadaće poslovne psihologije.
- Situacije u kojima možemo prepoznati potrebu za poslovnom psihologijom.

2. Kognitivna psihologija – 15 časova (9+2+4)

- Organske osnove doživljavanja i ponašanja.
- Percepcija. Socijalna percepcija. Perceptivne obmane.
- Psihološki faktori u opažanju. Pogreške pri opažanju.
- Učenje i pamćenje. Pojam učenja, pojam i vrste pamćenja, metode učenja, zakonitosti i organizacija učenja i pamćenja.

3. Emocije i motivacija – 13 časova (7+2+4)

- Pojam emocija i njihov utjecaj na ponašanje. Emocionalni transfer. Intelektualne i fiziološke popratne pojave emocija (čuvstava). Složene emocije, raspoloženja. Kontrola emocija.
- Pojam motivacije i teorije motivacije. Motivi-biotički i stečeni. Motivacijski ciklus ponašanja. Sistem i vrste potreba. Ekstrinzična i intrinzična motivacija. Motivi i rad.
- Frustracija i glavne vrste ličnih konflikata.

4. Psihologija ličnosti – 6 časova (3+1+2)

- Pojam ličnosti . Osnovni pristupi tumačenju ličnosti. Porijeklo razlika u osobinama ličnosti. Temperament i karakter. Obrambeni mehanizmi ličnosti općenito i povezano sa radnom situacijom.

5. Psihologija komunikacija – 27 časova(19+3+5)

- Pojam i vrste komunikacije.
- Osnovni model komuniciranja. Verbalna, neverbalna i paraverbalna komunikacija. Važnost i značenje neverbalne komunikacije Oblici neverbalne komunikacije.
- Pojam atribucije.
- Oblici neprilagođenog ponašanja. Agresivno i pasivno ponašanje. Pojam asertivnosti.
- Komunikacijske barijere i njihovo rješavanje. Mogućnosti i načini razvoja djelotvorne komunikacije.
- Aktivno slušanje. «Ja» i «ti» poruke. Vrste i načini govora. Obilježja dobrog govora. Samoprocjena komunikacijskih vještina.
- Važnost komuniciranja u grupi kao uvjet uspješnog rada. Djelotvorno komuniciranje u radnoj sredini. Komuniciranje vanjskim izgledom. Lijepo ponašanje. Osobni izgled.

ISHODI

Ishodi znanja:

1. Razumijevanje pojma naučna psihologija i razlikovanje od popularne psihologije
2. Osnovna znanja iz biološke, kognitivne, socijalne psihologije, te voljnih procesa, stresa, ličnosti, te psihologije rada
3. Razumjeti praktičnu primjenu teoretskih znanja iz psihologije u komunikaciji
4. Osnovna znanja o uticaju trajanja rada i nastajanja umora
5. Razumijevanje pojma komunikacije
6. Razumjeti praktičnu primjenu teoretskih znanja iz psihologije u komunikaciji
7. Razumijevanje multidisciplinarnog pristupa u objašnjavanju ljudskog ponašanja u komunikaciji sa korisnicima usluga

Ishodi sposobnosti i vještina:

1. Razvoj vještina suočavanja sa stresom
2. Razvoj vještina analiziranja ljudskog ponašanja i komunikacije
3. Sposobnost uočavanja bioloških, situacijskih, okolinskih, te ličnih faktora u interpretaciji ljudskog ponašanja
4. Razumjeti praktičnu primjenu teoretskih znanja iz psihologije u komunikaciji
5. Razvoj vještine asertivne komunikacije

Ishodi primijenjenih znanja:

1. Prepoznaju razlike među ljudima i uče da ih poštuju i tolerišu
2. Primijeniti stečena znanja iz teorije u svakodnevnom životu
3. Razvijaju više oblike mišljenja
4. Razvoj pozitivnih stavova prema odgovornom radu
5. Koriste različite vrste komunikacije
6. Preuzimaju ličnu odgovornost u komunikaciji

METODIČKE NAPOMENE

U okviru svake nastavne cjeline treba kombinovati teoretski dio s iskustvenim koji će poticati usvajanje kao i svjesnost o određenom problemu. Nakon kratke teoretske informacije primjerima potkrijepiti jednostavne sadržaje treba dopuniti vježbama koje na praktičan način pojašnjavaju teorijske spoznaje. Praktični i iskustveni dio iznosi otprilike 40 sati, a ovisno o nastavnoj cjelini zastupljen je u većem ili manjem udjelu.

Rad se odvija u grupama do najviše 10 učenika (ovisno o oštećenjima vida koja prevladavaju u grupi). Individualno i frontalno. Metode rada koje se koriste su: usmeno izlaganje (opisivanje i objašnjavanje), demonstracija, razgovor, vježbe, diskusija, igranje uloga, brainstorming, debata, suradničko učenje, s:alno izražavanje, kognitivno restrukturiranje, samostalno istraživanje itd. Uvjeti nastave: nastava se izvodi u učionici, uz mogućnost upotrebe računara s signalizirajućom opremom za slijepu i slabovidnu. Osim udžbenika koristi se i pripremljeni pisani materijal na način primjeren specifičnim potrebama učenika (brajica, uvećani tisak)

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

- odsjek psihologija

a) VII stepen diplomirani psiholog i položena pedagoško-psihološka i metodičko-didaktička grupa predmeta,

b) II ciklus bolonjskog visoko-obrazovnog procesa – magistar psihologije i položena pedagoško-psihološka i metodičko-didaktička grupa predmeta.

- odsjek pedagogija i psihologija

a) VII stepen profesor pedagogije i psihologije,

b) II ciklus bolonjskog visokoobrazovnog procesa – magistar pedagogije i psihologije;

PREDMET: KOMPJUTERSKA DAKTILOGRAFIJA

Tjedni (ukupni) broj sati:

Razred	1.	2	3.	4.	Ukupno
Broj sati	5(175)	4(140)	-	-	315

CILJEVI I ZADACI

CILJEVI:

- razvijanje tehničke sposobnosti i stvaralačkog odnosa prema radu,
- sticanje navike na grupni rad i suradnju sa zajednicom,
- razvijanje samodiscipline, volje, upornosti, savjesnosti i tačnosti

ZADACI:

- osposobljavanje učenika za tačno deseteroprstno slijepo pisanje
- oblikovanje teksta na stranici, kolacioniranje i ispravak pogrešaka
- razvijanje vještine i navike rada na računaru i ostaloj uredskoj mehanizaciji

METODIČKE NAPOMENE:

- Posebno je važno nastojanje nastavnika da kod učenika održi tehniku slijepog pisanja i pravilnog sjedenja-
- ponavljanje i uvježbavanje sastavni su dijelovi artikulacije svakog nastavnog sata jer ponavljanje i uvježbavanje osiguravaju racionalniji daljnji rad i napredak te sprečavanje zaboravljanja naučenog
- Izdržljivost u pravilnoj tehnici pisanja potrebno je provoditi gimnastiku s vježbama disanja, opuštanja kičmenih kralježaka, leđne muskulature, ramenih zglobova i ručnih zglobova, kao i prstiju.
- Boriti se težiti da učenik ima vlastito računar jer to omogućuje zatvaranje didaktičkog kruga koji se nosi na tri bitne etape organizacije školovanja: pripremanje učenika za nastavu, obrađivanje novog gradiva tokom redovne nastave i izradu dopunskih radova učenika koji slijede nakon obrađivanja novog gradiva.
- Da bi se nastavni program mogao ostvariti potrebni su:
 - Računalska učionica opremljena kvalitetnim računarima povezanim u mrežu s mogućnošću pristupa internetu. LCD projektor, pislač, programska oprema za obradu teksta, zvučni podsistem za slijepe učenike i grafički podsistem za slabovidne učenike te prikladno uredsko pokućstvo i inventar.

SPECIFIČNOSTI IZVOĐENJA PROGRAMA

- individualan pristup
- sadržaji nastavnog predmeta moguće je izvoditi na računarima s Brailleovim retkom, zvučnim i grafičkim podsistemom za slijepe i slabovidne učenike
- učenje tipkovnice treba se razvijati kroz poseban program koji će simulirati pisani stroj (zvučni signal za rub - završetak retka, i zvučni signal za označavanje kraja stranice) kako bi se učenici s oštećenjima vida mogli snalaziti na papiru i dobiti predodžbu o napisanu sadržaju.
- učenje tipkovnice provodi se također s pomoću predložaka na uvećanom tisku ili predložaka pisanih Brailleovim pismom
- dio programa koji se odnosi na teoretske sadržaje maksimalno se prenosi usmenom komunikacijom ili audio opremom te adaptiranim udžbenicima
- radni prostor svakog učenika mora biti adekvatno osvijetljen
- vrednovanje učenika provodi se kontinuirano uvažavajući psihofizičko stanje i mogućnosti učenika uz neprekidno praćenje učenikova napredovanja

OBAVEZE UČENIKA:

- redovno pohađanje nastave
- redovno vježbanje, te pisanje domaćih zadaća
- angažirano praćenje nastave, traženje dodatnih objašnjenja kod nerazumijevanja gradiva
- pažljivo i savjesno rukovanje računarima

VREDNOVANJE ZNANJA:

- Provjerom znanja i prijepis - prema mogućnostima, diktat.- brzine i tačnosti po tabelama uspjeha)

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

- Dipl pravnik
- Dipl ekonomist
- Fakultet društvenog smjera (VSS, VII stepen), završen I, II ili III ciklus bolonjskog visokoobrazovnog procesa, sa dokazom osposobljenosti za oblasti koje predviđa ovaj nastavni plan i program.osposobljeni za rad sa učenicima sa oštećenjem vida.

1. RAZRED

NASTAVNA CJELINA	NASTAVNI SADRŽAJ
Veličina i dijelovi osobnog računara	Veličina osobnog računara, Dijelovi osobnog računara a) monitor b) centralna jedinica c) pisač i vrste papira za pisač d) Miš e) Tipkovnica - tipka ESC - funkcijske tipke - tipka Print screen - tipka Pause - tipka Insert - tipka Home - tipka Page up - tipka Page down - tipka Delete - tipka End - tipka Tab - tipka Caps lock - tipka Shift - tipka Control - tipka Alt - tipka Backspace - tipka Enter - razmaknica - tipke s brojevima - kursorske tipke
Upoznavanje sa osobnim računarom	Uključivanje osobnog računara, Startanje programa, Imenovanje dokumenta, Spremanje dokumenta, Otvaranje dokumenta, Izlaženje iz programa, Isključivanje osobnog računara.
Predradnje obrade teksta osobnim računarom	Ravnanje teksta po lijevom rubu, Centriranje, Ravnanje teksta po desnom rubu, Ravnanje lijevog i desnog ruba teksta, Određivanje rednog razmaka,

<p>Obrada tipkovnice</p>	<p>Praktični rad</p> <p>Podebljavanje teksta, Pisanje u kurzivu (koso pisanje), Podcrtavanje, Odabir vrste slova, Odabir veličine slova, Postavljanje margina, Numeriranje stranica, Ispis teksta,</p> <p>Disketa i presnimavanje teksta na disketu, Pravilno sjedenje za tipkovnicom, Temeljni položaj ASDF JKLČ, Tipkanje slova RU Tipkanje slova EI, Tipkanje slova VM Tipkanje slova GH, Tipkanje slova C i zareza, Velika slova, točka i crtica za rastavljanje, Tipkanje slova OP, Tipkanje slova TZ, Tipkanje slova BN, Tipkanje slova ĆŠ, Tipkanje slova ŽĐ, Tipkanje slova WXQY, Arapski brojevi, Rimski brojevi Znakovi interpunkcije, Crtica za podcrtavanje i crtica za rastavljanje, Zagrada, kosa crta i navodnici, Znakovi za računske operacije i postotak, Pisanje znakova za strana slova i znakova kojih nema na tipkovnici. Pisanje ispod ili iznad temeljne linije pisanja. Pisanje kemijskih simbola. Centriranje.</p> <p>Izrada jednostavnih tablica.</p> <p>Isticanje teksta.</p> <p>Načini oblikovanja teksta.</p> <p>Praktične vježbe za sticanje vještine i postizanje brzine i tačnosti u diktatu - prijepis vježbi iz predloška</p>
--------------------------	--

2. RAZRED

NASTAVNA CJELINA	NASTAVNI SADRŽAJ
Tcoretsko-tehničke a. ¹ informacije	Sredstva obrade teksta - osobno računar, Sredstva umnožavanja teksta - printanje - fotokopiranje - skeniranje Sredstva za snimanje i reprodukciju glasa, Sredstva komuniciranja - telefaks -uspostavljanje veze - međunarodni teleks promet - način slanja priopćenja - kratice u međunarodnom teleks prometu - osobno računar kao sredstvo komuniciranja, Pisano komuniciranje - pojam i podjela - načini oblikovanja pisanih komunikacija
Tehnološke i radne informacije	Formati i vrste papira za izradu pisanih komunikacija - formati papira - vrste papira - poslovni papir i omotnica, Tiskanice za sve vrste pisanih komunikacija
Tehnika rada na strojevima	Tehnika rada na sredstvima za obradu teksta, Tehnika rada na sredstvima za umnožavanje teksta, Tehnika rada na sredstvima komuniciranja, Tehnika rada na sredstvima za snimanje i reprodukciju glasa, Oblikovanje pisanih komunikacija. Praktične vježbe raspoređivanja teksta na stranici,

PREDMET: EKONOMIKA I ORGANIZACIJA

Ijedni (ukupni) broj sati:

Razred	1.	2.	3.	4.	Ukupno
Broj sati	-	2(70)	2(70)	-	4 (140)

CILJEVI I ZADACI

CILJEVI

Razvoj tržišnog gospodarstva izravno sugerira nužnost prilagodbe poslovnih navika i razmišljanja.

Ulaskom u krug zemalja pretežno slobodnog, tržišnog gospodarstva, F BiH postala je područje snažnih privatnih poslovnih aktivnosti, čiji je generator poduzetnička aktivnost. Iz toga jasno slijedi kako će velik broj osoba koje steknu stručna znanja iz područja ekonomije i administracije svoje buduće radno mjesto pronaći baš u poduzetničkom sektoru. Isto tako za očekivati je da će se određen broj ljudi odlučiti i za samostalan poslovni pothvat.

Cilj nastavnog predmeta osnove poduzetništva i menadžmenta je omogućiti učenicima Centra da se temeljna znanja i vještine koje su nužne za obavljanje svakodnevnih aktivnosti u poduzetničkom pothvatu. Pritom bi učenici, osim kroz svladavanje teorijskih osnova pojedinih segmenata poslovanja, trebali stjecati i putem praktičnih primjera i zadaća te opsežnijih samostalnih radova.

ZADACI

- Da učenik s pojmom poduzetničke ekonomije, može uz odgovarajuću primjenu znanja u upravljanju ljudskim potencijalima, pospješiti poduzetničko upravljanje, motivaciju kao potencijal za bogaćenje
 - poslovne zakonitosti odvijanja poslovnog procesa, imperije djelotvornosti rada

METODIČKE NAPOMENE

- Zanimljivo je da se teorijska nastava iz predmeta osnove poduzetništva i menadžmenta odvija u posebnoj učionici opće namjene.
 - Uz stručne teorijske cjeline učenici kroz ovaj predmet upoznaju i konkretne slučajeve iz prakse.
 - up^šešniji i najzanimljiviji svjetski i bosanski poduzetnički pothvati, kao i uobičajeni i prepoznatljivi poslovni neuspjesi, neizostavan su dio obrazovanja u ovoj struci.
- učenici bi tokom obrazovanja u Centru barem dvaput na godinu nastavu u školi a posjetom poslovnom subjektu gdje bi mogli dopunjavati svoja teorijska znanja i iskustva sa iskustvima iz prakse.
- Prilikom izrade izvedbenog programa mora se voditi računa o tome da se osigura vrijeme za ponavljanje kao i provjere usvojenoga znanja nakon svake obrađene cjeline. Za svako polugodište treba planirati do

dvije cjelostatne provjere znanja (školske zadaće). Zadaci i pitanja trebaju obuhvatiti područje od jednostavnijih pitanja i zadataka na razini poznavanja osnovnih pojmova i zakonitosti do zadataka koji trebaju pokazati sposobnost primjene znanja u složenijim situacijama.

SPECIFIČNOSTI IZVOĐENJA PROGRAMA

- individualan pristup učeniku
- dio programa koji se odnosi na teoretske sadržaje maksimalno se prenosi usmenom komunikacijom te uz pomoć audio opreme
- nastavnik se koristi radnim materijalom za učenike na uvećanom tisku ili Brailleovom pismu
- bilješke o nastavnim sadržajima učenici zapisuju u posebne bilježnice s jače otisnutim crtama i većim proredom, na papiru mat boje ili na Brailleovom pismu
- radni prostor svakog učenika mora biti adekvatno osvijetljen
- vrednovanje učenika provodi se kontinuirano uvažavajući psihofizičko stanje i mogućnosti učenika uz neprekidno praćenje učenikova napredovanja

OBAVEZE UČENIKA

Pribor i oprema

Svaki učenik dužan je za nastavu imati osnovni pribor koji uključuje propisani udžbenik (ako postoji) i Bežnicu za vođenje bilježaka na nastavi.

VREDNOVANJE ZNANJA:

Provjere usvojenosti znanja uključuju:

- Kraće zadatke i pitanja nakon svake nastavne cjeline (pismeno, usmeno)
- Školsku zadaću (cjelostatna provjera znanja)
- Praktičan rad

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

- Dipl ekonomist
- Dipl pravnik
- Fakultet društvenog smjera (VSS, VII stepen), završen I, II ili III ciklus bolonjskog visokoobrazovnog procesa, sa dokazom osposobljenosti za oblasti koje predviđa ovaj nastavni plan i program.osposobljeni za rad sa učenicima sa oštećenjem vida.

2. Razred

NASTAVNA CJELINA	NASTAVNI SADRŽAJ
Osnove poduzetništva	Pojam, razvoj i vrste poduzetništva Uvjeti razvoja poduzetništva uopće i u RH Motivi poduzetničkog ponašanja Poduzetnik Poduzetnička inicijativa Poduzetnička sloboda Poduzetnička odluka
Poduzetnička ideja	Pojam poduzetničke ideje Stvaranje poduzetničke ideje Prikupljanje poduzetničke ideje Analiza ideje Provedba ideje
Poduzetnički pothvat	Motivi i ciljevi poduzetničkog pothvata Biznis plan - projekt novog posla Organiziranje pothvata
Poduzetnički pothvat Odluke, odabir, istraživanje Načini realizacije i plasman	Izbor organizacijsko-pravnog oblika Odabir i način izvođenja pothvata Istraživanje tržišta Razvoj proizvodnje Izbor načina proizvodnje Lokacija Planiranje i pribavljanje potrebnih resursa Osiguranje potrebnih financijskih sredstava Oblavljanje izabrane djelatnosti Plasman ostvarene proizvodnje

3. RAZRED

NASTAVNA CJELINA	NASTAVNI SADRŽAJ
Obučavanje poduzetnika Poduzetništvo u malim i velikim subjektima Poduzetništvo u velikim subjektima Menadžment	Pojam poslovanja Proces poslovanja Ulaganja u poslovanje Troškovi - vrste, mjesta i nositelji Kalkulacije Prihodi iz poslovanja Pokazatelji uspješnosti

PREDMET: RADNO PRAVO

Tjedni (ukupni) broj sati:

Razred	1.	2.	3.	4.	Ukupno
Broj sati	-	-	-	3 (90)	3(90)

CILJEVI I ZADACI

CILJEVI:

- Upoznati učenike sa značenjem radnog prava i njegovom ulogom u društvenoj praksi.

ZADACI:

- Objasniti povijesni razvoj radnog prava i značenje stepena u službu (obaveze i prava zaposlenika) : usvojiti pojedinačna zakonska rješenja u radnopravnom i socijalnopravnom odnosu z značajke strukture socijalnog osiguranja, a učenike kroz rad na zakonskim tekstovima i izradi brojnih praktičnih vježbi radi primjene odredaba radnog i socijalnog prava u svakodnevnoj praksi

METODIČKE NAPOMENE:

Uvoditi u računarskoj učionici kad učenici tokom vježbi samostalno rade pisane vježbe iz područja radnog prava.

Kod izvedbenog programa mora se voditi računa o tome da se osigura vrijeme za ponavljanje i za provjeru usvojenoga znanja nakon svake obrađene cjeline.

Za svako polugodište treba planirati do provjere znanja (školske zadaće). Zadaci i pitanja trebaju obuhvatiti područje od znanja i zadataka na razini poznavanja osnovnih pojmova i zakonitosti do zadataka koji podrazumijevaju sposobnost primjene znanja u složenijim situacijama.

SPECIFIČNOSTI IZVOĐENJA PROGRAMA

Realizaciju nastave iz ovog predmeta učenici trebaju izvoditi na računarima sa zvučnim i grafičkim podsistemom za slijepe i slabovidne učenike.

- dio programa koji se odnosi na teoretske sadržaje maksimalno se prenosi usmenom komunikacijom te uz pomoć audio opreme
- nastavnik se koristi radnim materijalom za učenike na uvećanom tisku ili Brailleovom pismu
- bilješke o nastavnim sadržajima učenici zapisuju u posebne bilježnice s jače otisnutim crtama i većim proredom, na papiru mat boje ili na Brailleovom pismu
- radni prostor svakog učenika mora biti adekvatno osvijetljen
- vrednovanje učenika provodi se kontinuirano uvažavajući psihofizičko stanje i mogućnosti učenika uz neprekidno praćenje učenikova napredovanja

OBAVEZE UČENIKA

Pribor i **oprema**

- Učenik dužan je za nastavu imati osnovni pribor koji uključuje propisani udžbenik (ako postoji) i bilježnicu za vođenje bilježaka na nastavi.

VREDNOVANJE ZNANJA:

Usvojenosti znanja uključuju:

- Kraće zadatke i pitanja nakon svake nastavne cjeline (pismeno, usmeno)
- Školsku zadaću (cjelostatna provjera znanja)
- Ukucan rad

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

- Dipl pravnik
- Dipl ekonomist
- Fakultet društvenog smjera (VSS, VII stepen), završen I, II ili III ciklus bolonjskog visokoobrazovnog procesa, sa dokazom osposobljenosti za oblasti koje predviđa ovaj nastavni plan i program.osposobljeni za rad sa učenicima sa oštećenjem vida.

IV RAZRED

NASTAVNA CJELINA	NASTAVNI SADRŽAJ
Radni odnos	Pojam i tehnike zasnivanja radnog odnosa Zapošljavanje malodobnika Obrazovanje i osposobljavanje za rad Probni rad
Prava iz radnog odnosa	Radno vrijeme (puno, nepuno, skraćeno) Prekovremeni i noćni rad Pravo na plaću Pravo na siguran rad Odmori i dopusti Pravo zaposlenika na sudjelovanje u odlučivanju Pravo na udruživanje (sindikati, udruge)
Odgovornost i obaveze iz radnog odnosa	Odgovornost radnika za štetu Odgovornost poslodavca za štetu
Socijalna prava	Socijalna zaštita Socijalno, zdravstveno, mirovinsko i invalidsko osiguranje
Vježbe - praktičan rad	Odluka o potrebi zasnivanja radnog odnosa Vježba izrade odluke Tekst natječaja Vježba izrade teksta natječaja i obavijesti o izboru kandidata Ugovor o radu Vježbe izrade ugovora o radu Odluka o korištenju godišnjeg odmora Vježba izrade odluke o korištenju godišnjeg odmora Rješenje o porodiljnom dopustu Vježbe izrade odluke o odobravanju neplaćenog dopusta i rješenja o dodatnom porodiljnom dopustu Otkaz Vježbe izrade odluke o prestanku radnog odnosa Isporazum o prekidu radnog odnosa Sporazum o prekidu radnog odnosa Tiskanice i obrasci mirovinskog i invalidskog osiguranja Zahtjev za invalidsku ili starosnu mirovinu

6.8. PREDMET: TAJNIČKI POSLOVI

Tjedni (ukupni) broj sati:

Razred	1.	2.	3.	4.	Ukupno
Broj sati	-	-	2(70)	2(60)	4(130)

CILJEVI I ZADACI:

CILJEVI:

Obrazovanje učenika za obavljanje upravno-pravnih, administrativnih, organizacijskih tajničkih poslova i radnih zadataka u organima uprave i pravosuđa i preduzećima.

ZADACI:

Upoznavanje učenika sa savremenim organiziranjem uredskog poslovanja u organima pravosuđa i preduzećima,

Upoznavanje učenika s propisima o taksama i njihovom primjenom i osposobljavanje za provođenje propisa o taksama, obučavanje učenika za obavljanje poslova uredskog poslovanja u užem smislu.

Podučavanje učenika za osjećaj za organiziranog, kolektivnog i sistematskog rada, da racionalno i svrhovito prate i primjenjuju inovacije u području uredskog i oblicima obrazovanja i osposobljavanja za rad, kontinuirano i doživotno za nastavak obrazovanja i usavršavanje u struci.

METODIČKE NAPOMENE:

Sadržaji se planiraju i programiraju tako da se ostvaruju dijelom putem predavanja, a dijelom u okviru stručne prakse. Težište nastave treba staviti na postizavanje samostalnosti u radu, sposobnost praktične primjene propisa na konkretne slučajeve, povezanost teorije i prakse. Da bi se nastavni plan i program mogao realizirati, nastava se mora izvoditi u računarskoj učionici.

SPECIFIČNOSTI IZVOĐENJA PROGRAMA

Individualan pristup učeniku

Sadržaji nastavnog predmeta trebaju se izvoditi na računarima s Brailleovim retkom, zvučnim i grafičkim podsistemom za slijepce i slabovidne učenike

-Nastavne sadržaje za izradu praktičnih radova treba provoditi kroz poseban program koji će simulirati pisaći stroj (zvučni signal za desni rub - završetak retka, i zvučni signal za označavanje kraja stranice) kako bi se učenici s oštećenjima vida mogli snalaziti na papiru i dobiti predodžbu o napisanu sadržaju.

Dio programa koji se odnosi na teoretske sadržaje maksimalno se prenosi usmenom komunikacijom te uz pomoć audio opreme. Nastavnik se koristi radnim materijalom za učenike na uvećanom tisku ili Brailleovom pismu bilješke o nastavnim sadržajima učenici zapisuju u posebne bilježnice s jačim otiskom i većim proredom, na papiru mat boje ili na Brailleovom pismu.

Radni prostor svakog učenika mora biti adekvatno osvijetljen.

Vrednovanje učenika provodi se kontinuirano uvažavajući psihofizičko stanje i mogućnosti uz neprekidno praćenje učenikova napredovanja

OBAVEZE UČENIKA:

Redovno pohađanje nastave, rješavanje domaćih zadaća, kontinuirano praćenje nastave, traženje dodatnih objašnjenja kod nerazumijevanja gradiva.

VREDNOVANJE ZNANJA:

Na osnovu izvršenih vježbi i realizacije planiranih vježbi, pregled radnih materijala i razumijevanej pojmova vezanih za tajničku problematiku.

Uslovi (kontrolni radovi, zadaci objektivnog tipa) nivoi angažiranosti, zainteresiranosti i samostalnosti pri izvođenju vježbi, odnosno pri rješavanju postavljenog problema

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

- Dipl pravnik
- Dipl ekonomist
- Fakultet društvenog smjera (VSS, VII stepen), završen I, II ili III ciklus bolonjskog visokoobrazovnog procesa, sa dokazom osposobljenosti za oblasti koje predviđa ovaj nastavni plan i program.osposobljeni za rad sa učenicima sa oštećenjem vida.

NASTAVNA CJELINA	NASTAVNI SADRŽAJ
Osnovni pojmovi tajničkog poslovanja	<p>Pojam i značaj tajničkog poslovanja Vrste poslovnog komuniciranja. Nesporazumi u poslovnom komuniciranju i kultura uredskog komuniciranja, bonton Pojam tajnice, Zahtjevi u savremenom uredskom poslovanju Vještine i poznavanje organizacije rada, rad s tekstom, rad na računaru, Internet Suradnja s okolinom i strankama</p>
Poslovna korespondencija	<p>Pozivi svečani pozivi poslovni pozivi Čestitke Zahvale Podsjetnici Posjetnice</p>
Manipulacija	<p>Primanje i pregled akata i ostale pošte Označavanje akata, Razvrstavanje akata, Upis u evidencije i raspodjela Formiranje omota i osnivanje predmeta Povrat pisarnici riješenih predmeta s uputom, Otprema akata Pohrana dokumentacije Pisarnica i poslovi prijema</p>
Uredsko poposlovanje	<p>- Dokument, ispravnost, Dokumentacija za platni i bezgotovinski promet Pravila poslovanja s novcem Kultura tajnika Spremnost na posebne situacije.</p>
	<p>Prijem stranaka, Organizacija prijema gostiju, Komuniciranje, Ponašanje i usluga prema invalidima i neukim strankama</p>
Planiniranje rada i upravljanje informacijama	<p>Potreba planiranja i organizacije rada, Poslovanje po načelima poslovanja, Primjena računara u tajničkom poslovanju, Davanje i pohranjivanje informacija, Osnivanje baze podataka</p>

4.RAZRED

NASTAVNA CJELINA	NASTAVNI SADRŽAJ
Odnosi s javnošću	Pojam i značenje Public relations, Komuniciranje s okruženjem, Priprema za prezentacije i i poslovne sastanke, Suradnja s medijima, Poslovna i službena tajna Komunikacija (pojam, vrste, svrha i cilj) Metode komunikacije, Informacijska tehnologija,
Upravljanje uredskim potencijalima	Pojam i značenje Human resources, Planiranje kadrova, odabir i selekcija, Ulaganje u uvjete rada i usavršavanje kadrova, Metode vrednovanja rada i stimulacija kadrova, Razlozi ulaganja u ljudske potencijale, Menadžerski tim i poslovni tajnik, Primjena stečenih znanja u poslovima tajnika
Prijemi stranaka, poslovnih partnera .	Vrste sastanaka Kontakti s medijima i organizacijski poslovi, Vrste prijama (u posebnim i ostalim situacijama) Vrste posjeta (stranaka, poslovnih partnera i ostalih)
Priprema radnog sastanka	Priprema prostora Sudjelovanje u izradi hodograma, Izrada zapisnika (popis zaključaka)

PREDMET: FONODAKTILOGRAFIJA

Tjedni (ukupni) broj sati:

Razred	1.	2.	3.	4.	Ukupno
Broj sati	-		2 (70)	2(60)	4(130)

CILJEVI I ZADACI

CILJEVI:

- Potpuno svladavanje vještine rukovanja aparatima za snimanje, presnimavanje, reprodukciju i prijenos snimljenog u tekst,
- razvijanje radnih navika i upornosti do postavljenog cilj
- razvijanje tačnosti i brzine

ZADACI:

Osposobljavanje za samostalan rad
oblikovanje teksta,

METODIČKE NAPOMENE:

Fonografija je specifičan nastavni predmet namijenjen obrazovanju slijepih i slabovidnih učenika,
Ona svojim izvedbenim programom prati temeljne stručne nastavne predmete: tehniku komuniciranja i radno pravo u 3. godini prati nastavne predmete tajnički poslovi i tehniku komuniciranja a u 4. godini tajničke poslove, tehniku komuniciranja i radno pravo, fonodaktilografija mora se izvoditi u učionici za fonodaktilografiju, sa uređajima za snimanje i reprodukciju zvuka (diktafon, kaseto fon, disketa)

SPECIFIČNOSTI IZVOĐENJA PROGRAMA

Predmet fonodaktilografija svojom izvedbom osposobljava učenike s oštećenjem vida da uređuju i prepisuju snimljeni materijal u skladu s ostalim predmetima uzimajući pritom njihove auditivne sposobnosti. Nastavnici se koriste audio opremom da bi olakšali pristup učeniku.

Izvođenje nastave iz ovog predmeta trebaju serealizirati na računarima s Brailleovim retkom, i podsistemom za slijepe i slabovidne učenike

Sadržaje za izradu praktičnih radova treba provoditi s pomoću posebnog programa koji ima pisači stroj (zvučni signal za desni rub - završetak retka, i zvučni signal za označavanje kraja stranice) kako bi se učenici s oštećenjima vida mogli snalaziti na papiru .

Za slabovidne učenike na uvećanom tisku ili Braille za slijepce uz odgovarajuće osvjetljenje.(kontinuirano uvažavajući psihofizičko stanje i mogućnosti učenikova napredovanja)

OBAVEZE UČENIKA:

Obavezno pohađanje redovne nastave uz čuvanje domaćih zadaća, kao i blagovremeno traženje dodatnih objašnjenja kod nerazumijevanja gradiva.

VREDNOVANJE ZNANJA:

Izrade planiranih vježbi, pregled radnih materijala
- angažiranosti, zainteresiranosti i samostalnosti pri izvođenju vježbi, odnosno rješavanju problema

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

- Dipl pravnik
- Dipl ekonomist
- Fakultet društvenog smjera (VSS, VII stepen), završen I, II ili III ciklus bolonjskog visokoobrazovnog procesa, sa dokazom osposobljenosti za oblasti koje predviđa ovaj nastavni plan i program.osposobljeni za rad sa učenicima sa oštećenjem vida.

1.RAZRED

NASTAVNA CJELINA	NASTAVNI SADRŽAJI
<p>Znanje i prijepis snimki iz sadržaja nastavnog predmeta Tajnički poslovi</p> <p>Prijepis snimki iz datog predmeta</p> <p>Sticanje vještine rukovanja uređajima za snimanje glasa,</p>	<p>Snimanje i prijepis telefonskih poruka i brzjava,</p> <p>Snimanje i prijepis sadržaja za pozive: svečane, poslovne, čestitke i zahvale,</p> <p>Snimanje i prijepis akata, preoblikovanja,</p> <p>Prijepis prema uputama s koncept</p> <p>Snimanje podnesaka stranaka i prijepis</p> <p>Snimanje i prijepis sudske zamolnice i požurnice</p> <p>Snimanje i prijepis sudskih potvrda</p> <p>Snimanje i prijepis sudskih poziva</p> <p>Snimanje i prijepis sudskih odluka</p> <p>Snimanje i prijepis sudskog zapisnika</p> <p><u>Snimanje i prijepis izjava</u></p> <p>Snimanje i prijepis te oblikovanje raznih vrsta podnesaka, službenog dopisa (zamolnica, požurnica), tješnja u nepravnom postupku,</p> <p>Snimanje i prijepis te oblikovanje upita,</p> <p>Snimanje i prijepis te oblikovanje ponuda,</p> <p>Snimanje i prijepis te oblikovanje narudžbe,</p> <p>Snimanje i prijepis te oblikovanje ugovora,</p> <p>Snimanje i prijepis te oblikovanje reklamacije. Snimanje i prijepis te <u>oblikovanje komisijskih zapisnik</u></p> <p>Snimanje i prijepis te oblikovanje opomena.</p> <p>Snimanje i prijepis te oblikovanje podnesaka,</p> <p>Snimanje i prijepis te oblikovanje službenih dopisa, Snimanje i prijepis te oblikovanje komunikacija iz područja pravosuđa</p>

2 RAZRED

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

NASTAVNA CJELINA	NASTAVNI SADRŽAJI
<p>Snimanje i prijepis snimki iz sadržaja nastavnog predmeta Tehnika komuniciranja poslovne komunikacije u otpremničkom poslovanju.</p> <p>Snimanje i prijepis snimki iz sadržaja nastavnog predmeta tehnika komuniciranja -pisano komuniciranje turističkih i ugostiteljskih kao i lovačkih društava</p> <p>Prepis snimki izvornog predmeta</p>	<p>Snimanje upita u otpremničkom poslovanju te prijepis istih uz samostalno oblikovanje, Snimanje ponuda u otpremničkom poslovanju te prijepis istih uz samostalno oblikovanje, Snimanje ostalih spisa otpremničkog poslovanja te prijepis istih uz samostalno oblikovanje</p> <p>Snimanje ugovora o suradnji te prijepis istih uz samostalno oblikovanje, Snimanje vaučera te prijepis istih uz samostalno oblikovanje, Snimanje rezervacije te prijepis istih uz samostalno oblikovanje, Formiranje radne mape, ispravci radova snimljenih tekstova.</p> <p>Snimanje sastanaka te pisanje zapisnika, Snimanje zapisnika te prijepis istih uz samostalno oblikovanje,</p> <p>Snimanje zapisnika te prijepis izvotka iz zapisnika za samostalno oblikovanje,</p> <p>Snimanje skraćenih zapisnika te prijepis istih uz samostalno oblikovanje,</p> <p>Snimanje poziva te prijepis istih uz samostalno Oblikovanje,</p> <p>Sticanje vještine rukovanja uređajima za snimanje glasa.</p> <p>Snimanje natječaja prema uputama te prijepis i <u>oblikovanje istoga</u></p> <p>Snimanje molbe za zasnivanje radnog odnosa te prijepis i oblikovanje iste, Snimanje i prijepis primjera životopisa,</p> <p>Snimanje i prijepis obavijesti o izboru kandidata te odgovor na poslano molbe, Snimanje i prijepis ugovora o radu te oblikovanje, Snimanje i prijepis te oblikovanje zahtjeva za ostvarivanje prava iz radnog odnosa,</p> <p>Snimanje i prijepis te oblikovanje odluka i žalbi, Snimanje i prijepis te oblikovanje odluke o prestanku radnog odnosa, Snimanje i prijepis te oblikovanje zahtjeva za invalidsku i starosnu mirovinu</p>

- Fakultet društvenog smjera (VSS, VII stepen), završen I, II ili III ciklus bolonjskog visokoobrazovnog procesa, sa dokazom osposobljenosti za oblasti koje predviđa ovaj nastavni plan i program.osposobljeni za rad sa učenicima sa oštećenjem vida.

PREDMET: TEHNIKA KOMUNICIRANJA

Tjedni (ukupni) broj sati:

Razred	1.	2.	3.	4.	Ukupno
Broj sati	-	2(70)	2(70)	2(60)	6 (200)

CILJEVI I ZADACI:

CILJEVI:

- obrazovanje učenika za obavljanje administrativnih, organizacijskih i ostalih tajničkih poslova i radnih zadataka u organima državne uprave, pravosuđu i preduzećima.
- osposobljavanje učenika za praktično obavljanje birotehničkih poslova.

ZADACI:

- Upoznavanje učenika sa savremenom organizacijom uredskog poslovanja u organima sprave, pravosuđu te preduzećima,
- upoznavanje učenika sa značajem, sadržajem i oblicima pismenog komuniciranja,
- upoznavanje učenika s načinima postepena s poštom,
- osposobljavanje učenika da objedinjujući i primjenjujući znanja i iz drugih predmeta samostalno izrađuju razna pismena priopćenja i provode odgovarajuće uredsko-tehničke poslove
- osposobljavanje učenika za obavljanje poslova i radnih zadataka primjenom različitih metoda informiranja i komuniciranja,
- osposobiti učnike da se pravilno i humano odnose prema strankama i suradnicima
- ovladavanje učenika s osnovama i specifičnostima dopisivanja,
- ovladavanje terminologijom poslovnih i ostalih administrativnih sadržaja.

METODIČKE NAPOMENE:

Pri izvođenju nastave težište treba staviti na postizanje samostalnosti u radu i sposobnosti za svakodnevnu primjenu

- Učenik je dužan surađivati s nastavnicima iz ostalih stručnih područja, osobito predmeta

fonetska daktilografija i kompjuterska daktilografija s uredskim praktikumom.

- Sadržaji predmeta su podijeljeni u nekoliko relativno zasebnih cjelina, nastavu svakako treba (ukoliko je to moguće) ostvariti simultano, a ne isključivo sukcesivno.

Sa obradom sadržaja postiže se kod učenika potpuno razumijevanje međusobnih odnosa svakog sadržaja posebno i svih sadržaja zajedno, da bi se program mogao realizirati, nastava se mora izvoditi u računarskoj učionici opremljenoj kvalitetnim računarima povezanim u mrežu s mogućnošću pristupa Internetu. LCD projektorom, pisačem, programskom opremom za obradu teksta, zvučnim podsistemom za slijepe i grafičkim podsistemom za slabovidne učenike.

SPECIFIČNOSTI IZVOĐENJA PROGRAMA

Individualan pristup učeniku

Sadržaji nastavnog predmeta trebaju se izvoditi na računarima sa Brailleovim retkom, zvučnim i grafičkim podsistemom za slijepe i slabovidne učenike jednostavne sadržaje za izradu praktičnih radova treba provoditi s pomoću posebnog programa koji simulira pisači stroj (zvučni signal za desni rub - završetak retka, i zvučni signal za označavanje kraja stranice) kako bi se učenici s oštećenjima vida mogli snalaziti na papiru i stvorili predodžbu o napisanom sadržaju, programa koji se odnosi na teoretske sadržaje maksimalno se prenosi usmenom komunikacijom te uz pomoć audio opreme

Nastavnik se koristi radnim materijalom za učenike na uvećanom tisku ili Brailleovom pismu dok bilješke o nastavnim sadržajima učenici zapisuju u posebne bilježnice s jačim otisnutim i većim proredom, na papiru mat boje ili na Brailleovom pismu Radni prostor svakog učenika mora biti adekvatno osvijetljen

Vrednovanje učenika provodi se kontinuirano uvažavajući psihofizičko stanje i mogućnosti.

OBAVEZE UČENIKA:

Redovno pohađanje nastave, rješavanje domaćih zadaća, savjesno i odgovorno korištenje računarske opreme angažirano praćenje nastave, traženje dodatnih objašnjenja kod nerazumijevanja gradiva

VREDNOVANJE ZNANJA:

Napredovanje učenika nužno je provjeravati tokom cijele školske godine iz;

- vanjskih informacija,
- tehnike izvedbe poslovnih i drugih pisanih komunikacija,
- pisanih radova,
- pregleda radnih mapa praktičnih radova
- praćenje razine angažiranosti, zainteresiranosti i samostalnosti pri izvođenju vježbi, pristupi pri rješavanju postavljenog problema

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

- Dipl pravnik
- Dipl ekonomist
- Fakultet društvenog smjera (VSS, VII stepen), završen I, II ili III ciklus bolonjskog visokoobrazovnog procesa, sa dokazom osposobljenosti za oblasti koje predviđa ovaj nastavni plan i program.osposobljeni za rad sa učenicima sa oštećenjem vida.

2. RAZRED

NASTAVNA CJELINA	NASTAVNI SADRŽAJ
<p>OSNOVI KOMUNICIRANJA</p> <p>Važnost komunikacije</p> <p>Vještine komunikacije</p>	<p>Podjela komuniciranja prema specifičnim djelatnostima Usmeno komuniciranje (razgovor, telefonski razgovor)</p> <p><u>Pisano komuniciranje</u> _____</p> <p>Verbalno komuniciranje (neformalno komuniciranje licem u lice, informativni sastanci za donošenje odluka, eksplorativni sastanci, osnovni žanrovi verbalnog komuniciranja (monološki, dijaloški, mješoviti) Vizualno komuniciranje Pisano poslovno komuniciranje - pojam, važnost i cilj izučavanja poslovnih komunikacija, podjela dopisivanja, kronologija razvoja dopisivanja, načela poslovnog dopisivanja, podjela poslovnog dopisivanja</p> <p>Poslovna pisma - vrste, podjela, stil poslovnog pisma, plan za sastavljanje, Terminologija - kratice i oznake u poslovnom dopisivanju</p> <p>Formati papira za izradu poslovnih komunikacija, Poslovni papiri, omotnice i tiskanice</p> <p>Uspostavljanje kontakta, započinjanje kupoprodajnog posla (upit, ponuda), zaključivanje kupoprodajnog posla (ugovor, narudžba, potvrda primitka narudžbe)</p> <p>Realizacija kupoprodajnog posla (dopis o isporuci robe s odgovarajućim priložima, dopis o podmirenju obaveze s odgovarajućim priložima)</p> <p>Posebni slučajevi (komisijski zapisnik, reklamacija, otklon, opomena, odgovor na opomenu, dopis o suglasnosti salda),</p> <p><u>Postepene s poštom</u> _____</p> <p>Izradba dopisa u komercijalnom poslovanju Izradba raznih vrsta upita, ponuda, ugovora</p>

	<p>Izradba narudžbi u obliku poslovnog pisma, Izradba potvrde primitka narudžbe, Izradba dopisa o isporuci robe, otpremnice i dostavnice te fakture, Izradba komisijuskog zapisnika, Izradba dopisa o podmirenju obaveze, Izradba opomene i odgovora na opomene, Dopis o suglasnosti salda, Izradba reklamacije i nagodbe, Obavijest o knjiženju Izrada požurnice, opoziva i otklona</p>
--	--

	Uvježbavanje pisanja izjave za uvoz, Uvježbavanje pisanja naloga za prijevoz, Uvježbavanje pisanja dopisa o otpremi robe, Uvježbavanje pisanja izjave za izvoz, Uvježbavanje pisanja molbe za suglasnost za carinjenje, Uvježbavanje pisanja fakture, Primjer telefaks upita pri vanjskotrgovinskom poslu, Uvježbavanje pisanja kupoprodajnog ugovora, Uvježbavanje pisanja rezervacije, Uvježbavanje pisanja ugovora o suradnji, Primjer popisa putnika, Uvježbavanje pisanja reklamacije, Primjer vaučera
--	---

PREDMET: TRGOVAČKO PRAVO

Tjedni (ukupni) broj sati:

Razred	1.	2.	3.	4.	Ukupno
Broj sati	-	-	-	2(60)	2(60)

CILJEVI I ZADACI

CILJEVI:

Naučiti razlikovati trgovačko pravo od gospodarskog prava,
Ovladati osnovnim pojmovima o trgovačkom pravu, upućivanje u ulogu trgovačkog prava u privredi naročito nakon 1990. godine kad je promijenjeno državno ustrojstvo i kad je marksistički pogled na svijet kao cilj odgoja i obrazovanja prestao biti ustavnom normom.

ZADACI:

- Upoznati učenike s općim pravnim pojmovima i terminologijom trgovačkog prava u sklopu srednjeg obrazovanja i eventualnog nastavka školovanja,
- Naučiti tehniku ispunjavanja obrazaca i tipskih ugovora koji se koriste u pravnom prometu.

METODIČKE NAPOMENE:

Nastavni sadržaj ovog predmeta u korelaciji je s povijesti, društvenim odnosima i svim tipičnim predmetima zanimanja poslovni tajnik/ca. Ovo je okvirni plan, prema kojemu će svaka škola izraditi svoj operativni program.

SPECIFIČNOSTI IZVOĐENJA PROGRAMA

Sadržaji nastavnog predmeta trebaju se izvoditi na računarima sa Brailleovim retkom, zvučnim i grafičkim podsistemom za slijepe i slabovidne učenike.

Individualni pristup učeniku

Nastavnik se koristi radnim materijalom za učenike na uvećanom tisku ili Brailleovom pismu dok bilješke o nastavnim sadržajima učenici zapisuju u posebne bilježnice s jačim otisnutim i većim proredom, na papiru mat boje ili na Brailleovom pismu Radni prostor svakog učenika mora biti adekvatno osvijetljen. Uvažavati psihofizičko stanje i mogućnosti i pratiti učenikova napredovanja.

OBAVEZE UČENIKA:

Redovno pohađanje nastave, rješavanje domaćih zadaća, angažirano praćenje nastave, traženje dodatnih objašnjenja kod nerazumijevanja gradiva.

VREDNOVANJE ZNANJA:

Usmeno i pismeno.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

- Dipl pravnik
- Dipl ekonomist
- Fakultet društvenog smjera (VSS, VII stepen), završen I, II ili III ciklus bolonjskog visokoobrazovnog procesa, sa dokazom osposobljenosti za oblasti koje predviđa ovaj nastavni plan i program.osposobljeni za rad sa učenicima sa oštećenjem vida.

4. RAZRED

STAVNA CJELINA	NASTAVNI SADRŽAJ
Pravne norme ponašanja i pravo	Cudoredne(moralne), običajne i pravne norme ponašanja Pojam prava, javno i privatno pravo Sastojci pravne norme Pojam i elementi pravnog odnosa Elementi pravnog odnosa Pravni instituti i pravne grane Definicija i značajke stvarnog prava Oblici stvarnog prava Posjed Vlasništvo Stvarno pravo na tuđoj stvari
Trgovačko pravo	Definicija i razvitak trgovačkog prava Hrvatsko trgovačko pravo Izvori trgovačkog prava Pretpostavke savremenog trgovačkog prava
Trgovačko pravo	Mogući oblici poslovanja Trgovac, poduzeće, trgovačka društva, ortaštvo Javno trgovačko društvo Komanditno društvo Dioničko društvo Društvo s ograničenom odgovornošću

	<p>Vrste ugovora Pretpostavke za sklapanje ugovora Nevaljalost ugovora Sredstva za pojačanje ugovora Kapara, zalog Prestanak obveznog pravnog dnosa Zakašnjenje, prijeboj, oprost duga Zastara Ugovor o prodaji (prodaja stvari, prava, oblik prodaje, rizik, sastojci ugovora o prodaji stvari) Ugovor o trgovačkom zastepenu Komisioni ugovor (pojam, značenje, obaveze stranaka) Ugovor o posjedovanju Ugovor o djelu (pojam iznačajke) Sklapanje ugovora nadmetanjem Obaveze stranaka Ugovor o zakupu i najmu (pojam i značajke) Predzakup Leasing, timesharing Ugovor o prijevozu stvari i osoba Odnosi između prijevoznika i pošiljatelja Odnosi između prijevoznika i primatelja Ugovor o osiguranju Ugovor o licenci Ugovor o alotmanu (angažiranju ugostiteljskih kapaciteta)</p>
--	--

PREDMET: KOMPJUTERSKA DAKTILOGRAFIJA S UREDSKIM PRAKTIKUMOM

Tjedni (ukupni) broj sati:

Razred	1.	2.	3.	4.	Ukupno
Broj sati	-	-	4(144)	2(60)	7 (240)

CILJEVI ZADACI

CILJEVI:

Sticanje prijeko potrebnih praktičnih vještina s brzinom i tačnošću rješavanja zadataka vezanih uz administrativne poslove,
Razvijati upornost, strpljivost i preciznost pri obavljanju zadataka administrativne prirode, razvijati bonton u usmenoj i pismenoj komunikaciji objedinjavanje sadržaja struke na izvođenju konkretnih zadataka u funkciji struke.

ZADACI:

Realizacija sadržaja vezanih uz konkretne praktične zadatke s kojima su se učenici susreli u praksi, na osnovu konkretnih slučajeva iz prakse pratiti sadržaje nastavnih predmeta tehnika biranja, uredsko poslovanje i poslovanje poduzetnika, ovladavanje tehnikom i rukovanje uređajima za snimanje i reprodukciju glasa, vođenje evidencija, odlaganje i čuvanje dokumenata, osnove standardne pisane komunikacije, komunikacije putem e-mail-a te komunikacija u organima državne uprave, sudovima te gospodarskim društvima uz adekvatno korištenje sve uredske opreme.

METODIČKE NAPOMENE:

Nastava se treba izvoditi u kabinetu uredskog praktikuma, koji mora biti opremljen računarima povezanim u mrežu s mogućnošću pristupa Internetu, LCD projektorom, računarskom opremom za obradu teksta, zvučnim podsistemom za slijepe učenike i grafički za slabovidne učenike, fotokopirnim uređajem, faks uređajem s telefonskom linijom. Kabinet treba biti opremljen opremom za snimanje i reprodukciju zvuka, prikladnim uredskim pokućstvom i inventarom.

SPECIFIČNOSTI IZVOĐENJA PROGRAMA

Prilagođavanje praktičnih zadataka učeniku prema sposobnostima i potrebama u Procesu profesionalnog osobljavanja. Nastavni sati iz predmeta trebaju se izvoditi na računarima s zvučnim i grafičkim podsistemom za slijepe i slabovidne učenike.

Potrebno je osigurati pristup opremi i sigurno kretanje učenika po prostoriji kojoj se izvodi nastava.

Nastavne sadržaje za izradu praktičnih radova treba provoditi s pomoću posebnog programa koji će simulirati pisači stroj (zvučni signal za desni rub - završetak retka, i zvučni signal za uiačavanje kraja stranice) kako bi se učenici s oštećenjima vida mogli snalaziti na papiru i dobiti predodžbu o napisanu sadržaju,

U sklopu programa koji se odnosi na teoretske sadržaje maksimalno se prenosi usmenom komunikacijom te uz pomoć audio opreme nastavnik se koristi radnim materijalom za učenike na uvećanom tisku ili Brailieovom pismu

Bilješke o nastavnim sadržajima učenici zapisuju u posebne bilježnice s jače otisnutim linijama i većim proredom, na papiru mat boje ili na Brailieovom pismu

Radni prostor svakog učenika mora biti adekvatno osvijetljen

- Vrednovanje učenika kao i provedba nastavnog sadržaja ostvaruje se uz stručnu pomoć defektologa tiflogologa, psihologa i socijalnog radnika.
- vrednovanje učenika provodi se kontinuirano uvažavajući psihofizičko stanje i mogućnosti i.čenika uz neprekidno praćenje učenikova napredovanja.

OBAVEZA UČENIKA:

-Redovno pohađanje nastave

rješavanje domaćih zadaća,

svjesno i odgovorno korištenje uredske i računarske opreme,

- angažirano praćenje nastave, traženje dodatnih objašnjenja kod nerazumijevanja gradiva.

VREDNOVANJE ZNANJA:

Vrednovanje učenika nužno je provjeravati tokom cijele školske godine naročito pri obradi informacija, izvedbe poslovnih i drugih pisanih komunikacija. Na osnovu praktičnih radova, nivoa angažiranosti, zainteresiranosti i samostalnosti pri izvođenju vježba, pri rješavanju postavljenog problema, rukovanje sredstvima uredske mehanizacije.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

- Dipl pravnik
- Dipl ekonomist
- Fakultet društvenog smjera (VSS, VII stepen), završen I, II ili III ciklus bolonjskog visokoobrazovnog procesa, sa dokazom osposobljenosti za oblasti koje predviđa ovaj nastavni plan i program.osposobljeni za rad sa učenicima sa oštećenjem vida.

3 RAZRED

NASTAVNA CJELINA	NASTAVNI SADRŽAJI
Vježbe vezane uz sadržaj nastavnog predmeta radno pravo	<p>Vježbe izrade odluke o potrebi zasnivanja radnog odnosa,</p> <p>Vježbe izrade i oblikovanja teksta natječaja,</p> <p>Vježba izrade i oblikovanja molbe za natječaj,</p> <p>Vježba izrade obavijesti o izboru kandidata,</p> <p>Vježba izrade i oblikovanja ugovora o radu (na određeno i neodređeno vrijeme)</p> <p>Vježba izrade zahtjeva za izdavanje radne knjižice,</p> <p>Vježba izrade odluke o imenovanju povjerenstva za praćenje probnog rada,</p> <p>Vježba izrade ugovora snepunim radnim vremenom,</p> <p>Vježba izrade odluke o potrebi prekovremenog rada, korištenju godišnjeg odmora i odobravanju neplaćenog dopusta,</p>
vježbe vezane uz sadržaj predmeta tajnički poslovi	<p>Vježba izrade zahtjeva za plaćeni dopust,</p> <p>Vježba izrade zahtjeva za ostvarivanje prava iz radnog odnosa,</p> <p>Vježba izrade odluke povodom zahtjeva radnika,</p> <p>Vježba izrade tužbe za pokretanje radnog spora,</p> <p>Vježba izrade rješenja o dodatnom porodiljskom dopustu,</p> <p>Vježba izrade zahtjeva za zaštitu malodobnog radnika i radnika privremenonesplićnih za rad,</p> <p>Vježba izrade odluke o prestanku radnog odnosa,</p> <p>Vježba izrade sporazuma o prestanku radnog odnosa</p> <p>Vježba izrade tužbe radi utvrđivanja činjenica da otkaz nije dopušten</p> <p>Vježba izrade zahtjeva za invalidsku i starosnu mirovinu.</p>
Vježbe vezane uz sadržaj predmeta kompjuterska daktilografija	<p>Vježbe primanja i pregleda pošte,</p> <p>Vježbe evidentiranja pošte</p> <p>Vježbe raspoređivanja pošte,</p> <p>Vježbe dostave pošte na ruke,</p>

4 RAZRED

NASTAVNA CJELINA	NASTAVNI SADRŽAJI
Praktični rad vezan uz sadržaj nastavnog predmeta Radno pravo .	Vježba oblikovanja i sastavljanja natječaja prema uputama, Vježbe sastavljanja molbe za zasnivanje radnog odnosa, Vježba izrade životopisa, Vježba izrade obavijesti o izboru kandidata, Vježba izrade ugovora o radu, Vježba izrade zahtjeva za ostvarenje prava iz radnog odnosa, Vježba izrade odluka i žalbi, Vježba izrade odluke o prestanku radnog odnosa, Vježba izrade zahtjeva za invalidsku i starosnu mirovinu.
Praktični rad vezan uz sadržaj nastavnog predmeta nastavnog predmeta -tajnički poslovi	Popunjavanje evidencija, Izrada popisa, Vježbe prisustvovanja sjednicama i sastancima te izrada skraćenih zapisnika, Vježbe snimanja sastanaka i sjednica te prijepis i izrada zapisnika po snimki, Vježbe evidentiranja zapisnika i zaključaka iz zapisnika, Vježbe samostalnog oblikovanja sudskih otpravaka i ostalih sudskih akata, Vježbe rukovanja uredskom opremom (fotokopiranje, skeniranje, telefoniranje, faksiranje).
Praktični rad vezan uz sadržaje nastavnog predmeta Tehnika komuniciranja	Uvježbavanje pisanja pisanih komunikacija u toku otpremničkog poslovanja, vanjsko trgovinskog poslovanja i poslovanja

	turističkih, ugostiteljskih trgovačkih društava (ponude, izjave za uvoz, naloga za prijevoz, dopisa o otpremi ; robe, izjave za izvoz, molbe ; za suglasnost za carinjenje, telefaks upita, kupoprodajnog ugovora, rezervacije, ugovora o suradnji, popisa putnika, vaučera)
Praktični vezan uz sadržaje nastavnog predmeta Kompjuterska daktilografija	Vježbe prijepisa iz predložaka.

PREDMET: STRUČNA PRAKSA

Godišnjišn (ukupni) fond

Razred	1.	2.	3.	4.	Ukupno
Broj sati	7(252)	7(252)	7(252)	7(210)	966

CILJEVI I ZADACI

CILJEVI:

Stjecanje radnih navika
Razvijanje odgovornosti
Proširivanje stručnih znanja i vještina na konkretnim poslovima.

ZADATAK:

Upoznavanje organizacije, strukture, djelatnosti, metoda i teliničkog rada pojedinih ustanova i preduzeća poučavanje učenika za samostalan rad u obavljanju srednje složenih poslova i radnih zadataka primjenom teoretskih znanja stečenih tokom školovanja za konkretne slučajeve

METODIČKE NAPOMENE:

Praksu učenici trebaju ostvarivati kod organa uprave, državnih organa ili preduzeća. Prilikom upućivanja učenika na praktičnu nastavu predaje mu se **uputnica za nastup na stručnu prakseu** u organima državne uprave ili preduzećima gdje su učenici upućeni, prihvaća ih **mentor (stručnjak)**, koji im pomaže, upućuje ih, prati i ocjenjuje u realiziranju programa praktične nastave.

SPECIFIČNOSTO IZVOĐENJA PROGRAMA

Zadatke koje učenik obavlja na stručnoj praksi, a odnose se na prijepise i oblikovanja informacija putem računara trebali bi se obavljati s pomoću posebnog programa./.: pisaći stroj i zvučni signal za desni rub - završetak retka, i zvučni signal za početak stranice) kako bi se učenici s oštećenjima vida mogli snalaziti na napisanom sadržaju.

Profesor koji vodi praktičnu nastavu pomaže u komunikaciji između učenika praktikanta i

uposlenika te daje upute i dogovara se s mentorom u radnoj organizaciji.

Bilješke za vrijeme boravka na stručnoj praksi učenici zapisuju u posebne bilježnice s jače otisnutim crtama i većim proredom, na papiru mat boje ili na Brailleovom pismu a prostor svakog učenika mora biti adekvatno osvijetljen

Provedba radnih zadataka, ostvaruje se uz stručnu pomoć defektologa, psihologa i socijalnog radnika.

OBAVEZE UČENIKA:

Redovno i na vrijeme dolaziti na rad, a u skladu s uputama koje dobije u organu državne uprave odnosno poduzeću, umjereno se zalagati i obavljati povjerene mu poslove i radne zadatke, pažljivo i odgovorno se odnositi prema imovini preduzeća ili ustanove, angažovati se utvrđenih mjera sigurnosti i zaštite, učenje razine angažiranosti, zainteresiranosti i samostalnosti pri izvođenju i rješavanju zadanog problema

Voditi dnevnik stručne prakse koji se piše na pisaćem stroju ili računaru, a mora sadržavati:

- a) osnovne podatke o nazivu, adresi i sjedištu organa državne uprave ili preduzeća,
- b) funkcije, odnosno djelatnosti organa državne uprave ili preduzeća, kao i pregled unutrašnje organizacijske strukture,
- c) osobne podatke o učeniku (prezime, ime, obrazovna grupa)
- e) i opis praktičnog rada - vrši se navođenjem vrste poslova i radnih zadataka koje je učenik obavljao u vrijeme praktičnog rada, grupirajući ih i iskazujući kronološkim redom. Eventualno zanimljivija zapažanja o uvjetima, metodama i tehnikama rada učenik će također zabilježiti u dnevnik praktičnog rada.

Ovjera ovlaštene osobe uz eventualno pismeno mišljenje s elementima koji daju radne karakteristike ličnosti učenika o:

- razini primjenjivosti stečenog znanja,
- stručnosti i snalažljivosti u rješavanju konkretnih situacija,
- odnosu prema strankama,
- odnosu prema radnicima
- odnosu prema sredstvima rada
- zalaganju i interesu učenika prilikom obavljanja poslova i radnih zadataka.

VREDNOVANJE ZNANJA:

Znanje učenika ocjenjuje se na temelju: ponašanja na radnom mjestu angažiranosti, zainteresiranosti i samostalnosti pri izvođenju i rješavanju problema

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

- Dipl pravnik
- Dipl ekonomist
- Fakultet društvenog smjera (VSS, VII stepen), završen I, II ili III ciklus bolonjskog visokoobrazovnog procesa, sa dokazom osposobljenosti za oblasti koje predviđa ovaj nastavni plan i program. osposobljeni za rad sa učenicima sa oštećenjem vida.

1. RAZRED

NASTAVNE CJELINE	NASTAVNI SADRŽAJI
Radna okolina	Upoznavanje s organizacijskom strukturom i tehnologijom rada, Upoznavanje s radnim uvjetima za područje poslova i radnih zadataka uredskog poslovanja, Upoznavanje sa sredstvima rada,
Rad sa poštom	Upoznavanje s načinom organiziranja rada s poštom, Sudjelovanje u obavljanju jednostavnih poslova i radnih zadataka koji se odnose na primanje, pregledavanje i raspoređivanje pošte, Upoznavanje s načinima i oblicima za rješavanje pošte, Dostavljanje pošte na rješavanje. Razvođenje pošte, Upisivanje u jednostavnije strukturirane evidencije Upoznavanje s načinom i organizacijom arhiviranja predmeta.
Rad s uredskom opremom	Telefonsko komuniciranje, Prepisivanje i oblikovanje kraćih tekstova računarm, Umnožavanje

2. RAZRED

NASTAVNE CJELINE	NASTAVNI SADRŽAJI
Radna okolina	Upoznavanje s organizacijskom strukturom i tehnologijom rada, Upoznavanje s radnim uvjetima za područje poslova i radnih zadataka uredskog poslovanja, Upoznavanje sa sredstvima rada.
Rad sa poštom	Upoznavanje s načinom organiziranja rada s poštom, Sudjelovanje u obavljanju jednostavnih poslova i radnih zadataka koji se odnose na primanje, pregledavanje i raspoređivanje pošte, Upoznavanje s načinima i oblicima za rješavanje pošte, Dostavljanje pošte na rješavanje, Razvođenje pošte, Upisivanje u jednostavnije strukturirane evidencije Upoznavanje s načinom i organizacijom arhiviranja predmeta,
Rad s uredskom opremom	Telefonsko komuniciranje, Prepisivanje i oblikovanje kraćih tekstova računarm, Umnožavanje Utvrđivanje vrsta i karakteristika pismenih komunikacija koje se primjenjuju u radu, Tekući daktilografski poslovi vezani za odjel u kojem se učenik nalazi na praksi

3 RAZRED

NASTAVNE CJELINE	NASTAVNI SADRŽAJI
Rad sa sredstvima.	Upoznavanje s organizacijskom strukturom i tehnologijom rada, Upoznavanje s radnim uvjetima za područje poslova i radnih zadataka uredskog poslovanja, Upoznavanje sa sredstvima rada,
Rad sa poštom	Upoznavanje s načinom organiziranja rada s poštom, Sudjelovanje u obavljanju jednostavnih poslova i radnih zadataka koji se odnose na primanje, pregledavanje i raspoređivanje pošte, Upoznavanje s načinima i oblicima za rješavanje pošte, Dostavljanje pošte na rješavanje, Razvođenje pošte, Upisivanje u jednostavnije strukturirane evidencije. Upoznavanje s načinom i organizacijom arhiviranja predmeta, Odlaganje predmeta u arhivu
Rad sa uredskom opremom	Telefonsko komuniciranje, Prepisivanje i oblikovanje kraćih tekstova računarm, Umnožavanje
Administrativno-tehnički poslovi	Prikupljanje i pribavljanje podataka, Izrada službenih dopisa ujednostavnijim slučajevima i u potrebnom broju primjeraka, Pripremanje akata za potpis radnika ovlaštenog za potpisivanje, Popunjavanje tiskаница koje se koriste u poslovanju
Prava iz područja radnih odnosa	Poslovi vezani uz zasnivanje radnog odnosa (provođenje natječajnog postupka, uvid u donošenje odluke o izboru kandidata) Upoznavanje učenika sa svim konkretnim poslovima vezanim uz zasnivanje radnog odnosa. U poznavanje učenika s <i>pravima i obavezama koje proizlaze iz radnog odnosa inačicom na koji se ta prava ostvaruju.</i>
Organizacijska i tehnička priprema sastanaka	Prepisivanje i oblikovanje izvještaja i razgovora spomoću računara, Arhiviranje izvještaja, Rad na pripremi sastanaka (konzultacije o dnevnom redu, utvrđivanje vremena i mjesta održavanja sastanka, priprema materijala i konceptiranje poziva, Umnožavanje i odašiljanje poziva i ostalog materijala, Priprema dvorane za sastanak, Pisanje i izrada skraćenih zapisnika, Evidentiranje zapisnika izaključaka, Izrada slaaćenog zapisnika i izvoda iz zapisnika, Odlaganje zapisnika

4 RAZRED

NASTAVNE CJELINE	NASTAVNI SADRŽAJI
Radna okolina	Upoznavanje s organizacijskom strukturom i tehnologijom rada, Upoznavanje s radnim uvjetima za područje poslova i radnih zadataka uredskog poslovanja, Upoznavanje sa sredstvima rada,
Rad s poštom	Upoznavanje s načinom organiziranja rada s poštom, Sudjelovanje u obavljanju jednostavnih poslova i radnih zadataka koji se odnose na primanje, pregledavanje i raspoređivanje pošte, Upoznavanje s načinima i oblicima za rješavanje pošte, Dostavljanje pošte na rješavanje, Razvođenje pošte, Upisivanje u jednostavnije strukturirane evidencije.
Arhiviranje	Upoznavanje s načinom i organizacijom arhiviranja predmeta, Odlaganje predmeta u arhivu.
Rad sa uredskom opremom	Telefonsko komuniciranje, Prepisivanje i oblikovanje kraćih tekstova računarm, Umnožavanje
Adm inistrativno-tehnička akta	Prikupljanje i pribavljanjepodataka, Izrada službenih dopisa ujednostavnijim slučajevima i u potrebnom broju primjeraka, Pripremanje akata za potpisradnika ovlaštenog za potpisivanje, Popunjavanje tiskanica kojese koriste u poslovanju
Zasnivanje radnih odnosa	Poslovi vezani uz zasnivanje radnog odnosa (provođenje natječajnog postupka, uvid u donošenje odluke o izboru kandidata) Upoznavanje učenika sa svim konkretnim poslovima vezanim za zasnivanje radnog odnosa, Upoznavanje učenika s pravima i obavezama koje proizlaze iz radnog odnosa i načinom kako se ta prava ostvaruju.
Konsultacijska i tehnička priprema sastanaka	Prepisivanje i oblikovanje izvještaja i razgovora računarm, Arhiviranje izvještaja, Rad na pripremi sastanaka(konzultacije o dnevnom redu, utvrđivanje vremena imjesta održavanja sastanka, priprema materijala ikonceptiranje poziva, Umnožavanje i odašiljanjepoziva i ostalog materijala, Priprema dvorane zasastanak, Pisanje i izrada skraćenihzapisnika, Evidentiranje zapisnika izaključaka, Izrada skraćenog zapisnika iizvoda iz zapisnika, Odlaganje zapisnika

IZBORNI PROGRAM

U ovom dijelu programa učenici uče drugi strani jezik - njemački jezik

Didaktičke napomene

Program za prvi i drugi razred uglavnom

usmjeren na usvajanje općeg jezika i temeljnih jezičkih zakonitosti, dok se u trećem i četvrtom razredu usmjereno na elemente jezika struke (telefonističke fraze, poslovno dopisivanje, pisanje poslovnih pisama.

zamolbi za zaposlenje ...), a naglasak je stavljen na razvijanje govorne komunikacije.

Rad na tekstu (čitanje, prijevod, odgovori na pitanja, usmene i pismene konverzacije odnosno razgovor o nekoj temi ili slušanje s razumijevanjem (snimljeni dijalog ili pjesme na kaseti), dok se gramatika obrađuje zasebno ili u sklopu rada na udžbeniku. Na kraju svake cjeline slijedi uvježbavanje i provjera, odnosno vrednovanje znanja provjere, (diktati, tekstovi) prilagođeni slijepim i slabovidnim učenicima, odnosno tiskani na Brailleovom pismu ili snimljeni na kaseti.

CILJ I ZADACI UČENJA NJEMAČKOG JEZIKA

Cilj učenja njemačkog jezika je osposobljavanje učenika za usmenu i pismenu komunikaciju na njemačkom jeziku o različitim temama iz svakodnevnog života. Proširivanje opće kulture učenika kroz upoznavanje s načinom života i tradicijom zemalja u kojima se govori njemački jezik. Kroz učenje stranog jezika kod učenika se razvija svijest o:

- značenju višejezičnosti,
- duhu tolerancije,
- kosmopolitizmu,
- toleranciji,
- humanizmu i
- internacionalizmu

Zadaci nastave njemačkog jezika su:

- razvoj sve četiri jezičke vještine,
- ovladavanje leksikom i gramatikom predviđenom za ovaj nivo,
- upoznavanje sa kulturom naroda čiji jezik se izučava,
- razumijevanje i poštivanje drugih kultura,
- razvijanje motivacije za učenje jezika i zadovoljstva u učenju,
- razvijanje samopouzdanja i samopoštivanja,
- razvijanje samostalnosti i kreativnosti,
- razvijanje samomotivacije i potrebe za kontinuiranim učenjem
- razvijanje sposobnosti upravljanja projektima
- naučiti učenike da prepoznaju vlastite jake i slabe strane
- razvijanje konstruktivnog saradivanja u aktivnostima i upotreba vještina grupnog rada
- razvijanje sposobnosti slušanja i međusobnog uvažavanja,
- osposobljavanje učenika za samostalno korištenje različitih izvora,
- ovladavanje različitim metodama i strategijama učenja tipične za učenje jezika, kao što je razumijevanje smisla iz konteksta (i naučiti kako učiti)
- ići u korak s vremenom i koristiti odgovarajuću informacionu tehnologiju kod učenja jezika,

NJEMAČKI JEZIK

PETA GODINA UČENJA NJEMAČKOG JEZIKA KAO DRUGOG STRANOG JEZIKA,
I RAZRED SREDNJIH STRUČNIH ŠKOLA
(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

CILJEVI I REZULTATI/ISHODI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

U nastavi njemačkog jezika u I razredu srednjih stručnih škola treba težiti potpunom dostizanju nivoa A2.1. Evropskog okvira za strane jezike.	
Jezičke vještine	Očekivani rezultati/ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none">• Učenici uz napor razumiju nastavnikov govor• Učenici razumiju poznate riječi i osnovne fraze koje se odnose na poznate teme, poput porodice, škole i neposrednu okolinu• Učenici razumiju uz napor izvornog govornika standardnog govora o svakodnevnim i poznatim temama sa se susreću u kući, porodici, školi, tokom slobodnih aktivnosti i sl. ukoliko sugovornik govori polako i razgovjetno• Učenici razumiju uz napor njemački jezik ,koji slušaju putem različitih medija• Učenici razumiju uz manji napor kratka saopštenja preko telefona• Učenici prate uz manji napor i uz vizuelne efekte filmove, predviđene za učenje njemačkog jezika, a snimljene na nivou A2 Evropskog okvira za strane jezike. sve u okviru leksike i jezičkog gradiva predviđenog nastavnim planom i programom
Čitanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none">• Učenici su osposobljeni za različite vrste čitanja: globalno, informativno, selektivno, detaljno i sl.• Učenici mogu prepoznati i razumjeti poznate riječi i vrlo jednostavan tekst, npr. na oglasima, plakatima ili u katalogima• Učenici razumju kraće jednostavnije tekstove i shvataju uz manji napor najvažnije informacije iz kratkih novinskih članaka• Učenici mogu uz manji napor razumjeti natpise u prijevoznim sredstvima, na automatima, prospektima, plakatima i jelovniku• Učenici mogu prepoznati i uz manji napor razumjeti relevantnu informaciju kao što su pisma, mailovi, blogovi i sl. sve u okviru leksike i jezičkog gradiva predviđenog nastavnim planom i programom
Govor	<ul style="list-style-type: none">• Učenici samostalno koriste jednostavne fraze i rečenice kako bi se izrazili na njemačkom jeziku, te opisali svoju porodicu, svoje slobodno vrijeme i sl.• Učenici su osposobljeni za kraće samostalno monološko izražavanje na njemačkom jeziku• Učenici su osposobljeni za kraće dijaloge sa izvornim sagovornikom koji svoj govor prilagođava ovom nivou znanja učenika, te je spreman sporije govoriti, ponoviti ili preformulisati svoje rečenice.• Učenici su osposobljeni odgovarati ili postavljati jednostavna pitanja o dobro poznatim temama sve u okviru leksike i jezičkog gradiva predviđenog nastavnim planom programom

Pisanje	<ul style="list-style-type: none"> • Učenici su osposobljeni za korektno pismeno izražavanje • Učenici su usvojili osnovnu pisanu etikeciju na datom stranom jeziku • Učenici: <ul style="list-style-type: none"> - mogu pisati kratke, jednostavne razglednice, - mogu ispuniti obrazac sa ličnim podacima - mogu pisati kraća pisma, mailove, blogove - mogu da odgovaraju na pitanja - znaju uz manji napor prepričavati, sažimati i upoređivati kraći i jednostavniji tekst - znaju napisati osobni kraći komentar - znaju dopuniti i transformisati kraći tekst, rečenice i sl.
---------	---

Nivo	Tematika	Funkcije i vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
I razred	Prijateljstvo	Učenici će moći da:	RECEPCIJA	Učenici će	Učenici će učiti ili
Srednja stručna škola	Ekskurzija u Beč – prvi dio (dnevnik, orijentacija u gradu, plan grada)	- izraze usmeno i pismeno svoj stav i mišljenje u vezi sa datim temama dajući argumente za i protiv	a) SLUŠANJE I RAZUMIJEVANJE: Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagirati:	PONAVLJATI:	ponavljati vokabular koji se odnosi na date teme:
5. godina učenja	Ekskurzija u Beč – drugi dio (dnevnik, razglednica)	- opišu (usmeno i pismeno) osobe, predmete, mjesta, osjećanja, aktivnost...	❖ Postavljanjem pitanja ❖ davanjem kratkih i dužih odgovora	➤ Imenice: rod, broj, padež	Prijateljstvo, vokabular vezan za opis osoba, karakter prijatelja, izgled, hobi, slobodno vrijeme npr. <i>Die Freizeit, sich unterhalten, sich auf jemanden verlassen, vertrauen, ehrlich</i> , itd.
njemačkog jezika kao drugog stranog jezika.	Medije (prednost i i nedostaci, medije nekada i sada)	- porede ljude, aktivnosti, predmete...	❖ uočavanjem opće i posebne informacije	➤ Zamjenice: . lične . pokazne . upitne - prisvojne - neodređene	Ekskurzija u Beč, vokabular neophodan za opis grada, znamenitosti u posjećenom gradu, zatim vokabular kojim opisujemo put i orijentaciju u vremenu i prostoru ili nekom nepoznatom gradu, npr. <i>Pünktlich, der Stadtbummel, die Donauinsel, saukalt, pennen, die Ampel, das Tagebuch, geradeaus, die Kreuzung, sauer, der Schlüssel, die Postkarte, sich melden</i> itd.
	Sport i dijelovi tijela (rekordi, takmičenja, zdravlje i bolesti)	- postavljaju pitanja i daju odgovore na lična pitanja, kao i pitanja u vezi sa mišljenjem drugih	❖ spajanjem pitanja i odgovarajućih odgovora, te spajanjem stubaca	➤ Glagoli: - pomoćni - pravilni - nepravilni - modalni - povratni - sa razdvojjivim prefiksom - sa nerazdvojjivim prefiksom	Mediji vokabular potreban za opis medijskog značaja u društvu i u svakodnevnom životu, npr. <i>Fernsehen, das Programm, die Spielfilme, die Computerspiele, das Handy, der Mobilfunk, ausgeben, ausleihen, Brieffreunde</i> itd.
	Stručni jezik Sport i dijelovi tijela (rekordi, takmičenja, zdravlje i bolesti)	- pišu komentare, mailove, blogove, kraće eseje, ...	❖ predviđanjem sadržaja teksta	- na -ieren	Sport i dijelovi tijela vokabular neophodan za opis sportova,
	Stručni jezik	- traže kraće informacije na internetu, u časopisima, literaturi...	❖ popunjavanjem praznina i tabela	➤ Glagolska vremena: - prezent - perfekt - futur	
		- govore (i pišu) o pozitivnim i negativnim stranama nečega u okviru date teme	❖ bilježnjenjem ključnih riječi i izraza	➤ Veznici: - weil, wenn, dass	
		- intervjuišu svog druga/dругaricu na osnovu čega znaju napisati kratak izvještaj	b) ČITANJE I RAZUMIJEVANJE: Učenici će čitati kraće i duže tekstove u sebi ili naglas i reagirati:	➤ Negacija: - nicht, kein	
		- rade zajednički na izradi projekta ...	❖ uočavanjem opće ili posebne informacije		
			❖ predviđanjem sadržaja ili suštine teksta	Učenici će	
			❖ prepričavanjem dijelova teksta ili cijelog kraćeg teksta	NAUČITI:	
			❖ uočaćem u kraćim dijalozima	➤ Pridjevi: - poređenja sa <i>als</i> i <i>wie</i>	
			❖ pridruživanjem podnaslova dijelovima teksta	➤ Glagoli: - sa dativom - sa akuzativom	
			❖ odgovaranjem na postavljena pitanja,	➤ Glagolsko vrijeme: - preterit /Präteritum von <i>haben, sein</i> und Modalverben	
			❖ dopunjavanjem teksta, tabela		
			❖ spajanjem		

			<p>rečenica</p> <p>❖ rješavanjem</p> <p>- zadataka: tačno/netačno</p> <p>- zadataka: višestrukog izbora</p> <p>PRODUKCIJA: zadatakaGOVOR</p> <p>Učenici će:</p> <p>❖ učestvovati u jednostavnim:</p> <p>- razgovorima,</p> <p>❖ diskusijamaigrati uloge</p> <p>❖ recitovati</p> <p>❖ pripremati i</p> <p>❖ prezentirati</p> <p>kraće dijaloge</p> <p>❖ izražavati mišljenje u vezi sa datom temom</p> <p>❖ prepričavati kraću priču, tekst ili događaj ...</p> <p>❖ održati usmenu prezentaciju koja se zasniva na prethodno obrađenoj temi...</p> <p>b) PISANJE</p> <p>Učenici će:</p> <p>❖ pisati:</p> <p>- pisma, mailove, blogove, kraće eseje, diktate ...</p> <p>❖ pisati:</p> <p>- kraće priče pisati:</p> <p>- ključne riječi i izraze,</p> <p>- kraće opise osoba, događaja i doživljaja</p> <p>❖ dopunjavati:</p> <p>- izostavljene riječi, dijelove rečenice ili cijele rečenice, itd.</p> <p>❖ ispravljati greške</p> <p>❖ konstruirati rečenice od niza zadatih riječi</p>	<p>- imperativ</p> <p>➤ Prijedlozi:</p> <p>- u akuzativu</p> <p>- u dativu</p> <p>- u akuzativu i dativu</p> <p>➤ Vežnici:</p> <p>- denn, aber, und</p> <p>➤ da, wenn, als</p>	<p>dijelova tijela, te vokabular koji izražava opšte stanje osobe, bolest i sl. npr. Bundesjugendspiele, Sportabzeichen, fit, Weitspringen, Hochspringen, die Mindestleistung, die Medaille, mitmachen, der Hals, der Daumen, Kopfweg i td.</p>
--	--	--	--	--	---

NJEMAČKI JEZIK

ŠESTA GODINA UČENJA NJEMAČKOG JEZIKA KAO DRUGOG STRANOG JEZIKA,
II RAZRED SREDNJIH STRUČNIH ŠKOLA
(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

CILJEVI I REZULTATI/ISHODI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

U nastavi njemačkog jezika u II razredu srednjih stručnih škola treba težiti potpunom dostizanju nivoa A2 .2.Evropskog okvira za strane jezike.	
Jezičke vještine	Očekivani rezultati/ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none">• Učenici uz manji napor razumiju nastavnikov govor• Učenici razumiju uz manji napor izvornog govornika standardnog govora o svakodnevnim i poznatim temama sa kojima se susreću u kući, porodici, školi, tokom slobodnih aktivnosti i sl. ukoliko je sagovornik spreman prilagoditi svoj govor učeniku• Učenici razumiju uz manji napor njemački jezik ,koji slušaju putem različitih medija• Učenici razumiju kratka saopštenja preko telefona• Učenici prate uz manji napor i uz vizuelne efekte filmove, predviđene za učenje njemačkog jezika, a snimljene na nivou A2 Evropskog okvira za strane jezike.• Učenici mogu razumjeti fraze i najčešće korištene riječi iz područja od neposrednog ličnog interesa.• Učenici mogu razumjeti činjenice o poznatim temama, o svakodnevnom životu, opće poruke sve u okviru leksike i jezičkog gradiva predviđenog nastavnim planom i programom
Čitanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none">• Učenici su osposobljen za različite vrste čitanja: globalno, informativno, selektivno, detaljno i sl.• Učenici razumju kraće i jednostavne tekstove i shvataju najvažnije informacije iz kratkih novinskih članaka.• Učenici mogu razumjeti natpise u prijevoznim sredstvima, na automatima, prospektima, plakatima, voznim redovima i jelovniku• Učenici mogu razumjeti kraće i jednostavnije opise događaja, osjećanja i želja u ličnim pismima, mailovima, blogovima• Učenici mogu razumjeti činjenice u kraćim i jednostavnijim tekstovima o temama koje ih zanimaju• Učenici mogu letimično čitati jednostavnije tekstove kako bi locirali željenu informaciju, te uradili određeni zadatak sve u okviru leksike i jezičkog gradiva predviđenog nastavnim planom i programom- sve u okviru leksike i jezičkog gradiva predviđenog nastavnim planom i programom
Govor	<ul style="list-style-type: none">• Učenici mogu komunicirati u jednostavnim i uobičajenim situacijama, koristeći jednostavne fraze i rečenice kako bi se izrazili na njemačkom jeziku, te opisali svoju porodicu, svoje slobodno vrijeme, svoje životne uvjete, aktivnosti i sl.• Učenici su osposobljeni za kraće i jednostavnije samostalno monološko izražavanje na njemačkom jeziku• Učenici su osposobljeni za kraće i jednostavnije dijaloge sa izvornim sagovornikom koji svoj govor prilagođava ovom nivou znanja učenika, te im po potrebi pomogne da se izraze• Učenici su osposobljeni odgovarati ili postavljati jednostavnija pitanja o poznatim temama• Učenici su u stanju da vode kraće i jednostavnije diskusije uz prethodne pripreme• Učenici mogu , još uvijek uz veći napor, povezivati rečenice tako da mogu diskutovati o svojim planovima, željama, te kratko obrazložiti svoje stavove

	na određene teme sve u okviru leksike i jezičkog gradiva predviđenog nastavnim planom I programom
Pisanje	<ul style="list-style-type: none"> • Učenici su osposobljeni za korektno pismeno izražavanje • Učenici su usvojili osnovnu pisanu etikeciju na datom stranom jeziku • Učenici: <ul style="list-style-type: none"> - mogu pisati razglednice sa nešto više kreativnosti, - mogu ispuniti obrazac sa ličnim podacima - mogu pisati kraća pisma, pisma zahvale, mailove, blogove, bilješke, pozivnice i poruke - znaju prepričavati, sažimati i upoređivati kraći i jednostavniji tekst, koji im je već poznat

Nivo	Tematika	Funkcije i vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
II razred Srednja stručna škola 6. godina učenja njemačkog jezika kao drugog stranog jezika.	Odjeća (modna revija) Hrana (namirnice, obroci, piramida ishrane) Zabava I žurke (dobro i loše raspoloženje, konflikti) Stanovanje (uslovi stanovanja, problemi sa komšijama) Džeparac (savjeti, štednja i trošenje džeparca) Tipično njemački! Stručni njemački jezik	Učenici će moći da: <ul style="list-style-type: none"> - izraze usmeno i pismeno svoj stav i mišljenje u vezi sa datim temama dajući argumente za i protiv - opišu (usmeno i pismeno) mjesta, aktivnost, razne promjene... - porede ljude, aktivnosti, mjesta, gradove... - postavljaju pitanja i daju odgovore na lična pitanja, kao i pitanja u vezi sa mišljenjem drugih - pišu komentare, mailove, blogove, eseje, ... - traže informacije na internetu, u časopisima, literaturi... - govore (i pišu) o pozitivnim i negativnim stranama nečega u okviru date teme 	RECEPCIJA a) SLUŠANJE I RAZUMLJEVANJE: Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagirati: <ul style="list-style-type: none"> ❖ Postavljanjem pitanja ❖ davanjem kratkih i dužih odgovora ❖ uočavanjem opće i posebne informacije ❖ spajanjem pitanja i odgovarajućih odgovora, te spajanjem stubaca ❖ predviđanjem sadržaja teksta ❖ popunjavanjem praznina i tabela ❖ bilježenjem ključnih riječi i izraza ❖ rješavanjem zadataka: tačno/netačno, zadatak: višestrukog izbora b) ČITANJE I RAZUMLJEVANJE Učenici će čitati kraće i duže tekstove u sebi ili naglas i reagirati: <ul style="list-style-type: none"> ❖ uočavanjem opće ili posebne informacije 	Učenici će PONAVLJATI: <ul style="list-style-type: none"> ➤ Imenice: rod, broj, padež ➤ Zamjenice: . lične . pokazne -upitne -prisvojne ➤ Pridjevi: -poređenja sa <i>als</i> i <i>wie</i> ➤ Glagoli i glagolska vremena: -prezent -perfekt -futura -preterit /Präteritum von <i>haben, sein</i> und Modalverben -imperativ ➤ Prijedlozi: -u akuzativu -u dativu -u akuzativu i dativu ➤ Vežnici: -weil, dass -denn, aber, und Učenici će	Učenici će učiti ili ponavljati vokabular koji se odnosi na date teme: <p>Odjeća prošireniji vokabular neophodan za opis odjevnih predmeta, načina na koji se mladi odjevaju, vokabular kojim ćemo izraziti razne modne stilove, npr. <i>Die Strumpfhose, die Farben, einkaufen, die Kleidung, billig, die Blusen, der Stiefel, tragen</i>, itd.</p> <p>Hrana (namirnice, obroci, jela, pića, mjere), prošireniji vokabular, npr. <i>die Lebensmittel (Pl) das Gericht, die Paprika, der Apfelsaft, das Maß, markiert, besorgen, das Kilo, die Kiste, die Packung, Restaurants, die Bratwurst, beliebt, das Gemüse</i> itd.</p> <p>Zabava i žurke Vokabular koji je potreban da bi se opisala žurka ili neka zabava za omladinu, vokabular koji izražava raspoloženje ili lošu volju npr. Zbog konflikta sa</p>

	<p>- intervjuiš u svog druga/drugaricu na osnovu čega znaju napisati izvještaj</p> <p>- rade zajednički na rješavanju nekog problema, na izradi projekta ...</p>	<p>❖ predviđanjem sadržaja ili suštine teksta</p> <p>❖ preporučavanjem dijelova teksta ili cijelog teksta</p> <p>❖ učešćem u dijalozimapodnaslova dijelovima teksta</p> <p>❖ odgovaranjem na pitanja,</p> <p>❖ dopunjavanjem teksta, tabela</p> <p>❖ spajanjem rečenica</p> <p>❖ rješavanjem</p> <p>- zadataka: tačno/netačno</p> <p>- zadataka: višestrukog izbora</p> <p>PRODUKCIJA:</p> <p>a) GOVOR</p> <p>Učenici će:</p> <p>❖ učestvovati u: jednostavnim:</p> <p>- razgovorima,</p> <p>- debatama,</p> <p>- diskusijama</p> <p>❖ igrati uloge</p> <p>❖ recitovati</p> <p>❖ pripremati i prezentirati duže dijaloge izražavati mišljenje u vezi sa datom temom</p> <p>❖ prepričavati priču, tekst ili događaj ...</p> <p>❖ navoditi uzroke i posljedice, prednosti i nedostatke</p> <p>❖ održati usmenu prezentaciju koja se zasniva na prethodno obrađenoj temi...</p> <p>b) PISANJE</p> <p>Učenici će:</p> <p>❖ pisati:</p>	<p>NAUČITI:</p> <p>➤ Imenice: - vlastita imena u genitivu</p> <p>➤ Zamjenice: - neodređene / Indefinitpronomen: alles, etwas, nichts, jemand, niemand, manche, irgend-, ...)</p> <p>- Pridjevi: pridjevska deklinacija tip A (mješovita) i tip B (slaba)</p> <p>➤ Glagolsko vrijeme: - preterit slabih i jakih glagola</p> <p>➤ Veznici: - da, wenn, als</p> <p>Indirekte Fragesätze:</p> <p>- mit Fragewort: wer, was, wo ...</p> <p>- mit: ob</p> <p>Relativsätze: mit Relatpronomen</p>	<p>prijateljima, npr. <i>verrückt, aufpassen, sich unterhalten, sich freuen, die Laune, schlecht gelaunt, streiten</i> itd. Stanovanje</p> <p>vokabular potreban za opis prostorija, predmeta u stanu ili kući, namještaja, svakodnevnice, npr. <i>die Möbel (Pl), das Sofa, die Musikanlage, der Fernseher, die Ruhe, stressig, eigenes Zimmer, die Hauptstraße, renovieren, verkaufen, Quadratmeter</i> itd.</p> <p>Džeparac,</p> <p>prošireniji vokabular, kojim možemo izraziti kako da sačuvamo i uštedimo novac, zatim da opišemo na koji način džeparac trošimo i sl. npr. <i>das Taschengeld, ausreichen</i></p> <p>, <i>unzufrieden, bekommen, wochentlich, Extra-Geld, verdienen, meistens, Zeitungen austragen</i> itd. Tipično njemački</p> <p>osnovni i prošireni vokabular, kojim možemo izraziti šta je tipično za Njemačku i njemački jezik, npr. <i>da, Bier, das Wochenende, Missverständnisse, kennen, der Blick, die Regeln</i> itd.</p>
--	--	---	--	---

			<p>- pisma, mailove, blogove, eseje, diktate</p> <p>❖ pisati:</p> <p>- kraće / duže priče</p> <p>- kraće / duže opise osoba, događaja i doživljaja</p> <p>❖ pisati:</p> <p>- ključne riječi i izraze,</p> <p>- svoje bilješke</p> <p>dopunjavati:</p> <p>izostavljene riječi, dijelove rečenice ili cijele rečenice, itd</p> <p>❖ ispravljati</p> <p>greške</p> <p>konstruirati rečenice</p> <p>od niza zadatih riječi</p>	
--	--	--	---	--

NJEMAČKI JEZIK

SEDMA GODINA UČENJA NJEMAČKOG JEZIKA KAO DRUGOG STRANOG JEZIKA,

III RAZRED SREDNJIH STRUČNIH ŠKOLA

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

CILJEVI I REZULTATI/ISHODI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

U nastavi njemačkog jezika u III razredu srednjih stručnih škola treba težiti potpunom dostizanju nivoa B1 Evropskog okvira za strane jezike.	
Jezičke vještine	Očekivani rezultati/ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none"> • Učenici razumiju nastavnikov govor • Učenici razumiju uz manji napor izvornog govornika standardnog govora o svakodnevnim i poznatim temama sa kojima se susreću u kući, porodici, školi, tokom slobodnih aktivnosti i sl. • Učenici razumiju kratka saopštenja preko telefona • Učenici prate uz manji napor i uz vizuelne efekte filmove, predviđene za učenje njemačkog jezika, a snimljene na nivou B1 Evropskog okvira za strane jezike. • Učenici razumju činjenice o poznatim temama, o svakodnevnom životu, opće poruke • Učenici razumiju sagovornika, kada je u pitanja konverzacija vezana za struku, za koju se učenici školuju • Učenici mogu razumjeti njemački jezik, koji slušaju putem različitih medija, a o temama koje ih osobno interesiraju • - sve u okviru leksike i jezičkog gradiva predviđenog nastavnim planom i programom
Čitanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none"> • Učenici su osposobljen za različite vrste čitanja: globalno, informativno, selektivno, detaljno i sl. • Učenici razumiju tekstove koji su uglavnom pisani jednostavnim jezikom, a tiču se njima poznatih tema • Učenici razumiju tekstove u kojima se pojavljuje terminologija iz struke za koju se školuju

	<ul style="list-style-type: none"> • Učenici shvataju najvažnije informacije iz kratkih novinskih članaka • Učenici mogu uz manji napor razumjeti relevantnu informaciju kao što su pisma, mailovi, blogovi i sl. • Učenici mogu razumjeti opise događaja, osjećanja i želja u ličnim pismima, mailovima, blogovima • Učenici mogu razumjeti činjenice i u dužim, ali jednostavnijim tekstovima o temama koje ih zanimaju • Učenici mogu letimično čitati i duže ali jednostavnije tekstove kako bi locirali željenu informaciju, te uradili određeni zadatak <ul style="list-style-type: none"> - sve u okviru leksike i jezičkog gradiva predviđenog nastavnim planom i programom - sve u okviru leksike i jezičkog gradiva predviđenog nastavnim planom i programom
Govor	<ul style="list-style-type: none"> • Učenici posjeduju jezičke kompetencije u dužim situativnim dijalozima, uz prethodnu pripremu • Učenici samostalno koriste fraze i rečenice kako bi se izrazili na njemačkom jeziku, te opisali svoju porodicu, svoje slobodno vrijeme i sl. • Učenici su osposobljeni uz manji napor za duže samostalno monološko izražavanje na njemačkom jeziku, uz prethodnu pripremu • Učenici su osposobljeni uz manji napor za duže dijaloge sa izvornim sagovornikom koji svoj govor prilagođava ovom nivou znanja učenika. • Učenici su osposobljeni spontano odgovarati ili postavljati jednostavna pitanja o poznatim temama • Učenici mogu, uz manji napor, povezivati rečenice tako da mogu diskutovati o svojim planovima, željama, te obrazložiti svoje stavove na određene teme • Učenici su u stanju prezentirati uz manji napor sadržaje na određene teme kroz prezentacije • Učenici se mogu snalaziti i komunicirati u većini situacija, koje se mogu pojaviti tokom putovanja kroz njemačko govorno područje. • Učenici se bez pripreme mogu uključiti u razgovor o temama koje su im poznate, koje su od njihovog osobnog interesa ili se odnose na svakodnevni život, te na struku za koju se školuju • Učenici mogu jednostavno povezivati rečenice, kako bi opisali svoje snove, nade i težnje, objasniti svoja stajališta i planove • Učenici mogu uz manji napor ispričati priču ili prepričati sadržaj knjige ili filma. • - sve u okviru leksike i jezičkog gradiva predviđenog nastavnim planom i programom
Pisanje	<ul style="list-style-type: none"> • Učenici su osposobljeni za korektno pismeno izražavanje • Učenici su usvojili osnovnu pisanu etikeciju na datom stranom jeziku • Učenici: <ul style="list-style-type: none"> - mogu da odgovaraju na složenija pitanja - znaju prepričavati, sažimati i upoređivati jednostavniji tekst o poznatoj temi - znaju napisati osobni duži komentar - znaju opisati kraće događaje - mogu pisati osobna pisma, mailove, blogove, eseje - znaju se uz manji napor kreativno pismeno izražavati - znaju dopuniti i transformisati tekst, rečenice i sl. - - sve u okviru leksike i jezičkog gradiva predviđenog nastavnim planom i programom

Nivo	Tematika	Funkcije i vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
III razred Srednja stručna škola 7. godina učenja njemačkog jezika kao drugog stranog jezika	Jezici (značaj njemačkog jezika u društvu) Mladi istražuju (izumi i takmičenja) Sve što volim.. (omiljene aktivnosti) Vrijeme (vremenska prognoza, klima) Kupovina (ovisnost o kupovini)	Učenici će moći da: - izraze usmeno i pismeno svoj stav i mišljenje u vezi sa datim temama dajući argumente za i protiv - opišu (usmeno i pismeno) aktivnost, razne stavove ... - porede ljude, medije, različite kulture, aktivnosti, ... postavljaju složenija pitanja i daju složenije odgovore na lična pitanja, na pitanja u vezi sa mišljenjem drugih, u vezi datih tema, ... - pišu duže komentare, mailove, blogove, pisma, eseje, ... - traže informacije na internetu, u časopisima, literaturi... - govore (i pišu) o pozitivnim i negativnim stranama nečega u okviru date teme - intervjuišu svoga druga/drugaricu na osnovu čega znaju napisati duži izvještaj rade zajednički na rješavanju nekog problema, na izradi projekta ...	RECEPCIJA a) SLUŠANJE I RAZUMLJEVANJE: Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagirati: ❖ Postavljanje pitanja ❖ davanje kratkih i dužih odgovora ❖ uočavanjem opće i posebne informacije ❖ spajanjem pitanja i odgovarajućih odgovora, te spajanjem stubaca ❖ predviđanje osnovnog sadržaja teksta ❖ popunjavanjem praznina i tabela ❖ bilježenjem ključnih riječi i izraza ❖ rješavanjem zadataka: tačno/netačno, zadataka: višestrukog izbora b) ČITANJE I RAZUMLJEVANJE: Učenici će čitati kraće tekstove u sebi ili naglas i reagirati: ❖ uočavanje opće ili posebne informacije ❖ predviđanjem sadržaja ili suštine teksta ❖ prepričavanjem dijelova teksta ili cijelog teksta u dijalogima ❖ pridruživanjem podnaslova	Učenici će PONAVLJATI: ➤ Imenice: rod, broj, padež ➤ Zamjenice: . lične . pokazne - upitne - prisvojne - neodređene ➤ Pridjevi: pridjevskadeklinacija tip A (mješovita) i tip B (slaba) ➤ Prilozi: - davon (Wovon?), - daran (Woran?) ... ➤ Glagoli: - pomoćni - pravilni - nepravilni - modalni . povratni - sa razdvojitivim prefiksom - sa nerazdvojitivim prefiksom - na -ieren - mješoviti - tranzitivni ➤ Glagolska vremena: - prezent - perfekt - futur preterit /Präteritum von <i>haben, sein</i> und Modalverben - imperativ Prijedlozi: - u akuzativu - u dativu - u akuzativu i dativu	Učenici će učiti ili ponavljati vokabular koji se odnosi na date teme: Jezici prošireniji vokabular na temu jezici i značenja jezika u društvu, npr. Sprachkenntnisse, die Amtssprache, erlauben, verwenden, Muttersprache, Wirtschaftsbeziehungen, itd. Mladi istražuju vokabular neophodan za opis otkrića i izuma, kojim se bavi omladina u Njemačkoj, te opis natječaja, na kojim učestvuju mladi naučnici sa svojim izumima, npr. der Wettbewerb, forschen, fordern, erweitern, die Fachgebiete, die Wissenschaft, itd. Sve što volim , osnovni vokabular, koji izražava naša osjećanja i ljubav prema omiljenom sportu, grupi ili nekoj drugoj aktivnosti. <i>Reinfallen, etwas Besonderes, beobachten, Traumfrau, die Buchhandlung, der Verein, sich leisten</i> itd. Vrijeme vokabular potreban za opis vremena, i klimatskih uvjeta, te utjecaja vremena na okoliš., npr. der Klimawandel, die Werte steigen, zunehmen, vermeiden, sparsamer, Windkraftanlagen, itd. Kupovina Prošireni vokabular, potreban za opis raznih načina na koji ljudi kupuju, zbog čega kupuju i šta kupuju, te vokabular kojim bismo mogli opisati ovisnost o

			<p>dijelovima teksta</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ odgovaranjem na postavljena pitanja, ❖ dopunjavanjem teksta, tabela ❖ spajanjem rečenica ❖ rješavanjem - zadataka: tačno/netačno - zadataka: višestrukog izbora <p>PRODUKCIJA:</p> <p>a) GOVOR</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ učestvovati u: jednostavnim: - razgovorima, - debatama, ❖ diskusijamaigrati uloge ❖ recitovati ❖ pripremati i prezentirati duže dijaloge ❖ izražavati mišljenje u vezi sa datom temom ❖ prepričava ti priču, tekst ili događaj ... ❖ navoditi uzroke i posljedice, prednosti i nedostatke ... ❖ održati usmenu prezentaciju koja se zasniva na prethodno obrađenoj temi... <p>b) PISANJE</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ pisati: - pisma, mailove, blogove, eseje, diktate ❖ pisati: - kraće / duže priče 	<p>- glagoli, imenice, pridjevi sa prijedlozima</p> <p>➤ Veznici: - weil, dass</p> <p>- denn, aber, und</p> <p>- da, wenn, als</p> <p style="text-align: right;">Indirekte Fragesätze:</p> <p>- mit Fragewort: wer, was, wo ...</p> <p>Relativsätze: - mit Relatpronomen</p> <p><u>Učenici će</u> <u>NAUČITI:</u></p> <p>➤ Imenice: - izrazi sa genitivom</p> <p>➤ Zamjenice: - neodređene /indefinita</p> <p>➤ Pridjevi: - pridjevska deklinacija</p> <p>➤ Glagoli - Verben mit zwei Objekten</p> <p>➤ Glagolsko vrijeme: - Konditional I</p> <p>- Konjunktiv Präteritum von <i>sein</i>, Modalverben, starken + schwachen Verben</p> <p>- Plusquamperfekt</p> <p>- schwache Verben Passiv Präsens</p> <p>- Passiv Präsens mit Modalverben</p> <p>➤ Prijedlozi: - Temporale Präpositionen mit Dativ:</p> <p>- nach, zu, an, bis, zu, in, zum, am, seit, vor</p> <p>- Temporale Präposition mit Akkusativ:</p>	<p>kupovini inacin kako da je prevaziđemo.. Npr.</p> <p>Harmlos, der Anfall, die Klamotten, lastern, verfallen, erleben, trugerisch, der Zoff, entdecken, die Erlosung</p>
--	--	--	--	---	--

			<p>- kraće / duže opise osoba, dogadaja i doživljaja</p> <p>❖ pisati: - ključne riječi i izraze,</p> <p>- svoje bilješke</p> <p>❖ dopunjavati: - izostavljene riječi, dijelove rečenice ili cijele rečenice, itd.</p> <p>konstruirati rečenice od niza zadatih riječi</p>	<p>- über</p> <p>- Modale Präposition</p> <p>aus</p> <p>Finale Präposition:</p> <p>-zum + (substantivierter) Infinitiv</p> <p>➤ Veznici:</p> <p>-damit, um ... zu + Infinitiv</p> <p>-ohne dass,</p> <p>ohne ...zu + Infinitiv</p> <p>-wenn, falls, im Falle dass, (<i>reale + potentiale Konditionalsätze</i>)</p> <p>-irreale potentiale Sätze</p> <p>-nachdem, bevor, seitdem, bis, während</p> <p>-Infinitivsatz mit zu nach:</p> <p>-Verben (<i>Ich versuche, Sie zu verstehen.</i>) Nomen + Verb (<i>Die Kinder haben keine Zeit, ihr Zimmer aufzuräumen.</i>)</p> <p>-sein + Adjektiv (<i>Es ist schön, Sprachen zu kennen.</i>)</p> <p>- da, wenn, als</p> <p>- nicht... sondern</p> <p>-außerdem</p> <p>- obwohl ob</p>	
--	--	--	--	--	--

NJEMAČKI JEZIK

OSMA GODINA UČENJA NJEMAČKOG JEZIKA KAO DRUGOG STRANOG JEZIKA,
IV RAZRED SREDNJIH STRUČNIH ŠKOLA
(2 časa sedmično – 60 časova godišnje)

CILJEVI I REZULTATI/ISHODI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

U nastavi njemačkog jezika u IV razredu srednjih stručnih škola treba težiti potpunom dostizanju nivoa B1.1. Evropskog okvira za strane jezike	
Jezičke vještine	Očekivani rezultati/ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none">• Učenici mogu razumjeti činjenice o temama, o svakodnevnom životu, opće poruke• Učenici mogu uz manji napor razumjeti izvornog govornika standardnog govora uživo ili snimljen o poznatim i nepoznatim temama u okviru leksike koju su učili• Učenici mogu razumjeti njemački jezik putem različitih medija:<ul style="list-style-type: none">-uz manji napor emisije na različitim tv programima o različitim temama, talk show, intervju, predavanja, i sl.-uz manji napor mogu pratiti filmove u kojima su akcija i vizuelni efekti uglavnom nosioci priče-mogu uz manji napor razumjeti tv vijesti i program o trenutnim zbivanjima• - sve u okviru leksike i jezičkog gradiva predviđenog nastavnim planom i programom
Čitanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none">• Učenici su osposobljeni za različite vrste čitanja: informativno, selektivno, detaljno i sl.• Učenici mogu uz manji napor razumjeti duže tekstove sa jezičkog, društvenog i kulturološkog aspekta zemlje njemačkog jezika• Učenici mogu razumjeti opise događaja, osjećanja i želja u ličnim pismima, časopisima, mailovima, blogovima• Učenici mogu razumjeti činjenice u tekstovima o temama koje ih zanimaju uz razumijevanje teksta• Učenici mogu skenirati duže tekstove kako bi locirali željenu informaciju i pronašli informacije iz različitih dijelova teksta, te uradili određeni zadatak• Učenici mogu prepoznati značajne stavke u novinskim člancima, i sl.• Učenici mogu prepoznati i razumjeti relevantnu informaciju kao što su pisma, mailovi, blogovi ...• Učenici mogu uz manji napor oblikovati svoje mišljenje i zauzimati stavove na osnovu pročitanih informacija i sadržaja dužeg teksta• Učenici mogu uz manji napor razumjeti titlovanje drame i filmove sa kratkim i jasnim rečenicama<ul style="list-style-type: none">- sve u okviru leksike i jezičkog gradiva predviđenog nastavnim planom i programom
Govor	<ul style="list-style-type: none">• Učenici posjeduju uz manji napor jezičke kompetencije u situativnim dijalozima• Učenici su osposobljeni uz manji napor za samostalno monološko izražavanje na njemačkom jeziku• Učenici su u stanju uz manji napor da vode konverzaciju o temama koje su date u tematskom dijelu• Učenici mogu , uz manji napor, povezivati rečenice tako da mogu diskutovati o svojim planovima, željama, te obrazložiti svoje stavove na određene teme• Učenici mogu uz manji napor učestvovati u raspravama, debatama u okviru poznatih situacija; braniti svoje stavove; izlagati prednosti i nedostatke na određenu temu• Učenici su u stanju prezentovati uz manji napor sadržaje na određene teme kroz

	<p>prezentacije</p> <ul style="list-style-type: none"> • Učenici su u stanju odgovarati na popratna pitanja spontano uz manji napor • - sve u okviru leksike i jezičkog gradiva predviđenog nastavnim planom i programom
Pisanje	<ul style="list-style-type: none"> • Učenici su osposobljeni za korektno pismeno izražavanje uz manji napor • Učenici su usvojili osnovnu pisanu etikeciju na datom stranom jeziku • Učenici: <ul style="list-style-type: none"> - mogu pisati uz manji napor složenija pisama, mailove, blogove, eseje - mogu da odgovaraju na složenija pitanja - znaju prepričati, sažeti i upoređivati tekst uz manji napor - znaju preoblikovati tekst u neku drugu vrstu teksta uz manji napor znaju napisati duži osobni komentar - znaju se kreativno pismeno izražavati - znaju uz manji napor dopuniti i transformisati tekst, rečenice i sl. - znaju uz manji napor opisati i prepričati događaje sa više detalja i opisa <p>- - sve u okviru leksike i jezičkog gradiva predviđenog nastavnim planom i programom</p>

Nivo	Tematika	Funkcije i vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
IV razred Srednja stručna škola 8. godina učenja njemačkog jezika kao drugog stranog jezika	Planovi za budućnost (profesije, izbor zanimanja / tržište rada sad i u budućnosti) Nauka itehnologija (napredak, istraživanja, takmičenja) Opasnosti modernog življenja (potrošnja, reklame, odnos prema materijalnom) ambicije (dostignuća pojedinaca; konfliktne situacije i njihovo rješavanje) Politika (pravo glasanja, političke institucije i stranke) Prijateljstva (karakteristike, značaj, vrste)	Učenici će moći da: <ul style="list-style-type: none"> - izraze usmeno i pismeno svoj stav i mišljenje u vezi sa datim temama dajući argumente za i protiv - opišu (usmeno i pismeno) aktivnost, razne stavove ... - porede ljude, različite zanimanja, stavove, aktivnosti, ... - postavljaju složenija pitanja i daju složenije odgovore na lična pitanja, na pitanja u vezi sa mišljenjem drugih, u vezi datih tema, ... - pišu duže komentare, mailove, blogove, pisma, eseje, ... - traže informacije na internetu, u časopisima, literaturi... - govore (i pišu) o pozitivnim i negativnim stranama nečega u okviru date teme - intervjuišu svoga druga/drugaricu na osnovu čega znaju 	RECEPCIJA a) SLUŠANJE I RAZUMIJEVANJE: Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagirati: ❖ Postavljanjem pitanja ❖ davanjem kratkih i dužih odgovora ❖ uočavanjem opće i posebne informacije ❖ spajanjem pitanja i odgovarajućih odgovora, te spajanjem stubaca predviđanjem osnovnog sadržaja teksta ❖ popunjavanjem praznina i tabela ❖ bilježenjem ključnih riječi i izraza ❖ rješavanjem zadataka: tačno/netačno, zadataka: višestrukog izbora b) ČITANJE I RAZUMIJEVANJE Učenici će čitati kraće tekstove u sebi ili naglas i reagirati: ❖ uočavanjem opće	Učenici će PONAVLJATI: ➤ Imenice: rod, broj, padež ➤ Zamjenic e: . lične . pokazne -upitne -prisvojne -neodređene ➤ Pridjevi: - pridjevska deklinacija tip A (mješovita) i tip B (slaba) - pridjevska deklinacija tip C (jaka) ➤ Prilozi: -davon (Wovon daran (Woran?) ... ➤ Glagoli: -pomoćni -pravilni -nepravilni -modalni . povratni -sa razdvojjivim prefiksom -sa nerazdvojjivim prefiksom -na -ieren -mješoviti -tranzitivni ➤ Glagolska vremena: -prezent -perfekt	Učenici će učiti ili ponavljati vokabular koji se odnosi na date teme: Planovi za budućnost prošireniji vokabular neophodan za opis raznih zanimanja, aktivnosti, npr. 18 <i>die Karriere, vorhaben, der Vorsatz, berücksichtigen, bestimmen, der Arbeitsmarkt, die Tendenz, aktiv werden, itd.</i> Nauka i tehnologija vokabular neophodan za opis raznih stanja, aktivnost ..., npr. <i>die Zeitreise, der Wissenschaftler, der Stein, fließend, jagen, hart arbeiten, itd.</i> Opasnosti modernog življenja osnovni vokabular, npr. <i>der Konsum, die Werbung, die Schublade, unnötig verbrauchen, ablehnen, verschenken, itd.</i> Uzori i ambicije

		<p>napisati duži izvještaj</p> <p>- rade zajednički na rješavanju nekog problema, na izradi projekta ...</p>	<p>ili posebne informacije</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ predviđanjem sadržaja ili suštine teksta ❖ prepričavanjem dijelova teksta ili cijelog teksta ❖ učేశćem u dijalogima ❖ pridruživanjem podnaslovadijelovima teksta ❖ odgovaranjem na postavljena pitanja, ❖ dopunjavanjem teksta, tabela ❖ spajanjem rečenica ❖ rješavanjem <ul style="list-style-type: none"> - zadataka: tačno/netačno - zadataka: višestrukog izbora <p>PRODUKCIJA:</p> <p>a) GOVOR Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ učestvovati u: jednostavnim: <ul style="list-style-type: none"> - razgovorima, - debatama, - diskusijama ❖ igrati uloge ❖ recitovati ❖ pripremati i prezentirati duže dijaloge izražavati mišljenje u vezi sa datom temom ❖ prepričavati priču, tekst ili događaj ... ❖ navoditi uzroke i posljedice, prednosti i nedostatke ... ❖ održati usmenu prezentaciju koja se zasniva na prethodno obrađenoj temi... <p>b) PISANJE Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ pisati: <ul style="list-style-type: none"> - pisma, mailove, blogove, eseje, diktate ... ❖ pisati: <ul style="list-style-type: none"> - kraće / duže priče - kraće / duže opise osoba, događaja i doživljaja ❖ pisati: <ul style="list-style-type: none"> - ključne riječi i izraze, - svoje bilješke ❖ dopunjavati: izostavljene riječi, dijelove rečenice ili cijele rečenice, itd. ❖ ispravljati greške ❖ konstruirati 	<ul style="list-style-type: none"> - futur - imperativ - preterit - preterit konjunktiva /Konjunktiv Präteritum - Plusquamperfekt - Prijedlozi:?, u akuzativu - u dativu - u akuzativu i dativu - glagoli, imenice, pridjevi sa prijedlozima ➤ Veznici: <ul style="list-style-type: none"> - weil, dass - denn, aber, und - da, wenn, als - Indirekte Fragesätze: <ul style="list-style-type: none"> - mit Fragewort: wer, was, wo... - mit: ob Relativsätze: <ul style="list-style-type: none"> - mit Relatpronomen - damit, um ... zu + Infinitiv - ohne dass, ohne ...zu + Infinitiv - wenn, falls, im Falle dass, (reale + <i>potentiale Konditionalsätze</i>) - nachdem, bevor, seitdem, bis, während Infinitivsatz mit <u>zunach</u>: <ul style="list-style-type: none"> - Verben (<i>Ich versuche, Sie zu verstehen.</i>) - Nomen + Verb (<i>Die Kinder haben keine Zeit, ihr Zimmer aufzuräumen.</i>) - sein + Adjektiv (<i>Es ist schön, Sprachen zu kennen.</i>) <p>Učenici će NAUČITI:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Imenice: <ul style="list-style-type: none"> - N-Deklination ➤ Zamjenice: <ul style="list-style-type: none"> recipročne zamjenice /Rezipropronomen (<i>einander</i>) ➤ Glagoli <ul style="list-style-type: none"> - Verb <i>lassen</i> + Infinitiv ➤ Glagolsko vrijeme: <ul style="list-style-type: none"> - Plusquamperfekt ➤ Prijedlozi <ul style="list-style-type: none"> - 	<p>vokabular potreban za opis raznih stavova,, radnji, aktivnosti, npr.</p> <p><i>der Held, das Vorbild, Fußballspieler, ehrgeizig, mutig,</i></p> <p>-20- <i>entschlossen, gerecht, retten beleidigen, die Zivilcourage, das Handeln,</i> itd.</p> <p>Politika (pravo glasanja, političke institucije i stranke) vokabular, npr. <i>das Wahlrecht, wählen, das Grundgesetz, beeinflussbar, die Demokratie, der Bundestag, die Stimme, der Ministerpräsident, sich beteiligen,</i> itd.</p> <p>Prijateljstva vokabular potreban za opis odnosa i veza među ljudima, npr. <i>die Unterstützung, die Grundlage, durch dick und dünn gehen, die Schwäche, verzichten, sich amüsieren,</i> jedoch, itd.</p>
--	--	---	---	--	---

			rečenice od niza zadatih riječi	Temporale Präpositionen mit Dativ: ab, zwischen - Temporale Präposition mit Akkusativ: gegen - Temporale Präposition mit Genitiv: während - Kausale Präposition mit Genitiv wegen - Modale Präposition mit nach, außer ➤ Veznici: - <i>so ... , dass / sodass</i> - <i>indem / (an)statt dass / (an)statt dass ... zu + Infinitiv</i> - <i>je ... desto</i> - <i>nicht nur ..., sondern auch</i> - <i>zwar ..., aber</i> - <i>weder ... noch sowohl ..., als auch</i> - <i>als ob</i> - <i>entweder - oder</i>	
--	--	--	------------------------------------	---	--

INTERDISCIPLINARNI SADRŽAJ

Učenici će također učiti jezik i proširivati svoj vokabular oslanjajući se na znanje stečeno kroz učenje drugih školskih predmeta u okviru datih tema.

INTERKULTURALNE VJEŠTINE

Učenici će se:

- upoznavati sa sličnostima i različitostima između Bosne i Hercegovine i zemalja njemačkog govornog područja u oblasti kulture, edukacije, slobodnog vremena učenika, načina življenja u okviru datih tema,
- ophoditi učtivo u komunikaciji sa pripadnicima kulture o kojoj uče,
- naučiti da razvijaju svijest o vlastitom identitetu, te razviju znatiželju za nepoznatim,
- učiti da komuniciraju i da se ponašaju u svakodnevnim situacijama na način koji je prirodan za kulturu zemlje čiji jezik uče, obraćajući posebnu pažnju na odnose među ljudima pri neposrednom kontaktu, komunikaciji itd.,
- naučiti da poštuju i prihvataju tradiciju, običaje, navike drugih ljudi itd.

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE I PREPORUKE

Savremena nastava stranog jezika treba da proizilazi iz najnovijih dostignuća nauke o jeziku, savremenih psihološko-pedagoških teorija i saznanja o procesu učenja i kao takva treba da bude usmjerena ka učeniku. Metodika nastave stranog jezika treba da omogući razvijanje učenikovih sposobnosti, podstiče slobodu i kreativnost ideja, te razvija njegove

kulturne, estetske i intelektualne vrijednosti i sposobnosti. Na ovim polazištima zasnivaju se i **didaktička uputstva**.

Neophodno je prije svega uspostaviti pozitivne emotivne odnose i atmosferu uzajamnog povjerenja i razumijevanja između nastavnika i učenika, jer taj potencijal predstavlja preduvjet za nesmetan razvoj kognitivnih sposobnosti u procesu učenja. Treba istaći poseban značaj motivacije kao i izbor nastavnih sadržaja, usklađen sa uzrastom učenika.

Raznolike aktivnosti treba da imaju za cilj učenje stranog jezika bez pritiska i straha od neznanja, uz slobodu neverbalnog i verbalnog izražavanja. Sredstva, načini i postupci kojima nastavnik može pomoći učenicima u svjesnom učenju jezika su raznoliki:

- dinamičnost i kreativnost,
- favoriziranje interaktivnog i grupnog rada,
- podsticanje inicijative učenika,
- obogaćivanje nastave elementima pjesme, ritma, poezije, dramatizacije,
- unošenje civilizacijskih i interkulturoloških elemenata,
- upotreba savremenih tehničkih sredstava, stalno ohrabrivanje i podsticanje učenika na samostalno učenje,
- analiziranje teškoća u procesu učenja,
- upoznavanje učenika sa kriterijima učenja itd.

Učenici svjesno stiču kognitivne sposobnosti razvijanjem *vještina slušanja, govora, čitanja i pisanja*. Između usmenih i pismenih aktivnosti treba nastojati uspostaviti ravnotežu.

Vještina slušanja: Postepeno se pristupa slušanju dužih tekstova i dijaloga, a prije njihovih slušanja nastavnik odgovarajućim aktivnostima priprema učenike za uspješno prihvatanje sadržaja.

Mada komunikativan pristup u nastavi podrazumijeva usklađenost sve četiri vještine, značajnu pažnju treba posvetiti razvijanju vještine govora. Za uspješno razvijanje ove vještine potrebni su: pažljiva priprema, izbor i prilagođenost teme, precizna uputstva, optimalan period za razmišljanje i pripremanje, nuđenje potrebnih riječi i izraza i sl. Poželjno je da u ovim aktivnostima učestvuje što veći broj učenika. Preporučuje se rad u parovima ili u manjim grupama kako bi se svi uključili. Tokom aktivnosti usmenog izražavanja učenika ne treba prekidati niti ispravljati, već mu nakon toga, uz pohvalu za aktivno učešće, na prikladan način ukazati na greške.

Cilj vještine čitanja je da osposobi učenika za samostalno čitanje tekstova odgovarajućom brzinom i razumijevanje njihove osnovne ideje, određene pojedinačne informacije, za uočavanje pojedinih detalja itd. Pri izboru tekstova treba voditi računa o tome koje tekstove odabrati da bi učenicima bili što atraktivniji, raznovrsniji i pristupačniji. Svakako treba voditi računa o korelaciji nastavnih sadržaja, koliko je to moguće.

Cilj razvijanja vještine pisanja je osposobljavanje učenika da u pisanoj formi ostvari komunikaciju i svoje misli izrazi na logičan i razumljiv način. Metodički pristup pisanju podrazumijeva da se poštuje zadata tema, da se logički slijede događaji koji se opisuju, koristi odgovarajuća leksika, poštuju gramatička i sintaksička pravila, kao i pravila pravopisa i interpunkcije. Naravno ulogu igra i kreativnost izražavanja. Pisanje može biti vođeno (ključnim riječima, slikom, dovršavanje teksta, pisanje prema modelu, popunjavanje formulara, diktati ili drugim određenim uputama) ili kreativno (kao što su pisanje pisama, oglasa, izvještaja, SMS, e-mail poruka itd.). Sve ove vještine treba da budu u skladu sa jezičkim kompetencijama učenikovog uzrasta.

KORELACIJA MEĐU PREDMETIMA

Na svakom nivou učenja stranog jezika od velike koristi je znanje iz maternjeg jezika i

drugih stranih jezika. Već usvojena teoretska znanja iz maternjeg jezika olakšat će razumijevanje pojedinih jezičkih kategorija u stranom jeziku. Prilikom učenja stranog jezika učenici će također koristiti stečena znanja iz drugih predmeta (npr. geografija, historija, informatika itd.) što će im omogućiti da se bolje upoznaju i shvate sličnosti i razlike međuljudskih odnosa. Učenici će nastojati uspostaviti kontakte sa korespondentima iz zemlje čiji jezik uče. Tu će im svakako pomoći znanje iz informatičkih tehnologija.

Da bi se ostvarila što bolja međupredmetna povezanost potrebna je saradnja kolega u školi i po mogućnosti zajedničko planiranje godišnjih planova i programa.

-

PROVJERAVANJE ZNANJA I OCJENJIVANJE

Provjeravanje i ocjenjivanje učenika vrši se kontinuiranim praćenjem aktivnosti na časovima, prilikom rada u parovima, individualnog izlaganja, tumačenja i razumijevanja.

Provjeravanje znanja je sastavni dio nastave i treba po mogućnosti da se obavlja na svakom času. Cilj provjeravanja znanja je da učenik dobije povratnu informaciju o svom radu, ali i da nastavnik sagleda uspješnost metoda svog rada. Radi uspješnijeg i objektivnijeg ocjenjivanja preporučuju se češće i kraće provjere znanja putem tekstova, kontrolnih zadataka, pismenih vježbi, upitnika, diktata (10-15min) nakon svake obrađene nastavne jedinice uz prethodno jasno obrazložen cilj provjere. Na osnovu rezultata provjere nastavnik se vraća unazad, ako je potrebno usporava tempo, produbljuje, proširuje ili mijenja pedagoški pristup. Treba istaći da provjeravanje ne podrazumijeva uvijek i ocjenjivanje. Provjeravanje znanja provedeno prema unaprijed utvrđenim kriterijima, sa insistiranjem na pozitivnim stranama učenja, predstavlja pomoć i učeniku i nastavniku.

Tokom školske godine rade se dva pismena zadatka, u svakom polugodištu po jedan ili ukoliko se radi prema modularnoj nastavi 2 pismena zadatka po modulu, što čini 4 pismena zadatka u toku školske godine. Konačna ocjena treba da bude ocjena za cjelokupan rad. Ne smije biti aritmetička sredina numerički iskazanih ocjena, nego se mora uzeti u obzir cjelokupan učenikov odnos prema nastavi u toku školske godine.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Preporuka je da nastavnici koji imaju VSS – VII stepen ili II. ciklus studija (strukovni nastavnički smjer) mogu predavati njemački jezik u srednjim stručnim školama.

KULTURA RELIGIJA

I, II, III i IV RAZRED

1 čas sedmično, 35 i 30 časova godišnje

ARGUMENTACIJA

S obzirom na društveno-kulturnu ekspanziju i koheziju današnjice kao i činjenicu da susreti različitih religija postaju sve češći i kompleksniji, od velike je važnosti da se i posebnosti različitih religija i kultura redefinišu.

Upravo uvažavanje i poštivanje posebnosti u religijama je ono što može sačuvati razvoj čovječanstva od globalne difuzije i konfuzije. Samo iz zajedničkog djelovanja mnoštva posebnosti u religijama, može nastati „opće prihvaćeno“, koje bi omogućilo i osiguralo ravnotežu između tradicije i slobode.

„Kultura religija“ tematizuje opća iskustva, kao i lična iskustva koja mladi ljudi svakodnevno doživljavaju u odnosu na religije. Samim tim predmet nije u konkurentnom odnosu sa vjeronaukom, odnos ovih predmeta je prije svega odnos saradnje. „Kultura religija“ podrazumijeva vjeronauku/vjeronauk kao sadržajno pedagoški i autentični izvor spoznaje sopstvene religijske pripadnosti. Na osnovama vjeronauke/vjeronauka „Kultura religija“ vodi učenike ka dijalogu i suživotu sa pripadnicima drugih religija. Pri tome se sadržaji nastave podjednako odnose na samo po sebi razumljivo postojanje religijskih zajednica i religijskih odrednica, kao i na praktični život učenika sa pripadnicima ovih zajednica.

CILJ

Učenike osposobiti za kritičko mišljenje, religijsku argumentaciju, kritičku procjenu različitih religijskih vrijednosti, kulturu religijskog dijaloga, poticanje samostalnog rasuđivanja i neophodnosti suživota u religijskoj različitosti.

ZADACI

Sa stanovišta pedagoških, didaktičkih i metodičkih ciljnih odrednica zadatak nastave predmeta Kultura religija je da:

- Odgaja u duhu poštovanja i tolerancije drugih ljudi, njihovih religija i svjetonazora;
- Razvija i unapređuje sposobnost i spremnost za uvažavanje i susret sa pripadnicima drugih religija;
- Razvija i unapređuje sposobnost i spremnost za usvajanje osnovnih znanja o drugim religijama, kao i svijest o razlikama u pogledima i stavovima različitih religija;
- Razvija kod učenika sposobnost, spremnost i istrajnost u preuzimanju odgovornosti za drugoga, kao pojedinac i kao član zajednice, nezavisno od religijske pripadnosti.

ISHODI UČENJA

Polazeći od ovako definisanih zadataka predmet „Kultura religija“ pruža učenicima mogućnost da steknu znanje

O religijama:

- Sticanje osnovnih znanja o svjetskim religijama s posebnim osvrtom na religije u Bosni i Hercegovini;

- Sticanje znanja o ulozi religija u nastanku i razvoju kultura i civilizacija;
- Spoznaja uloge religija u oblikovanju životne stvarnosti i moralnom razvoju pojedinca i društva;
- Postavljanje pitanja: šta različite religije govore o velikim problemima današnjice te svakodnevnim dilemama?
- Sticanje spoznaja o uticaju religijskih tradicija na društveni i kulturni razvoj Bosne i Hercegovine.

O djelovanju u međusobnom dijalogu:

- Upoznavanje i usvajanje prikladnih metoda za plodonosan i konstruktivan dijalog;
- Vođenje konstruktivnog dijaloga sa pripadnicima drugih religija u sopstvenom okruženju;
- Prepoznavanje, kako iz perspektive različitih religijskih razmišljanja može nastati osnova za zajedničko djelovanje s ciljem razvoja humanog društva;
- Spoznaja da su norme i vrijednosti društva dio nasljeđa, ali mogu opstati samo ukoliko ih ljudi, kroz zajedničko djelovanje, ponovo ostvaruju;
- Prepoznavanje kompatibilnih sadržaja u različitim religijama i njihova primjena u praksi.

Odgoj i upoznavanje vrijednosti:

- Spoznati, da su čuvanje ljudskog dostojanstva, očuvanje mira, stvaranje socijalne pravde i slobode, kao i nepovredivost slobode mišljenja i uvjerenja osnovne društvene vrijednosti humanog društva i lično dobro svakog čovjeka;
- Doživjeti značaj ovih vrijednosti u sopstvenom životnom kontekstu kao i mogućnost razvoja i primjene metoda koje potvrđuju i učvršćuju njihovu valjanost;
- Spoznati, da je sloboda mišljenja i uvjerenja drugog temelj vlastite slobode, što prije svega važi za slobodu religijskih uvjerenja;
- Spoznati, da je povjerenje u samostalnost vlastitog mišljenja i vlastitog uvjerenja preduvjet za sposobnost pronalaženja kompromisa;
- Spoznaja da traženje, pronalaženje i prihvatanje kompromisa ne dovodi u pitanje očuvanje vlastitih uvjerenja.

PRVI RAZRED

1 čas sedmično, 35 časova godišnje

TEMATSKE CJELINE

I RELIGIJA (2)

- Pojam, definicija i porijeklo religije;
- Religija prije povijesti

II VJERA I RELIGIJA (3)

- Prožimanje vjere i života;
- Za i protiv vjerovanja u Boga;
- Rasprostranjenost vjerovanja u cijelom svijetu

III VJERA I NAUKA (2)

- Čime se bavi nauka;
- Spoznaja izvan materijalnog svijeta

IV PORODICA I RELIGIJA (6)

- Uvod-šta je porodica?
- Vidljivi i nevidljivi znakovi religije u porodici;
- Odgoj u porodici;
- Obredi uvođenja u zajednicu i obredi sahrane;
- Obredi u judaizmu, kršćanstvu i islamu;
- Podjela obaveza u porodici

V MIR, NENASILJE I MJESTO ZA DRUGOG (4)

- Vjera je nespojiva s nasiljem;
- Mir je najveće zajedničko iščekivanje čovječanstva od religija;
- Pasivni otpor i aktivno nenasilje;
- Svako je poseban i vrijedan poštovanja - Ko je Drugi/a?

VI KULTURNI DOPRINOS RELIGIJA ARHITEKTURI, SLIKARSTVU I MUZICI (12)

- Povezanost umjetnosti i religije;
- Sveta mjesta religija;
- Kršćansko graditeljstvo
- Hrišćansko graditeljstvo:
- Islamsko graditeljstvo;
- Jevrejsko graditeljstvo;
- Slikarstvo u religijama;
- Duhovna muzika

Preporučuje se posjeta sakralnim objektima

VII SVJETSKI ETOS - USLOV STVARANJA PRAVEDNOG SVJETSKOG PORETKA I PREŽIVLJAVANJA LJUDSKOG RODA (6)

- Deklaracija i put do Deklaracije za svjetski etos;
- Ljudskost i uzajamnost;
- Kultura nenasilja i strahopoštovanje pred svakim životom;
- Kultura solidarnosti i pravednog ekonomskog poretka;
- Kultura tolerancije i življenja u istini;
- Kultura ravnopravnosti i partnerstva između muškarca i žene.

DRUGI RAZRED
1 čas sedmično, 35 časova godišnje

TEMATSKE CJELINE

I HISTORIJSKI PREGLED RELIGIJE

INDIJE (1)

- Hinduizam;
- Džainizam;
- Buddhizam

RELIGIJE DALEKOG ISTOKA (1)

- Konfucijanstvo, taoizam, lamaizam

JAPANSKE RELIGIJE (1)

- Shintoističko učenje

**II SAVREMENE MONOTEISTIČKE RELIGIJE JUDAIZAM
(5)**

- Nastanak i razvoj judaizma;
- Savez;
- Jevrejski blagdani;
- Tora i krišna;
- Jevrejski obredi i običaji

KRŠĆANSTVO (5)

Nastanak i razvoj kršćanstva;

- Rimokatoličanstvo
- Pravoslavlje;
- Protestantizam;
- Kršćanski blagdani;
- Kršćanski obredi i običaji

ISLAM (5)

- Nastanak i razvoj islama;
- Islamsko učenje;
- Islamski blagdani;
- Islamski obredi i običaji;
- Glavne struje islama

RELIGIJE U SVIJETU (2)

- Sikhizam;
- Afričke religije;
- Američke religije

NOVI RELIGIJSKI POKRETI (1)

- Nastanak i razvitak
- Sistematizacija - ZAJEDNIŠTVO KAO NAČELO RELIGIJA (1)

III ETIKA-MORALNO DOBROČINSTVO I RELIGIJE (7)

- Uvod-etika i religija;
- Specifičnosti jevrejske, kršćanske i islamske etike;
- Dekalog(Deset Božijih zapovijedi-zajednička baština i temelj abrahamskih religija);
- Lex talionis („oko za oko, zub za zub“) u tradicijama abrahamskih religija;
- Zlatno pravilo-uzajamnošću do ljudskosti

IV RELIGIJA-DRŽAVA-DRUŠTVO (7)

- Uvod, temeljni pojmovi;
- O religijskoj zajednici;o religioznosti i pripadanju;
- Religija i nacija;
- Religijske zajednice i država; Religija i politika;
- Religijske slobode u sistemu ljudskih prava

RELIGIJA TREĆI RAZRED

1 čas sedmično, 35 časova godišnje

TEMATSKE CJELINE

I ŠTA JE RELIGIJA? (7)

- Različiti aspekti proučavanja religija;
- Povijesni razvoj i nastanak religija;
- Teorije o religijama-E. B. Tylor i James Frazer;
- Sigmund Freud i Emile Durkheim;
- Karl Marx; Mircea Eliade;
- E.E. Evans-Pritchard; Clifford Geertz

II KULTURNE DIMENZIJE RELIGIJA (7)

- Običaji;
- Tradicija;
- Kultura religije;
- Tolerancija kao religijska vrijednost;
- Manifestni oblici religioznosti-ritual, simbol i mit (projektna nastava)

III FENOMEN RELIGIOZNOSTI (6)

- Odnos vjere i nauke;
- Odnos vjere i filozofije;
- Kultura u religijama

IV DOBRO KAO UNIVERZALNI RELIGIJSKI PRINCIP (7)

- Određenje dobra;
- Dobro kao vrhovna vrijednost;
- Religijsko značenje pojma dobra;
- Moralno dobro i „Zlatno pravilo“

V MORAL I RELIGIJA (8)

- Moralna vrijednost;
- Religiozni odgoj kao princip formiranja ličnosti;
- Fenomen savjesti;
- Religiozne norme kao ispunjavanje savjesti;
Religijsko razumijevanje odgovornosti, krivnje i kazne

ČETVRTI RAZRED

1 čas sedmično, 30 časova-godišnje

TEMATSKE CJELINE

I RELIGIJSKO POIMANJE SLOBODE (6)

- Dekalog-temelj slobode;
- Razvoj spoznaje o slobodi kroz historiju;
- Biti odgovoran za svijet i za čovjeka;
- Zajednička sudbina čovjeka i svijeta;
- Sloboda unutar normi i granica;
- Religiozna sloboda individualno i kolektivno pravo čovjeka

II POJAVNI OBLICI RELIGIOZNOSTI (6)

- Molitva;
- Obred;
- Žrtve;
- Askeza;
- Monaški život;
- Hodočašće

III PORODICA U ČOVJEKOVOM ŽIVOTU (7)

- Brak u religiji-pretpostavka za formiranje porodice;
- Praksa religioznih vrijednosti u porodici;
- Mogućnost odgoja za zajednicu u školi i vjerskoj instituciji;
- Religijska gledišta na brak i porodicu

IV PRIMJENA RELIGIJSKIH NORMI (6)

- Religijsko poimanje rata i mira;
- Religija i nacionalizam;
- Religija i ljudska prava;
- Religijski pristup spolnosti;
- Odnos religije prema abortusu;
- Odnos religije prema drogi i alkoholu
-

V SEKULARIZACIJA (5)

- Odvajanje religije od države;
- Ideja filozofije prosvjetiteljstva i liberalizma;
- Autonomnost vjerskih zajednica;
- Religija, odgoj i obrazovanje

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTA ZA REALIZACIJU PROGRAMA

Ovaj program je namijenjen učenicima koji su se opredijelili za izborni predmet Kultura religija, alternativa predmetu Vjeronauka/Vjeronauk.

Nastavnim planom za gimnaziju i srednje škole za stručno obrazovanje i obuku predviđeno je da se predmet izučava od I do IV razreda sa jednim časom sedmično.

Fond sati, obim i nastavna građa primjereni su cilju i zadacima nastave i uzrastu učenika.

Svaki nastavnik, zavisno od uslova, prirode sadržaja, vlastitih znanja i sposobnosti, treba da se opredijeli u izboru metodičkih postupaka, organizacije nastave i nastavnih pomagala. Posebnu pažnju treba posvetiti izboru nastavnih metoda primjerenih nastavi „Kulture religija“.

„Kultura religija“ je naučno utemeljen predmet koji se posebno oslanja na društvene nauke: historiju, filozofiju, sociologiju, estetiku, povijest umjetnosti, muziku, poeziju, pedagogiju i komparativne teologije s posebnim naglaskom na teologije u Bosni i Hercegovini, i zato nastava mora biti historijski usmjerena, opisnog karaktera, vezana za stvarnost, raditi sa primjerima, odvijati se bez dominacije i prevlasti, dakle dijaloški. Teme koje su upitne u društvu, trebaju biti postavljene kao upitne i u samoj nastavi.

Kod vrednovanja uspjeha treba voditi računa o rezultatima koje učenici ostvare u nastavi. Tu spadaju aktivna učešća na času, pisani radovi, usmeni doprinosi i praktični učinci.

Ocjenjivanje uspjeha odnosi se na znanja, sposobnosti i vještine stečene u nastavi.

Nastavnici bi trebali u svom mjesečnom planu rada, postaviti nastavne ciljeve, nastavne teme i metodičke postupke (kod planiranja nastavnih cjelina i sati) koje učenici moraju savladati.

Ocjenjivat će se opseg, samostalno i precizno korištenje znanja, sposobnosti i spremnosti i način izlaganja.

To znači da zahtjevi u nastavi moraju biti tako oblikovani da se od učenika, pored reprodukcije, mogu zahtjevati i složeniji učinci i uspjesi kao što su: analiza, argumentacija, kritički osvrt, procjenjivanje, istraživanje...

Nastavnicima se preporučuje da obavezno pri pripremanju pismene pripreme i realizacije nastavnih jedinica vode računa da to bude u skladu sa zahtjevima Nastavnog plana i programa Kulture religija.

Profil i stručna sprema nastavnika:

Nastavu iz predmeta Kultura religija **od I do IV razreda gimnazije** može izvoditi nastavnik koji je završio:

1. Filozofski fakultet:

- odsjek filozofija i stekao zvanje Profesor filozofije, Magistar filozofije, Doktor filozofije
- odsjek sociologija i stekao zvanje Profesor sociologije, Magistar sociologije, Doktor sociologije
- odsjek filozofija i sociologija i stekao zvanje Profesor filozofije i sociologije

2. Fakultet političkih nauka:

- Profesor sociologije,
- Profesor kulture religija

3. Teološki fakultet

Nastavu iz predmeta Kultura religija **od I do IV razreda srednje škole za stručno obrazovanje i obuku (četverogodišnje obrazovanje)**, izvodi navedeni profil za gimnaziju i nastavnik koji je završio (dodiplomski studij) u trajanju od najmanje **četiri studijske godine**, sa akademskom titulom i stručnim zvanjem **Bakalaureat/Bachelor** za navedenu oblast.

NASTAVNI PLAN I PROGRAM ISLAMSKE VJERONAUKA ZA I RAZRED SREDNJE ŠKOLE

(1 sat sedmično)

Cilj vjeronauke

Cilj nastave vjeronauke u I razredu srednje škole jeste uvođenje učenika u glavna područja Islama i najznačajnije probleme koji se odnose na islamsko vjerovanje. Pri tome sadržaji vjeronauke u I razredu predstavljaju osnovu za usvajanje sadržaja i sticanje novih saznanja iz područja islamske vjeronauke u toku srednješkolškog odgoja i obrazovanja.

Zadaci vjeronauke u prvom razredu:

Iz postavljenog cilja nastave vjeronauke u prvom razredu srednje škole proizilaze sljedeći zadaci:

- Upoznavanje učenika sa pojmom Islama kao osnovne religije
- Razvijanje temeljnih predodžbi o Božijem stvaranju i položaju čovjeka kao namjesnika-halife na Zemlji
- Upoznavanje učenika sa suštinom i smislom imanskih i islamskih šarti kao osnovnih temelja islamskog vjerovanja i djelovanja
- Razvijanje osnova morala i etičnosti kod učenika
- Razvijanje saznanja, osjećanja i praktičnih djelovanja kod učenika koja se odnose na problem čistoće i ekološkog načina razmišljanja u islamskom vjerovanju
- Osposobljavanje učenika za razumijevanje smisla vjere u svakodnevicu, uz razvijanje svijesti o očuvanju izvornog učenja
- Sticanje osnovnih saznanja o značaju zajednice u svakonevnoj koncepciji života
- Pravilno razumijevanje položaja i uloge žene u islamu
- Usvajanje temeljnih spoznaja o doprinosu muslimana nauci i umjetnosti u prvim periodima historije islama
- Razvijanje ličnosti učenika kao duhovnog, duševnog i djelatnog bića
- Razvijanje pravilnog odnosa prema sebi i svom okruženju

TEMATSKA PODRUČJA I NASTAVNI SADRŽAJI

1. ISLAM KAO ISKONSKA I PRIRODNA BOŽIJA VJERA

- Islam u povijesti – od Adema, a.s. do Muhammeda, a.s.
- Vjera je jedna, a zakoni različiti (Tewhid – Šerijat)
- Šta je ostalo od objave.

Didaktičke naznake

- U cilju primjerenijeg pripremanja i realiziranja nastave vjeronauke u formi razgovora ili pismenih individualnih zadataka tretirati teme: Šta za mene predstavlja moja vjera?, Šta najviše pamtim sa nastave vjeronauke u osnovnoj školi?
- Kreirati retrospektivu prikaza odabranih Allahovih poslanika uz isticanje zajedničke niti njihovog poslanja;
- Analizirati (individualno, partnerski, grupno ili u formi debate ili diskusije) temu „Allahu je draži učeni nego pobožni“ (potkrijepiti sentencu uvidom u islamske izvore);
- Posvijestiti činjenicu da je u povijesti čovjeka samo jedna vjera, koja je ovisno od socijalno-povijesnog konteksta imala primjerene norme, standarde i zakone, a uvijek bila vjera u Jednog Boga – zajednički korijeni monoteističkih religija (pronaći tekstove koji ovo saznanje potkrepljuju i ojačavaju);
- Uz aktivno učešće učenika istražiti (intervju) koliko je prisutno čitanje Kur'ana u prijevodu, te provjeriti na određenom uzorku koliko je pojedinaca i koji segment Objave primijenilo u vlastitoj životnoj praksi. Kako?.

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost elementarnih znanja iz vjeronauke u osnovnoj školi (nastavnik s učenicima definira uporišne tačke);
- Aktivnost u toku nastave;

- Istaknuti individualni volonterski angažman u okviru vannastavnih aktivnosti i klubova i organizacije iz kulturne gradske ponude;
- Sposobnost analitičko-sintetičkog analiziranja mnoteističkih religija i poznavanje njihovih zajedničkih korijena;
- Angažiranost na individualnim, partnerskim i grupnim projektima.

2. OČUVANJE IZVORNOG UČENJA

- Objava
- Izvori islama – Kur'an i Hadis
- Naznake povijesti Kur'ana i njegov sadržaj
- Kur'an u životu muslimana

Didaktičke naznake

- Postepeno i sistematično uvoditi učenike u razumijevanje smisla objave i značaj Kur'ana i Hadisa;
- Razvijanje interesovanja učenika za novim saznanjima o Kur'anu i Hadisu;
- Kreirati elementarni uvod u poznavanje Hadisa;
- Projektni zadaci: Pronaći nekoliko knjiga u kojima se govori o Kur'anu i Hadisu, napraviti spisak tih knjiga, pronaći bar jedan prijevod Kur'ana, Kako bi objasnio šta je to Kur'an nekome ko nije musliman, Čitate li prijevod Kur'ana? Oslikajte osobu u svojoj okolini koju Kur'an vodi u životu!;
- Analizirati rezultate projektnih zadataka sa akcentom na primjenu Kur'ana i hadisa u životu muslimana danas;
- Akcija: Poklonimo Kur'an onima koji ga još nemaju u kući (poklon za prijatelja, nastavnika, ljude oko mene);
- Nastavnik svaki primijećeni propust komentira sa svim učenicima u odjeljenju stavljajući do znanja do čega može doći pri pogrešnoj interpretaciji Kur'ana i Hadisa;
- Izrada individualnog učeničkog izvještaj o tome šta su sve znali o Kur'anu i Hadisu prije, a šta su novo naučili, te kakve su sada njihove predstave o Božijoj Objavi općenito.

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost elementarnih znanja o Kur'anu: sure, ajeti, sadržaj;
- Usvojenost i razumijevanje Hadisa i njegovih ovovremenih poruka;
- Individualni doprinos u pripremi i realizaciji nastave;
- Angažiranost na individualnim partnerskim i grupnim projektima;
- Vrednovanje individualnog izvještaja o novim saznanjima o Kur'anu i Hadisu.

3. IMANSKI ŠARTI

- Amentu Billahi – Bog je jedan
- Ve melaiketih – vidite li trag meleka na zemlji
- Ve kutubih – knjiga i knjige
- Ve rusulih – poslanici, uzori čovjeku
- Vel-jevml-ahiri – u koju vječnost putujemo
- Ve bil-kaderi – slobodna volja i njene granice

Didaktičke naznake

- Organizirati grupni oblik rada: šest grupa sa radnim zadatak koji odgovara posebnom nastavnom sadržaju (jedna grupa – jedan imanski šart). Nastavnik će prije obrade ovog tematskog područja podijeliti zadatke i uputiti učenike na literaturu i izvore. Učenici pripremljeni dolaze i obrađuju imanske šarte u osnovnim naznakama – pripremaju i prezentiraju rezultate. Nastavnik je u ulozi koordinatora;
- Komparativno posmatrati Kur'an i druge najpoznatije objave u cilju ustanovljivanja sličnosti i razlika;
- Projektni zadaci: uraditi i analizirati anketu o prisutnosti vjere u imanske šarte kod srednjoškolske omladine,
- Animirati pismeno izražavanje na teme: Čime svjedočim da vjerujem u Jednog Boga, Vjerovanje u meleke u meni budi..., U čemu mi je uzor Poslanik?, Put do Dženneta je put dobročinstva na Zemlji, Kako vjerujem da se sve događa s Božijom voljom i određenjem, O čemo ja odlučujem?;
- Analizirati individualne i projektne zadatke na nastavnom satu u cilju usmjeravanja i pravilnog razumijevanja imanskih šarta;

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o imanskim šartima;
- Usvojenost znanja o sličnosti i razlikama Božijih Objava;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;

- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija;
- Vrednovanje literarnih radova na zadane teme;

4. ALLAH JE STVORITELJ

- Postanak svijeta – šta nam govori nauka, a šta Kur'an?
- Vjera i nauka – da li je naučno sve objašnjivo?
- Stvoritelj – čovjek – stvorenja

Didaktičke naznake

- Ustanoviti predznanje učenika s ciljem primjerenijeg dimenzioniranja nastavnog sadržaja i kvalitetnijeg uključivanja učenika i planiranje i realiziranje nastave;
- Iskoristiti i usmjeriti učeničku okupiranost za neka područja nauke i podijeliti odgovarajuće individualne zadatke iz ovog predmetnog područja u cilju razjašnjavanja dileme da li je naučno sve objašnjivo;
- Organizirati debate na teme: Da li je čovjek odgovorni Božiji namjesnik na Zemlji, Čovjek se ponaša kao da je gospodar prirode, a ne njen sastavni dio; formirati afirmacijske i negacijske timove 15 dana prije realizacije debate u cilju njihove kvalitetnije pripreme; timovima su na raspolaganju svi izvori literatura, sredstva i mediji prezentiranja;
- Individualno ili partnerski analizirati odnos: Stvoritelj – čovjek – stvorenja
- U obradi ovog tematskog područja nastavnici mogu osmisliti nekoliko problema i tako organizirati problemsku nastavu;

Evaluacijski orijentir

- Individualni doprinos u pripremi i realizaciji nastave;
- Angažiranost na individualnim partnerskim i grupnim projektima;
- Usvojenost znanja iz ovog predmetnog područja;
- Samoistraživanje, samovođenje i samoučenje učenika radi samostalnog rješavanja problema, te snaga konstruktivnog mišljenja;
- Korištenje knjiga, enciklopedija, članaka iz novina i sl.

5. ISLAMSKI ŠARTI

- Kelime-i šehadet – svjedočenje vjere
- Namaz – obaveza i mogućnost odgoja
- Post – odricanje - put do uspjeha
- Zekat – bogatstvo - cilj ili sredstvo
- Hadž – hodočašće nadi

Didaktičke naznake

- Nastavnici mogu organizirati isti oblik rada kao i u imanskim šartima, s tim da će učenike podijeliti na pet grupa.
- Individualni zadatak: Kako svjedočim da sam vjernik?
- Analiziranje namaza kao medija odgajanja pojedinca, razvijanja njegovih kvalitetnih dimenzija ličnosti: odgovornost, preciznost, ispravnost; namaz kao animator socijalne brige o članovima džemata – volim i pazim druga koji ide u džamiju;
- Anketa: koliko ispitanika klanja svih pet namaza, koliko džumu i bajram-namaze, koliko klanja ponekad, a koliko nije klanjalo nikad;
- Kreirati debatnu situaciju na temu: Bogatstvo - cilj ili sredstvo;
- Organizirati posjetu učenika džamijama, međžlisima IZ-e u kojima se organizira odlazak na hadž, s tim da nastavnici pripremi učenike za obavljanje intervjua sa džematlijama, sa ljudima koji su obavili hadž i sl. (značaj namaza, posta, zekata i hadža);
- Literarno izražavanje na teme: Moj prvi namaz, Kako se osjećam dok postim, Kod Kabe bi Allaha molio..., Kad obavim hadž...;
- Organizirati sakupljanje svojevrstnih narativnih intervjua kao ličnih svjedočenja ljudi koji svojim životom respektiraju različite islamske dužnosti. Njegova uloga je da potakne učenike u markiranju dubokih emotivnih, duhovnosti bliskih mjesta u svjedočenju vjere koja bi mogla biti afektivni stimulans osobi u zadovoljenju svoje duhovnosti.

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o islamskim šartima;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Organizacijske sposobnosti i komunikacijske vještine;

- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija;
- Vrednovanje literarnih radova na zadane teme;

6. ČISTOĆA

- Čistoća tijela i čistota duše
- Čišćenje imetka – zekat
- Hadž – potpuno očišćenje vjernika

Didaktičke naznake

- U razgovoru sa učenicima analizirati razloge insistiranja na čistoći tijela i čistoti duše u islamskoj kulturi i duhovnosti;
- Analizirati načine čišćenja tijela, odjeće i mjesta boravišta; analizirati pozitivne primjere brige o čistoći tijela i čistoti duše;
- Animirati diskusiju na temu: Čistoća tijela je dunjalučka, a čistota duše i dunjaluška i ahiretska vrijednost;
- Dublja analiza i duhovne poruke i pouke abdesta i gusula;
- Analiza predznanja i usvajanje širih saznanja o hadžu; analiza i interpretacija Poslanikove hutbe sa oprosnog hadža;
- Literarno izražavanje na temu: Vjernik tijelo čisti abdestom i gusulom, a imovinu zekatom; Kome bude hadž primljen kući se vrati čist od grijeha; Važnost održavanje lične higijene, Šta činim za čistotu svoje duše, Na Arefatu Allaha bih molio;
- Istraživanje u zajednici: Ko daje zekat?;
- Intervju sa hadžijom (individualno i partnerski) o doživljajima sa hadža, akcenat na dimenziji čišćenja od grijeha.

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost novih znanja o čistoći tijela i čistoti duše;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija;
- Vrednovanje literarnih radova na zadane teme;

7. EKOLOGIJA

- Cijela zemlja je mesdžid
- Čovjek – korisnik, a ne tlačitelj prirode
- Sklad u prirodi

Didaktičke naznake

- Analiza sentence: Cijela zemlja je mesdžid (s obzirom na učeničko predznanje iz osnovne škole i novostečeno znanje nastavnik može organizirati vođeni razgovor) – time joj je pridodat epitet svetosti, što bi trebalo rezultirati i savjesnijim odnosom prema njoj;
- Prezentacijom TV-emisije ekološkog karaktera (Živjeti s prirodom, ...) nastavnik može kreirati uvodnu situaciju u dijalog o tome kada je čovjek korisnik, a kada tlačitelj prirode; može to postići i značajnijim učešćem učenika kroz projektne zadatke (po kontinentima, prirodnim bogatstvima, itd) – individualne, partnerske, grupne ili frontalne;
- Izrada panoa: nastavnik će učenike podijeliti u grupe i zadati im grupne zadatke za izradu panoa (npr. Zagađenost naše okoline - zrak, voda, tlo; Zagađivanje vlastitog tijela - droga, alkohol, duhan; Nužnost poštivanja Božijeg zakona kroz očuvanje prirode, i sl.);
- Posvijestiti važnost vode i brige o oazama u kojima ona još uvijek u potpunosti nije uništena – bez sumnje tu je i naša domovina sa biserima i draguljima prirodnim;
- Sklad u prirodi se može realizirati na veliki broj metodskih varijanti. Jedna od njih je da nastavnik ili učenici (individualno ili grupno) segmentno analiziraju besprijekorno skladno funkcioniranje i ravnotežu u prirodi kroz: sklad u zemlji, sklad na zemlji (biljni i životinjski svijet), sklad u vodi, sklad u zraku, sklad u kosmosu, sklad u ljudskom organizmu.

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o prirodnim bogatstvima naše domovine i skladu u prirodi;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Pravilna i korentna komunikacija u grupi i podjela uloga;
- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija;
- Vrednovanje radova na izradi panoa i javno postavljanje panoa u školi.

8. ETIKA

- Razvijanje vrlina: pokajanje, suzdržavanje, strpljenje, samodisciplina, zahvalnost, iskrenost

Didaktičke naznake

- Upoznati učenike sa pojmovima etika i moral i pri objašnjenju ovih pojmova mogu se koristiti svakodnevnim životnim situacijama u školi, kod kuće, na putu od škole do kuće itd.;
- Istaknuti kako je vjera istinski izvor moralnosti i etičnosti;
- Nastavnik može sve navedene vrline elementarno obraditi na jednom ili dva nastavna sata tako što će formirati grupe po vrlinama, dati im smjernice za samorad, pripremu prezentacija...;
- Podsticati učenike da ono što su saznali o etici primijene na problem naredbe i zabrane, na pitanje odgovornosti, na pitanje grijeha, a pri tome nastavnik usmjerava učenike da se koriste svakodnevnim životnim situacijama u kojima se oni nalaze u školi, domu i društvenoj sredini;
- Kreirati pozitivnu klimu u kojoj će učenici nesputano moći iznositi svoje stavove i mišljenja, te inicirati iznošenje njihovih individualnih iskustava o izdvojenim elementima etike u usmenoj ili pismenoj varijanti;
- Izvođenje zaključaka i generalizacija koje su učenicima jasne i uočljive u svakodnevnom životu.

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o izdvojenim vrlinama;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Pravičan drugarski odnos u razrednom okruženju, primjena poželjnih kulturnih manira;
- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija;
- Individualno praćenje učenika i evidentiranje i isticanje prisutnih vrlina;
- Nastavnik potiče se i s pažnjom vrednuje svaki mladalački iskorak u ličnom rastu u vjeri – u saznanjima, osjećanjima, postupcima.

9. VJERA U SVAKODNEVICI

- Rođenje – dobrodošlica u svijet
- Izazovi mladosti
- Brak i roditeljstvo
- Halal ishrana – izvor zdravlja
- Kultura odijevanja

Didaktičke naznake

- U cilju humanijeg i vjeri primjerenijeg tretiranja dolaska na svijet novog čovjeka komparativno posmatrati obilježavanje rađanja djeteta u različitim svjetskim kulturama i tradicijama kroz povijest, a posebno istaknuti islamski način i tradiciju u Bosni; u pripremi za nastavu sedam dana pratiti trend novorođene i abortirane djece (praćenjem pisanja štampe, redovnih izvještaja na medijima i istraživanjem direktno u bolnici);
- U za razgovor poticajnoj situaciji definirati ovovremene i za konkretne mlade osobe vezane izazive i analizirati ih: kako se mladi s njima susreću, kako im pristupaju, te kako se s njima nose;
- Osvjetliti bračnu zajednicu kroz islamsku tradiciju i tradiciju u Bosni – kroz autentične vjerske izvore, pisane i usmene tragove: romane, poeziju, sevdalinke...;
- Obnoviti predznanje o roditeljstvu i usvojiti uzrastu primjerena nova saznanja; kritički se osvrnuti na tradicijske elemente vezane za roditeljstvo i porodicu, a koji nemaju vjersko utemeljenje;
- Organizirati odlaske učenika u obdaništa, domove za djecu bez roditeljskog staranja, bolnice, te priprema učenike za obavljanje razgovora sa roditeljima koji su tek dobili dijete, mladim bračnim parovima, ljudima koji su bolesni, svojim vršnjacima, pripadnicima drugih vjera;
- Učenicima je poznata halal ishrana, te se to predznanje može iskoristiti za dublju analizu: medicinski aspekt – ona je izvor zdravlja; psihološki aspekt – izvor duševne stabilnosti; vjerska – izvor duhovne snage i stabilnosti;
- Sa velikim uvažavanjem uzrasta kojem se obraća, nastavnik će, uz aktivno učeničko učešće analizirati kulturu odijevanja, otkriti njihove stavove i mišljenja i nastojati ih usmjeriti u pozitivnom smjeru: nadilaženje trendovskog toka i razvijanje estetske, tradicijski i vjerski primjerenije dimenzije kulture odijevanja;
- Učenici zadatke vezane za ovo tematsko područje rješavaju u grupi, individualno i u paru. Grupno posjećuju različite ustanove, a individualno ili u paru obavljaju razgovor i prave zabilješke sa različitim ljudima. Na osnovu svih ovih aktivnosti učenici prave vlastite zaključke o značaju vjere u svakodnevici.

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o brizi o rađanju djeteta, braku, roditeljstvu, kulturi odijevanja;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Pravilna i koherentna komunikacija u grupi i podjela uloga;
- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija;

10. ŽENA U ISLAMU

- Žena u Kur'anu
- Prava žene i njene dužnosti

Didaktičke naznake

- Kod obrade ovog tematskog područja nastavnici polaze od pojma majka, sestra, prijateljica u razredu i sa učenicima razgovaraju o značenju ovih pojmova u njihovom životu;
- Posebno naglašavati poštovanje prema ženi koja je majka, supruga i sestra. U objašnjavanju dužnosti i prava žene nastavnici mogu koristiti kao osnovu današnje omalovažavanje i ugnjetavanje žena i oduzimanje temeljnih prava ženama (na obrazovanje, dostojanstvo, život itd.);
- Istražiti kroz prošlost, interesirati se za sadašnjost s ciljem uvezivanja na snagu pojedinih žena u islamu, ali i kod Bošnjaka (hafize, dobrotvori, borci za ljudska prava...);
- Istaknuti važnost žene kao majke i važnost rađanja i odgajanja djeteta u savremenom svijetu;
- Projektni zadaci (individualni, partnerski ili grupni): Šta sam naučio od svoje majke?, Šta sve vidim u svojoj majci?, Kako se ponašam prema svojoj sestri?, Koliko poštujem učenicu u mom razredu? Kako mi islam pomaže da znam svoja prava i dužnosti kao buduća supruga i majka?
- Učenici individualno ili u grupama rješavaju zadatke koje dobiju od nastavnika. Izrađuju razredni pano posvećen ženi, prije svega majci; pod rukovodstvom nastavnika, organiziraju i odjeljske diskusije o ulozi i položju žene u islamu. Pri tome, učenici se vježbaju u iznošenju argumenata.

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o stavu islama (Kur'an i Hadis) o mjestu i ulozi žene;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Pravilna i koherentna komunikacija u grupi i podjela uloga;
- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija;

11. NAZNAKE OPĆE POVIJESTI ISLAMA

- Mekanski počeci i međinska zajednica
- Emevije i Abasije
- Islam u Španiji
- Osmanlije i islam u Bosni

Didaktičke naznake

- Nastavnici na početku upoznaju učenike s kojim vremenskim razdobljem u historiji islama će se učenici upoznati u prvom razredu, dajući im informaciju koliko vremena obuhvataju ta razdoblja;
- Poslije toga će obraditi svako razdoblje koje je predviđeno u ovom tematskom području, upućujući učenike na neke važne izvore ili tekstove;
- Nakon toga pred učenike se postavljaju zadaci koji se odnose na: najznačajnija obilježja svakog razdoblja, upoređivanje svakog od razdoblja, kako danas vidimo značaj svakog od ovih razdoblja, učenička izrada nekih historijskih karata na kojima bi se ilustrirali sadržaji ovog tematskog područja. Zadaci se daju grupama učenika;
- Učenici pod rukovodstvom nastavnika pronalaze dostupne izvore u kojima se govori o sadržajima ovog tematskog područja. Njihov rad se nakon toga odvija u grupama. Svaka grupa rješava postavljene zadatke. Članovi svake grupe pripremaju izvještaj o tome šta su uradili i to prezentiraju odjeljenju.

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja iz povijesti islama;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Doprinos nastavi kvalitetnim i argumentiranim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih prezentacija;

12. DOPRINOS ISLAMA RAZVOJU NAUKE I UMJETNOSTI

- Islam je poziv za bavljenje naukom
- Islamski velikani nauke
- Najvažniji doprinos u razvoju nauke
- Allah je lijep i voli ljepotu
- Osobenost islamske umjetnosti

Didaktičke naznake

- Nastavnici upoznaju učenike sa nekim najvažnijim otkrićima i naučnim dostignućima u historiji čovječanstva ističući doprinos i učešće muslimana u njima. Pri tome nastavnici daju učenicima samo informaciju o tome koji su islamski načnici (al-Farabi, Zekerijja al-Razi, Ibn Sina, Ibn Rušd) dali doprinos razvoju društvenih i prirodnih nauka (matematika, medicina, astronomija, geografija, historija, sociologija);
- Nastavnici ne iznose detalje o tim naučnicima niti njihovom otkrićima, nego pred učenike postavljaju zadatke, odnosno probleme koje oni treba da rješavaju i tako sami dolaze do saznanja o istaknutim islamskim naučnicima i njihovom radu.
- Zadatak nastavnika je da učenicima pomogne u traženju izvora i materijala za rješavanje ovih zadataka i problema, da ih uvijek usmjerava na ono što je najbitnije i da kod učenika razvijaju stalnu znatiželju i radoznalost;
- Učenici rade po sistemu problemske nastave, podijeljeni su u grupe. Grupe prikupljaju podatke o doprinosu muslimana pojedinim naukama. U ovom radu do kraja dolazi do izražaja kreativno mišljenje i radoznalost čenika. Svaka grupa pravi prezentaciju svog rada i to pred čitavim odjeljenjem. Ostali učenici iznose svoje komentare i postavljaju pitanja.
- U obradi dragulja islamske umjetnosti nastavnik može dati individualne ili grupne zadatke po izboru učenika po jedno remek-djelo islamske arhitekture i staviti im na raspolaganje svoju pomoć, literaturu, izvore i nastavna sredstva da pripreme prezentacije; moguće je i da nastavnik za frontalni oblik rada pripremi power point prezentacije u cilju kvalitetnijeg i detaljnijeg predstavljanja, a učenike uključiti u toku same realizacije na nastavnom satu.

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o doprinosu islama i muslimana razvoju nauke i umjetnosti;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Doprinos nastavi kvalitetnim i argumentiranim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih prezentacija;
- Usvojenost znanja o osobenostima izdvojenih djela islamske arhitekture.

NASTAVNI PLAN I PROGRAM ISLAMSKE VJERONAUKA ZA II RAZRED SREDNJE ŠKOLE

(1 sata sedmično)

Cilj

Cilj nastave vjeronauke u II razredu jest produbljivanje znanja o islamskome vjerovanju kroz sticanje novih spoznaja o islamu kao vjeri i načinu organiziranja cjelokupnog života pojedinca i zajednice.

Zadaci

Iz postavljenog cilja nastave vjeronauke u drugom razredu srednje škole proizilaze sljedeći zadaci:

- Upoznavanje učenika sa suštinom čovjekove potreba za vjerom i vjerovanjem i odnosom čovjeka i vjere;
- Produbljivanje učeničkih spoznaja o značaju morala u vjeri i vjere u moralu;
- Osposobljavanje učenika za islamsko razumijevanje smisla slobode kao prirodnog prava svakog čovjeka;
- Usvajanje osnovnih spoznaja o duhovnom i materijalnom svijetu;
- Osposobljavanje učenika da na osnovu prethodnih predznanja razumiju smisao i značaj ibadeta;
- Razvijanje pravilnog odnosa prema ljubavi i braku kao i upoznavanje učenika sa ulogom i značajem bračne zajednice u islamu;
- Produbljivanje znanja o značaju zajednice za život svakog pojedinca i razvijanje potrebe kod učenika za stalnim doprinosom zajednici u kojoj žive;
- Usvajanje znanja o osnovnim obilježjima ahiretskog života i razvijanje svijesti o njegovom postojanju;
- Razvijanje učenika u duhu islamskih vrijednosti i načela;
- Razvijanje pravilnog odnosa prema svijetu i drugima.

TEMATSKA PODRUČJA I NASTAVNI SADRŽAJI

1. ČOVJEK I VJERA

- Čovjekova potreba za vjerom
- Dokazi Božije opstojnosti
- Islam – obuhvatni sistem vrijednosti

Didaktičke naznake

- Organizirati problemsku nastavu: Nastavnici treba da ispitaju šta učenici znaju o vjeri i ljudskoj potrebi za vjerom i to treba da uporede sa onim što je potrebno da još znaju (ukazati na literaturu koja govori o vjerovanju kao ontološkoj konstituenti ljudskog bića);
- Projektni zadaci: Zašto je čovjeku potrebno da vjeruje, Odnos razuma i vjere, Koji su dokazi Božije opstojnosti, Koliko možemo spoznati Božije postojanje, Vjera kao sveobuhvatni životni put, Islam u Bosni (prošlost, sadašnjost i budućnost) – na temelju zadatih izvora;
- Nastavnici imaju zadatak da motivacijski pridobiju učenike za rješavanje problema, da osiguraju izvore koje će učenici proučavati radi dolaska do rješenja (knjige, enciklopedije, članci iz novina i sl.), i da daju savjete i upute za korištenje izvora. Nastavnici također predlažu i organizaciju rada (ovdje je najprikladniji rad u parovima).
- Projektni zadatke učenici rješavaju tako da polaze od onoga što je dato i onoga što već znaju i poslije proučavanja izvora dolazi se do onoga što je nepoznato, što je zadato, neotkriveno; dolazi do izražaja samoistraživanje i samovođenje i samoučenje učenika radi samostalnog rješavanja problema; za rješavanje problema potrebno je intenzivno razmišljanje o prikupljenim podacima i snaga konstruktivnog mišljenja.

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o izvorima vjere, dokazima Božije opstojnosti i islamu kao sveobuhvatnom konceptu življenja i sistemu vrijednosti;
- Nivo upoznatosti učenika sa suštinom čovjekove potreba za vjerom i vjerovanjem i odnosom čovjeka i vjere;
- Produbljenost učeničkih spoznaja o značaju morala u vjeri i vjere u moralu;

- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Doprinos nastavi kvalitetnim i argumentiranim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih prezentacija;

2. VJERA I MORAL

- Osnove islamskog morala
- Moral – osnove ljudskosti
- Muhammed, a.s. naš moralni uzor

Didaktičke naznake

- U obradi ovog tematskog područja nastavnici polaze od sadržaja koji su se izučavali u I razredu koji su se odnosili na etiku, polaze od svakodnevnih konkretnih životnih situacija kojima se nalaze učenici;
- Poseban naglasak u obradi ovih sadržaja nastavnici daju na značaj pohvale i potkrepljenja za dobre i plemenite osobine kao i smisao pokude i odsustva potkrepljenja za loše i pokuđene ljudske osobine;
- Nastavnik može organizirati „igranje uloga“ pri čemu bi učenici jedne grupe dobili ulogu ljudi sa pokuđenim osobinama a učenici druge grupe bi dobili ulogu ljudi sa pohvalnim osobinama. Nakon toga nastavnici bi usmjeravali učenike da izvlače zaključke i generalizacije o značaju vrednovanja ljudskih osobina. Ovdje nastavnici polaze od toga da je vrednovanje nužno za vjerovanje i da vrednovanje mora prije svega biti funkciji razvijanja i očuvanja plemenitih ljudskih osobina;
- Primjenom metode „igranja uloga“ učenici se osposobljavaju za samovrednovanje vlastitih osobina i vlastitog ponašanja, i na osnovu toga osobina i ponašanja drugih ljudi. Učenici dobijaju konkretne uloge ljudi sa određenim pohvalnim ili pokuđenim osobinama. Nakon toga pod upravljanjem nastavnika dolaze do zaključaka koji su povezani sa njihovim stvarnim životom;
- Nastavnik može objasniti učenicima identifikacijski model učenja, Reversove faze, duboku situiranost učenja uzorom u islamu, ovovremene uzore, te manifestne i latentne načine učenja od njih;
- Učenici mogu individualno pripremati referate na različite teme: Kako mogu biti bolji?, Kako mogu pomoći svom prijatelju, bratu, sestri da bude bolja?, U čemu bi trebao biti uzor drugima? i sl.;
- Organizirati učeničko istraživanje medijske ponude uzora, te dobivene rezultate interpretirati u kontekstu procesa enkulturacije, akulturacije, asimilacije;
- Razgovarati s učenicima na problem-poticaaj 'nehumana situacija'. Ohrabriti učenike da navedu primjere ovakvih situacija. Usmjeriti ih da ispravno vrednuju 'nehumane situacije'.

Evaluacijski orijentir

- Produbljenost učeničkih spoznaja o značaju morala u vjeri i vjere u moralu;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Doprinos nastavi kvalitetnim i argumentiranim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih prezentacija i učeničkih istraživanja.

3. ISLAM I SLOBODA

- Pojam slobode u islamu
- Sloboda i odgovornost
- Sloboda kao osnovno ljudsko pravo

Didaktičke naznake

- Nastavnici u obradi ovog tematskog područja polaze od pojma slobode; utvrđuju šta učenici znaju o tome i šta za njih predstavlja sloboda, a pri tome polaze od vjerskog učenja o jednakosti svih ljudi. Nastavnici ovdje ponovo polaze od realnih svakodnevnih situacija kroz koje učenici prolaze i koje ih okružuju;
- U cilju sistematičnosti usvajanja pojma slobode nastavnici posebnu pažnju će usmjeriti na to da sloboda ne predstavlja proizvoljno individualno socijalno funkcioniranje bez ikakvih granica – sloboda bez granica je anarhija u kojoj je sve dopušteno;
- Pred učenike nastavnici postavljaju probleme u smislu prosuđivanja slobode kao osnovnog ljudskog prava u određenim životnim situacijama. Pri tome nastavnici koriste postupnost tako da pomažu učenicima da uoče vezu: postupak-navika-karakter-sudbina;
- Učenici i ovdje najviše koriste grupni rad, ali povremeno rade i individualno. Učenici individualno iz različitih izvora (Kur'an, Hadis, knjige) skupljaju izreke koje govore o slobodi i dovode ih u vezu sa svakodnevnim situacijama;
- Projektni zadaci: Kada sam sve slobodan, Kako mogu izgubiti slobodu, Kako drugima mogu pomoći da budu slobodni i sl.
- U grupnom radu učenici organizuju prezentacije, grupna izlaganja na temu slobode;

- Učenici oslikavaju prostore slobode: u odnosu prema sebi, prema drugom...

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o slobodi u islamu, u međuljudskim odnosima, kao ljudskom pravu, te slobodi ljudske volje u odnosu na sudbinu;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Doprinos nastavi kvalitetnim i argumentiranim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih prezentacija i učeničkih istraživanja;
- Osjetljivost za islamsko samjeravanje slobode: između sudbine i zauzetosti odgovornosti.

4. DUHOVNE I MATERIJALNE REALNOSTI

- Vjerovanje u duhovni svijet
- Čovjek – biće duha i materije
- Tevba – pokajanje i čistota duše

Didaktičke naznake

- Na početku ove tematske cjeline nastavnici polaze od pojma toga da je čovjek duhovno, duševno i djelatno biće.
- Kao posebnu psihološku pripremu za ovo područje nastavnici može uzeti postojanje duhovnih zakonitosti koje vladaju u našem svijetu i životu. Pri tome ponovo prave vezu sa životnim situacijama koje se događaju oko nas.
- Objašnjenje duhovnog svijeta se ovdje može usmjeriti na ukazivanje važnosti duhovnih vrijednosti za čistoću duše i na mogućnost zanemarivanja duhovnih vrijednosti koje dovodi do grijeha.
- Približiti pojam duhovnog kroz značaj čistote srca u islamskoj tradiciji.
- Kroz konkretne primjere u školi i okolini nastavnici trebaju objasniti učenicima šta je to greška i šta znači pogriješiti kao i to koji je značaj svjesnosti greške. Greška postaje jako sredstvo odgoja i vjerovanja onda kad je postajemo svjesni i kada nas ona tjera na popravljanje.
- Važno je pomoći učenicima da pojam 'duhovno' opskrbe sebi primjerenim parametrima praćenja svoje duhovnosti i njenog jačanja (npr.: angažiranost za Istinu, Pravdu, Dobrotu).
- Učenici najveći dio ovog tematskog područja rade individualno i u paru: iz različitih izvora prikupljaju saznanja, pišu sastave o temama kao što su: Pokajao sam se, Kada sam učinio dobro, dobro mi se vratilo, Jaki smo onoliko koliko nam je duh jak i sl.
- Učenici mogu raditi i u parovima na način da jedan učenik postavi neki životni problem ili životnu situaciju iz stvarnog života kojeg učenici žive pred drugog učenika i da od njega traži da je pokuša riješiti, vodeći pri tome računa o duhovnim vrijednostima. Poslije toga učenici iznose svoje mišljenje o tome kako je pojedini učenik riješio zadatak.
- Učenici mogu organizirati zajedničko propitivanje kvaliteta svog životnog angažmana kao odraza svoje duhovnosti. Ponekad se iz tog može izraditi učenička akcija u kojoj će se ispoljiti u organiziranom naporu za Dobro, Iskreno, Pravedno...

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o duhovnom svijetu, grijehu i pokajanju;
- Produbljenost učeničkih spoznaja o mogućnosti i značaju pokajanja;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Doprinos nastavi kvalitetnim i argumentiranim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih prezentacija i učeničkih istraživanja.

5. SMISAO IBADETA

- Šta je ibadet?
- Zašto klanjamo?
- Cilj i smisao posta
- Značaj i korist zekata
- Hadž – ummet na jednom mjestu

Didaktičke naznake

- Nastavnici ovdje polaze od predznanja koje učenici imaju o namazu, postu, zekatu i hadždžu; organiziraju problemsku nastavu: formiraju grupe učenika (4 grupe) i svaka dobija zadatak da uz njegovu pomoć i na osnovu onoga što već poznaju dođu do onoga što im je nepoznato i to koristeći različite izvore. Nastavnici trebaju upoznati učenike sa izvorima (literatura, razgovori, internet) i usmjeravaju njihov rad na suštinu sadržaja koji je dat u ovom tematskom području.

- Projektni zadaci: Obilježja mog ibadeta, Zašto klanjamo, Koji je smisao i cilj posta, Značaj i korist zekata, Hadž kao svjetski kongres muslimana.
- Učenici najvećim dijelom rade u grupama; koristeći se izvorima pokušavaju odgovoriti na postavljene zadatke; dolaze do novih saznanja o namazu, postu, zekatu i hadžu koje do tada nisu imali i upoznaju ostale učenike sa tim novim saznanjima; učenici svake grupe upoznaju ostale učenike sa svojim rezultatima.
- Na kraju ovog tematskog područja učenici izvlače zaključke šta su to novo naučili iz ove oblasti i kako bi to znanje prenijeli na druge.

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja i dosegnutost nivoa smisla ibadeta: klanjanja, posta, zekata, hadža;
- Produbljenost učeničkih spoznaja o individualnoj dimenziji ibadeta – samo je Allahu dž.š. poznat nivo vjere svakog pojedinca;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Doprinos nastavi kvalitetnim i argumentiranim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih prezentacija i učeničkih istraživanja.

6. PORODICA – TEMELJ DRUŠTVA

- Zdrava porodica temelj zdravog društva
- Tradicionalne vrijednosti u bošnjačkoj porodici
- Značenje porodice u životu pojedinca

Didaktičke naznake

- O didaktičkom oblikovanju ovog tematskog područja nastavnici polaze od ljubavi kao plemenite emocije i duhovne snage svakog čovjeka.
- Nastavnici mogu učenicima objasniti brak kao rezultat ljubavi među ljudima koja je dio Božije milosti.
- Da bi predstavili značaj braka u islamu nastavnici mogu na postupan način voditi učenike do saznanja da se ljubav može realizovati i sačuvati u bračnoj zajednici ako se pridržavamo propisa koji se odnose na porodične odnose. Ovdje posebno treba animirati emocionalnu sferu učeničke ličnosti na način da se prema ljubavi i braku trebamo odnositi kao prema najplemenitijim stvarima koje stalno treba njegovati i razvijati.
- Nastavnik bi trebao iskoristiti svakodnevne situacije u kojima se nalze učenici i probleme kroz koje oni prolaze.
- Nastavnici bi mogli organizirati i posjetu učenika domovima za djecu bez roditeljskog staranja uz unaprijed predviđen sadržaj aktivnosti.
- Moguće je organizirati učenička istraživanja u bošnjačkoj porodici, zatim potaći literarno izražavanje o subjektivnom značenju porodice...
- Učenici u prvom dijelu ovog tematskog područja rade individualno i pripremaju izlaganje ili referate na teme kao što su: Moja porodica, Zašto su mi važni roditelji, Kakav bi volio biti kao roditelj, Gdje griješe neki roditelji i sl.
- Nakon toga učenici mogu raditi u dvije grupe. Prva grupa bi mogla raditi na prezentaciji (panou) kojom bi prikazali kakva je to porodica koja živi u skladnim odnosima i šta se događa sa članovima te porodice, naročito djece. Druga grupa bi to radila za slučaj porodice u kojoj ne vladaju funkcionalni porodični odnosi.

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o porodici;
- Produbljenost učeničkih spoznaja o porodičnoj dinamici i značenju porodice u životu pojedinca;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Doprinos nastavi kvalitetnim i argumentiranim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih prezentacija i učeničkih istraživanja.

7. ČOVJEK I ZAJEDNICA

- Kur'an i Hadis o zajednici
- Čovjek kao društveno biće
- Značaj džemata za zajednicu
- Moj doprinos zajednici

Didaktičke naznake

- U obradi ovog tematskog područja nastavnici učenike vode do pravilnog razumijevanja pojma zajednica u islamu. Nastavnik će sa učenicima razgovarati kojim sve zajednicama pripada čovjek osim porodice. Pri tome, posebno se naglašava da prisustvo u nekoj zajednici podrazumijeva i odgovornost za stanje u toj zajednici.

- Na primjeru razreda, porodice, mjesta u kojem se živi, države i sl., nastavnici treba da učenicima pokažu značaj zajednice za naš život i naše potrebe, a isto tako i koliko je značajan naš doprinos unapređenju zajednice.
- Socijalna akcija: organizirati niz aktivnosti koje bi učenici mogli realizirati u svojoj zajednici, a koje bi predstavljale doprinos toj zajednici (pomoć drugu u razredu, pomoć članovima porodice, pomoć starim i bolesnim u zajednici, učešće u dobrotvornim i humanitarnim aktivnostima, uređenje okoline u zajednici i sl.).
- Učenici rade u grupama i svaka grupa traži nekoliko ajeta ili hadisa koji se odnose na zajednicu i u duhu tih ajeta ili hadisa organizuju svoje aktivnosti u zajednici. O tim aktivnostima prave izvještaj kojeg prezentuju cijelom razredu. Pri tome govore koje su ajete ili hadise uzeli kao osnovne vodilje u svojim aktivnostima u zajednici i do kakvih u rezultata došli. Iz toga učenici izvlače zaključke na koji način se može osjetiti naše vjerovanje u zajednici u kojoj žive.

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o zajednici;
- Produbljenost učeničkih spoznaja važnosti i značenju zajednice – džemata u životu pojedinca;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Doprinos nastavi kvalitetnim i argumentiranim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih prezentacija i učeničkih istraživanja;
- Učešće u socijalnim akcijama od značaja za zajednicu.

8. AHIRETSKI ŽIVOT

- Život poslije smrti
- Sudnji dan
- Džennet i džehennem - nagrada i kazna

Didaktičke naznake

- U obradi ovog područja nastavnici će početi od fenomena smrti kao neminovnosti kojom se okončava ovdunjalučki ljudski život.
- Nastavnici trebaju ustanove (u razgovoru, diskusiji, drugim oblicima ispitivanja) učenička predznanjima vezana za ovo tematsko područje, te upoznati će učenike sa različitim etapama ljudskog nastajanja, koje su navedene u islamskim izvorima: stvaranje duše (ezel), postojanje u kičmama očeva, boravak u maternicama, rađanje na ovosvjetski život, smrt, boravak u međusvijetu (berzah), proživljavanje i Dan suda i posljednja etapa boravak u nagradi (džennet) ili kazni (džehennem).
- Upoznavajući učenike sa ovim istinama života i vjere, nastavnici su dužni da ih predoče tako da kod njih ne izazovu pasivan odnos prema životu, nego da im one budu poticaj za što veći angažman na svim poljima ljudskog djelovanja.
- Nastavnik pokušava učenike usmjeriti na razmišljanje o njihovom životu, vječnoj nagradi za one koji čine dobra djela i adekvatnoj kazni za one koji čine nepravdu i zlodjela na ovom svijetu.
- Literarno izražavanje na temu: Moj odnos prema ahiretskom životu; Preseljenje na Ahiret je put u vječnost; Gospodaru naš, budi nam milostiv na Sudnjem danu; Za susret sa Uzvišenim se aktivno pripremam; Nadam se da će i moj zagovornik biti naš dragi Poslanik;
- Nastavnik u ovom tematskom području najviše koristi individualni oblik rada i tu situaciju pokušava iskoristiti da svakom učeniku pojedinačno da savjete, pruži podršku i ponudi odgovarajuća uputstva.
- Učenici se trude da samostalno pronađu odgovarajuću literaturu u izradi projektnih zadataka i pisanju literarnih sastava u cilju razvijanja individualnih kompetencija, a nastavnik im je na raspolaganju.

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o ahiretskom životu;
- Produbljenost učeničkih spoznaja važnosti aktivnog pristupa ovdunjalučkom i pripremi za ahiretski život;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Doprinos nastavi kvalitetnim i argumentiranim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih prezentacija i učeničkih istraživanja;
- Vrednovanje literarnih radova;
- Aktivan i islamski pravilan odnos prema životu.

NASTAVNI PLAN I PROGRAM ISLAMSKJE VJERONAUKJE ZA III RAZRED SREDNJE ŠKOLE

(1 sata sedmično)

Cilj vjeronauke

Cilj nastave vjeronauke u III razredu srednje škole jeste približiti islamsko vjerovanje učeničkoj svakodnevnici.

Zadaci vjeronauke u trećem razredu

Iz postavljenog cilja nastave vjeronauke u trećem razredu srednje škole proizilaze sljedeći zadaci:

- otvoriti učenicima prostor da tragaju i na sebi svojstven način uobličavaju značenje svog vjerovanja;
- orjentirati ih da prostor svog ljudskog samoostvarenja žele i umiju smjestiti u širinu vjerničkog osjećanja života;
- potaknuti ih na bliskost, upotrebljivost, žed za kur'anskom riječju na svom maternjem jeziku;
- situirati ih u 'islamsku tačku' relacije između aktivne mogućnosti i predodređenosti života, otvarajući im prostor zalaganja i oslobađajući ih ambicije koja preseže čovjeka;
- pomoći im da uredi svakodnevicu islamskom moralnošću;
- obogatiti, oplemeniti razumijevanje punine odnosa između muškarca i žene;
- razviti osjećanje da življenje svoje tradicije u porodici nije nešto nazadno već da ono porodicu čini kompetentnijom da kvalitetno živi izazove svog vremena;
- ojačati, popuniti osjećanje svog identiteta znanjem o vremenu 'civilizacije islama'.

TEMATSKA PODRUČJA I NASTAVNI SADRŽAJI

1. ŽIVJETI VJERU

- Zašto vjerujemo?
- Vjera je jedna, a religije su mnoge
- Vjera obuhvata cjelinu života
- Vjera nadahnjuje i pokreće čovjeka
- Živi islam – horizont potpunog životnog smisla

Didaktičke naznake

- U okviru prisjećanja o načinima provođenju proteklog školskog raspusta animirati iznošenje iskustava u kojima smo svjedočili vjeru, te inicirati razgovor na temu: Zašto vjerujemo. Tema je pogodna i za timske projekte i zadatke;
- Učenici mogu razgovarati s bliskom osobom u svojoj sredini o značenju vjere u njihovom životu – prezentirati svoje uvide na nastavnom satu;
- Ponoviti učeničko predznanje o monoteističkim religijama i istaknuti islamski stav da je Božija jednost (tewhid) suština vjere, te najaviti učenicima da se pripreme, uz preporuku konsultiranja odgovarajuće literature, na individualno odgovarajući način za govor o temi: Vjera je jedna, a religije su mnoge;
- U okviru nastavne jedinice Vjera nadahnjuje i pokreće čovjeka voditi učenike uvjerenju da vjera oblikuje njegovu osobu i dariva smislom njegov život;
- Afirmirati stav da islam od čovjeka ne traži samo verbalnu potvrdu o njegovom prihvatanju nego i potvrdu o praktičnim manifestacijama vjere u životu;
- Projektni zadaci na teme: Vjerovati znači vjerski živjeti, Živi islam, horizont potpunog životnog smisla, (pogodni su za grupni rad); centralnu ulogu imaju učenici u cilju razvijanja njihovih raznolikih individualnih kompetencija, a nastavnik je u ulozi koordinatora i pomoćnika;

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o tewhidu i aplikativnim dimenzijama vjere;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija;
- Vrednovanje literarnih radova na zadane teme;
- Učenička zrlaost, iskrenost, osjetljivost za problem.

2. BITI DRUGAČIJI OD OSTALIH

- Kakvim me drugi vide: nečijim imitatorom ili me prepoznaju kao osobu?
- Doseže li vjernik neminovno osobnost?

- Putevi i bespuća ostvarenja sebe

Didaktičke naznake

- Razgovarati s učenicima o psihološkom konstruktumu osobnosti (koji sadržaj ga puni?); Prepoznavati u svakodnevnici postupke iz kojih smo reagirali kao osoba; Steći uvid u razmišljanja islamskih mislilaca o ovom pitanju; u književnim tekstovima pronaći dijelove koji najbliže opisuju razmišljanja, osjećanja, djelovanja onog ko je dosegnuo osobnost...
- Podstaknuti i voditi učeničku percepciju poruka koje nude propagandne plakate iz kriterija prosuđivanja koliko nas usmjeravaju da oponašamo ili samosvojno reagiramo
- Ukazati na puteve razvijanja osobnosti, sa naglaskom na aktivnom sudjelovanju mladog čovjeka u kulturi u kojoj živi (osvijetliti mogućnosti na ovom planu porodice, škole, medija, vjerske zajednice...)
- 'Da, iskren vjernik je neminovno osoba', naziv je istraživačkog projekta koji vodi vjeroučitelj i koji realiziraju učenici kroz slijedeće etape: napraviti uvid posredstvom islamske literature o suštini vjerovanja; konsultirati psihološku literaturu koja tretira pitanje različite funkcionalne vrijednosti vjere za pojedinca (Allportov koncept); učenici prepoznaju različite situacije, postupke, osjećanja kad im je njihovo vjerovanje, islamski senzibilitet poslužio ka faktor zadobijanja vlastite osobnosti (napr. kao moralni korektiv, pri procjeni Lijepog, kao intenzifikator revnosnosti u izvršavanju obaveza...)

Evaluacijski orijentir

- Znanje o konstruktumu osobnosti (islamski pogled, psihološki aspekt, prilozi iz književnosti)
- Pedagoška informiranost o načinima razvijanja osobnosti u različitim odgojnim poljima: porodici, školi, medijima...
- Osjetljivost, prijemčivost učenika za važnost ideje osobnosti čovjeka, posebno mladog
- Revnosnost u istraživačkom projektu
- Svaki, makar i najudaljeniji trag povezivanja vjerničke komponente osobe s važnim pitanjem mladosti: Kako biti drukčiji, poseban, osoben, 'cool'?

3. KUR'AN - POSLJEDNJA BOŽIJA OBJAVA

- Kur'an – radosna vijest ljudima
- Čovjek u Kur'anu
- Čitaj Kur'an kao da je tebi objavljen!
- Kur'anski odgovori na ljudska iskustva

Didaktičke naznake

- U okviru ovog tematskog područja vratiti se na predznanje učenika koje će se ustanoviti u heurističkom razgovoru, diskusiji ili kroz individualne, partnerske ili grupne zadatke i projekte;
- Analizom povijesnog konteksta objave Kur'ana, osvijetliti činjenicu da je on značio humanije postavljenje raznih segmenata ljudskog socijalnog funkcioniranja (dokinut je primitivizam, neznanje, razlike među ljudima po raznim osnovama...), te da je on bio i ostao istinska radosna za mnoge; on je posljednje Božije obraćanje čovjeku u vidu objave;
- Prezentirati učenicima dokaze o originalnosti kur'anskog teksta: Allah garantuje originalnost Kur'ana do Sudnjeg dana;
- Osvijetliti poziciju čovjeka u Kur'anu, te argumentirati i analizirati sentencu: Čitaj Kur'an kao da je tebi objavljen!;
- Svaki učenik neka pronađe ajet u Kur'anu koji mu je posebno značajan, blizak, upotrebljiv u aktuelnom životnom kontekstu i neka svoju interpretaciju (ako želi) podijeli s razredom;
- Obraditi prevođenje, razumijevanje i interpretaciju kur'anskog teksta u povijesti na bosanskom jeziku; nastavnik će podijeliti zadatke (pogodan je partnerski oblik rada) za analizu prijevoda nekih kraćih sura ili ajeta na bosanski jezik;
- U formi grupnih zadataka obraditi kur'anske odgovore na ljudska iskustva milosti, nade, oprosta, straha i patnje... Nastavnik pomaže učenicima u pronalazenju izvora i literature za pripremu izlaganja i prezentacija.

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o Kur'anu kao posljednjoj Božijoj Objavi;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija;
- Vrednovanje literarnih radova na zadane teme;
- Spremnost učenika da čitaju prijevod Kur'ana, te pronalaze odgovore na svoja životna pitanja;

4. SLOBODA I ODGOVORNOST

- Allah nas je stvorio da budemo slobodni
- Sloboda volje i sudbina (kada' i kader)
- Predanost Bogu kao vrhunac slobode
- Sloboda izbora dobra i suprotstavljanja zlu
- Sloboda nije samovolja, anarhija i svedopuštenost

Didaktičke naznake

- U ovom tematskom području cilj je osvijetliti islamsko poimanje slobode. Obilježje takvog poimanje slobode je da čovjek robuje samo Bogu i u pravima i dužnostima je jedan među istima u odnosu na ostale ljude;
- Budući da je često prisutna zabluda da vjera sputava čovjeka, afirmirati islamski stav da ga ona čini slobodnim, te aktivnim u kreiranju slobode drugima;
- Pojasniti odnos slobodne ljudske volje i sudbine (jer čovjek se individualno amnestira od nekih svojih grešaka i slabosti pripisujući ih sudbini); u heurističkom razgovoru pokušati dosegnuti do realnih životnih situacijama u kojima smo svojevremeno nešto odlučili i sada nam je jasno da to nije bila samo naša sudbina, nego i naš izbor;
- Afirmirati predanost Bogu kao Gospodaru svih svjetova (nebesa, Zemlje, Sunca, Mjeseca, kosmosa), Uzdržavatelju svega stvorenog, Onome koji o svemu brine i kojeg drijemež ni san nikad ne obuzimaju, Onome koji jedino može pomoći kada bi svi pomoć uskratili, a ukoliko On milost i pomoć uskrati niko je ne može dokučiti;
- U okviru nastavne jedinice *Sloboda nije samovolja, anarhija i svedopuštenost* animirati usklađivanje vlastite slobode sa slobodom drugih (zadati individualni, partnerski ili grupni zadatak za prepoznavanje u zajednici ili okruženju primjera zloupotrebe slobode). Animirati literarno izražavanje na teme: Sloboda nije samovolja, anarhija i svedopuštenost; Granice moje slobode su u slobodi drugih (afirmirati ljudska prava i bogatstvo različitosti). Prezentaciju rezultata rada upriličiti i analizirati na odvojenim nastavnim satima.

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o islamskom razumijevanju slobode i odgovornosti;
- Vrednovanje uočenih primjera odgovornog ponašanja učenika;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija;
- Vrednovanje literarnih radova na zadane teme;

5. ISLAMSKI MORAL

- Osnove islamskog morala
- Poslanik islama – uzor moralnosti
- Islamska etika rada
- Kako biti moralan danas
- Moralom ostvarujemo puninu svoje ljudskosti

Didaktičke naznake

- U okviru ovog tematskog područja heurističkim razgovorom obnoviti predznanje iz islamskog morala (u formi debate, diskusije ili individualnih, partnerskih ili grupnih zadataka ili projekata);
- Uz veće uključivanje učenika obraditi po segmentima socijalnog funkcioniranja (u formi debate, diskusije ili individualnih, partnerskih ili grupnih zadataka ili projekata) osobu Allahovog poslanika Muhammeda, s.a.v.s.;
- U okviru nastavne jedinice *Islamska etika rada* osvijetliti dopuštene i nedopuštene poslovi, te haram i halal zaradu. U tom kontekstu istaknuti da su dopušteni poslovi i halal zarada garant dunjalučke i ahiretske sreće i blagostanja;
- Literarno izražavanje na teme: Kako biti moralan danas; Moralom ostvarujemo puninu svoje ljudskosti (u formi individualnih, partnerskih ili grupnih radova). Teme odvojeno prezentirati i analizirati na odvojenim nastavnim satima.

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o temeljima islamskog morala i uzornim elementima moralnosti Allahovog poslanika Muhammeda, s.a.v.s.;
- Vrednavanje zapaženih učeničkih manifestacija moralnih vrijednosti;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija;
- Vrednovanje literarnih radova na zadane teme;

6. MUŠKARAC I ŽENA - MEĐUSOBNA UPOTPUNJENJA

- Pokušaji kompromitiranja položaja žene u islamu
- Muškarac i žena su jednaki, ali nisu isti
- Islamski pogled na brak
- Žene – čast muslimanske zajednice i ljudskog roda

Didaktičke naznake

- U okviru nastavne jedinice *Pokušaji kompromitiranja položaja žene u islamu* obraditi zapadnoevropske i fundamentalističke pokušaje;
- U okviru nastavne jedinice *Prenaglašavanje značaja muškarca* istaknuti tokove koji neargumentirano pokušavaju iskriviti islamsko razumijevanje i pozicioniranje uloge muškarca u zajednici;
- Osvjetliti islamsko razumijevanje spolnosti i razlike između muškarca i žene;
- Organizirati diskusiju ili zadati grupne radove na teme iz ovog tematskog područja (mogu biti podsticaj hadisi i ajeti ili izreke): *Najbolji čovjek je onaj koji je najbolji prema svojoj ženi* (hadis); *Muškarci su zaštitnici žene* (Kur'an, 4:34)
- Ispravni islamski pogled na brak je da je to ravnopravni ugovor muškarca i žene – susretanje ljubavi, međusobnog uvažavanja i poštivanja;
- U okviru nastavne jedinice *Središnje mjesto žene u porodici* istaknuti nezamjenljivost uloge žene u dgoju, kulturi i društvu;
- U okviru nastavne jedinice *Žene koje čine čast muslimanskoj zajednici i ljudskom rodu* obraditi: časna Asja, Merjema, Hatizda, Fatima, Aiša r.a., Sayyida Nafisa;

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o mjestu, ulozi i međusobnim sličnostima i razlikama muškarca i žene;
- Usvojenost znanja o izdvojenosti uloge žene u zajednici i primjerima časnih žena iz muslimanske povijesti;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija;
- Vrednovanje literarnih radova na zadane teme;

7. PORODICA I DRUŠTVO

- Uži i širi pojam porodice
- Značaj porodice u muslimanskoj zajednici
- Izbor partnera za život u porodici
- Tradicionalna i savremena porodica

Didaktičke naznake

- Uputiti na odgovarajuću literaturu posredstvom koje će učenici uočiti kriterije definiranja porodice. Razgovarati s učenicima o različitim pristupima određene porodice. Prihvatiti (prvenstveno nastavnik) i objasniti kriterij funkcionalnosti porodice kao kriterij njenog određenja;
- Aranžirati razgovor s učenicima 'uspješnih' osoba o značenju koje je u njihovom životu imala njihova porodica;
- Pokušati (u pripremljenom razgovoru) proširiti učeničko poimanje interesantne djevojke, mladića, ukazujući na prostor vrijednosti (iskrenost, bogobožnost, čestitost, pouzdanost...);
- Na temelju relevantne literature zadati grupne projektne zadatke: *Odgojno značenje porodice za dijete i mladu osobu, Putevi i stranputice odgajanja u porodici, Svoje dijete ću, ako Bog da, odgajati tako...*;
- Razgovarati s učenicima: *Jesu li tradicionalna i savremena porodica nespojivi pojmovi?, Može li tradicionalna porodica živjeti savremenost?, Je li porodica koja živi tradiciju orijentir za življenje savremenog?*;
- Uputom na odgovarajuću literaturu zadati učenicima grupne projektni zadatak da oslikaju kako to porodica može danas živjeti tradicionalne vrijednosti;
- Analizirati, kroz relevantne islamske izvore, kriterije izbora partnera za život u porodici i dovesti ih u vezu sa kriterijima u bliskom socijalnom okruženju;
- Analizirati, na osnovu relevantnih izvora i iskustva iz okruženja, smisao i dostojanstvo braka u različitim kulturama prisutnim u BiH, te ustanoviti njihove međusobne sličnosti i razlike o odgoju i odrastanju u porodici;
- Analizirati s učenicima dužnosti i prava pojedinih članova porodice u muslimanskom društvu i bošnjačkoj tradiciji;
- Navesti i analizirati osnovna obilježja, te ustanoviti sličnosti i razlike tradicionalne i savremene porodice u Bosni i Hercegovini;

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o porodici kao društvenoj kategoriji i njenom smislu i značaju u muslimanskoj zajednici;
- Poznavanje prava i dužnosti članova porodice, te osnovnih obilježja tradicionalne i savremene porodice;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija;
- Kvalitet korištenja literature i izvora u argumentiranju stavova i mišljenja iznesenih na nastavi i u toku prezentacije rezultata projektnih zadataka;

8. VRIJEME CIVILIZACIJE ISLAMA

- Medijevalna svjedočenja islama
- Središta islamske kulture
- U susretu s islamom Evropa postaje civilizacijom
- Tri posljednja velika muslimanska carstva: Osmanlije, Safawidi, Veliki Moguli
- Islam u Jugoistočnoj Aziji: Malezija i Indonezija

Didaktičke naznake

- U okviru ovog tematskog područja nastavnik sa učenicima osvjetljava vrijeme u kojem se kultura učila od muslimana;
- U okviru nastavne jedinice *Medijevalna svjedočenja islama* obraditi svjedočanstva iz oblasti islamske nauke, filozofije, duhovnosti i umjetnosti
- U okviru nastavne jedinice *Središta islamske kulture* obraditi: Bagdad, Kairo, Kordovu, Isfahan, Samarkand
- U okviru nastavne jedinice *U susretu s islamom Evropa postaje civilizacijom* posvijestiti često zanemarivanu činjenicu da je Evropa učila od muslimana i postajala civilizacijom;
- U okviru nastavne jedinice *Tri posljednja velika muslimanska carstva* obraditi: Osmanlije, Safawide, Velike Mogule.
- Malezija je najnaprednija i najbolje organizirana, Indonezija najmnogoljudnija muslimanska zemlja. Na ovo područje se islam proširio isključivo moćima ideje islama.

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o zlatnom dobu iz muslimanske povijesti, središtima islamske kulture i velikim muslimanskim carstvima;
- Posvištenost ovovremenih paradigmi uspjeha inspiriranog idejom islama (Malezija);
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija;
- Vrednovanje literarnih radova na zadane teme;

NASTAVNI PLAN I PROGRAM ISLAMSKE VJERONAUKA ZA IV RAZRED SREDNJE ŠKOLE

(1 sata sedmično)

Cilj vjeronauke

Cilj nastave vjeronauke u IV razredu srednje škole jeste pomoći učenicima da razviju kriterije prosuđivanja u duhu islama, potaknuti umijeće življenja i promoviranja njegovih vrijednosti.

Zadaci vjeronauke u četvrtom razredu

Iz postavljenog cilja nastave vjeronauke u četvrtom razredu srednje škole proizilaze sljedeći zadaci:

- osvjetliti tok postojanja islama na našem prostoru, uz posebnu osjetljivost prema 'prelomnim tačkama' iz kojih učenici uče kreirati djelotvorniji, prosperitetniji odgovor izazovima bošnjačkog opstanka u našem vremenu;
- približiti prostor ihsanskog ostvarenja čovjeka kao prostor u kojem svaki učenik ponaosob može živjeti i razvijati svoje vjerovanje;
- afirmirati kompatibilnost vjere i nauke;

- osvjetliti stramputice potrage za životnim smislom;
- ponuditi islamske odgovore na savremene izazove i dileme;
- pojasniti, približiti značajni, posebno za religijsku potrebu mladog čovjeka, prostor duhovnosti u islamu;
- podastrijeti smjernice, 'heurističke parametre', onima koji to žele, da islamski oblikuju svoju mladost.

TEMATSKA PODRUČJA I NASTAVNI SADRŽAJI

1. ISLAM U BIH I NA BALKANU

- Islam u Bosni prije Osmanlija
- Osmanski period - doba uzmaha islama u Bosni
- Muslimani u Bosni u vrijeme Austro-Ugarske
- Islamska civilizacija i kultura Bošnjaka
- Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini

Didaktičke naznake

- U okviru ovog tematskog područja cilj je ustanoviti učenička predznanja i detaljnije obratiti islam u Bosni i Hercegovini i na Balkanu, te u okviru nastavne jedinice Povijesne veze sa Istokom obraditi rano prisustvo islama na Balkanu;
- U cilju pravilnijeg razumijevanja naše povijesne zbilje značajno se osvrnuti na prisustvo islama prije Osmanlija, te u doba njihove vladavine u BiH;
- U okviru nastavne jedinice *Osmanski period - doba uzmaha islama u Bosni* analizirati evidentni procvat materijalne i duhovne kulture u doba Osmanlija (obrazovanje, nauka, umjetnost i književnost
- U okviru nastavne jedinice *Status Bosne u Osmanskom carstvu* posebnu pažnju usmjeriti na teritorijalni integritet Bosne i poseban položaj bosanskih muslimana u Osmanskom carstvu;
- Istaknuti i argumentirati činjenicu da je islam bitno utjecao na oblikovanje kulturnog identiteta Bošnjaka;
- Nastavna jedinica *Vakuf* se može obraditi kroz grupne projektne zadatke, kroz koje bi učenici predstavili različite vakufe u BiH i vidove darivanja muslimanskoj zajednici;
- Nastavna jedinica *Vakuf* se može obraditi kroz grupne projektne zadatke, kroz koje bi učenici predstavili različite vakufe u BiH, koji su segment kulture Bošnjaka islamske provenijencije;
- U okviru nastavne jedinice *Smjena civilizacija* osvjetliti povijesni trenutak odlaska Osmanlija iz BiH i aneksiju BiH Austro-Ugarskoj, sa posebnim osvrtom na poziciju muslimana u toku Austro-Ugarske vladavine (pronaći književne tekstove koji prikazuju ovu povijesnu situaciju);
- Organizirati učenički projektni zadatak: Da li muslimani umiju prosperitetno reagirati na izazove vremena?
- U okviru nastavne jedinice *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini* obraditi njene odgojno-obrazovne institucije; ustrojstvo: Rijaset, muftijstva, medžlisi.

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o elementima iz povijesti islama na Balkanu;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija;
- Vrednovanje literarnih radova na zadane teme;
- Odgojna pronicljivost čitanja pouka iz prošlosti;

2. ŽIVI GOVOR MOGA VJEROVANJA

- Okoštalost tradicionalizma, životnost Tradicije
- Kako objediniti islam, iman i ihsan?

Didaktičke naznake

- Usmjeriti se ka zadovoljavanju egzistencijskih odgojnih potreba adolescenta za upotrebljivim vjerovanjem: uputiti na islamsku literaturu koja govori o razumijevanju intelekta; podstaknuti pisanje učeničkih eseja na temu čistoće srca, duboke zagledanosti u sebe, neodvojivosti rezoniranja i osjećanja; upoznati učenike sa značenjem ihsanskog ostvarenja; 'otvoriti' prostor u svakodnevnom življenju u kojem učenici mogu živjeti ihsansko ostvarenje (odmjeren odnos prema sebi, uređen odnos prema drugima, svakodnevno živo obuzimajuće sjećanje na Boga...)

- Istinski vjernik je onaj koji živi u zajedništvu s drugima: radi, komunicira i djeluje, prihvata puninu života ali ni jednog trenutka ne zaboravlja na Boga i Njegov putokaz čovjeku, dati smjernice koje mogu poslužiti kao poticaj za učenička istraživanja, podijeljena kao grupni projektni zadaci u razredu: obnoviti, uspostaviti vezu između elemenata sadržaja pojmova **iman**, **islam** i **ihsan** (npr. Kako hadždž doživljava osoba koja razaznaje i živi smisao značenja ovih pojmova? Je li post u mjesecu Ramazanu drukčiji, puniji kad ga prožmu ihsanske vrijednosti?); začeti mogućnost prisustva ihsanskog u svakodnevnom, s nagnućem ka vrijednostima koje pokreću, angažiraju, obezbjeđuju im akciju (npr. akcija u kojoj će učenici odabrati postupak koji smatraju društveno korisnim i realizirati ga kao vjeronaučnu aktivnost).

Evaluacijski orijentir

- Reproductivna razina znanja, zapamćenost; pojmova: tradicija, tradicionalizam, islam, ihsan, iman...
- Zadati uenicima drukčiji kriterij dosezanja razine razumijevanja sadržaja: tragati za pokazateljima prožetosti, unesenosti u svakodnevno onog što su učenici učili i ohrabrivati, ojačavati svako ueničko nastojanje ka Dobru.

3. VJERA I NAUKA

- Istine vjere i istine nauke
- Područja, ciljevi i granice vjere i nauke
- Kur'an i hadis o učenju, znanju i nauci
- Doprinos muslimana razvoju nauke

Didaktičke naznake

- U okviru ovog tematskog područja cilj je pojasniti odnos vjere i nauke; cijelo tematsko područje je pogodno za projektne zadatke i maksimalnu uključenost učenika; nastavnik pri podjeli projektnih zadataka vodi računa o afinitetu i individualnim sklonostima učenika;
- U toku pripreme za obradu navednih tema, nastavnik može uenicima podijeliti zadatke ili sugerirati da se pripreme za diskusiju sa njihovim značajnijim učešćem; moguće je organizirati i debatne timove u cilju razvijanja interpersonalnih odnosa i komunikacijskih vještina u argumentiranom branjenju svojih i opovrgavanju stavova protivničkog tima;
- Nakon debatnih situacija na nastavnim satima, nastavnik sugerira uenicima da se za naredni sat pripreme za heuristički razgovor na temu: Nauka i vjera mogu da sarađuju i prevladavaju međusobna suprotstavljanja, a pojedincima koji žele ostavljati mogućnost pripreme prezentacije i elaboriranja individualnih uradaka;
- Nastavnik u svim interpersonalnim komunikacijskim situacijama vodi računa o standardima islamske kulture i razvijanju umijeća uvažavanja različitih i suprotnih stavova i mišljenja;
- Individualni zadatak: nastavnik će uenicima zadati individualni zadatak da pronađu hadis i ajet o učenju, znanju i nauci u pripremi realizacije nastavne jedinice *Kur'an i hadis o učenju, znanju i nauci*, u čijoj realizaciji je nastavnik u ulozi koordinatora;
- Nakon obrade ove nastavne jedinice, nastavnik u formi multimedijalne prezentacije, u cilju afirmiranja stava da je sticanje znanja i bavljenje naukom neodgodiva obaveza muslimana, predstavlja doprinose muslimana u različitim oblastima nauke.

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o specifičnosti odnosa vjere i nauke, njihovim granicama i dometima;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija;
- Vrednovanje literarnih radova na zadane teme;

4. POTRAGA ZA IZGUBLJENOM VJEROM

- Predugo oskudijevanje u vjeri i duhovnim vrijednostima
- Doba «povratka religiji» i kvazireligioznost
- Sekte i novi religiozni pokreti
- Narav i metode djelovanja novih religioznih pokreta
- Uzroci uspjeha novih religioznih pokreta
- Rast zaborava vjere u Jednog Boga i antiislamski karakter nove religioznosti
- Islamski odgovor na pojavu «nove religioznosti»

Didaktičke naznake

- U kontekstu pripreme za obradu ovog tematskog područja, nastavnik može inicirati razgovor o različitim oblicima supstituiranja vjere i praznovjerju. Razgovarati o gubitku smisla kod mladih, indiferentnosti prema tradicionalnim formama vjerovanja.
- Čovjek našeg doba živi u potrošačkom društvu, te u trci za tehničko-tehnološkim napretkom i stalno novim naučnim otkrićima često zapostavlja svoje duhovne vrijednosti. Nije trebalo mnogo vremena da ustanovi da to samo po sebi ne priskrbljuje smisao, ne ispunjava zadovoljstvom, te da tehničko-tehnološki napredak nije, apriori i put prema sreći. Na tom tragu, nastavnik realizira nastavnu jedinicu *Doba «povratka religiji» i kvazireligioznost*;
- U okviru nastavne jedinice Sekte i novi religiozni pokreti obraditi: Jehovine svjedoke, Scientologe, New Age, «Djecu božiju», Hare Krišnu, Hram naroda, Beha'izam...;
- Nastavnik u obradi novih religioznih pokreta može pripremiti multimedijalne prezentacije, podijeliti projektne zadatke (individualne, partnerske, grupne) u cilju aktivnog uključivanja učenika, jer mnogi od njih su, vjerovatno, saznali nešto o tim pokretima;
- Osmisliti istraživački projekat: npr. Koliko su sekte, različiti religiozni pokreti prisutni u mom okruženju? Jesu li učenici imali priliku da se susretnu ili postanu članovi nekih pokreta? Šta je to što te pokrete čini privlačnim?
- U obradi novih religioznih pokreta akcentat se stavlja na njihovu narav, metode djelovanja i uzroke uspjeha njihovih misija;
- U valu pojave različitih religioznih pokreta raste zaborav vjere u Jednog Boga. U tom kontekstu, nastavnik promatra i događaje u svijetu dovodi ih u vezu sa antiislamskim karakterom nove religioznosti;
- Na posebno dobro pripremljenom nastavnom satu nastavnik nudi islamski odgovor na pojavu «nove religioznosti».

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o novim religioznim pokretima i usvojenost razlikovnih elemenata istinske i kvazireligioznosti;
- Usvojenost znanja o naravi, metodama djelovanja i uzrocima uspjeha novih religioznih pokreta;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija;
- Vrednovanje literarnih radova na zadane teme;

5. ISLAMSKI ODGOVORI NA IZAZOVE SUVREMENOSTI

- Suodgovornost za zaštitu prirodne okoline
- Islam i pitanje bioetike: kloniranje, eutanazija, umjetna oplodnja
- Čuvanje zdravlja i bolesti ovisnosti
- Nasilje, nepravda, rat i terorizam
- Smisao duhovne komunikacije u informatičkom komunikacijskom univerzalizmu

Didaktičke naznake

- Cilj ovog tematskog područja je animiranje aktivnog uključivanja svih za dobrobit čovječanstva, zajednice i pojedinaca u njoj, a posebno aktiviranje individue za odgovorni odnos prema životu i zajednici. Naročiti cilj je opskrbljivanje sa umijećem suočavanja sa suvremenim problemima čovjeka i zajednice.
- U okviru nastavne jedinice *Islam i pitanje bioetike obraditi*: kloniranje, eutanazija, umjetna oplodnja – znanstveni i islamski pogled.
- S učenicima organizirati diskusiju na temu: Koliko nam vjera može pomoći u prevladavanju različitih oblika bijega (kafići, disko klubovi, alkohol, pušenje, droga, pseudo religioznost)
- Projektni zadaci (individualni, partnerski, grupni): Čuvanje zdravlja i bolesti ovisnosti; Globalizacija; Vjernik nikad nije bez nade. U obradi ovih nastavnih jedinica poželjna je glavna uloga učenika, a nastavnikova pomoćna, koordinirajuća i usmjeravajuća;
- U okviru nastavne jedinice Nasilje, nepravda, rat i terorizam s učenicima obraditi temu mogućnost mira i «svjetska etika» – islamski pogled.
- Ovovremeni čovjek je postao ovisan informatičkom komunikacijskom univerzalizmu kojem nedostaje smisao duhovne komunikacije. Komunikacijske mreže i mogućnosti su jako razvijene i ubrzane, a čovjek od čovjek je sve dalji.

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja iz bioetike i islamskih odgovora na ove izazove savremenosti;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija;
- Vrednovanje literarnih radova na zadane teme;

6. ISLAMSKA DUHOVNOST I TESAVVUF

- Putevi duhovnog odgoja
- Stupnjevi duhovnog usavršavanja
- Druženje (sohbet) u ime Allaha (zajedno do Cilja)
- Zikr – stalno imati na umu Stvoritelja
- Srčano pokajanje (inaba)
- Moralnost i čuvanje od grijeha (takva)
- Ljubav (mehabbe)
- Spoznaja (ma' rife)

Didaktičke naznake

- Kada je u pitanju izučavanje *tesavvufa* u srednjim školama mišljenja smo da ga treba predstavljati kao islamsku duhovnost, nešto svojstveno i pripadajuće našoj vjerskoj tradiciji. Od *tesavvufa* ne treba praviti vjeru u vjeri.
- Obraditi stupnjeve duhovnog usavršavanja i inicirati uvažavanje svačije osobnosti;
- Inicirati nastojanje usavršavanja i upotpunjavanja kvaliteta ličnosti učenika;
- Posvijestiti značaj stalnog sjećanja na Božiju sveprisutnost i animirati prakticiranje češćeg spominjanja Allaha Uzvišenog u cilju zadobijanja Njegove naklonosti i zaštite;
- Literarno izražavanje na teme: Prijatelj kojeg volim u ime Allaha, Gospodaru moj, iskreno se kajem, Gospodaru, na sedždu Ti padam, Čuvanjem od grijeha sebi osiguravamo dunjalučku i ahiretsku sreću;
- Projektni zadaci za učenički grupni rad: Odnos odgoja i obrazovanja, Moralnost u dnevnim novinama, Zikr je potreban vjerniku, a ne njegovom Gospodaru, Primjeri uzorne moralnosti, Značaj ljubavi u ljudskom funkcioniranju.

Evaluacijski orijentir

- Usvojenost znanja o islamskoj duhovnoj dimenziji i tesavvufu kao njenoj manifestnoj realizaciji;
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka;
- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima;
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija;
- Vrednovanje literarnih radova na zadane teme;

7. JESAM LI ISLAMSKI OSMISLIO SVOJU MLADOST

- Dimenzije kvaliteta života
- Put uspjeha: kompatibilnost vjerovanja i činjenja, zalaganja
- Suvremene, poželjne kompetencije mladih
- Utjecaj društva na mladog čovjeka

Didaktičke naznake

- Uvidom u islamsku i znanstvenu literaturu obezbijediti kod učenika široko razumijevanje 'kvaliteta života': materijalna, društvena, kulturna, duhovna dobrobit, te posvijestiti bliskost islamskom pogledu;
- Heurističkim razgovorom razvijati kod učenika ubjeđenje o podjednakoj važnosti vjerovanja u Boga i organiziranog životnog nastojanja, ulaganja napora u ime Allaha, dž.š.;
- Podučiti učenike da u grupama kreiraju dnevni, sedmični, mjesečni plan aktivnosti (po ugledu na progame razvijanja unutrašnje motivacije);
- Kritičko istraživanje učenika: Podstiče li naše društvo u mladom čovjeku osjećanje odgovornosti i kompetentnosti?;
- Informirati učenike o premještanju težišta uspješnosti u toku školovanja sa zapamćivanja i akumuliranja činjenica ka bitnijim kompetencijama: umijeću timskog rada, važnosti preuzimanja odgovornosti u zajedničkom radu, vještini pronalazjenja relevantne informacije, njenoj interpretaciji i prezentaciji...;
- Reafirmirati imponirajuću snagu autentičnih islamskih vrijednosti poput uljudenosti, čestitosti, vrline u kontekstu suvremenih kompetencija mladog čovjeka;
- Podstaci kod učenika istraživački manir koji bi rezultirao pisanjem eseja s ciljem da se kritički percipira stvarnost, neki pozitivni iskoraci u svijetu, doprinosi islamske misli, čime bi učenici prepoznali, razvili njima interesantne puteve kojima bi društvo moglo više uložiti u njihovu, mladenačku kompetentnost;

Evaluacijski orijentir

- Znanje o konceptu kvaliteta života, ovovremenim kompetencijama mlade osobe, islamskom učenju o vrlini, čestitosti, uljudenosti...;

- Učešće u pojedinačnim i grupnim zadacima;
- Primijetiti, ohrabriti, vrednovati svaki pomak u doseganju kvalitetnijeg svakodnevnog kod učenika (bolje ocjene, finiji postupak, revnosnost u radu...).

ISPITNI KATALOG (ZAVRŠNI ISPIT)

Cilj završnog stručnog ispita jest da ispitanik dokaže da je stekao vještine i stručno-teorijska znanja. Koliko je učenik usvojio znanje predviđenim a nastavnim planom i programom za zanimanje poslovni tajnik/ca neophodna za obavljanje poslova u tom zanimanju.

Završni ispit sastoji se od:

- izrade završnog rada,
- obrane završnog rada,
- pismenog i usmenog ispita iz bosanskog, bosanskog, hrvatskog, srpskog, srpskog jezika
- pismenog ili usmenog ispita iz stručnih predmeta.

Završni rad

Završni rad za zanimanje poslovni tajnik/ca sastoji se od izrade i opisa završnog rada (elaborata). Svi učenici dužni su izraditi završni rad. Završni rad sačinjavaju: izrada završnog rada iz orukovnih područja i opis završnog rada (elaborat). Teme za završni rad predlažu nastavnici stručnih : edmeta: tehnike komuniciranja, radnog prava i tajničkih poslova u skladu sa zajedničkim iredbama Uputa o sadržajima i načinu provedbe završnog ispita u četverogodišnjim tehničkim, vjerničkim i drugim strukovnim školama

Obrana završnog rada

Obrana završnog rada provodi se usmeno na ispitu na kojem učenik obrazlaže postupke pri izradu završnog rada i dokazuje samostalnost izrade završnog rada.

Pismeni i usmeni ispit iz bosanskog jezika

pismeni i usmeni ispit iz bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika ispitanik polaže u skladu sa zajedničkim odredbama sadržajima i načinu provedbe završnog ispita u četverogodišnjim tehničkim, umjetničkim i stručnim školama

Usmeni ispit iz stručno-teorijskih predmeta

Na usmenom dijelu završnog ispita provjeravaju se šira znanja karakteristična za zanimanje poslovni tajnik/ca. Pitanja na usmenom dijelu završnog ispita obuhvaćaju sadržaj predmeta:

- Tehnika komuniciranja,
- Tajničkih poslova i
- Radnog prava

Pitanja za usmeni ispit predlažu nastavnici pojedinih predmeta, a odobrava r:tni odbor. Na usmenom ispitu učenik izvlači listić na kojem su tri (3) pitanja iz prethodno navedenih ispitnih područja i to po jedno pitanje iz svakog strukovnog predmeta.

Uz svako pitanje navode se i podpitanja - teze, kako bi se učenik pravilno pripremio za usmeni dio ispita. Priprema može trajati najviše deset (10) minuta uz pisane bilješke. Ocjenu ispita donosi ispitna komisija na osnovu ocjena iz svakog pojedinog stručnog područja. Ispitnim katalogom navodi se po predmetima tablični pregled sadržaja iz kojih se obavlja provjera znanja i umijeća koja ispitanik treba pokazati.

NASTAVNI PREDMET: TEHNIKA KOMUNICIRANJA

Na ispitu se provjerava učenikovo poznavanje upravno-pravnih, administrativnih, komunikacijskih i tajničkih poslova u organima državne uprave, pravosuđu i malim preduzećima, uposlenik mora vladati terminologijom uredskog poslovanja za poslove pismenog i usmenog razgovaranja.

NASTAVNI PREDMET: TAJNIČKI POSLOVI

Na ispitu se provjerava učenikovo poznavanje stručno-teonjskih znanja iz upravno pravnihv organizacijskih i tajničkih poslova u organima uprave i pravosuđa te malim preduzećima učenici moraju poznavati postupak s poštom, propise o taksama i njihovu primjenu u organu uprave i sudu, organizacijsku, tehničku i administrativnu pripremu sastanaka.

NASTAVNI PREDMET: RADNO PRAVO

Na ispitu se provjerava učenikovo poznavanje stručno-teorijskog znanja iz područja radnogprava. poznavanje obaveza i prava zaposlenika, strukture socijalnog osiguranja te pojedinačnih rješenja u radnopravnom i socijalnopravnom odnosu. Učenik mora poznavati i objasniti postupak stepena u službu (obaveze i prava zaposlenika), shvatiti i usvojiti pojedinačna zakonska rješenja u radnopravnom i socijalnopravnom odnosu te objasniti značajke strukture socijalnog osiguranja.

Potrebno je osigurati pristup opremi i sigurno kretanje učenika po prostoriji kojoj se izvodi nastava. Nastavne sadržaje za izradu praktičnih radova treba provoditi s pomoću posebnog programa koji će simulirati pisaći stroj (zvučni signal za desni rub - završetak retka, i zvučni signal za uiačavanje kraja stranice) kako bi se učenici s oštećenjima vida mogli snalaziti na papiru i dobiti predodžbu o napisanu sadržaju,

U sklopu programa koji se odnosi na teoretske sadržaje maksimalno se prenosi usmenom komunikacijom te uz pomoć audio opreme nastavnik se koristi radnim materijalom za učenike na uvećanom tisku ili Brailieovom pismu

Bilješke o nastavnim sadržajima učenici zapisuju u posebne bilježnice s jače otisnutim linijama i većim proredom, na papiru mat boje ili na Brailieovom pismu

Radni prostor svakog učenika mora biti adekvatno osvijetljen

- Vrednovanje učenika kao i provedba nastavnog sadržaja ostvaruje se uz stručnu pomoć defektologa tiflologa, psihologa i socijalnog radnika.
- vrednovanje učenika provodi se kontinuirano uvažavajući psihofizičko stanje i mogućnosti i.čenika uz neprekidno praćenje učenikova napredovanja.

OBAVEZA UČENIKA:

Redovno pohađanje nastave rješavanje domaćih zadaća, savjesno i odgovorno korištenje uredske i računarske opreme, angažirano praćenje nastave, traženje dodatnih objašnjenja kod nerazumijevanja gradiva. učenika za zanimanje poslovni tajnik pristupilo se uslijed potrebe unaprjeđivanja odgojno-obrazovnog procesa, a s ciljem stjecanja onih znanja i vještina koje će slijepim i slabovidnim učenicima omogućiti da kvalitetno i kompetentno obavljaju radne zadaće u okviru zanimanja poslovni tajnik.

OBRAZLOŽENJE

Ovaj nastavni plan program je stalan profesionalni izazov svim faktorima društvenog procesa, a osobito osobama koje će u budućnosti tražiti svoje mjesto na tržištu rada. Zahtjevima tržišta rada mogu uspješno udovoljiti samo one osobe koje su tokom obrazovanja stekle i usvojile primjeren stepen znanja i vještina koje će im omogućiti da uspješno obavljaju profesionalne zadaće, ali će im isto tako omogućiti da naknadno stječu ona znanja i vještine koje će im biti potrebne, a javiti će se kasnije tokom njihove profesionalne karijere.

Osobe koje nemaju poteškoća u svakodnevnom funkcioniranju uslijed nekog oštećenja relativno lako mogu udovoljiti prethodno iznesenim zahtjevima jer se gotovo bez poteškoća mogu suočiti sa gotovo svakodnevnim profesionalnim izazovima.

Slijepi i slabovidne osobe su zbog gubitka vida manje sposobne za takvu brzu

PRILAGOĐAVANJE,

osobito onda kada tokom obrazovanja nisu dovoljno dobro i kvalitetno educirane u svom zanimanju.

Zbog prethodno navedenog nastavni planovi i programi za slijepi i slabovidne učenike moraju biti prilagođeni njihovom oštećenju ne samo u načinu izvođenja nastave i izboru te prilagodbi nastavnih pomagala i sredstava (npr. brailleovo pismo, uvećani crni tisak) nego i u nastavnim sadržajima.

U kreiranju nastavnih planova i programa za ove učenike treba pouzdano predvidjeti sve zahtjeve koji će se pred njima stvoriti tokom njihove karijere kako bi se ovi učenici mogli unaprijed dobro uvježbati i pripremiti za njihovo ispunjavanje.

Također je nastavnim planom i programom potrebno osigurati odgojno obrazovne sadržaje na temelju kojih će slijepi i slabovidni učenici steći socijalne i komunikacijske vještine koje će im omogućiti lakšu komunikaciju kako s klijentima tako i s radnim kolegama.

Smatram da izmjenjeni i nadopunjeni nastavni plan i program za obrazovanje slijepih i slabovidnih učenika za zanimanje poslovni tajnik udovoljava zahtjevima koji se u ovom trenutku postavljaju pred učenike oštećena vida, a koji moraju biti zadovoljeni kako bi ovi učenici uspješno obavljali radne zadaće u zanimanju poslovni tajnik

Recenzija izmjenjenog i dopunjenog nastavnog plana i programa za obrazovanje slijepih i slabovidnih učenika za zanimanje poslovni tajnik

Izmjenama i dopunama nastavnog plana i programa za obrazovanje slijepih i slabovidnih učenika za zanimanje poslovni tajnik pristupilo se uslijed potrebe unaprjeđivanja odgojno-obrazovnog procesa, a s ciljem stjecanja onih znanja i vještina koje će slijepim i slabovidnim učenicima omogućiti da kvalitetno i kompetentno obavljaju radne zadaće u okviru zanimanja poslovni tajnik.

Promjene koje su nastale i dalje se razvijaju u gospodarstvenom području predstavljaju stalan profesionalni izazov svim čimbenicima gospodarskog procesa, a osobito osobama koje će u budućnosti tražiti svoje mjesto na tržištu rada.

Zahtjevima tržišta rada mogu uspješno udovoljiti samo one osobe koje su tokom obrazovanja stekle i usvojile primjeren stepen znanja i vještina koje će im omogućiti da uspješno obavljaju profesionalne zadaće, ali će im isto tako omogućiti da naknadno stječu ona znanja i vještine koje će im biti potrebne, a javiti će se kasnije tokom njihove profesionalne karijere.

Osobe koje nemaju poteškoća u svakodnevnom funkcioniranju uslijed nekog oštećenja relativno lako mogu udovoljiti prethodno iznesenim zahtjevima jer se gotovo bez poteškoća mogu suočiti sa gotovo svakodnevnim profesionalnim izazovima.

Slijepe i slabovidne osobe su zbog gubitka vida manje sposobne za takvu brzu PRILAGOĐAVANJE,

osobito onda kada tokom obrazovanja nisu dovoljno dobro i kvalitetno educirane u svom zanimanju.

Zbog prethodno navedenog nastavni planovi i programi za slijepe i slabovidne učenike moraju biti prilagođeni njihovom oštećenju ne samo u načinu izvođenja nastave i izboru te prilagodbi nastavnih pomagala i sredstava (npr. brailleovo pismo, uvećani crni tisak) nego i u nastavnim sadržajima.

U kreiranju nastavnih planova i programa za ove učenike treba pouzdano predvidjeti sve zahtjeve koji će se pred njima stvoriti tokom njihove karijere kako bi se ovi učenici mogli unaprijed dobro uvježbati i pripremiti za njihovo ispunjavanje.

Također je nastavnim planom i programom potrebno osigurati odgojno obrazovne sadržaje na temelju kojih će slijepi i slabovidni učenici steći socijalne i komunikacijske vještine koje će im omogućiti lakšu komunikaciju kako s klijentima tako i s radnim kolegama.

Smatram da izmjenjeni i nadopunjeni nastavni plan i program za obrazovanje slijepih i slabovidnih učenika za zanimanje poslovni tajnik udovoljava zahtjevima koji se u ovom trenutku postavljaju pred učenike oštećena vida, a koji moraju biti zadovoljeni kako bi ovi učenici uspješno obavljali radne zadaće u zanimanju poslovni tajnik.